VERHANDELINGEN

VAN DE

MAATSCHAPPIJ

DER

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

TE LEYDEN.

EERSTE DEEL.

TE LEYDEN,
BIJ HAAK EN COMP.
Drukkers der Maatschappij.
MDCCCVI.

VOORBERIGT.

De ondervinding van alle eeuwen leerde, dat buitenlandsche oorlogen en inwendige onlusten doorgaans hinderlijk zijn aan de uitbreidinge der fraaije letteren en wetenschappen, en dat zij de aanhoudende werkzaamheden van Letterkundige Maatschappijen, somtijds jaren lang, plegen te stremmen, zoo niet in 't geheel te doen ophouden.

Wij behoeven de bewijzen hier van niet optezoeken in Duitschland, Frankrijk, Italien, of elders, in welke Landen de meeste geletterde Genootschappen, gedurende de oorlogen en beroerten in de afgeloopene eeuwe, bijna werkeloos waren.

Ons Vaderland en bijzonderlijk de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te *Leyden* kunnen er getuigenis van dragen. Sedert hare eerste op-

rigtinge, nam zij jaarlijks toe in bloei, in aanhoudende en nuttige werkzaamheden, in een' gevestigden roem. Nederlanders en geleerde vreemdelingen beijverden zich, om te dingen naar den prijs, voor de meest voldoende antwoorden op de voorgestelde vragen openlijk uitgeloofd. De jaarlijksche algemeene vergaderingen waren luisterrijk, de maandelijksche bijeenkomsten meestal talrijk. Eene menigte wel uitgewerkte antwoorden, en vele schoone verhandelingen, door de kundigste Leden vrijwilliglijk aangeboden, vulden zeven deelen der Werken van deze Maatschappije. Doch naderhand geraakte zij in een' kwijnenden staat; 'er kwam eene volstrekte werkeloosheid; zij liep gevaar, om eerlang te sterven; in de maandelijksche bijeenkomsten, zelfs in de algemeene vergaderingen, verscheen bijkans niemand; na het jaar 1799 hoorde men niets, of van beschrijvingsbrieven, of van algemeene vergaderingen, of van prijsvragen, of van ingezondene verhandelingen, of van 't drukken der nog voorhanden zijnde stukken, of van nieuwe Leden; met één woord, men hoorde van niets, en de Maatschappij scheen reeds gestorven te zijn.

Eindelijk begon zij te herleven. Drie of vier Leden vereenigden daar toe hunne pogingen, en zochten binnen deze Stad eenige nieuwe Leden op, die niet minder bereidvaardig, dan bekwaam zouden zijn, om hunne kundigheden aan de bevorderinge

der

der Nederlandsche Letterkunde dienstbaar te maken, en de Maatschappij haren vroegeren bloei allengskens te doen wederkrijgen.

Deze eerste poginge gelukte. De Heeren Prof. S. F. J. RAU, Prof. M. SIEGENBEEK, Prof. J. VAN VOORST, Prof. J. F. VAN BEECK CALKOEN, Mr. W. J. VAN NOORT, Ds. W. BROES, en Ds. A. DE VRIES, lieten zich hunne verkiezinge welgevallen, en waren welgezind om de belangen van dit Genootschap te helpen bevorderen.

Nu begonnen de werkzaamheden der maandelijksche vergaderingen met den ouden ijver hervat te worden. Niet lang daarna, besloot men tot het houden van eene jaarlijksche algemeene vergaderinge, waar toe alle Leden beschreven werden tegen den achtsten van Wijnmaand des jaars 1803. De Voorzitter *Te Water* opende deze vergaderinge met eene uitvoerige aanspraak, en gaf berigt zoo van den onlangs treurigen, maar nu blijden staat der Maatschappije, als van de Leden, die, of om gewigtige redenen reeds te voren bedankt hebbende, of hunne betrekkinge op dit Genootschap behouden hebbende, aan de Maatschappije door den dood, na het houden der naastvoorgaande algemeene vergaderinge, onttrokken waren: met namen, de Heeren *L. P. van de Spiegel*, *J. Hinlópen*, *C. F.*

de Nelis, *P. Bondam*, *G. Dumbar*, *G. Brender à Brandis*, en *H. van Alphen*.

De uitgebreidheid van deze Aanſpraak, en de ſpoed, welken men behoorde te maken met het doen drukken en de tijdige verzendinge der Handelingen van deze jaarlijkſche vergaderinge, was oorzaak, dat men beſloot, een gedeelte van die aanſpraak te doen drukken in het voorberigt voor het eerstvolgende deel van de Verhandelingen, welk door de Maatſchappije, zoo dra mogelijk, zou in 't licht gegeven worden. In voldoeninge aan dit beſluit, volgt hier, met achterlating van andere min belangrijke aanmerkingen, een uitvoeriger berigt, betreffende de Letterkundige verdienſten van zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid, den Heere *C. F. de Nelis*, laatſten Biſſchop van Antwerpen, de werken, door hem of opgeſteld en uitgegeven, of ter drukperſe bezorgd, of in geſchrift nagelaten, vooral ſtrekkende tot ophelderinge van de Nederlandſche en andere geſchiedenisſen. Dit berigt was van den volgenden inhoud:

* * *

Hoewel mijn voornaam doelwit is eenig berigt te geven van de gedrukte en ongedrukte ſchriften van den Heere KORNELIS FRANCISCUS DE NELIS,

LIS, laatsten Bisschop van Antwerpen, zal ik echter vooraf eenige bijzonderheden van zijnen levensloop melden, zoo verre die tot mijne kennisse gekomen zijn, en waar uit wij zien zullen, deels, langs welke wegen hij tot een' hoogen eerstand gekomen zij, deels, dat groot aanzien en uitstekende roem in 't rijk der letteren hem zoo weinig, als anderen, konden beveiligen tegen de rampen van dit wisselvallig leven.

De Heer *de Nelis* was den vijfden van zomermaand des jaars 1736 te Mechelen geboren, uit deftige ouders, die hun bestaan in den koophandel vonden. Zij bespeurden al vroeg in hunnen zoon een' heerschenden lust tot de letteroefeningen, en volgden zijne keuze op. In zijne geboorte-stad ontbrak het hem niet aan bekwame gelegenheid, om in de Latijnsche en Grieksche talen zoo onderwezen te worden, dat hij met een gewenscht gevolg zich naar de Leuvensche Universiteit kon begeven. Hier oefende hij zich eerst in de Wijsgeerte, naderhand in de Godgeleerdheid, ook in het Burgerlijke en Kerkelijke Recht. In de Wijsgeerte maakte hij zulke uitnemende vorderingen, dat hij, in 't jaar 1753, als de meest gevorderde (*Primus*) werd uitgeroepen, en, naar een oud gebruik bij de Akademie te Leuven, als zoodanig zijne plegtige intrede te Mechelen deed.

Het kon naauwelijks anders zijn, of dit eer-bewijs moest hem spoedig den weg banen, om, na 't voleindigen van den loop zijner letteroefeningen, grooter aanzien te verwerven. Weldra werd hem het opper-toezigt over het Kollegie van Mechelen te Leuven aanbetrouwd, en hij kort daarna aangesteld tot Bibliothekaris van de Universiteit. Van Leuven vertrok hij met de woon naar Doornik, na dat hij eene Kanunniksplaatse der Kathedrale Kerke in die stad bekomen had. Gedurende het openstaande Bisdom van Doornik, bekleedde hij eene der plaatsen van Vicaris Generaal deszelfden Bisdoms, en kreeg den rang van Groot-Vicaris des Bisschops van Doornik. Na de afschaffinge van de Orde der Jesuiten, benoemde men hem als Lid van de Commissie der Letteroefeningen te Brussel, op een dagelijksch inkomen van één pistool. Deze nieuwe post was oorzaak, dat hij van woonplaatse veranderde, en Brussel met Doornik verwisselde. Bij deze gelegenheid schreef hij eene verhandelinge over de Scholen en 't beoefenen der fraaije Letteren. Dit stuk behelst eenige aanmerkingen, uit de geschiedenissen ontleend, alsmede een Alphabetisch berigt omtrent sommige kundige leeraars in de Scholen gedurende de zestiende eeuwe. Deze verhandelinge is nooit in druk uitgegeven; maar een afschrift daar van wordt nog bewaard te Brussel, volgens berigt van mijnen vriend, den Heere *Gerard*, die mij verscheiden andere bijzonderheden, den Heere *de*

Ne-

Nelis belangende, gunstiglijk heeft medegedeeld, en wien ik hier voor, gelijk voor zoo vele andere blijken van zijne hulpvaardigheid in 't vak der Letteren, sedert meer dan dertig jaren aan mij bewezen, gaarne openlijk mijnen dank betuige.

Wanneer het Bisdom van Brugge was opengevallen, viel ook de aandacht op den Heere *de Nelis*, en hij was één der drie Kerkelijken, die tot het vervullen van die Bisschoppelijke plaatse meest geschikt geoordeeld en voorgesteld werden. De verkiezinge viel op eenen anderen; doch hij kreeg vermeerderinge van een jaarlijksch inkomen ter somme van twee duizend guldens, uit de inkomsten van dat Bisdom te voldoen.

Niet lang echter daarna is hij verkozen tot Bisschop van Antwerpen; tot welken aanzienlijken post en deszelfs waarneminge hem zijne meer dan gewone geleerdheid en langdurige ondervindinge bekwaam maakten. Het is zeer vermoedelijk, dat niemand der Antwerpsche Bisschoppen, sedert *Laevinus Torrentius*, voor meer dan twee eeuwen overleden, door *Lipsius* en soortgelijke Letterhelden in den rang der grootste mannen geplaatst, onzen *Nelis* in uitgebreide kundigheden overtroffen heeft, maar dat de meesten, zoo niet allen, die de Bisschoppelijke waardigheid aldaar bekleedden, op een' zeer verren

afſtand van hem , in 't ſtuk van bondige geleerdheid, gebleven zijn.

Het was geen wonder, dat een Man, die, van zijne vroege jeugd af, de fraaije letteren en edele wetenſchappen beminde en beoefende, die in beide de voortreffelijkſte vorderingen maakte, bevoegd gerekend werd tot het geven van openbaar onderwijs; dat men hem boven anderen verkoos, om de letteroefeningen van de aanzienlijkſten en zelfs van een Vorst te beſtieren; dat hij tot vele en gewigtige posten geroepen werd; dat men hem eindelijk, den vijftienden van ſprokkelmaand des jaars 1785, tot Bisſchop van Antwerpen verkoos.

Zijne Kerkelijke waardigheden deden hem, naar 's Lands gewoonte, ook deel nemen in het Burgerlijke beſtier. Uit dien hoofde was hij eerst een gewoon Afgevaardigde en Preſident der Staten van Doornik; na zijne verheffinge tot de Bisſchoppelijke waardigheid, was hij een Lid der Staten van Brabant, en, bij afwezigheid des Aarts-Bisſchops van Mechelen, bekleedde hij de eerſte plaatſe in hunne Vergaderinge.

Uit loutere gunſte tot de voornaamſte eerambten, waar voor men zelfs in 't geheel niet berekend is, bevorderd te worden, wil waarlijk niets beduiden; zich in onſtuimige tijden uit den Kerkelijken ſtand in

in 's Lands of Stedelijke regeringe indringen, en de zaken nog meer te helpen verwarren, is onbetamelijk, en wordt in rustiger dagen met alle reden bespot; maar zich door uitmuntende verdiensten, en volgens 's Lands vastgestelde wetten en gebruiken, den weg tot hooge eer en aanzien, ook in 't Burgerlijke en Staatkundige, gebaand te hebben, verstrekte den Antwerpschen Bisschop tot grooten roem.

Ja, zekerlijk! tot roem, maar niet tot een bestendig en steeds voortdurend genoegen. De Bisschoppelijke hoed staat somtijds even weinig vast, als de kroon op 't hoofd der Koningen. Hoe hij ook over het Staatkundige moge gedacht hebben, waar over ik niet kan of wil oordeelen; zeker is het, dat hij, bij het naderen der Fransche legermagt aan de Brabantsche grenzen in 't jaar 1794, zich genoodzaakt zag, zijn Vaderland, den Bisschoppelijken zetel, en zijnen allerkostbaarsten boeken-schat te verlaten. Hij was bedacht geweest, om het zeldzaamste gedeelte van zijne boekverzamelinge, en vooral een aantal keurige Handschriften, in den tijd van omtrent veertig jaren door hem vergaderd, in eene veilige plaatse te bergen. Nu begaf hij zich in persoon naar Holland, en had een voornemen, om den naderenden winter zijn verblijf binnen Leyden te houden. Bij deze gelegenheid had ik herhaalde reizen het genoegen, dezen geleerden Bisschop te ont-

moe-

moeten, en was een getuige van zijne zeldzame bedrevenheid in talen en wetenschappen; eene bedrevenheid, welke zelfs de bewonderinge van den grooten *Ruhnkenius* wegdroeg.

Wegens de omstandigheden van den tijd, zich ook in Holland niet langer veilig rekenende, begaf hij zich eerst naar Duitschland, en vervolgens naar Italien. Een' geruimen tijd hield hij zich te Bologne op; en hier had hij, gelijk men wil, voornamelijk de hand in het doen drukken van zeker Letterkundig Tijdschrift, in 't Italiaansch geschreven, dat zeer grooten bijval kreeg, doch mij nooit onder 't oog kwam.

Bij de aannaderinge der Franschen, verliet hij Bologne, en vertrok naar Florence. Hier nam hij zijn verblijf in de Abdije van Camalduli of Campo Malduli; en storf aldaar, aan de gevolgen van 't water in de borst, in den ouderdom van ruim tweeënzestig jaren. Zijn lijk werd, in eene nabij gelegene kapelle, op een' berg begraven, met het volgende opschrift, tot zijne gedachtenisse, in eene looden plaat gegraveerd:

CORNELIUS FRANCISCUS DE NELIS,
Episcopus Antverpiensis, Mechliniae natus die 5 Iunii 1736, Electus Episcopus die 15 Febr. 1785,

1785, doctrina et ingenio, Pastorali solicitudine, Sacerdotali constantia, morumque suavitate nulli secundus, die 30 Iunii 1794 temporibus haud aequis cedens, e Belgio egressus, Italiam petiit mense Novembri eiusdem anni, variasque insignes perlustravit urbes, Florentiam denique invisens, solitudinis desiderio incensus, animi quietem corporisque valetudinem expetens, Camalduli tandem voti compos perveniens, gravissimo Hydropis morbo correptus, omnibus Ecclesiae ritibus, brevi eheu fato cessit die 21 Augusti A. D. 1798, praeclaris virtutum omnium relictis monumentis.

Corpus Eius, congruis funebribus persolutis, in sacra hac Eremo, ut optarat, translatum ac tumulatum fuit.

Wanneer na den dood des Bisschops, zijne erfgenamen of hunne gemagtigden te Florence gekomen waren, gaf men hun in bedenkinge, of zij niet een grafschrift zouden doen vervaardigen, hetzelve in een' steen laten inhouwen, en dien steen in den muur bij 't graf doen plaatsen. Dit werd goedgevonden. Het opschrift is van dezen inhoud:

COR-

CORNELIO. FRANCISCO. DE NELIS.
Domo. Machlinia.
Antverpiensi. Episcopo. vigilantissimo.
Religionis. Zelo. Pietate. Eruditione.
Constantia. in. adversis. nulli. non. conferenda.
Qui. solitudinis. amore. flagrans.
In. Camaldulensi. Eremo. diem. obiit. supremum.
Anno. Pub. Sal. CIƆIƆCCLXXXXVIII.
XII. *Kal. Septembris.*
Aet. suae. LXII. M. II. D. XVI.

Op den grond, aan 't hoofdeinde des grafs, is nog een ander opschrift te lezen, met 's Bisschops bijgevoegd wapen. Dit grafschrift, door hem zelven vervaardigd, met last om 'er na zijnen dood gebruik van te maken, is kort, eenvoudig, veelbeduidend, en in deze woorden begrepen:

HIC. IACET.
CORNELIUS. FRANCISCUS. DE. NELIS.
EPISC. ANTVERPIENSIS.
PECCATOR. ET.
PEREGRINUS.

Van deze bijzonderheden zoude ik geheel onkundig gebleven zijn, zoo niet de Heer *P. T. van Schorel*,

rel, weleer Burgemeester van Antwerpen, en 's Bisſchops gemeenzame vriend, mij in 't jaar 1802 had medegedeeld een' Latijnſchen brief, gedagteekend den vijfentwintigſten van oogstmaand 1799, en uit Camalduli in Toskanen door *P. Adelmus*, Hoofd der Eremiten, geſchreven aan *J. de Vivario*, te Praag in Bohemen wonende, die het afſchrift van den gemelden brief den vijfden van wijnmaand 1799 met zijne eigenhandige onderteekeninge had bekrachtigd.

Door dien zelfden aanmerkelijken brief ben ik in ſtaat geſteld, om verſlag van ſommige nagelaten ſchriften van den Bisſchop te geven. Doch vooraf zal ik van zijne andere werken, die mij bekend zijn, vooral van zulke, die betrekkinge hebben tot de Nederlandſche geſchiedenisſen, een meer uitgebreid berigt geven.

In zijne jeugd en naderhand maakte de Heer *de Nelis* veel werks van eene oplettende lezinge der Griekſche en Latijnſche ſchrijveren, allermeest van *Plato*, *Ariſtoteles*, *Plutarchus*, *Cicero* en *Plinius*. Over dezen ſchreef hij wijsgeerige, oordeel- geſchied- en ſtaatkundige aanmerkingen, die evenwel nooit in 't licht kwamen, om dat zij, gelijk hij zelf getuigde, niet genoeg uitgewerkt en beſchaafd waren. Het geſprek viel eens, in mijn bijzijn, op de Natuurlijke Hiſtorie van *Plinius*, en hoe veel

Har-

Harduinus en anderen nog daar in ter bearbeidinge hadden overgelaten. De Bisschop vermeldde zijne oordeelkundige gissingen en verbeteringen van deze en gene plaatsen, en had het genoegen, dat zij, gedeeltelijk, zelfs aan *Ruhnkenius* behaagden, en dat deze sterk aandrong op de uitgave der aanmerkingen over dien en andere oude schrijvers.

Nog te Leuven zijnde, schreef hij een klein stukje, waar.van de titel is: *Fragment sur les principes du vrai Bonheur. Discours à Lysimaque. Louvain, de l'Imprimerie de l'Université* 1763. Het was niet gekomen van de drukpers der Leuvensche Akademie, maar vervaardigd op eene bijzondere drukkerije, welke de Schrijver in zijn eigen huis had. Niet meer dan zes exemplaren werden 'er van gedrukt, aan zijne beste vrienden weggeschonken. Ik behoeve derhalve niet te zeggen, dat deze uitgave bij uitstek zeldzaam is, en hoe bezwaarlijk men naderhand 'er een afdruksel van kon magtig worden. Wel is waar, deze verhandelinge over de grondbeginselen van waar Geluk werd, weinige jaren later, herdrukt met eenige scherpe en schampere aanmerkingen; doch ook deze uitgave komt zeer spaarzaam voor, om dat de Heer *de Nelis* zich meester van bijna alle de exemplaren heeft weten te maken. In eene aanteekeninge (gevoegd bij *Entretien Philosophique* XVIII. *pag*, 5, 6.) beklaagt hij zich over den onheuschen handel van zij-

zijnen tegenschrijver, die het gemelde werkje, met zijne zoogenaamde wederleggingen, had doen herdrukken onder den titel van *Deux Chrysippes*; en hij verklaart nader, wat hij door waar geluk wil verstaan hebben.

Reeds over vele jaren had de Heer *de Nelis* geschreven: *Senis Pythagorici, cacci, de natura ac phaenomenis rerum, ad Theogenem filium, Disputationes sex.* Een gedeelte van dit werk is in 't Fransch vertaald, en wel door den Schrijver zelven, hoewel hij zich, in het voorberigt, onder den naam van Overzetter verkiest te verbergen. Het eerste stuk van die Fransche vertalinge kwam te voorschijn met dezen titel: *L'Aveugle de la Montagne. Entretiens Philosophiques. Magnifice . . . Sapientiam tractabat. à Amsterdam & à Paris.* MDCCLXXXIX. Voor het tweede stuk staat geen titel, maar op den omslag zijn deze regels gedrukt:

Haec ego de Veterum placitis linguisque canebam,
Et Sophia simul & Musis; dum Gallus utrumque
Fulminat ad Rhenum bello, immodicusque faventeis
Per populos dat jura.

Het geheele werk zou uit dertig verhandelingen bestaan, waarvan de inhoud dus wordt opgegeven: *de la Nature créée; Dieu, cette grande vérité Physique; Dieu & les Intelligences; Dieu & les*

Mondes; la Providence; la Prière, ou la conversation avec Dieu; de la perfectibilité de l'homme; Philarmonica, ou de l'idée & de l'amour de l'ordre; les joies & le répos de l'ame; le Plaisir; l'homme instruit par le sentiment; Orphée, ou le véritable usage de la Poésie & du Chant; de la mort; le chant du cygne, ou la vie à venir & l'immortalité; de la sagesse des anciens; le portrait & ses copies, ou réflexions sur l'Histoire; les grands hommes de l'antiquité profane, ou Numa, Pythagore, Zoroastre, Socrate & Confucius; les inventions & les arts; les Langues & leur etymologie. Ik heb den geheelen inhoud des werks opgegeven, om te doen zien, wat men van den geleerden en vernuftigen Schrijver te wachten had, indien alles in 't Latijn of Fransch was in 't licht gegeven. Nu bezitten wij slechts acht van die verhandelingen, welke zelfs aan elk niet even bekend zijn, om dat zij gedrukt zijn voor rekeninge en op de bijzondere drukkerije van den Bisschop, en dus te Antwerpen, hoewel Amsterdam en Parys op den titel van het eerste stukje genoemd worden. In dat eerste deel vindt men de vijf eerste afdeelingen des werks, handelende over de geschapene Natuur. Zij kwamen den beroemden *Lavater*, dien beminnelijken en doordringenden man, gelijk de Bisschop hem noemt, (*Entretien* XVIII *pag.* 28), zoo belangrijk voor, dat hij de vier eerste in 't Hoogduitsch vertaalde. In het ande-

dere ſtaan drie verhandelingen, over God, over het Vermaak, en over de Talen en derzelver afleidinge. De laatst gemelde bevat veel taalkundig vernuft en ſchrandere aanmerkingen over den oorſprong van verſcheiden woorden, ook bij de Nederlanders in gebruik gebleven. Men heeft in de algemeene Vaderlandſche Letteroefeningen voor 1794 (No. 4 bladz. 79—84) een uittrekſel daarvan geplaatst, doch dat niet ontleend is uit het oorſpronkelijk opſtel, maar uit een Fransch Maandwerk (*l'Eſprit des Journaux*) bij verkortinge overgenomen. De beide deelen van het gemelde werk zijn in korten tijd tweemalen herdrukt, eerst te Parma bij Bodoni in 't jaar 1795, en in 't volgende jaar bij Poggioli te Romen. Of in die beide uitgaven de naam van den Schrijver opgegeven worde, en, of daarin eenige veranderingen en vermeerderingen gemaakt zijn, is mij niet gebleken.

Ik vermoede, dat uit het Latijnſche werk, waarvan ik ſprak, ook ontleend was een klein ſtukje, door den Bisſchop in 't jaar 1787 zonder zijnen naam uitgegeven, onder dezen titel: *Quieſce: Conſeils d'un Philoſophe à Marc-Aurele.* Naardien het mij niet onder het oog gekomen is, kan ik 'er geen nader beſcheid van geven.

Op raad van den vermaarden *Schoepflin*, onderſteund door den invloed van den Graaf van *Cobenzl* en den Prins van *Starhemberg*, werd in 't jaar 1769

 te

te Brussel een Letterkundig Genootschap opgerigt, door de Keizerin-Koningin *Maria Theresia* ongemeen begunstigd, en in 't jaar 1772 verheven tot eene Keizerlijke Koninklijke Akademie der Wetenschappen en Fraaije Letteren. Onder de allereerste Leden van die Maatschappije staat de Heer *de Nelis* de derde in rang, reeds den eersten van Sprokkelmaand 1769 verkozen. De Dagregisters der Akademie en de Verhandelingen, door haar uitgegeven, dragen getuigenis van zijne ijverige werkzaamheid ter vermeerderinge van den luister der Akademie, en tot uitbreidinge van allerleije Wetenschappen. In 't jaar 1773 las hij eene verhandelinge over het oude Brabant, den oorsprong van die Provincie en de afleidinge van haren naam (*Mémoires de l'Académie de Bruxelles*, *tom.* I *pag.* LXIV—LXVII). Ook maakte hij een' aanvang van zijne verhandelingen over de mogelijkheid en de voordeelen der aankweekinge van verscheiden soorten van vreemde dieren in de Nederlandsche Gewesten; en gaf in bedenkinge het inbrengen en aankweeken van de Paco (*Vigogne*) in het Luxemburgsche (*tom.* I *pag.* 45—59), tot vermeerderinge en verbeteringe van de wollen. Hier bij kwam nog een onderzoek over een oud gedenkstuk, dat tusschen Hollain en Rongy nabij Doornik gevonden wordt, en bekend is onder den naam den Steen Brunehaut (*tom.* I *pag.* 471—485). In 't jaar 1776 leverde hij twee verhandelingen, betreffende de Nederlandsche geschiedenissen, de eene over

over het droogmaken der landen tot den akkerbouw, de andere over de ſtedelijke regeerwijze en de voorregten aan de Nederlandſche ſteden verleend (*tom.* II *pag.* 587—596, 663—673). Omtrent het einde des jaars 1779 deed hij onderzoek op de gelijkvormigheid der Vlaamſche tale met die der bewoners van de Krim (*tom.* III *pag.* XLVII), waar omtrent door ſommigen hoog is opgegeven. Hoewel het jammer is, dat deze en gene ſtukken, zoo aanſtonds gemeld, door den kundigen Man niet voortgezet en ten einde gebragt zijn, blijkt nogtans uit het gezegde genoeg, dat hij geen werkeloos Lid der Bruſſelſche Akademie was.

Hoe veel goeds kon derhalve ook de Leydſche Maatſchappij der Nederlandſche Letterkunde zich van zijnen ijver beloven! Trouwens, in 't jaar 1793 tot Lid van dezelve aangenomen zijnde, was hem deze verkiezinge zoo aangenaam, dat hij aanſtonds vrijheid verzocht, om 't gene hij ten dienſte der Maatſchappije, vooral tot opHelderinge van den oorſprong der tale en over de geſchiedenisſen van deze Landen, wilde in gereedheid brengen, in de Latijnſche of Franſche taal te mogen inleveren. Dan, de onrust der tijden en zijn vertrek buiten 's Lands hebben dien lofwaardigen toeleg verijdeld, en deze Maatſchappije de rijpe vruchten van zijnen arbeid doen misſen.

Om tot 's Mans gedrukte werken weder te keeren; na dat de brieven van *Viglius van Aytta van Zuichem* in de *Analecta Belgica* van *Hoynck van Papendrecht* waren uitgegeven, werd de begeerte der Geschiedkundigen te meer opgewekt, om ook de brieven van *Joachim Hoppers*, aan zijnen Landgenoot en vertrouwden boezemvriend *van Aytta* toegezonden, vooral uit Spanje, waar *Hoppers* de Geheimschrijver des Konings voor de Nederlandsche zaken was, onder het oog te mogen krijgen. Te regt begreep men, dat de brieven van *Hoppers*, aan zijnen gemeenzamen vriend openhartig geschreven, ongemeen belangrijk moesten zijn, tot opheldering van vele punten der Nederlandsche Historie, indien men zich de moeite wilde geven, om de wederzijdsche brieven van *Hoppers* en *van Aytta* met naauwkeurige aandacht te vergelijken, de vragen en antwoorden door beiden gedaan en gegeven in verband te beschouwen, waar door men den sleutel, tot beter verstand van eenige duisterheden in de brieven van *Aytta*, in handen krijgen zou: waar toe echter noodig is, dat, gelijk omtrent de brieven van den Voorzitter des Geheimen Raads geschiedde door den naauwkeurigen *'s Gravezande*, even dus de brieven van 's Konings Geheimschrijver in eene tijdrekenkundige orde gerangschikt worden. De voorname aanleidinge tot de uitgave van deze brieven werd gegeven door den Graaf *van Cobenzl*, Minister Plenipotentiaris van Hare K. K. Majesteit, die

de zorge hier over aan *de Nelis* in 't jaar 1769 aanbeval. Men maakte een begin met het drukken te Leuven in de drukkerije van de Univerfiteit, en het werk, zoo veel de brieven aangaat., werd voleindigd. Doch de titel, de voorrede, 't register en de verklaringe van fommige plaatfen, in de Vriefche taal, of het zoogenaamde Boeren-Vriesch, gefchreven, bleven achter, 't zij uit hoofde van zeker gefchil, tusfchen den Uitgever en de Leuvenfche Univerfiteit ontftaan, 't zij om eenige andere oorzaak. Ik en velen met mij deden een' geruimen tijd vergeeffche pogingen, om een exemplaar der brieven van *Hoppers* magtig te worden. Eindelijk is 'er mij een door den Bisfchop zelven vereerd, 't gene ik in te grootere waarde houde, om dat hij daar bij eenige aanteekeningen eigenhandig gevoegd heeft. Anders kunnen die brieven nu in elks handen zijn, na dat zij, door de bezorginge van den Hoogleeraar *Bondam*, in 't licht gekomen zijn, met goedvinden van den Bisfchop, die alle de exemplaren bezat. In de zoo even gemelde aanteekeningen berigt hij mij, dat alle deze brieven gedrukt zijn naar de oorfpronkelijke, die nog onder hem berustten. Hij voegt 'er bij, dat 'er geen andere brieven van *Hoppers* voorhanden zijn. Dit zal met eenige bepalinge dienen opgevat te worden, om dat 'er, behalve de gedrukte, nog een groot aantal andere is, die te Leuven en Mechelen bewaard worden, en waar van de affchriften zich bevinden in de Bibliotheek van

iemand mijner vrienden te Brussel, die mij.
kert, dat zij wel van minder belang zijn,
overige, maar echter sommige zeer opm.
dingen behelzen.

Toen de Heer *de Nelis* nog te Leuven
zorgde hij ook ter drukperse eene verzam
Leuvensche Charters (*Tabulae Publicae*
sium), eenige Geschiedkundige Verhand
Viglius van-Aytta, en meer andere stu
die alle onvoltooid gebleven zijn, niet
hij door dezen en genen vriend bij herh
aandrang verzocht werd, het een of an
gen en te doen uitgeven.

Ik ga voort tot zijnen Voorlooper
sche zaken, of Verhandelinge over
sche Historie en hare voornaam
Naardien dit werk en deszelfs gewig
algemeen bekend is aan de liefheb
landsche Geschiedenissen, zal ik 'er
verslag van doen. Dit stuk is eerst
gesteld, naderhand in 't Fransch
beide talen te gelijk gedrukt te An
1790. Het Latijnsche werd in
drukt, zonder bijgevoegden na
drukker, doch het was bij Bon
Latijnsche titel is: *Belgicarum*
sive de Historia Belgica ejusqu

cipuis Commentatio; qua vulgandorum monumentorum series, praefatio, argumentum operis, et summa rerum capita exhibentur. Ex Bibliotheca Cornelii Francisci de Nelis, Episcopi Antverpiensis. MDCCLXXXX. De Fransche Overzetter en Uitgever is, zoo mij niet alles bedriegt, niet onderscheiden van den Schrijver zelven. Hier vindt men berigt van vele onuitgegevene werken, die de vroegere en latere geschiedenissen, ook der Nederlandsche Gewesten, niet weinig zouden kunnen ophelderen. Om te zwijgen van een aantal oude Kronijken, waar in wel vele verdichtselen en onzekerheden ingemengd, maar ook geschiedkundige en wetenswaardige dingen verhaald worden; van een merkelijk belang voor de Historie van Brabant, Vlaanderen, Lotharingen, Frankrijk en andere Landen, zijn zonder bedenkinge de hier beloofde schriften; als van *Edmund van Dinter*, die Geheimschrijver van vier Hertogen van Brabant geweest is; *Pieter van der Heyden*, Pensionaris van Brussel, onder den naam van *P. à Thymo* bekend bij *Sanderus*, *Valerius Andreas*, *Foppens* en anderen, doch die van den inhoud des werks niet wel onderrigt waren; *de Guise*, wiens Jaarboeken der Vorsten van Henegouwen niet dan gedeeltelijk en uit eene Fransche vertalinge in 't jaar 1531 door François Regnaud te Parijs zijn uitgegeven; *Boudewijn van Avesnes*, zoon van Margarita van Vlaanderen, kleinzoon van Keizer Boudewijn; *Jan Molinet*, Bibliothekaris

en Historieschrijver van Margarita van Oostenrijk, die de gebeurtenisſen in Europa, bijzonder in de Nederlanden en Frankrijk, van 1474 tot 1506 voorgevallen, in 't breede beschrijft; *Jakob du Clercq*, Edelman aan 't Hof van Filips, den Goeden bijgenaamd, Hertog van Bourgondie; *Jan van Haynin en Louvegniès*, overleden in 't jaar 1495; *Jakob de Lalaing*, Heer van Montigny, die de reize van Filips den III, Hertog van Bourgondie en Brabant, uit de Nederlanden door Frankrijk naar Spanje en te rug herwaarts, waar op *Lalaing* zelf hem verzelde, naauwkeuriglijk beschreven heeft. Vooral mag ik niet vergeten het beloofde Dagregister van alle de reizen en togten naar Keizer Karel den V, sedert den jare 1514, tot dat hij troon en schepter met inwoninge in een klooster verwisselde. De schrijver van dit zeldzaam *Journal* was *Johan de Vandenesse*. Dus staat zijn naam in het hoofd van 't handschrift. Elders wordt hij genoemd *J. van de Nesse* (*Mémoires de Bruxelles t.* II. *p.* XLVIII). Het oorspronkelijke is nog voorhanden, en wordt de Besançon bewaard. Vermits de schrijver van dit Dagregister, gedurende all' dien tijd, de reisgenoot van den Keizer geweest is, begrijpt elk, van hoe groot belang dit handschrift behoore gerekend te worden. De beroemde *Leibnitz*, de geleerde *Anselme Berthod* en de Antwerpsche Bisschop oordeelden dit stuk der uitgave overwaardig. Door de edelmoedige vriendelijkheid van den laatstgenoemden, die 'er een

naauw-

naauwkeurig affchrift van had doen vervaardigen in de Bibliotheek des Kardinaals *van Granvelle* te Befançon, kreeg ik gelegenheid, om dit uitmuntend ftuk te doorlezen. Ik deed zulks met eene onbefchrijfelijke graagte, en zag 'er uit, dat hier vrij veel te vinden is tot verbeteringe en vermeerderinge van vroegere en latere fchrijvers, *Sepulveda* zelfs en *Robertfon* niet uitgezonderd, die het leven van Keizer Karel, federt twee en eene halve eeuwen, op onderfcheiden wijzen befchreven hebben. Ik wist mijne dankerkentenisfe voor 't gebruik van dat handfchrift niet beter aan den dag te leggen, dan door uit hetzelve mijne misflagen en die van anderen, in zoo verre dit te pas kwam, hier en daar in mijne verkorte Vaderlandfche Hiftorie van den Heere *Wagenaar* te verbeteren, met of zonder meldinge des naams van *Vandenesfe*. Eer ik van den *Prodromus* affcheide, moete ik nog melden, dat daar in beloofd worden eene menigte oude Charters, waar uit de Nederlandfche, Franfche en Duitfche gefchiedenisfen kunnen opgehelderd worden; wijders, een groot aantal brieven van een' gefchied- of ftaatkundigen inhoud, in de XVI en XVII eeuwen gefchreven, niet alleen door *Joachim Hoppers* aan *Viglius van Aytta*, waar van ik boven fprak, maar ook door *Margarita van Parma* aan den Kardinaal *van Granvelle*, welke in 't Italiaansch opgefteld en door de Hertoginne eigenhandig onderteekend zijn; voorts, de dagelijkfche berigten over de zaken in Nederland,

door

door *Hoppers* aan Koning Filips in Spanje overhandigd, en waar bij de Koning zijn antwoord en goeddunken, van tijd tot tijd, eigenhandig in 't Spaansch gevoegd heeft, niet zelden met meerdere uitvoerigheid, dan waar mede de berigten van zijnen Geheimschrijver waren opgesteld. De toeleg was, deze verzamelinge van Nederlandsche gedenkstukken te besluiten met het verhaal der Nederlandsche beroerten van zijnen tijd, geschreven door *Metsius*, Bisschop van 's Hertogenbosch, en met eenige andere schriften, doch die mijne aandacht minder naar zich trekken. Deze opgave van zoo veele ongedrukte stukken moet elken vriend der geschiedenissen met spijt vervullen, om dat de hope op hunne uitgave schijnt verijdeld te zijn, ten ware zij of derzelver afschriften in handen van kundige liefhebbers of gekomen zijn, of in 't vervolg geraakten. Welke de voornaamste oorzaak geweest zij, dat de uitgave van zoo vele voortreffelijke handschriften geen voortgang kreeg, is mij niet onbekend, maar zij behoeft hier niet ontdekt te worden. Uit de Dagregisters der Brusselsche Akademie (*tom.* IV. *p.* XV.) blijkt, *dat* reeds omtrent het jaar 1770 bij dezelve in overweginge kwam, om eene verzamelinge der Nederlandsche Geschiedschrijvers en van Historische gedenkstukken in 't licht te geven; *dat* men tot bereikinge van dit oogmerk alles opspoorde, en zich meester maakte van een aanzienlijk gedeelte der handschriften, door den Heere *Verdussen* vergaderd

en

en nagelaten; *dat* een der Leden van de Akademie eene verhandelinge voorlas over 't gebruik, welk men van die handschriften zou kunnen maken, en een voorslag deed, om die spoedig te doen drukken, gelijk ook de Kronijk van *E. van Dinter*, met bijgevoegde aanmerkingen en verhandelingen tot opheldering van de hoofdpunten der Historie en van 't Staatsregt der Nederlanden; *dat* sommige omstandigheden de uitvoeringe des werks vertraagden, doch niet geheellijk uit het oog deden verliezen; en *dat* de Heer *Gerard*, in 't begin des jaars 1780, een door hem vervaardigd ontwerp van uitgave voorlas, 't gene toen gesteld werd in handen van sommige Leden der Akademie, die 'er in volgende zittingen berigt over inbragten. Indien de Heeren *de Nelis*, *Gerard*, *Des Roches* en *Ghesquiere* toen de handen inéén geslagen hadden, zou het werk zijn volle beslag hebben kunnen bekomen. Van die Heeren is nu niemand meer in leven, dan de doorkundige *Gerard*, die eene schoone verzamelinge van handschriften, waar onder ook de meeste hier boven gemeld, in eigendom bezit, en dus alleen in staat is, om aan het verlangen der Geschiedkundigen te voldoen.

Na dat de Bisschop de Nederlanden verlaten had, liet hij zijne geliefde letteroefeningen niet varen. In de stille eenzaamheid bleef hij aanhoudend werkzaam. Zijne nagelaten schriften kunnen dit getuigen.

De

De brief van *Adelmus*, van welken ik te voren sprak, stelt mij in staat, om 'er eenig verslag van te geven. Behalve eene menigte Latijnsche Gedichten van verscheiden soort en in verschillende dichtmaat, onder het reizen opgesteld, en geschikt naar de omstandigheden van plaatsen, tijden en persoonen; vervaardigde hij, gedurende zijn verblijf te Napels, een Latijnsch werk over de lotgevallen, zeden en wetenschappen in Europa, sedert het begin der XVI eeuwe tot het einde der XVIII eeuwe. Het bestaat uit twee boeken. Het eerste handelt over de geschiedenissen van geheel Europa van 't jaar 1500 tot het jaar 1780. In het andere worden meer bijzonderlijk opgegeven de gebeurtenissen in de Roomsche Kerke en in Italien, van den aanvang der XVI eeuwe tot op den dood van Paus Klemens den XVI. Op den titel van dit werk had de Bisschop de woorden van *Virgilius* geschreven: *Quis talia fando temperet a lacrymis?*

Daarenboven schreef hij te Camalduli een vrij uitvoerig Latijnsch werk, bestaande uit vier boeken, aan welke hij het algemeene opschrift geeft, *Quaestionum Camaldulensium libri quatuor*, maar aan de drie laatste geeft hij den bijzonderen titel van *Origines*. Het eerste boek handelt over het Landleven en de ongemakken in de Steden (*De avocandis et disjungendis hominibus, sive de vita rustica et agrorum secessu, nec non de oppidorum atque urbium incommodis*). Het tweede boek, door den tus-

tusschenkomenden dood des Schrijvers niet ten einde gebragt, betreft de alleroudste geschillen in de menschelijke maatschappije (*De antiquissimis societatis humanae dissidiis, ad Platonis Allegorias de Bello Atlantum*). In het derde boek wordt gesproken over de Celten, bewoners van Italien, en over de namen van Steden en Volken in 't Oosten en Noorden tot aan de Toskaansche zee (*De Celtis Italiae incolis, et de nominibus Urbium ac Populorum per Orientem et Septentrionem ad usque mare Tyrrhenum*). Van het vierde boek vinde ik alleenlijk aangeteekend, dat het uit Mengelingen bestaat (*Promiscua continens*). Of 'er iet van deze nagelaten schriften ooit het licht zal zien, wete ik niet, maar wel, dat men 'er een afschrift van te Camalduli heeft doen maken, 't gene *Anselmus* als een grooten schat nu bewaarde.

Ik vleije mij, dat de uitgebreidheid van dit berigt omtrent de Letterkundige verdiensten van den laatsten Bisschop van Antwerpen wel verschooninge vinden zal bij alle beminnaars der Nederlandsche Geschiedenissen.

* * *

Om van dezen uitstap tot de algemeene vergaderinge, in 't jaar 1803 gehouden, wedertekeeren;

in

in dezelve werden eenige nieuwe Leden verkozen, gelijk uit de Naamlijst, achter dit Voorberigt geplaatst, te zien is.

Nog werd goedgevonden de twee volgende Vragen optegeven, om beantwoord te worden voor den eersten van Louwmaand des jaars 1805.

1. „ Eene meest volledige opgave van Nederlandsche Spreekwoorden, met derzelver Geschied- Oudheid- of Natuurkundige verklaringe."

2. „ Is 'er eenig onderscheidend verschil tusschen den aard der oude Grieksche en Romeinsche Welsprekendheid, en dien der latere Europische sedert den tijd der herboren Letterkunde? Zoo ja, waarin bestaat, en waar uit ontstaat dit verschil?"

Den derden van Hooimaand 1804 is wederom eene jaarlijksche algemeene vergaderinge gehouden, en geopend met eene aanspraak door den Voorzitter, die verslag gaf van de afgestorven Leden, de Heeren *M. I. de Crane*, *H. A. Kreet*, *S. Styl* en *J. Visser*, korter van de twee eersten, uitvoeriger van de twee laatstgenoemden, waar toe hij door medegedeelde berigten was in staat gesteld.

Men besloot deze twee Oudheidkundige vragen, ter beantwoordinge voor den eersten van Louwmaand 1806, voortestellen:

1. „ Wel-

1. „ Welke is het tijdvak geweest, wanneer de oude wijze van regtspleging in de Nederlanden heeft opgehouden, en voor de Bourgondische wijze van regtspleging heeft plaats gemaakt? Zijn 'er geschiedkundige sporen of andere bewijzen daarvan voorhanden, en welke zijn dezelve?"

2. „ Onderzoek naar den meest waarschijnlijken oorsprong en het voormalig gebruik van den onlangs gesloopten Burg, of 't bekende *Valkenhof* te Nymegen, en naar de waarde en het gebruik van de overblijfselen der Oudheid in dien omtrek."

In dezelfde vergaderinge werd nog goedgevonden, om, naar 't voorbeeld van buitenlandsche Akademien en Genootschappen, ook bij deze Maatschappije jaarlijks eenige openbare zittingen te houden, in welke door sommige Leden stukken in rijm of onrijm zullen voorgelezen worden, welke zij, naar hun goedvinden, al of niet ter beschikkinge van de Maatschappije, om door den druk algemeen te maken, zouden kunnen stellen; met die bepalinge echter, dat, indien dezelve in de Werken der Maatschappije gedrukt worden, zulks moete geschieden met hare goedkeuringe, en volgens de bepaalde wetten.

Tot het doen van zulke openbare voorlezingen, hadden zich eenige Leden bereid verklaard, wier

voorbeeld door anderen gewisselijk zal gevolgd worden.

Het bleef niet bij het besluit en voornemen. Want den vijftienden van Sprokkelmaand 1805 werd de eerste openbare vergaderinge gehouden voor een aanzienlijk getal toehoorders en toehoorderessen. De Voorzitter opende de bijeenkomste met eene korte aanspraak, geschikt naar de zeldzame omstandigheid dezer vergaderinge en de tegenwoordigheid ook van vele weetgierige en letterlievende vrouwen. Toen las de Heer Mr. *J. Meerman*, Heer van *Dalem* en *Vuren*, Lid van het Departementaal Bestuur van Holland, een zeer uitgewerkt en merkwaardig berigt omtrent het beleg en de veröveringe der Stad *Leyden* in 't jaar 1420; waarop Hij liet volgen een gedeelte van zijne toen nog ongedrukte Nederduitsche vertalinge van *Klopstock*'s Messias. Het eerstgemelde stuk, met een groot aantal zeer aanmerkelijke en onuitgegevene bijlagen, wordt in dit eerste deel der Verhandelingen van de Leydsche Maatschappije gevonden; en elk zal 'er uit zien, dat, hoe veel anders reeds tot ophelderinge der Vaderlandsche Historie geschreven is, 'er altijd nog gelegenheid voor onderzoeklievenden en doorkundigen overblijve, om aan de geschiedenissen van ons Gemeenebest een meer helder licht bijtezetten.

In

In eene volgende openbare vergaderinge, gehouden den derden van Bloeimaand dezes jaars, geschiedde de voorlezinge door de Heeren *F. W. Boers* en *M. Siegenbeek*. De eerste handelde over het gene, waarop met betrekkinge tot de keuze van voorwerpen voor Lofredenen te letten staat; de tweede deelde mede eene Dichtkundige Nederduitsche vertalinge van het XXII boek der *Ilias* van *Homerus*.

In de derde openbare zittinge, den achtsten van Slagtmaand dezes jaars, las de Voorzitter *Te Water* zijne Aanmerkingen over sommige Geschied- en Staatkundige Voorspellingen, in vroegeren of lateren tijd gedaan, door de uitkomst of gelogenstraft of bekrachtigd, met aanwijzinge van veelvuldige voorzeggingen, welke onder dien gemelden naam niet kunnen begrepen worden; waarna de Heer *Provo Kluit* een uitvoerig Gedicht las, strekkende ter eere van Nederlandsche Vrouwen, die zich door heldhaftigen mannenmoed, Wetenschappen en Dichtkunde een' onsterfelijken roem verworven hebben.

Wij hopen, dat alle deze stukken, ten minste eenige van dezelven, of in een volgend deel dezer Verhandelingen, of op eene andere wijze aan 't algemeen onder 't oog zullen gebragt worden; en wij vertrouwen, dat de toekomende openbare vergaderingen mede gelegenheid geven zullen tot de uitgave van belangrijke en lezenswaardige stukken, die den

ouden luister dezer Maatschappije zullen doen herleven, en 't gewigt van haar besluit in de jaarlijksche vergaderinge des jaars 1804 genomen, geen oneere kunnen aandoen.

Ook twijfelen wij niet, of de Leden, in die zelfde algemeene bijeenkomste door het Genootschap verkozen, en die uit de Naamlijst achter dit Voorberigt kennelijk zijn, zullen aan hetzelve veelvuldig sieraad en nut aanbrengen.

Den tweeden van Hooimaand dezes jaars werd wederom de algemeene vergaderinge der Maatschappije gehouden. De Voorzitter *Te Water* opende dezelve met eene Aanspraak, waar in hij betoogde de uitnemende nuttigheid der Letterkundige Historie, om ons de menschen in hunne ware verdiensten te doen kennen; om ons te leeren den oorsprong, voortgang, bloeijenden staat, de verminderinge en herlevinge van kunsten en wetenschappen in verscheiden eeuwen; om den gewigtigen invloed op 't Nationaal karakter te doen opmerken; om aantewijzen den naauwen band, waar mede de uitbreidinge der wetenschappen vereenigd is met een welgeregeld bestuur van landen en volken, en met de handhavinge der edele vrijheid; om den roem der Natien en van bijzondere Geslachten te vereeuwigen; en om de naam- of stamgenooten der Geleerden aantesporen ter navolginge van hunne lofwaardige voorouders:

wel-

welke laatste aanmerkinge bevestigd werd met het voorbeeld van den Hoogleeraar *H. Cannegieter*, Lid van deze Maatschappije sedert haar openbaar bestaan in 't jaar 1766, doch aan dezelve, eenige maanden geleden, door den dood ontnomen; gelijk zij ook één van hare jongste Leden, den Heere *I. P. Klein*, verloren heeft; van welke beide Heeren in de gemelde algemeene vergaderinge eene korte levensschets is opgegeven.

Met genoegen kunnen wij melden, dat, en door de maandelijksche vergaderinge den 26 van Sprokkelmaand en den 7 van Zomermaand, en in deze algemeene vergaderinge verscheiden Heeren tot Leden van deze Maatschappije verkozen zijn, gelijk uit de bijgevoegde Naamlijst kan blijken.

Met leedwezen vernam men, dat op de vragen, in 't jaar 1803 voorgesteld, en betreffende de Nederlandsche Spreekwoorden, en 't verschil der oude en latere Welsprekendheid, geene antwoorden ingekomen waren; men hoopte beter te slagen met de beantwoordinge der vragen, in 't jaar 1804 uitgeschreven, over de oude wijze van regtspleginge in de Nederlanden, en over den gesloopten Burg, het *Valkenhof* te *Nymegen*; en men besloot, deze twee Taalkundige vragen, ter beantwoordinge voor den eersten van Louwmaand des jaars 1807, voortestellen:

1. „ Welke regelen moeten in acht genomen worden bij het overnemen van uitheemsche woor-

den en zegswijzen in een' zuiveren Nederduitschen stijl?"

2. „Beredeneerde Proeve eener verklaring van Nederduitsche gelijkbeteekenende woorden, bekend onder den naam van *Synonyma.*"

Mogen de pogingen van deze Maatschappij medewerken tot opluisteringe en verderen opbouw der Nederlandsche Letterkunde, dan zullen wij ons verblijden, en onze vernieuwde werkzaamheden genoeg beloond rekenen.

Leyden, den vijfden van Wintermaand 1805.

NAAM-

NAAMLIJST
DER
LEDEN
VAN DE
MAATSCHAPPIJ
DER
NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE
TE LEYDEN.

1766. Mr. HERMAN TOLLIUS, *honorâir Professor te Amsterdam*, woonachtig in *Duitschland*.

Mr. HENRIK VAN WYN, *Oud Raadpensionaris van Gouda*, *Archivarius der Bataafsche Republiek*, in *den Haag*.

Mr. MEYNARD TYDEMAN, *Oud Griffier van Overijssel*, te *Leyden*.

ADRIAAN KLUIT, *Professor* enz. te *Leyden*.

ADRIAAN MANDT, *Predikant* te *Gorinchem*.

JAN ARENT DE VOS VAN STEENWIJK, *Lid van den Staatsraad* in *den Haag*.

1766. HERMAN ADRIAAN BRUINING, *Predikant* te *Vere*.

Mr. MICHIEL ANTHONY VAN ASCH VAN WYCK, te *Utrecht*.

ROBERT VAN DER CAPELLEN, *Heer van de Marsch en Lathmer*, weleer *beschreven in de Ridderschap des Graafschaps Zutphen*, te *Haarlem*.

JOHANNES THEODORUS ROSSYN, *A. L. M., Phil. Doctor; Professor* enz. te *Utrecht*.

Mr. DANIEL PIETER DE MAUREGNAULT, *Oud-Raad en Pensionaris der Stad Vere*.

Mr. FREDERIK WILLEM BOERS, *Oud-Pensionaris der Stad Leyden*, te *Delft*.

Mr. PIETER HENRIK VAN DE WALL, *Lid van het Departementaal Bestuur van Holland*, in *den Haag*.

Mr. JOAN THEODOOR ROYER, *Oud-Secretaris van den Ed. Hove van Holland, Zeeland en Westvriesland*, in *den Haag*.

1768. AHAZUERUS VAN DEN BERG, *Predikant* te *Arnhem*.

Mr. JOHAN ABRAHAM VAN THYE HANNES, *Oud-Raad en Schepen der Stad Gorinchem*, te *Arnhem*.

1771

1771. JONA WILLEM TE WATER, *Historieschrijver van Zeeland*, *Professor* enz. te *Leyden*.

1773. Mr. PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE, *Lid van den Staatsraad*, in *den Haag*.

PIETER VREEDE, te *Leyden*.

1775. Mr. HENRIK CALKOEN, *Advocaat* te *Amsterdam*.

JOANNES LUBLINK, *de Jonge*, te *Amsterdam*.

1778. Mr. CORNELIS VAN LENNEP, *Lid der Regering*, te *Amsterdam*.

Mr. JOHAN MEERMAN, *Heer van Dalem en Vuren*, *Lid van het Departementaal Bestuur van Holland*, in *den Haag*.

1779. CAROLUS BOERS, *Professor* enz. te *Leyden*.

1780. LAMBERTUS VAN BOLHUIS, *Predikant* te *Groningen*.

JERONIMO DE BOSCH, *Curator van 's Lands Hoogeschool te Leyden*, te *Amsterdam*.

1781. Mr. WILLEM BILDERDIJK, te *Brunswijk*.

EVERWIJN WASSENBERGH, *Professor* enz. te *Franeker*.

ALBERT JAN DE SITTER, *Raadsheer* te *Groningen*.

1782. Mr. JAN DE KRUYFF, *Curator van 's Lands Hoogeschool* te *Leyden*.

Mr. JACOB AARNOUT CLIGNETT, te *Amsterdam*.

Mr. JAN STEENWINKEL, te *Harderwijk*.

1783. Mr. RHYNVIS FEITH, *Oud Burgemeester*, te *Zwol*.

1787. CORNELIS NOZEMAN, te *Vlissingen*.

1788. SEBALD JUSTINUS BRUGMANS, *Professor* enz. te *Leyden*.

1789. PIETER WEILAND, *Predikant bij de Remonstranten* te *Rotterdam*.

DIRK ERKELENS, te *Rotterdam*.

1790. Mr. JAN HINLÓPEN, *Secretaris van het Departementaal Bestuur* te *Utrecht*.

1792. Mr. HERMANNUS BOSSCHA, *Professor* enz. te *Groningen*.

1793. Mr. JOHAN LUZAC, *Professor* enz. te *Leyden*.

1794. Mr. PIETER VAN LELYVELD Pz., *Lid der Regering* te *Leyden*.

1803. SEBALD FULCO JOHANNES RAU, *Professor* enz. te *Leyden*.

MATTHYS SIEGENBEEK, *Professor* enz. te *Leyden*.

JOHANNES VAN VOORST, *Professor* enz. te *Leyden*.

1803. JAN FREDERIK VAN BEECK CALKOEN, *Professor* enz. te *Utrecht*.

Mr. WILLEM JACOB VAN NOORD, *Schepen* te *Leyden*.

WILLEM BROES, *Predikant* te *Leyden*.

ABRAHAM DE VRIES, *Predikant bij de Doopsgezinden*, te *Haarlem*

Mr. BENJAMIN PIETER VAN WESELE SCHOLTEN, *Oud-Pensionaris*, *en Lid der Regeringe van Delft*.

Mr. CORNELIS ANTONI VAN ROZEVELT, *Kanonik in den Kapittele St. Jans* te *Utrecht*.

Mr. WILLEM ANNE VAN SPAEN VAN HARDENSTEIN, te *Kleef*.

JOANNES CORNELIS BOOT, *Predikant* te *Arnhem*.

EWALD KIST, *Predikant* te *Dordrecht*.

Mr. ROBBERT HENDRIK ARNTZENIUS, *Advocaat Fiscaal van Holland, voor de Domeinen, en Adjunct Advocaat Fiscaal der Gemeenelands Middelen*, in *den Haag*.

1804. Mr. MATTHYS TEMMINCK, *Lid der Regering* te *Leyden*.

Mr. NIKOLAAS CORNELIS LAMBRECHTSEN, *Lid van den Raad der Stad Middelburg*.

Mr. RUTGER BONDAM, te *Kampen*.

1804.

1804. CORNELIS DE VRIES, *rustend Predikant bij de Doopsgezinden te Utrecht*, te *Haarlem*.

Mr. DAVID JACOBUS VAN LENNEP, *Professor* enz. te *Amsterdam*.

Mr. JACOBUS SCHELTEMA, *Lid van den Raad van Convooijen en Licenten* enz., in *den Haag*.

JAN HENDRIK VAN DER PALM, *Professor* enz. te *Leyden*.

Mr. C. W. DE RHOER, *Professor* enz. te *Utrecht*.

Mr. PHILIP WILLEM VAN HEUSDE, *Professor* enz. te *Utrecht*.

Mr. JOANNES CORNELIS VAN DER KEMP, *Secretaris van den Raad van den Westindischen Handel*, in *den Haag*.

Mr. HENDRIK WILLEM TYDEMAN, *Professor* enz. te *Franeker*.

JOANNES CLARISSE, *Professor* enz. te *Harderwijk*.

M. J. DE BAST, *Kanonik van St. Baafs* enz., te *Gent*.

Mr. JAN TEN BRINK, *Professor* enz. te *Harderwijk*.

Mr. PIETER WILLEM PROVO KLUIT, *Griffier van het Hof* te *Utrecht*.

Mr. CORNELIS DE WAAL, *Professor* enz. te *Groningen*.

1805.

1805. JAN AARNOUT BENNET, *Med. et Phil. Doctor*, te *Leyden*.

Mr. DIRK RUDOLPH WYCKERHELD BISDOM, *Hoofd-Officier* te *Leyden*.

JACOB CHARLES SOUCHAY, *Predikant bij de Walsche Gemeente* te *Leyden*.

Mr. JAN VERSCHUUR JUN., *Schepen* te *Leyden*.

DIEDERIK VAN LEYDEN GAEL, *Lid der Regering* te *Leyden*.

JOSUE TEYSSÈDRE L'ANGE, *Predikant bij de Walsche Gemeente*, te *Haarlem*.

A. VAN BEMMELEN, *Phil. Doctor*, en *Lector in de Wis- Natuur- en Sterrekunde* te *Delft*.

Mr. JAN BOSSCHA, *Secretaris bij het Ministerie van Staat voor de Buitenlandsche Zaken*, in *den Haag*.

ADRIAAN VAN DEN ENDE, *Lector in de Proefondervindelijke Natuurkunde bij Teylers Fundatie* te *Haarlem*.

Mr. MAURITS CORNELIS VAN HALL, te *Amsterdam*.

Mr. JACOB HENRIK HOEUFFT, te *Breda*.

CH. VAN HULTHEM, *Lid van het Tribunaat en het Legioen van eer in Frankrijk*, te *Gent*.

1805. Mr. WILLEM KIST, *Lid van den Raad der Aziatische Bezittingen*, in *den Haag*.

Mr J. H. ONDERDEWIJNGAART CANZIUS, te *Delft*.

H. RAEPSAET, *Lid van het Corps Legislatif in Frankrijk*, te *Oudenaarde*.

Mr. JAN OTTO SLUITER, *Professor* enz. te *Deventer*.

Mr. ABRAHAM VERBEUL, te *Amsterdam*.

W. H. J. VAN WESTREENEN, in *den Haag*.

PIETER VAN WINTER NSZ., te *Amsterdam*.

Mr. ADRIAAN VAN ZEEBERGH, *Lid der Regering* te *Haarlem*.

VER-

VERHAAL
VAN HET
BELEG EN DE VERÖVERING
VAN
LEYDEN,
DOOR
HERTOG
JAN VAN BEIJEREN,
IN 1420:

Voorgeleezen in de eerste Openbaare Vergadering van de Maatschappij

DER

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE,

Op den 15. *Februarij* 1805,

DOOR

MR. JOHAN MEERMAN,

HEER VAN DALEM EN VUREN.

MIJNE HEEREN!

De belegering en het ontzet van Leyden in 1574 zijn door de dapperheid der burgeren, door de rampen die zij met geduld hebben uitgeſtaan, door het bijna wonderdaadige der redding, door de groote gevolgen deezer gebeurtenis, door eene viering eindelijk van twee hondert en twintig jaaren, zoo zeer beroemd geworden, dat er ſchier geen inwooner van deeze Stad is, wien de hoofdtrekken ten minſten van dezelven niet levendig in het geheugen liggen.

Maar de Jaarboeken van Leyden maaken, onder de vroegere lotgevallen der plaatſe, nog melding van een ander beleg, 't welk zij een groote hondert en vijftig jaar te vooren ondergaan heeft, en 't welk, gelijk het door eene minder gunſtige uitkomst achtervolgd wierdt, zoo ook, vooräl na het verloop van zulk een' langduurigen tijd, minder algemeen is bekend gebleeven. Ik bedoele, toen de Stad, in den Zomer van 1420, na eenige weeken door de legerbenden van Hertog Jan van Beijeren te zijn omringd geweest, zich op bepaalde voorwaarden overgaf, en

ie
an
eft
van
den

den moed onzer Vaderen, dat de ſchande der overgave nog niet in ſtaat is de eer volkomen uit te wisſchen, met welke zij zich door deeze onderneeming, ſtout tot de roekeloosheid toe, overlaaden hebben. Maar al ware dit alles ook zoo niet, zoo zoude ik mogelijk, om het onbevallige in de keus mijner ſtoffe te verminderen, met eenig recht kunnen vraagen, of onderwerpen van tegenſpoed en rampen niet meer geſchikt zijn voor tijden van denzelfden ſtempel, gelijk heugchelijker lotgevallen voor dagen van bloei en van voorſpoed. En laat de Zinſpreuk deezer Verhandeling dan de dichtregel van den gebannen Ovidius zijn, toen hij tot het boekje zijner TRISTIA zeide:

Infelix habitum temporis hujus habe!

Zoo kort het mij immers doenlijk is, zal ik de vroegere gebeurtenisſen doorloopen, zonder welker kennis, de geene, die ik ontvouwen moet, nauwelijks verſtaanbaar zoude worden.

De Hoekſche en Cabeljauwſche partijſchappen (*a*) hadden nu reeds bijna zeventig jaaren, met dikwijls gedempte, en dikwijls weder uitbreekende vlamme, ge-

(*a*) Ik volge in deeze algemeene verhaalen meest WAGENAAR met de *Verbeteringen en Bijvoegſelen* van den Heer VAN WYN. De ſtukken, die tot bewijs dienen, bevinden zich alle, op de genoemde jaaren en dagen, in het *Charterboek* van MIERIS.

gewoed. Een Zoon, aan wien zijne Moeder dit Gewest op voorwaarden had afgeftaan, die zij hem daarna befchuldigde niet te willen houden, en daarom het land terug eischte, had den brand doen ontftaan, en de eerfte vijandelijkheden in 1350 waren geducht. Die de zijde van Hertog Willem van Beijeren koozen, noemden zich Cabeljauwfchen, en zinfpeelden daar bij op de macht van dien bekenden visch van onze Zeeën. Die Keizerin Margaretha herfteld wilden zien, beäntwoordden dit met fpottende dreiging, en noemden zich, naar den haak, dien men bij de vischvangst bezigt, Hoekfchen. De leus van deeze laatften was een roode muts, die der anderen een grauwe. Het is moeijelijk, op den afftand, op welken wij ons van deeze tijden geplaatst vinden, van alle omftandigheden genoegfaam onderricht te zijn, om een volkomen oordeel over de rechtvaerdigheid der zaak aan den een' of den anderen kant te vellen (*b*). Willem was zekerlijk een eergierig jongeling, die federt lang naar de regeering gehaakt had; zijne Moeder, welke zich fteeds, toen zij zelve aan 't roer zat, wist te doen beminnen, had niet geäarzeld hem in haare plaats als Graaf te erkennen; en bij de eindelijke fchikking in 1354 wierdt het eene der voorwaarden,

(*b*) De ZEEUWSCHE MAATSCHAPPIJ heeft, federt ik dit fchreef, alles, wat tot den oorfprong deezer twisten betrekking heeft, tot een onderwerp van Prijsverhandelingen opgegeeven.

den, dat hij haar om vergiffenis moest bidden: behalven dat, bij twisten tusschen Ouderen en Kinderen, er in alle eerlijke harten reeds een zoo gunstig besluit ten voordeele der eersten post vat, dat het, niet dan door de sterkste proeven hunner verkeerde handelwijze, er zich uit laat ontwortelen. Aan de andere zijde intusschen mag men hierbij niet uit het oog verliezen, dat Leyden, zoo wel als de overige aanzienlijke steden van het Graafschap, aan welke men voorzeker niet verönderstellen kan, dat het belang des Vaderlands onverschillig, en alle gevoel van rechtvaerdigheid vreemd was, de partij van Willem namen; het zelfde deeden verscheiden Edelen, onder welken de Huizen van Arkel en van Egmond de hoofdsteunselen waren. Dirk van Wassenaer daarëntegen, Burggraaf van Leyden, en de Vader van dien Filips van Wassenaer, die daarna in ons verhaal eene groote rol zal speelen, schaarde zich, met den overigen Rhijnlandschen en anderen Hollandschen Adel, aan de zijde van Margaretha (*c*). Na zeer veel bloedvergie-

(*c*) In November 1356 verklaarde Hertog Willem hem zelfs van het Burggraafschap verstoken, om dat hij den Leenbrief eener Jonkvrouw, waar aan het Graaffelijk zegel hing, verscheurd; het Leen, dat van den Landsheer releveerde, zich zelve aangemaatigd; en tegen den Hertog op het huis van Teylingen gelegen had. Tien maanden laater evenwel herstelde hem Willem weder in zijne voorige rechten. Zie MIERIS III. 8 en 29.

gietens wierdt de twist ten laatſten bijgelegd, en Willem V. behieldt, als erffelijk eigendom, de drie gewesten van Holland, Zeeland en Henegouwen, van welker bezit de dood zijner Moeder hem anderhalf jaar daarna nog meer ſcheen te vergewisſen. Dan ook hij overleefde, ſchoon in een' zedelijken zin, de verzoening niet boven de drie jaaren; en eene lange krankzinnigheid beroofde hem, geduurende het overige zijner dagen, van den Graaffelijken ſtoel, van welken hij zich zoo veel genot had voorgeſteld, en ſtrafte den vertreedenen kinder-plicht op eene geduchte wijze.

Nu volgt het zesënveertigjaarige beſtuur van Hertog Albrecht, Willems Broeder, en reeds lang, zo hij zonder erfgenaamen ſtierf, als zijn Opvolger erkend. Wie zou zich niet verbeeld hebben, dat de twist-appel uit den weg geruimd zijnde, nu ook de twee partijen de handen zouden hebben in één geſlagen, en Hoeksch en Cabeljauwsch welhaast vergeeten naamen zouden geworden zijn? Dan, die den aart van burgerlijke beroeringen oplettend heeft nagegaan (en ongelukkiglijk is onze leeftijd in dit opzicht een meesterlijk ſchool), zal er uit hebben opgemerkt, dat de eerſte onderwerpen, die de ſcheuring deeden ontſtaan, lang kunnen uit het oog verlooren en verdweenen zijn, en tog de ſcheuring voortduuren; dat de partijen van elkander kunnen verwijderd blijven, al verſchillen ze, ten minſten voor het tegenwoordige en toekomende, niet meer

van beginſelen: ja al hebben ze beginſelen aangenomen, die van de voorige hemelsbreedte afwijken; en dus dat, van een verſchil over zaaken, de Politique Factiën al ſpoedig in een verſchil over perſoonen ontaarten. 't Gevolg hier van is dan natuurlijk, dat iedere Factie, die op haare beurt eens onder ligt, ſteeds een oplettend oog heeft op al wat er gebeurt, en van elke omſtandigheid, die zich mogt aanbieden, gebruik maakt, om weder op haare beurt de bovendrijvende te worden.

Dit was 't geval der Hoekſchen, toen de Cabeljauwſchen, zich zelve meer gezags beloovende onder de Engelſche Princes, met welke Willem V. gehuwd was, dan onder zijn' Broeder, haar de regeering des Lands geduurende 's Vorſten ziekte poogden op te draagen. Deeze onbezonnenheid bracht de Hoekſchen terſtond in zijne belangen, en hem weder in de hunnen; eenige nieuwe vijandelijkheden grijpen van wederzijde plaats; doch de aart der zaake pleitte reeds te veel voor Hertog Albrecht, om hem niet ſpoedig te doen zegepraalen; en Mathilde van Lancaster zelve ontbiedt hem in 't land, en ſluit met hem een Verdrag, waarbij hem onder zekere voorwaarden de regeering wordt afgeſtaan (*d*).

Nu zou het voordeel waarſchijnlijk, zoo wel als de dankbaarheid, den Landbeſtuurder voor altoos Hoeksch gemaakt hebben, gelijk eenige veranderingen in

(*d*) MIERIS III 39 *ſq*.

in de ſtedelijke regeering zijne denkenswijze terſtond openbaarden: indien hem niet, bijna tegen 't einde van zijn bewind, de liefde Cabeljauwsch had doen worden. Aleid, een Jonkvrouw uit het adelijk geſlacht van Poelgeest, wist, door de toverkracht haarer ſchoonheid, zulk eene verändering in zijn gemoed te weeg te brengen. Een Vorſtelijke Minnaares, wanneer zij haare bevalligheden met eergierigheid huwt, is een onſchatbaar middel in de hand der Intrigue om er oogmerken door ten uitvoer te brengen. De Cabeljauwſchen leeren den aart van Aleid niet kennen, of zij omringen haar van alle zijden, en weeten zich door haare voorſpraak, met vleiërij verworven, op nieuw in openbaare bedieningen in te dringen, die anders nooit voor hun zouden opengeſtaan hebben. Dit belgde den Hoekſchen Adel, en inzonderheid den Graaf van Oſtervant, Albrechts Zoon, die zelf van een' eerzuchtigen inborst was; en de wrok, die zekerlijk vergroot wierdt, daar de Jonkvrouw van eene Hoekſche Familie ſtamde, eindigde in haaren moord, te gelijk met dien van een' Hofmeester des Hertogs, die haar verdedigen wilde, in een' Septembernacht van 1392, op het Hof in den Haag: doch tevens, gelijk de gevolgen van ſamenzweeringen, ook dan wanneer zij gelukken, tog altoos hagchelijk blijven, in de vlucht van vierënvijftig Hoekſche Edelen, en daar onder ook in die van Filips van Wasſenaer, welke kort te vooren zijn' Vader in 't Burgraafſchap was opgevolgd, en toen reeds een man

van omtrent dertig jaaren moet geweest zijn, die bij den Hertog in aanzien ftond (*e*). Hij wordt in de Pinxterweek van 't volgende jaar, met Dirk zijn' tweeden Broeder, met den Burggraaf van Montfoort, met Jan van Heemftede en anderen, gebannen; en de Schout van Leyden krijgt bevel, om twee huizen van Filips, zoo wel als de gebouwen der overige Ballingen, *neder te werpen, te bernen en neder te houwen, zoo dat er muur, noch ftok, noch ftaak van ftaan bleef* (*f*). De Graaf van Oftervant zelf wierdt voor een' deelgenoot der famenzweering door zijn' Vader gehouden, hoe zeer hij eenigen tijd te vooren de gefchenken van Albrecht aan zijne Minnaa-

(*e*) Reeds in 1381 koomt hij voor, als iemand, die met andere jonge Edelen in een' oproer te Leyden beleedigd wierdt. Hij ftaat vervolgens over verfcheiden Graaffelijke Gunstbrieven, en was een Lid van den Raad zijnes Landheers. Op den 22 September 1390 verfchijnt zijn naam het eerst met de bijvoeging van Burggraaf van Leyden, daar hij tot den 7 September te vooren fteeds zonder dezelve genoemd wordt: hoe zeer hij voor zijn' grijzen Vader dien post reeds lang moet waargenomen hebben. Doch eerst in 1392 wordt hij door Hertog Albrecht met het Burggraaffchap, en alle de goederen die hem van zijn' Vader aangeftorven waren, verleid. En ik zoude uit gemelden Brief van 22 September 1390 nog niet ftellig durven befluiten, dat de Vader toen reeds dood was. Zie de bewijzen van dit alles bij MIERIS, *Charterb.* op de jaaren 1381—1392.

(*f*) MIERIS III. 601.

naares bekrachtigd had: de gift naamentlijk van een huis en hofstede in den Haag, van een huis, hofstede en erve te Leyden, en van een pensioen van drie houdert Franken 's jaars (*g*); en hij zag zich genoodzaakt insgelijks zijn behoud buiten 's lands te zoeken. Doch hij verzoent zich spoedig met zijn' Vader; en in April 1396 koomt ook de bevrediging van den Burggraaf en deszelfs Broeder met den Landsheer tot stand (*h*). Een luisterrijke Friesche oorlog, door het gantsche Gewest, ook met buitenlandsche hulp, ondernomen, vereenigt, geduurende het overige van Albrechts regeering, alle partijën, schoon de bedieningen nog meest in Cabeljauwsche handen bleeven.

Het gantsche bestuur van zijnen Zoon daar en tegen, die van 1404 tot 1417 zich aan het hoofd van het Graafschap bevondt, was, gelijk men ligt begrijpen zal, aan de Hoekschen toegedaan, niet evenwel zonder dat, in den aanvang zijner regeering, de Remotiën in eenige steden hier en daar opschuddingen

(*g*) MIERIS III. 552.

(*h*) *Ibid.* 643. De Graaf van Ostervant was reeds twee jaaren te vooren voor hem en zijne vrienden borg gebleeven. *Ibid.* 617. De verzoening geschiedde, behalven voor Filips en zijn' Broeder, ook voor hunne *broedige*, dat is gebroode, knechten: waarvan er vier, en onder dezelven Gherike, 's Burggraaven Camerlinc, en Aerst zijn' stalknecht, worden opgeteld; behalven nog vier knechten van Dirk.

gen en bloedvergietingen te weeg brachten. De Burggraaf bleef bestendig een zijner grootste gunstelingen, en der voornaamste Edelen van het Gewest, gelijk hij ook als een Lid van zijnen Raad geduurig verschijnt.

Leyden had zich intusschen, onder de lange oneenigheid der twee partijën, die haar beide behoefden, tot een aanmerkelijk aanzien verheven. Zij was eene der vier oudste, en, gelijk men ze toen noemde, Hoofd-steden van Holland, en wierdt met de overige steden, bij gewigtige gebeurtenissen, en regeeringsdaaden van aanbelang, door den Landsheer geraadpleegd. In vermogen en volkrijkheid stond zij, gelijk haar rang weleër in de Staatsvergadering plagt te zijn, na Dordrecht, Haarlem en Delft, doch vóór Amsterdam (*i*). De bloeijende Laken-fabricquen hadden haar onder Hertog Albrecht reeds haare volle tegenwoordige uitgestrektheid bezorgd, met uitzondering evenwel van het gedeelte achter de Oude Vest, 't welk er in den aanvang der zeventiende eeuw is bijgekomen. Zij had, behalven een' Schout, agt Schepenen, en eenige Raaden (of eigentlijk *Consiliarii* van het Gerecht), welke alle reeds van de dertiende eeuw zijn (*k*), ook sedert het midden der veertiende haare vier Burgemeesteren onder den naam van Raadsmannen gekreegen, ieder uit een Quartier der Stad door

(*i*) Zie de laatste Bijlage.

(*k*) Zie onder andere MIERIS II. 3.

door de Burgerij te verkiezen (*l*). Bij zaaken van meer algemeenen invloed wierdt de Vroedschap en Rijkdom geraadpleegd, waar door te dier tijd geen vaste Collegien, maar de kundigste en gegoedste ingezetenen van de Stad verstaan wierden, en onder de eersten veelal dezulken, die Leden van den Gerechte geweest waren, doch ook, indien men ze behoefde, nog meerdere buiten dezelven, en, bij toestemming in geëischte geldsommen, zelfs wel de Gemeente (*m*). De Stad was reeds van een aantal belangrijke gebouwen en inrichtingen voorzien. Haar Graaffelijk Hof, 't welk Albrecht in 1360 aan Gerard van Egmond overdeed, mits hij er twintig bedden met derzelver toebehooren vondt, zoo dikwijls hij te Leyden kwam (*n*); haare Burgt, die, schoon door den Burggraaf bewoond, een gebouw des Landheers was; haar Raadhuis vervolgens, haare drie Hoofdkerken, en

(*l*) Zie MIERIS op 1351. Hertog Albrecht bekrachtigde dit in 1386: doch vóór 1416 zie ik nergens, dat zij te Leyden, wanneer de Stad niet met andere Steden samen genoemd wordt, onder den naam van Burgemeesteren verschijnen, of boven aan de Brieven met Schout, Schepenen en Raaden tevens worden opgeteld; zelfs naderhand niet altoos.

(*m*) Zie deeze stof uitvoerig en grondig opgehelderd in het IVde deel van de *Historie der Holl. Staatsregeering* door den Heer KLUIT: inzonderheid ten opzicht van Leyden, *bl.* 171, 177 en 180.

(*n*) MIERIS III. 118.

en talrijke Kloosters en Hospitaalen, haar Wol- en Wanthuis, haare Lombard, haare Graaffelijke Wissel (*o*): dit alles vercierde haar niet alleen, of werkte tot haaren voorspoed mede; maar ook de Weetenschappen hadden eenigsints begonnen hier heuren zetel te stichten. Behalven dat de Stad reeds aan Willem III. in den persoon van Gerrit Alewynsen een' voortreffelijk Staatsminister geschonken had, leverde zij hem in Mr. Andries, den Rector haarer openbaare Schoole, een' Secretaris voor zijne Dochter op, toen deeze met den Roomsch Koning Lodewyk huwde (*p*). Onder Willem V. en Albrecht had zij, aan den vermaarden Philippus van Leyden, een' inwooner van den eersten rang in de letteren. De voor dien tijd prachtige Bibliotheek, in Salomons Tempel, een gebouw aan de zuidzijde der St. Pieters Kerk, door hem vergaderd, en aan de Stad geschonken, strekte haar tot een' nog duurzaameren luister (*q*). Zoo veel voorrechten intusschen wier-

(*o*) De twee laatste vindt men reeds vóór ons tijdvak bij MIERIS.

(*p*) Omtrent Gerrit Alewynsen kan men onder anderen, buiten het geen er bij PHILIPPUS A LEYDIS van voorkomt, het II. Deel van MIERIS naazien, Bl. 255, 297, 345, 589, 687 en 876. Omtrent Mr. Andries *ibid.* 345 en 450. Uit de laatste plaats blijkt, dat Margaretha hem uit Romen met nog een' Ridder herwaards gezonden heeft, om aan de Egmondsche Abdij de tijding haarer krooning als Keizerin te brengen.

(*q*) Ik heb in het derde Deel van DE GROOTS *Parallela* breed-

wierden eenigfints verdonkerd door een Dobbelfchool, 't welk in het midden der veertiende eeuw hier als een tak der ftedelijke inkomften genoemd wordt, en dus een Monopolie was (*r*): doch in 1397 fchijnt het misbruik zelve, 't welk met fpellen van allerlei natuur gemaakt wierdt, tot eene Keur te hebben aanleiding gegeeven, waar bij de Schout en de agt Schepenen onder de ftrengfte ftraf verbooden, dat binnen de Stad en eene halve mijle in den omtrek niemand mocht *dobblen, quaerten, quaken, zeylen, noch gheen fpel dat men mit tairningen of mit quaertfpelen fpeelt, pyfen, keylen, effen ende onëffen, cruus ende munt te werpen, koten om ghelt, noch gheenrehande boverie fpelen, hoe die ghenoemt fijn*: waarvan men alleenlijk uitzonderde, *wanneer onfe Heer van Hollant, onfe Vrouwe van Hollant, of enich van finen Kinderen binnen Leyden fijn*, wanneer ieder zonder boete dobbelen mogt; de fchijffpellen bleeven altijd geoorloofd (*s*). Voor 't overige

breedvoeriger van hem gefproken. De lijst der Handfchriften zijner Bibliotheek wordt gevonden in de *Hift. feu Notit.* EPISCOP. ULTRAJ. *p.* 469.

(*r*) MIERIS III. 9. *ad* 1356.

(*s*) Zie de Bijlagen. Dergelijke Dobbelfchoolen waren in deezen tijd ook in de overige Hollandfche fteden in gebruik: Hertog Albrecht gaf in 1358 de Dobbelfchoole en het Quaeckbort in den Haag aan Arend van Dam, voor zijn geheele leven. MIERIS III. 55. In 1359 gaf hij aan zijn' Marfchalk An-

rige ging de Stad, na de eerste wending, welke de burgergeschillen bij hun ontstaan genomen hadden, meestäl door voor eene Hoeksche plaats, waar toe de invloed van haaren Burggraaf niet weinig bijdroeg. Doch de steden konden zich, voor eene poos, naar de veränderingen der tijden beter dan de Ede-

Andries de Dobbelschoole van Rotterdam, met zulken profijt en voordeel als er toe stond. Niemand mogt in de Stad eenig dobbelspel hanteeren, dan met de toestemming van deezen Man, en in zijne schoole, zijn leven lang. *Ibid.* 106. In 1366 vergunde hij aan Delft, te gebruiken tot haaren besten oorbaar, of te verhuuren op of buiten de jaarmarkten, de Dobbelschoole, Quackelbort, en alle spel, hoe genaamd, dat daar toe behoort, na alle herkomen binnen die Stad. Zij mogten van 's Hertogs wege verbieden, dat niemand dat spel hanteere, noch speele in de Stad, dan daar het Gerecht het nut en oorbaar rekent, bij verbeurte van drie Pond telkens. Dit voorrecht kocht de Stad van den Hertog voor twee hondert en vijftig Mattoenen. *Ibid.* 183. Endelijk in 1374 belooft dezelfde Vorst aan Haarlem tot vergelding haarer diensten, dat hij en zijne nakomelingen geen Dobbelschool, Quaekbort noch Makelaardij geeven zouden te hanteeren, of neemen binnen die Stad en eene halve mijl in haaren omtrek. Ook de Stad zou de Dobbelschoole niet geeven of laaten hanteeren. Zo zij het deed, zou de Hertog ook weder de Dobbelschoole er mogen geeven, gelijk te vooren. Zij konden echter toestaan, dat goede lieden in verscheiden herbergen *zedelijk* dobbelden, of als die *schutte*, hunnen tijd hebben te tappen, zoo mogten goede lieden daar *zedelijk* dobbelen, gelijk gebruikelijk plagt te zijn, en het het Gerecht nut dunken zal. *Ibid.* 293.

Edelen ſchikken, om dat de Remotiën, door den Landsheer op een Raadhuis voorgenomen, de Regeering met weinig moeite Hoeksch of Cabeljauwsch konden maaken: terwijl het in de harten van Ondeelbaaren de overtuiging of het eigenbelang alleen waren, die een' Politiquen overgang te weeg konden brengen van partij tot partij. Met dat al had het te Leyden, zoo weinig onder Hertog Albrechts als onder zijns Zoons beſtuur, van tijd tot tijd aan oproeren ontbroken, voor welken zij ſomtijds zwaar geboet had.

De dood van Willem VI. deed de Cabeljauwſchen op nieuw het hoofd om hoog ſteeken; en dit brengt mij meer onmiddelijk tot het eigentlijke onderwerp deezer Verhandeling.

De Hertog had bij zijne Echtgenoote Margaretha van Bourgondien eene eenige Dochter verwekt, de in onze Geſchiedenis genoeg bekende Jacoba. Reeds op haar veertiende jaar aan den Hertog van Touraine, die kort daarna Daufijn wierdt, ter Vrouwe gegeeven, ſcheen zij beſtemd, om Henegouwen, Holland, Zeeland en Friesland, zo haar echt niet onvruchtbaar bleef, in de Kroon van Frankrijk in te lijven. Doch een hooger Beſtuur had hier over anders beſchikt; en Neêrland was beſtemd om in de zestiende en zeventiende eeuwen het ſchitterendſte voorbeeld te geeven van weêrſtand tegen geestelijke en ſtaatkundige dwingelandij; het woord van Vrijheid als aan zijnen naam verbonden te beſchouwen; en, als een onafhankelijke Staat, eene gewigtige rol te

ſpeelen onder de Mogendheden van Europa. De Daufijn wierdt in 1417, zoo 't ſchijnt door een' gewelddaadigen dood, op eene Franſche reize in 't graf geſleept, en omtrent agt weeken daarna, op den laatſten Meij van dat zelfde jaar, overleedt ook zijn Schoonvader, de Graaf van Holland, nog in de kracht zijnes levens, te Bouchain in Henegouwen.

Een tiendehalve maand te vooren had Willem, die wegens de Keizerlijke beleening voor zijne Dochter en haaren Echtgenoot niet volkomen verzekerd was, de Edelen en Steden van Holland zoo wel als Zeeland ter algemeene Dagvaart beſchreeven, waarvan verſcheiden Brieven, alle op den vijftienden Augustus 1416 getekend (*t*), ons den uitſlag hebben medegedeeld. Bij twee derzelven verklaaren een meenigte Ridders en Knaapen (de Burggraaf van Leyden ſtaat aan het hoofd van die des eenen Briefs), en de Schouten, Burgemeesteren, Schepenen en Raaden van eenëntwintig der voornaamſte Steden van het Graafſchap, dat zij de Dauphine als eenige Dochter en rechte Erfgenaame en Leenvolgſter van den Graaf haaren Vader erkennen, en zich zoo eenpaarig als vrijwillig na deszelfs dood verbinden, indien hij zonder wettige Zoonen ſterven mogt, haar ook in die betrekking tot hunne rechte geborene Landsvrouw te

(*t*) MIERIS *Charterb.* IV. 383 *ſq.*

te zullen ontvangen en hulde doen: gelijk ook haar, en haaren wettigen Voogd in der tijd, daarvan eed en belofte te zullen doen met betaamelijke onderdaanigheid, haar met hun lijf en goederen, en met al hunne magt getrouwelijk te zullen helpen tegen een' ieder, die haar wederstand zoude bieden. Dit alles bezweeren zij in tegenwoordigheid van den Graaf. De Edelen en Steden van Zeeland doen het zelfde in een afzonderlijk Charter; en bij een vierde verklaaren de Poorters van Leyden (van geen andere Stad bezitten wij dergelijk een opmerkelijk Stuk), dat, alzo *hunne lieve Magen, Zwagers en Vrienden*, Schout, Burgemeesters, Schepenen en Raaden op deezer tijd hunner Stede voornoemd, op begeerte van Hertog Willem hunnen Graaf, met de gemeene Baanritsen, Ridderen en Knaapen, en andere goede Steden, de bewuste Brieven gezegeld hadden: zij voor zich en hunne nakomelingen beloofden en zwoeren, dezelven volkomelijk naar al hun vermogen te zullen houden en helpen onderhouden.

De zestienjaarige Weduwe van den Daufijn, door den dood haares Vaders wettige Graavin van Holland geworden zijnde, meent nu niets aangelegeners te hebben, dan, na zich van de trouw der Henegouwers te hebben verzekerd, ook hier de hulde van haare nieuwe Onderdaanen te komen ontvangen; en ik vinde haar reeds in den Haag op den tienden Julij. Inderdaad riepen haar eenige woelingen der onder de voorige regeering onderdrukte Cabeljauwsche partij

reeds op eene dringende wijze herwaards; tot nu toe evenwel scheenen de vijandelijkheden, die men zich hier en daar veröorloofde, nog voor geen goede uitkomst rijp te zijn, en wierden spoedig te keer gegaan; en Jacoba in alle Hollandsche Steden, behalven Dordrecht en den Briel, gehuldigd, gelijk zij ook zonder tegenspraak in Zeeland erkend wierdt. Deeze blijde vooruitzichten waren intusschen van korten duur; en de ongelukkige Dauphine, die reeds zoo vroeg een' Echtgenoot verlooren had, moest de lange reeks haarer volgende wederwaardigheden door Jan van Beijeren, haares Vaders eigen Broeder, zien aanvangen. Deeze verkoorene, schoon nimmer geördende Bisschop van Luik en tevens Heer van Loon, een man van een' eerzuchtigen, flechten en valschen aart, gelijk hij ook den bijnaam des Godloozen gedraagen heeft, had reeds bij gelegenheid van Willems vlucht zich in de gunst van Albrecht zijn' Vader weeten in te dringen, en de Heerlijkheid van Voorn en de Stad Briel van hem weeten te bekomen, waarbij hij tevens de Heerlijkheden van Woerden en Gooiland gevoegd heeft; en hij moet reeds toen ontwerpen gesmeed hebben, om den ouden Hertog eens zelf in de Graafschappen op te volgen. Dan dit mislukte; en Willem VI, ver van daarna het ongelijk, den Graave van Ostervant aangedaan, te wreeken, hielp hem zelfs met kracht van wapenen in 't bezit van zijn Bisdom, 't welk men hem niet geheel zonder reden betwistte, herstellen. Zoo broederlijk eene handelwij-

wijze vergeldt hij thans met zeer veel ondank aan Willems Dochter. Deeze vermoedt in den aanvang niets kwaads; zij geeft (*u*), zoo dra zij hier in 't land verschijnt, de voorneemens te kennen, volgens welke zij haare Onderzaaten in Holland, Zeeland en Friesland *bij voorzienigen raade haarer lieve Vrouw Moeder, haares lieven Ooms van Luik, en haarer Baanritsen, Ridderen en Knaapen van haaren Raad* regeeren zou; en op den eersten Augustus bekrachtigt deeze Oom nog de huwelijksche voorwaarden, bij welke zij in een' nieuwen echt stond te treeden met Hertog Jan van Brabant, haaren vollen Neef, en waarbij tevens aan deezen, zoo wel als aan zijne mannelijke Nakomelingen, de regeering over onze Gewesten wierdt toegezegd. Dan spoedig ligt hij het masker af. Terwijl zij in Holland alleen regeert, en op den zesden September onder anderen den Burggraaf met alles beleent, 't geen hij van haaren Vader gehouden had, schrijft de verkooren Bisschop reeds in die zelfde maand aan het Concilie van Constantz, dat het de Huwelijksdispensatie, die Jan van Brabant en Jacoba als Bloedverwanten behoefden, weigeren moest; dewijl uit deeze vereeniging niets dan groote ergernis, doodslagen, en andere rampen ontstaan zouden; vooräl daar zij ter verkorting van zijn recht van op-

(*u*) Zie het *Charterboek* op 10 Julij 1417, gelijk ook de volgende Stukken aldaar op derzelver *Datums*.

opvolging gesloten wierdt; en Keizer Sigismond, die reeds in zijne belangen was, dringt dit nader bij de Kerkvergadering aan (v). Tegen 't laatst van October vinde ik den Oom en de Nicht reeds in openbaaren oorlog, en Jacoba met de Stad Utrecht verbonden (w), welke ook met haaren Vader in eene goede verstandhouding geleefd had. Ware te deezer tijd het land door geen partijschappen verscheurd geweest, gewis zou Jan van Beijeren weinig kans gezien hebben, om zijne snoode oogmerken te bereiken: doch nu vondt hij de armen der Cabeljauwschen geöpend om hem te ontvangen, op dat hij hen van eene Hoeksche regeering verlossen mogt. De Huizen van Arkel en van Egmond erkennen hem; en Dordrecht, een Stad die bekend stond aan derzelver partij te zijn toegedaan, zweert hem op den tienden November, als Voogd en Ruwaard van Vrouw Jacoba en haare landen, hulde. De krijg, van welken ik spreeke, duurde iets meer dan een jaar. Aanvankelijk voerde hem de Jonge Graavin niet zonder voorspoed, en nog vóór het einde van 1417 waren Gorinchem en Ysselstein in haare handen. Een Pausselijke dispensatie, hoe zeer zij kort daarna herroepen wierdt, koomt tevens aan. De Bruidegom verschijnt zelve op den agtsten Maart van 't volgende jaar 1418 in den Haag. De Romeinsche Bul wordt op eene groote Vergadering onderzocht,

(v) MIERIS IV. 422.
(w) *Ibid.* 428.

zocht, en, daar men van den Herroepingsbrief slechts eene Copie bekomen had, voldoende bevonden; en de Deken van de Hofkapel trouwt het Vorstelijk paar, in tegenwoordigheid der Hertogin Weduwe, en van een' talrijken stoet, onder welken zich ook de Burggraaf van Leyden bevondt (*x*). Nauwelijks een paar weeken daarna, zie ik Jan van Brabant reeds als wettig Gemaal van Jacoba in deeze Stad ontvangen en huldigen (*y*), gelijk hij van dezelve op den twintigsten April daar aan volgende uit den Haag, wederom in Filips tegenwoordigheid, de Privilegiën bekrachtigde (*z*). Aan de andere zijde weder wordt Jan van Beijeren, dien de Keizer nu met de Graafschappen beleend had, in Junij te Dordrecht in deeze nieuwe waardigheid erkend; en hij huwt op zijne beurt, na van het Luiksche Bisdom geheel te hebben afgezien, met de Stiefmoeder van Jacoba's Echtgenoot, de Hertogin Weduwe van Brabant (*a*).

Vruchteloos zijn wel de poogingen die hij door vleiënde beloften in 't werk stelt, om ook de drie andere Hoofdsteden, Haarlem, Delft en Leyden te winnen (*b*): zij blijven aan haare eens erkende Graavin

(*x*) GOUDHOEVEN *ad h. a.*

(*y*) Dit leert mij een Graaffelijkheids rekening van 1417 en 1418, welke verder tot mijn oogmerk van geen belang is.

(*z*) MIERIS IV. 481.

(*a*) SUFFR. PETRI *Append. ad* BEKAM *ad h. a.*

(*b*) MIERIS IV. 488.

vin en derzelver Echtgenoot getrouw. Dan, de ongelukkige uitslag van het beleg van Dordrecht, 't geen het jonge paar in dien Zomer ondernam, doch bij gebrek van geld eenige weeken laater moest opbreeken, en de daarop gevolgde verrasfing van Rotterdam door de vijandelijke partij, gaven fpoedig een andere gedaante aan hun lot. Van een dikwijls herhaald Beftand koomt het onder bemiddeling van Filips van Charolois, den Zoon des Hertogs van Bourgondien, en insgelijks Jacoba's vollen Neef, te Woudrichem op den dertienden Februarij 1419 tot een Verdrag, bij welk Wagenaar reeds heeft opgemerkt, dat Charolois het zonder de minfte noodzaak zoo ongemeen voordeelig voor Jan van Beijeren inrichtte, om dat hij zelf de niet ongegronde hoop voedde, van hem in deeze Graaffchappen t'eeniger tijd te zullen opvolgen. Behalven dat er eene fom van hondert duizend gouden Engelfche Nobelen, ieder omtrent van een Driegulden, aan hem ter hand moesten gefteld worden, zou de Overwinnaar Dordrecht met het Bailluw- en Dijkgraaffchap van Zuid-Holland, Gorinchem met het Land van Arkel, Leerdam met het Land van Hageftein, mitsgaders de Stad Rotterdam, als een Leen van den Hertog en de Hertogin bezitten; en in al wat verder aan Jacoba toekwam, zo zij zonder nakomelingfchap ftierf, haar opvolgen: terwijl hij van zijne zijde afftand moest doen van zijn recht op dit Gewest, uit hoofde van Keizerlijke of Pausfelijke brieven verkreegen. Doch

ook

ook in het overgebleevene aandeel van zijn' Neef en Nicht zoude er tot zekeren bepaalden graad een vereenigd bestuur, en een gemeenschappelijke aanstelling van Amptenaaren, tusschen hen en den Veröveraar plaats grijpen. Tot hunne eenigste verzekering mogt Jan van Beijeren met niet meer dan zestig paarden te gelijk in het gedeelte van Holland, 't welk hem niet was toegeweezen, verschijnen. Het is noodeloos in meer bijzonderheden omtrent een zoo buitenspoorig Verdrag te treeden, of er eenige aanmerking omtrent te verspillen. Ik haaste mij liever om de gevolgen te ontwikkelen, die het bijna terstond voor den Burggraaf, welke aan 't hoofd der Hollandsche Edelen naar Woudrichem was beschreeven geweest, ten einde er getuige van te zijn, zoo wel als voor Leyden zelve, achter zich sleepte. Het duurde geen maand, of Jan van Beijeren was reeds in de Stad, om den eed van trouw te ontvangen; en van dit eerste verblijf binnen derzelver muuren, omtrent vijf vierendeel jaars eer hij ze met de wapenen aantastte, ben ik in staat verscheiden bijzonderheden mede te deelen. Op Vrijdag voor Vastelavond, dat is twee dagen na de getroffene overeenkomst, ontboodt de Thesaurier van Holland, een ampt dat toen door Floris van Borsselen, Heer van Zuilen en St. Maartensdijk, bekleed wierdt, de Gedeputeerden der Stad op eene dagvaart in den Haag, met die van andere Steden, om hun het Stuk bekend te maaken; en hen tevens te verwittigen, dat des Hertogs oogmerk was, van Stad tot Stad rond te gaan,

om op den Zoen beëedigd te worden. Eerst vertrokken zes ingezetenen van Leyden daar heen, en daarna nog drie anderen met het geld; en de Deputatie, welke drie dagen in den Haag bleef (want, zegt de Stadsrekening, men toefde, om dat men er het geld niet ontvangen wilde), kostte met drie wagens vierëntwintig Pond (*c*) en zestien Schellingen. 's Woensdag daaröp verzocht de Burggraaf de Poortmeesters en goede luiden bij hem op 't Huis ten Poel, dat is Podickenpoel, buiten de Rynsburgsche Poort, 't welk hem toebehoorde, te komen, om met hun te overleggen, hoe zij hunnen Heer van Beijeren ter meester eere ontvangen zouden, alzo hij binnen kort zich naar Leyden meende te begeeven. Het geen hier den saamgeroepenen voorgezet wierdt, en in visch en wijn bestond, was geen onthaal des Burggraafs, maar kwam op rekening der Stad, en bedroeg, eene kleine gift aan de bedienden er bij gerekend, zes Pond, negen Schellingen en vier Penningen. Waarschijnlijk moet het als een gevolg dier beraadslaagingen worden aangemerkt, dat 's anderen daags vier Heeren met eene schuit naar Gouda voeren, waar zich de Hertog bevondt: deels om hem te verwelkomen, maar deels ook (en hier ontdekt zich het eerste vonkje van zijn ongenoegen tegen Leyden en haar Burggraaf, die hij wel

(*c*) De Ponden in de Stadsrekeningen zijn Guldens, in de Graaffelijkheids rekeningen Ponden Vlaamsch; de Schellingen enz. naar evenredigheid.

wel wist dat een van Jacoba's getrouwste aanhangeren was) om zich uit Stads naam te verôntschuldigen wegens een valsch gerucht, als of men hem er niet binnen zou willen laaten, en als of men de Burgt tegen hem bebolwerkte. Welken indruk hunne betuigingen op den Vorst verwekt hebben, is niet gebleeken; alleenlijk weeten wij, dat zij vijf dagen uitbleeven, en dat de Hertog niet lang daarna te Leyden *op ten huize* kwam, met zijne goede luiden: waar men hem vier dagen achter één eed deed, en waar voor de Vroedschap veel te verrichten was. Er wierdt voor Trage, Malvoisi, Zoeten en Rijnschen wijn, die bij deeze gelegenheid den steeds op- en afgaanden lieden aangebooden wierdt, daarna een Post van tweeënveertig Pond, vijf Schellingen en vier Penningen op de rekening verântwoord. Dan dit verblijf ging reeds met eene onäangenaamheid gepaard, die meer en meer de oogmerken des Hertogs bloot leide. Den Graaf kwam van ouds het recht toe om de éène, en den Burggraaf om de andere helft der Schepenen aan te stellen. Ten opzicht deezer laatsten dringt Jan van Beijeren thans bij Filips aan, om er buiten's tijds vier anderen naar 's Hertogs keuze te benoemen, welke zouden blijven dienen tot de gewoone verandering toe. En daar de Burggraaf dit niet schijnt te hebben kunnen weigeren, zoo stelt de Hertog hem op den veertienden Maart, één' der dagen van zijn verblijf in de Stad, een' Brief ter hand (*d*), waar in ver-

(*d*) MIERIS IV. 530.

verklaard wordt, dat deeze daad, *die zijn Lieve en Getrouwe de Burggraaf, om zijner liefte en begeerte wille*, verricht had, voor deeze reize flechts, zonder verkorting van zijn recht, en enkel op 's Hertogs bede, *om de goede luiden aldaar beter in rust en vrede te houden, en om des besten wille* gefchied was. 't Is vrij waarfchijnlijk, dat ook de vier andere Schepenen, die ter keuze des Graaven ftonden, bij dezelfde gelegenheid zullen omgezet zijn. Althans dergelijke Remotiën gefchiedden in de meeste overige Steden; en het Verdrag van Woudrichem bleek zichtbaar niet anders geweest te zijn, dan een volkomen Triumph des Ooms over de Nicht, die ook wel dra met haaren Echtgenoot naar Brabant de wijk nam, waar troubelen, onder de hand, zoo men wil, door den Hertog van Beijeren aangeftookt, hunne tegenwoordigheid vereischten. Van daar bekrachtigen zij nog wel famen een Familie-Verdrag tusfchen Hendrik en Jan van Wasfenaer, de beide Zoonen van Filips, over de opvolging in het Burggraaffchap en in andere goederen gefllooten (*e*): doch de overige regeeringsdaaden van het Gewest worden op naam der beide Landsheeren, door een' Raad van achten, met den Thefaurier aan 't hoofd, welke geheel in de Beijer-

(*e*) MIERIS IV. 537. Al ftierf naamentlijk Hendrik vóór zijn' Vader, zouden deszelfs Kinderen van beide Kunne Jan van Wasfenaer in de opvolging vóórgaan.

Beijerfche belangen was, doorgaans verricht, zonder dat Jan van Brabant, die boven dien nog in 't Gewest, waar hij zich federt vestigde, zijne eigene Raaden had, zich, voor zoo veel ik befpeuren kan, tegen iets verzettede: gelijk men van de andere zijde hem voor het uiterlijke van tijd tot tijd berichten uit Holland toezondt, en over fommige ftukken met hem fcheen te willen raadpleegen.

Behalven de afzetting haarer Regenten, welke Leyden met andere Steden doorftond, deelde zij ook met dezelven den last van tot de hondert duizend Nobelen, die, uit krachte van den Zoen, door den Hertog van Brabant aan dien van Beijeren betaald moesten worden, naar evenredigheid van haar vermogen bij te draagen. Zeven Leden der Vroedfchap waren tot eene fchikking hierömtrent door den Graaffelijken Raad naar Gouda ontbooden; en de verdeeling wierdt in deezer voege vastgefteld, dat zij tot den eerften Termijn van tien duizend Nobels, die oogenblikkelijk ftonden opgebracht te worden, er dertien hondert; en tot den tweeden Termijn van eene gelijke fom, die op Paasfchen zou worden ingevorderd, er duizend betaalen zou. De Thefaurier zondt iemand naar alle Steden van Holland en Zeeland, om de Brieven omtrent deeze hondert duizend Nobelen in dezelven te doen bezegelen. Het geld intusfchen kwam niet dan zeer gebrekkig in. De eerfte Termijn was noch te Leyden noch elders terftond gereed; en een veertien dagen na Paasfchen zie ik wederöm iemand naar

dee-

deeze en andere Steden afzenden, met last om zonder uitstel het verschuldigde van den tweeden Termijn te doen volgen. Op den elfden Meij wierden Haarlem en Leyden er op nieuw om gemaand. Hendrik van Wasſenaer, de oudste Zoon van Filips, gelijk wij zoo even zagen, en een der Leden van den Raad, wierdt in 't bijzonder door den Thesaurier naar Leyden afgevaardigd, om met de Regeering te overleggen, hoe men die som het best zou negocieeren. Waarschijnlijk is kort daarop deeze zaak, van welke in 't vervolg niet meer gesproken wordt, ten genoege des Hertogs afgedaan.

Zoo ligt intusschen konden de burgergeschillen hier tevens niet verëffend worden, die van de verändering van tijden, en van de behaalde zegepraal der Cabeljauwsche partij in deeze Gewesten, 't gevolg schijnen geweest te zijn. Op St. Jorisdag, of den drieëntwintigsten April, had er reeds tusschen lieden van beide denkwijze een vechterij te Leyden plaats; en de schade, bij deeze gelegenheid door den éénen hoop aan den anderen toegebracht, vinde ik daarna op duizend Nobelen geschat. De twisten liepen zoo hoog, dat de Thesaurier zich met de beide Raaden Hendrik van Wasſenaer en Willem van Brederode naar de Stad begaven, en, na een' dag of vier vertoevens, het op den negentienden Meij tot een Vergelijk brachten (f), bij welk tweeëndertig Poorters van de zijde van

(f) De onuitgegeevene Stukken, die dit en de volgende ver-

van Willem Simonszoon, en in de veertig aan die van Pieter Butewechszijde (deeze wierden gerekend de twee hoofden in het gefchil te zijn), zich aan 's Thefauriers handen verbinden, zoo voor zich zelven als voor hunne Magen en Vrienden, de beflisfing hunner onëenigheden over te laaten aan de agt Poorters van Leyden, die er toe gezet zijn, en wier naamen in het Verdrag worden opgeteld. Zo deezen het niet eens konden worden, zouden zij het aanbrengen aan de Heeren, die er toe geördineerd zijn. Naar de uitfpraak deezer laatften, welke voor St. Jan gefchieden moest, na dat zij ten uiterften op den tweeden Junij van het gevoelen der agt burgers onderricht waren geworden, zoude men zich van wederzijde gedraagen.

Ik twijffel zeer, of er iets van deeze uitfpraak gekomen is. De twisten althans en daadelijkheden bleeven den Zomer door duuren. De Hertog van Beijeren was naar Henegouwen, Luxemburg en andere nabuurige Gewesten heengetrokken, en de Thefaurier was hem voor een' korten tijd derwaards gevolgd. Omtrent den zeventienden Junij vinde ik een' bode, die uit Henegouwen door van Borsfelen aan den Burggraaf en de Stad wierdt toegezonden, om de onrust tot bedaaren te brengen, tot dat hij zelf terug keerde. Eenige verraaderlijk gezinde burgers breeken de hengfelen der Poorten af, met oogmerk om

verhaalen bekrachtigen, zal men onder de Bijlagen aantreffen.

om der Stad, die nog op verre na niet zo volkomen Cabeljauwsch gezind was, als deeze partij het wel wenschte, en die het denkelijk daarna, bij de gewoone verzetting van Schepenen, nog minder zal geworden zijn, *vreemde lieden over den hals te brengen* (dit is de uitdrukking des Burggraafs en der Regeering in het Manifest, waarin zij daarna hunne klagten uitstorten, en van welk ik in 't vervolg breedvoeriger gewag zal maaken): 't geen hen aan 't grootst gevaar zou hebben bloot gesteld, indien de aanslag gelukt ware; doch deeze missende, namen de schuldigen de vlucht. Misschien is het bij dezelfde gelegenheid geweest, dat de Burggraaf eene Expresse aan den Thesaurier te St. Maartensdijk zondt, om hem van de gesteldheid der Stad te onderrichten, en met last om spoedig antwoord te rug te brengen: gelijk in het begin van Julij geschiedde. Tegen den aanvang der volgende maand althans kreeg Leyden, tevens met Amsterdam, Haarlem en Dordrecht bevel, om eenigen uit hun Gerechte bij den Thesaurier, die zich nu weder van zijne reize in den Haag terug bevondt, te zenden, *om des ongestants wille, dat in den Lande geschiedde, te beteren*; en op den dertienden ontboodt hij Peter Heerman en Meeus Ymmenzoen uit Haarlem, om oogenblikkelijk, met sommigen van Leyden die in die Stad lagen, bij hem in de Residentie te verschijnen. Niet lang daarna verzocht hij den Vitzdom van Beijeren, Hendrik Nothaft, een' man die, gelijk het vervolg nader zal doen zien,

zien, mede diep in 's Hertogs vertrouwen ſtond, de voorwaarden te willen beraamen, op welke men de Leydſche Poorteren, die binnen en buiten waren, met elkander zoude kunnen bevredigen. Deeze bracht hier vijf dagen mede toe, en 't gevolg was een Beſtand en Vrede, dien hij, gelijk mede de Theſaurier en Raaden, deswegen ſlooten. Dit is 't bericht der Graaffelijkheids rekening; de Burggraaf en de Regeering verhaalden daarömtrent in 't vervolg, dat de Theſaurier, de Vitzdom, en andere goede lieden, van wegen den Heer en de Vrouw van Brabant en den Hertog van Beijeren kwamen, en hen tot eene minnelijke ſchikking bewoogen, en tot het weder binnen laaten der gevluchte Poorters: hen verzekerende, dat zij dit met vertrouwen doen konden, en dat men hen *in een' Vrede zetten zoude*, zoo dat zij voor elkaâr geen ſchroom behoefden te hebben, maar dat zij de Stad van Leyden vredelijk en rustelijk ſamen zouden bezitten. Zij dorſten dit niet nalaaten, *uit ontſienswille*, zeggen zij, *onſes genediger Heren voirſz.* Op den zevenden September verſcheen er dan een Lastbrief, door beide de Landsheeren aan Schout, Burgemeesteren, Schepenen en Raade der Vroedſchap, en voorts aan de gemeene Poorteren en goede lieden van Leyden gericht, waar in verklaard wordt, dat de twee Hertogen met hunnen gemeenſchappelijken Raad, en ook bij goeddunken van de twee partijen, een Beſtand en vasten Vrede treffen tusſchen alle Poorteren en goede lieden van Leyden,

 't zij

't zij zij zich buiten of binnen bevonden, van al hun tweedracht en onmin; gebiedende een' ieder op verbeurte van lijf en goed, dat Bestand en dien Vrede te houden, drie weeken lang na dat de Hertog van Beijeren in Holland zou gekomen zijn. Intusschen zouden de ingezetenen veilig en vriendelijk onder elkander vaaren, keeren en weezen buiten en binnen, en elk zijn goed, waar het ook was, rustelijk en vredelijk gebruiken. Ten zelven dage wierdt er nog bevolen, en wel insgelijks bij goeddunken van beide partijen, dat niemand in de Stad, hij zij van buiten of van binnen, pansier of eenigerlei harnas mogt draagen, op eene boete van drie Pond telkens, en verbeurte van het wapentuig. Zo er lieden van buiten met pansier binnen kwamen, zoo moesten zij door hunnen Waard hiervan verwittigd worden, en binnen 't uur hetzelve afleggen, indien niet zij, of, bij verzuim van kennisgeeving, hun Waard, in dezelfde boete vervallen wilden. Zes dagen daarna, op den dertienden September, gebieden de Hertogen aan een vijfëntwintigtal burgers, op dat er rust en vrede binnen de Stad mogt komen, zich in gijzeling naar Schoonhoven, en aan vijfëntwintig anderen zich naar Gouda te begeeven, en daar geduurende het Bestand te blijven, met vergunning van over dag tot omtrent eene halve mijl buiten die Steden te mogen wandelen, mits er des avonds bij tijds weder binnen te rug kee-

keerende (*g*). Uit vergelijking der naamen met die van het Stuk van den negentienden Meij, zie ik, dat al die naar Schoonhoven gezonden wierden, van de partij van Pieter Butewegh waren, en hij zelve daar onder; naar Gouda daarëntegen wierden de aanhangers van Willem Simonszoon heengeweezen, waar onder hij zelf echter niet mede begreepen was. Deeze maatregel, welke de lieden van beide denkenswijzen even eens trof, schijnt uiterlijk dus niet dan een natuurlijk gevolg van het Bestand geweest te zijn, 't welk met wederzijdsche goedkeuring, en op naam der twee Landsheeren niet alleen, maar ook met goedvinden van beide Raaden gesloten was; en des anderen daags, op den veertienden September, krijgen nog de Burggraaf en zijne Kinderen last, om, indien er weder vechting in de Stad gebeurde, en de Schout niet magtig was de geenen te straffen, die den vrede braken, hem en zijne dienaaren daarbij te hulp te komen; 't geen tevens ook aan de gemeente bevolen wordt.

Dan 't leedt geen drie dagen, of de uitkomst toonde, hoe weinig staat er op alle deeze beloften te maaken was. Op St. Lambertsdag, den zeventienden September, komen nu de gevluchte Poorters te Leyden binnen, zonder dat men kwaad vermoedde, en

(*g*) Daar bij, staat er in den Lastbrief, waren (van der Hertogen wege naamentlijk) Willem van Brederode, ende Bernt uten Enge, D. Amersfoyen.

en dus op eenigerlei wijze op zijne hoede was; de meesten der Leden van regeering bevonden zich zelfs in hunne huizen, terwijl men op het Raadhuis niet vergaderde. Doch met een harnas gewapend, 't welk zij onder hunne gewoone kleeding verborgen hielden, zien zij den tweeden Zoon des Burggraafs, Jan van Wasſenaer (*h*), niet op ſtraat met Gerrit van Poelgeest ſtaan, of zij laaten hun *hoyken* vallen, loopen toe, en ſlaan hem ter neêr, zoo dat het de beide Heeren ter naauwernood ontkomen, behalven nog andere vechterij en ſchade die zij aanrichten. Alles vliegt hierop te wapen, wat aan des Burggraafs zijde was; men verjaagt de Vredebreekers weder uit de Stad, en maakt er een deel van gevangen, terwijl anderen de wijk naar den Pieters Kerktoren neemen.

't Is hier de moeite waard in de minſte bijzonderheid te treeden, om dat het er op aankoomt, of Theſaurier en Raaden, althans eenigen onder dezelven, in het verraaderlijk gedrag der uitgeweekenen, die volgens de overëenkomst weêr binnen wierden gelaa-

(*h*) In Maart vinde ik, dat de Theſaurier met deezen en met een deel manſchap naar Haarlem trok, om van daar eenige onrust te Schagen te gaan ſtillen. Den Burggraaf zelve ontmoete ik, behalven bij het Stads werk, in dit jaar alleenlijk tegen 't laatst van Meij op eene dagvaart te Noortwijk, aan 't hoofd der Hollandſche Ridderſchap, welke hier den Zoenbrief van Woudrichem bezegelen moest.

laaten, gedeeld hebben. Den Thesaurier had de dubbelzinnige houding van het Sticht naar dat Gewest geroepen. Op den veertienden September zondt hij een' bode naar Leyden en andere Steden, met last, dat niemand zich naar Utrecht begeeven zou, dan op zijn eigen geleide; des anderen daags onderhieldt hij zich schriftelijk met den Burggraaf over het jongste Verdrag aldaar gesooten; en op den zestienden gaf hij aan Amsterdam en den Bailluw van Amstelland bevelen omtrent lakenen, aan Leydsche burgers toebehoorende, die Heyn de Bastaart zich veröorloofd had in beslag te neemen. Naauwelijks verneemt hij op zijne Heerlijkheid van Zuilen de noodlottige gebeurtenis van den St. Lambertsdag, of hij zendt op den agttienden, die na denzelven volgde, iemand haastelijk over dag en over nacht met brieven naar Leyden wegens de vechterij die er had plaats gehad; en nog een' anderen uit Utrecht aan den Vitzdom van Beijeren en Gerrit van Heemskerken, om hem te onderrichten hoe de zaak was voorgevallen ('t zij dan dat deeze twee bij den intocht der verraaders tegenwoordig zijn geweest, 't zij slechts dat zij zich in de nabijheid der Stad bevonden hebben), en hij ontvangt er van den Vitzdom oogenblikkelijk antwoord op, 't geen 's anderen daags tot een' nieuwen brief van zijne zijde aanleiding geeft. Hij ontbiedt Heemskerken met nog een Lid van den Raad, Gillis van Cralingen, terstond te Gouda, doch besluit spoedig daarna, om liever zelve over te komen.

Op den eenëntwintigſten zendt hij uit Woerden wederöm in aller ijl iemand aan den Heer van Egmond, ten einde zich naar Leyden te begeeven bij meer andere Leden van den Raad, wegens de onrust die er zich vertoond had; 't geen ſchier onmiddelijk daaröp (deeze Edelman bevondt zich toen te Gorinchem) nog eens herhaald wordt. Eindelijk gebiedt hij ook de Steden van Gouda, Delft, Amſterdam, Haarlem en Alkmaar, mitsgaders den Bailluw van den Haag, dat zij zonder uitſtel eenigen van hun Gerecht bij hem en den Vitzdom te Leyden, wegens de vechterij, zouden doen heentrekken. In der daad bevondt de Theſaurier zich waarſchijnlijk reeds op den avond van deezen zelfden dag in de ſedert lang door inwendige beroeringen getroffene Stad, want op den volgenden wierdt er iemand van hier gezonden om (zoo drukt de Rekening zich uit) *plackairde brieve in den Hage, ruerende van den vrede en beſtande van Leyden, aldaar te brengen.* De zin deezer woorden kan op meer dan eene wijs worden opgenomen: doch 't geen van elders ontwijffelbaar blijkt, is dat te deezer tijd, behalven den Theſaurier en den Vitzdom van Beijeren, ook ſommige anderen van de agt Heeren, uit naam der beide Vorſten, de muuren waren binnengetreeden; dat de Vitzdom, om deeze laatſte troubelen bij te leggen, zelfs tot twee reizen toe zich naar de Stad begeeven had; dat Willem van Brederode, op goedvinden van den Raad der Landsheeren, er eenige gewapende manſchap had inge-

geleid, en er een paar dagen vertoefde; en eindelijk dat Hendrik van Wasfenaer er insgelijks, met overleg des Raads, zeven wagens vol krijgsvolk binnenvoerde. De Burggraaf en de Regeering verzochten nu op het ernftigfte aan deeze Heeren, om de terechtftelling der fchuldigen, die de laatfte overëenkomst zoo fnoodelijk gefchonden hadden: doch zij verwierven voor het tegenwoordige niets, dan op den drieëntwintigften een' Lastbrief, uit naam der beide Vorften aan den Burggraaf gericht, waarbij hem bevel gegeeven wierdt, dat, zo iemand de Stad *becraftigen*, dat is met geweld er binnen dringen wilde, hij dan zijne vrienden mogt bidden en gebieden, om hem dezelve te helpen houden tot der beider Heeren behoefte; ja ook dat zo er zich iemand binnen Leyden bevondt, die het hem voorkwam dat er niet nuttig was, hij een' zulken tot agt dagen na des Hertogs van Beijeren komst mogt doen vertrekken, zonder iets te verbeuren.

Ik beken gaarne, dat dit voor den Burggraaf en de Stad geen volledige voldoening was wegens den gepleegden vredebreuk: maar zoo wel de geheele toedragt der zaake, als het laatfte Artikel der Publicatie, rechtvaerdigt evenwel in mijn oog den Thefaurier en den Raad (welke inzichten ook enkele Leden van denzelven heimelijk mogen gehad hebben, en fchoon de meerderheid zekerlijk aan de partij des Burggraafs zoo fterk niet toegedaan was, dan aan die zijner vijanden) van den blaam, dat zij te vooren van den

aanſlag der uitgeweekenen onderricht zouden zijn geweest, en derzelver trouwloosheid begunſtigd hebben. In 't tegendeel koomt het mij voor, dat hun de nieuwe uitbarſting der vlam ten hoogſten onaangenaam geweest zij, en dat het meer aan de zwakheid van een Beſtuur, dat in afweezenheid der Landsheeren, en onder de woelingen van twee partijen, gevoegd bij het vooruitzicht van een' oorlog met Utrecht, aan zijn eigen beleid was overgelaaten, moet toegeſchreeven worden, dat zij de Vredebreekers niet opentlijk hebben durven te recht ſtellen. Terwijl intusſchen de Burggraaf en de Stad van de eene zijde onöphoudelijk hier op bleeven aandringen, en men van de andere zijde met de laatſte beſlisſing misſchien even onvergenoegd was, ging het Beſtuur met poogingen voort, om de zaaken in der minne te ſchikken, of, gelijk de Rekening zich uitdrukt, om de partijen te ſcheiden; en men benoemde op nieuw agt mannen tot dit vredelievend werk. De Theſaurier, die zich weêr naar het Sticht terug begeeven had, zendt hun op den vijfden October iemand uit Zuilen naar den Haag en naar Leyden met brieven toe, om hen op den volgenden Zondag in de eerſte deezer plaatſen bij één te doen komen, om daar tusſchen *wat goeds te ramen* indien zij konden. De Leydſche Gijzelaars, welke nu reeds eenige weeken te Schoonhoven gelegen hadden, krijgen mede last om vier hunner Vrienden derwaards te doen trekken (dat een dergelijk bevel aan die te Gouda hun verblijf hielden,

den, afgegaan zij, koomt mij zeer gelooffelijk voor); en Boudewijn van Zwieten, een man van gewigt in deezen tijd, en aan 's Hertogs Raad en dienst verbonden, vinde ik te Leyden zelve bezig met ſchriftelijk over deeze zaak met den Theſaurier te onderhandelen: gelijk hij nog op den agtſten October des nachts een' knecht aan denzelven afvaerdigt, om hem van de geſteldheid der Stad te onderrichten, met goedvinden des Burggraafs. Het ſchijnt in der daad, dat deeze agt verkooren Zegslieden tot eene beſlisſing van het geſchil gekomen zijn, bij welke een ſtraffelooze uittocht aan de gevangenenen van het tumult des St. Lambertdags toegezegd wierdt: indien niet deeze zaak, reeds bij het jongſte verblijf des Theſauriers en eenige Raaden binnen Leyden, is afgedaan geweest. De Burggraaf en de Stad bedienen zich hieromtrent van deeze merkwaardige woorden: *mer hoe veel dat wij vervolchden* (dat is, op de terechtſtelling der ſchuldigen drongen), *ons en mogt gene richtinge geſchiyen van den misdadigen voirz: mer wij mosten ſe quyt, ende wit* (uit) *onſe Stede laten gaen, bij dedinge* (of overëenkomst), *ende mit beveel des Treſoriers, en der geenre dien dat lant mede bevolen was; ende des en dorſten wij niet laten, om gedwanx wille der Heeren: want die van Hairlem ende andere Steden mit ontwonde banyeren tot onsswaert op ten wege waeren, om onss laste aen te doen, des wij niet verſchult en hadden.*

Dan in 't midden van October ontving de

Regeering intusſchen van den Theſaurier een' brief over zaaken van eene geheel andere natuur uit Gouda, doch die op zich zelve reeds de duidelijkſte kenmerken draagt, hoe veel er het Bewind aan gelegen lag, dat de rust binnen deeze muuren herſteld wierdt.

Het Sticht van Utrecht had in den krijg, dien Jacoba met haar Oom gevoerd had, en die zoo ongelukkig uitgevallen was, de partij der Hertogin genomen, en de Steden van Utrecht en Amersfoort in 't bijzonder hadden haar bij het veroveren van Gorinchem onder anderen nadrukkelijke hulpe toegebracht. Kort na 't Verdrag van Woudrichem hadden ook zij met den Hertog van Beijeren haaren afzonderlijken Zoen geſlooten, en in den aanvang van Maart was een bode naar alle Steden in Holland en Zeeland gezonden, om aan te kondigen, dat men die van Utrecht, die insgelijks met den Hertog bevredigd waren, overäl *rustelijk* zoude laaten vaaren. Doch reeds in den Zomer deezes jaars bleek het duidelijk, dat dit alleen een gepleisterde vrede was, en alles ſchikte zich tusſchen de twee Gewesten tot een' hervatten krijg. Ik kan mij hier niet inlaaten in de bijzonderheden, welke daar toe aanleiding gegeeven hebben, noch breedvoerig ontwikkelen, hoe men zich allengskens in een' ſtaat van tegenweer geſteld, doch tevens geduurende het gantſche jaar nog ſamen onderhandeld hebbe. De uittrekſels uit de Graaffelijkheids rekeningen, die ik in de Bijlagen hier achter

voe-

voege', verdienen daaromtrent te worden nageleezen. Dit is zeker, dat, zo er al van de Hollandsche zijde, gelijk het Sticht daarna beweerd heeft, ongelijk aan hetzelve mogt gedaan, en de getroffen Vrede niet aan hen gehouden zijn, de Raad der beide Hertogen evenwel niet dan zeer ongaarne tot dien krijg gekomen is, en verscheiden middelen in 't werk gesteld heeft om denzelven te verhoeden. De Chronicken verhaalen wel, dat eenige knechten van den Heer van Egmond de koopwaaren van die van Utrecht en Amersfoort, die uit Brabant en Vlaanderen kwamen, te Krimpen op de Leck en elders aanhielden, de schepen lieten zinken, en de manschap gevangen namen; en dat op de Zuiderzee hun handel insgelijks door zwaarder belastingen wierdt belemmerd: doch gelijk er aan den eenen kant niet bepaaldelijk gezegd wordt, wanneer dit alles geschied, en wat er van de Utrechtsche zijde vooräf gegaan zij: zoo blijkt het aan den anderen, dat reeds in den aanvang van Meij er dreigingen aan die van Ysselstein door het Sticht geschied waren, indien zij zich op de Utrechtsche markt vertoonden. Wat hier van zijn moge, de zaaken waren thans tot die hoogte geklommen, zoo 't schijnt zelfs door eenige daadelijkheden, dat de Thesaurier op den vijftienden October uit Gouda brieven afzondt aan de Steden Leyden, Haarlem, Alkmaar en overäl in Westvriesland, met bevel dat een jegelijk zijn harnas gereed moest houden, om hem na te volgen, zoo dra hij het hun weeten liet; en op den twintig-

sten

ſten wierden, behalven de Heeren van Culenborg, Egmond en Brederode (*i*), ook de Steden Haarlem, Amſterdam, Alkmaar, Delft, Leyden en Schiedam bij hem tegen den volgenden Dingsdag ontbooden, om te overleggen, hoe men de *zaaken met die van Utrecht zou aanſtellen.*

De krijg barstte intusſchen te dier tijd nog niet daadelijk uit, doch de inwendige twisten bleeven niet te min te Leyden bij aanhoudenheid voortduuren. Een boodſchap, welke de Theſaurier tegen 't eind van de maand aan den Burggraaf doen liet, dat hij zijne vrienden *informeeren* zoude te blijven, gelijk door de andere partijen geſchied was, doet mij gisſen, dat er iets was voorgevallen, waardoor ſommigen van Filips aanhang gedreigd hadden de Stad te verlaaten; en de Gijzelaars van Schoonhoven (hier blijkt het van achteren zonder tegenſpraak, dat die van Gouda een dergelijk bevel bekomen hebben) krijgen last eenigen van de hunnen bij den Raad te zenden, om met denzelven te ſpreeken van der *onlede* van Leyden.

Dan 't was in November vooräl dát de zaaken der Stad eene keer namen, die niet lang daarna tot een' volkomen opſtand, en tot het ongelukkige beleg, dat er uit voortgevloeid is, de naaste aanleiding heeft gegeeven. De Dagvaart van Gouda was niet afgeloopen, of de Raad en de Steden vergaderden tegen den

(*i*) Van elders blijkt, dat Hendrik van Waſſenaer er zich mede bevonden heeft.

den vierden op nieuw in den Haag, om over de onderhandeling met Utrecht, het Dordfche Stapelrecht, en allerlei andere dingen, die het land betroffen, te raadpleegen, doch ook inzonderheid, *om die onruste wille van Leyden te fcheyden:* eene Dagvaart die veertien dagen moet geduurd hebben, en op welke de Thefaurier iets laater dan de andere Heeren fchijnt gekomen zijn. Op den agtften in den nacht wordt de Burggraaf mede in den Haag geroepen, om de onrust zijner Stad *neder te leggen;* en de bode, 't geen zeer opmerkelijk is, kreeg brieven van Geleide voor hem mede. Op den tienden koomt het tot een nieuw Verdrag tusfchen de twee partijen: doch 't welk eigentlijk alleen gesllooten wordt (en dit behoort men als de waare bron der volgende ongenoegen te befchouwen) tusfchen de Gijzelaars, welke tot nu toe te Gouda en te Schoonhoven gelegen hadden, waarfchijnlijk door derzelver afgevaardigden in den Haag. Ten minften het was in handen des Raads, dat deeze onderling *verwilcoeren*, alle hunne uitftaande gefchillen: naamentlijk de duizend Nobelen fchade in de vechterij van den St. Jorisdag; het ongelijk aan eenigen aangedaan, wegens befchuldiging van muiterij, waaraan zij beweerden geen deel te hebben; de fchade, die op den St. Lambertsdag te Leyden plaats had gehad; en eindelijk de onkosten van den Thefaurier van Holland en den Raad, met den arbeid der Clerken, aan agt goede mannen op te draagen, mitsgaders aan vier

Le-

Leden van den Raad, alle twaalf door beide partijen daar toe benoemd; met den Thesaurier van Holland tot een' Overman, zo de twaalven tot geen eenpaarig besluit konden komen: in welk geval zich deeze evenwel gevoegd moest hebben bij de helft of de meerderheid der anderen: 't geen aan den Raad in de beslissing steeds een' grooten invloed gaf. Naar de uitspraak had ieder op verbeurte van lijf en goed zich te gedraagen. Van elke zijde zoude men buiten dat nog vijfëntwintig mannen uit de andere partij kiezen, die mede zweeren moesten den Zoen te zullen houden. De Gijzelaars in beide de Steden krijgen ter zelver tijd brieven van Vrijgeleide, om veilig bij den Thesaurier en Raad in den Haag te komen, gedurende veertien dagen, ten einde er de uitspraak van te hooren: waarbij een week daarna aan die van Schoonhoven nog een dergelijk Geleide, elk voor een' knecht dien zij mede konden brengen, samen tot vijftig persoonen toe, vergund wordt. Aan den Heer van Culenborg wordt tevens iemand afgevaerdigd om oogenblikkelijk zich naar den Haag te begeeven, terwijl die van Leyden van de ééne zijde de zaaken mede aan hem verbleeven hadden. Ook de Burggraaf, die tusschen beiden weder naar de Stad moet te rug gegaan zijn, en het Verdrag buiten twijffel niet heeft goedgekeurd, wordt op nieuw ontbooden, *om der dadingen wille van Leyden;* twee ingezetenen der Stad worden kort daaröp met hunne Zegsluiden mede daar heen geroepen, *om der onvrede*

van

van Leyden te scheyden; en op den vijftienden 's nachts worden er met haast brieven aan de Steden Haarlem, Amsterdam, Gouda en Delft gezonden, om zonder te toeven bij den Raad te komen, *overmits dez gesceels wille van Leyden neder te leggen.*

Op den drieëntwintigsten kwam het eindelijk tot eene Uitspraak, verzeld van drie andere Stukken, van welken ik thans verslag moet doen. De Uitspraak wierdt gegeeven op naam van Florens van Borsselen, Heer tot Zuylen en Tresorier van Holland, als Overman; van Jan, Heer tot Egmond en Ysselstein; van Hubrecht, Heer tot Culenburg, ter Lecke en Ackoy; en van Hendrik van Wassenaer, Ridder (*k*). Het vierde Lid des Raads ontbreekt. De Thesaurier dan, en deeze drie, verklaaren aan het hoofd der Uitspraak, dat zij zich over de bewuste geschil-punten met de agt goede mannen *samentlic ende eendrachtlic mit goeden voirsien wail dair op beraden ende voirdacht hebben*, en hieröp *hun seggen geseyt* hebben. De beslissing kwam hier op neder, dat zij de geenen, die op den toren der St. Pieters Kerk gelegen hadden, en ook die op het Stadhuis waren gevangen gehouden, niet allen voor even schuldig hielden aan de vechterij van den St. Lambertsdag, gelijk er sommigen niet eens waren bij geweest. Zij wijzen hen echter zonder onderscheid uit de Stad, en eene mijle in

(*k*) Er staat *Heynrix soen te Wassenaer* in het Charter: doch dit is openbaar een misslag des Afschrijvers.

in den omtrek, ten zij de Thesaurier het tegendeel toestond, tot drie weeken na de komst in Holland van den steeds nog afweezenden Hertog van Beijeren; doch zo iemand binnen weinig dagen bij Thesaurier en Raaden zijne onschuld in persoon kwam bewijzen, konde hij vreedsaam in de Stad te rug keeren. Hetzelfde moest ook door die geschieden, die op gemelden dag terstond naar hunne huizen gegaan waren: gelijk mede door hun, die sedert de Stad weder verlaaten hadden. Dertien persoonen, welke aan de Gijzelaars van Gouda groote schade hadden toegebracht, waarbij *roestige Herman*, die in 't vervolg nog nader voor zal komen, boven aan stond, benevens eenige, die op een' anderen tijd veel geweld in een huis gepleegd hadden, wierden uit de Stad gebannen, om er niet weder in te rug te keeren vóór drie weeken na 's Hertogs komst. Die sedert het laatste Verdrag van den zevenden September in de Stad waren komen woonen, moesten binnen drie dagen op eene voldoende wijze borg stellen, of er uit vertrekken. Elke partij van de goede lieden zou vijfëntwintig mannen uit des anderen Magen en Vrienden kiezen, die met de Kiezeren zelven op lijf en goed belooven zouden het Verdrag te houden. De partij die het verbrak, was schuldig aan tien Bedevaarten naar Romen of St. Jacob van Compostellen, en enkele persoonen die misdreeven hadden, zouden door den Thesaurier onmiddelijk daar heen kunnen gezonden worden. Voorts (dus eindigt dit Stuk, 't welk

't welk door de Hoekſchen zoo hoog is opgenomen) *Alſoo die goede Stede van Leyden, om alle ſaken aldair in goeden rusten ende in vreden te ſetten, te houden, ende die in goeder neringe te brengen, gelooft ende geconſenteert heeft, hier voir uyt te reyken ende te betalen bi den achten goeden Mannen een ſomme gelts: ſoo is dair of* ONSE *ſeggen*: dat, vóór den zesden Januarij daar aan volgenden, de Stad aan den Theſaurier, tot het behoef der geenen *dair dat voirt bliven ſal*, duizend Engelſche Nobelen opbrengen moest; het andere zou betaald worden, naar uitwijzing eener Cedulle, die er de agt goede Mannen aan Theſaurier en Raaden van overgegeeven hadden; en deeze behouden zich daarbij, in geval van geſchil, de afdoening voor. De drie overige Stukken van dien zelfden dag waren: een bevel, op naam der beide Hertogen, aan de Heeren Jan van Wasſenaer en Gerrit van Poelgeest, in 't gevecht van St. Lambert op ſtraat overvallen, om allen den ſchuldigen aan dat gevecht eene goede veiligheid te geeven: zoo dat zij zonder vrees mogten zijn van hun en de hunnen, op den afſtand eener mijle van de Stad; en de onſchuldigen even veilig binnen dezelve te laaten verkeeren. Aan het hoofd van dit Stuk laaten Theſaurier en Raaden de beide Hertogen ſpreeken, als of de beſlisſing aan hen alleen was opgedraagen, en door hun alleen geſchied: *ſamentlyk hadden zy* (dit zijn de woorden) *hoir ſeggen geſeyt van beyde partiën, die uyt der Stede van Leyden geweest ſyn, geli-*

ken dat aen him gebleven is. Vervolgens koomt een bevel aan de Ingezetenen van Leyden, om op hun lijf en goed de Uitspraak te houden en te helpen houden, welke *om salicheyt onser Stede, ende die in goeder meyningen, ende in rusten ende in vreden te houden*, geschied was. Bij deeze Publicatie wordt het op die wijze voorgedraagen, dat er nu van goede Mannen zoo verre daar tusschen (in de onëenigheden naamentlijk) gesproken en gedadingd was, dat Thesaurier en Raaden een Zeggen tusschen de partijen gezegd hadden. Eindelijk ontvingen de Burggraaf en de Stad een bevel, insgelijks ter bekrachtiging van het gewijsde dienende, 't welk ook hier wederöm als een Zeggen en Zoen, door Thesaurier en Raaden gescheiden en uitgesproken, voorkoomt, en wel naar inhoud van het Compromis, dat van beide zijden aan hun gebleeven was.

Ten zelfden dage wierden de Deken in den Haag en Peter Potter naar Leyden gezonden, om de Uitspraak der Heeren van den Raad aldaar opentlijk af te kondigen: doch reeds op den vijfëntwintigsten wordt er een Bode aan den Hertog van Beijeren, die nog te Luxemburg was, afgevaardigd, welke hem, tevens met die beslissing, moest mededeelen, dat de Stad weigerde zich daar naar te gedraagen; en 's anderendaags liet de Thesaurier, die weder naar Zuilen, zijne Heerlijkheid, vertrokken was, een' Bode naar de Steden van Haarlem, Amsterdam, Delft en Gouda heen reizen, gelijk mede naar Gerrit van Heemskerk te Gorin-

rinchem, om hun insgelijks te kennen te geeven, dat de Burggraaf en de Stad er zich niet aan houden wilden, waaröm hij hen verzocht hunne overkomst te verhaasten. Met den Burggraaf zelven geraakte hij in eene briefwisseling over dit onderwerp. In der daad was er op den geheelen toedragt der zaake niet weinig op te merken. Want wie vooreerst had den Gijzelaaren van Gouda en van Schoonhoven, die zich tog niet anders beschouwen konden dan enkel als Leydsche burgers van de twee partijen, het recht gegeeven, om onderling een Vergelijk te treffen, waarbij het belang der geheele Stad in de waagschaal kon gesteld worden? en wie daarna aan de agt goede Mannen, om, tegen den inhoud aan van dit Vergelijk, de uitspraak niet met de vier Raaden en den Thesaurier samen te doen, maar slechts met hun de zaak te overleggen, en hen daarna alleen te laaten beslissen? Van de Gijzelaars der Hoeksche partij schijnt het daarënboven ten hoogsten onvoorzichtig, dat zij hunne belangen voor een gedeelte aan de beslissing van een' Raad hebben toevertrouwd, waarvan de meerderheid hun niet geneegen was. Mogelijk hebben beloften of bedreigingen, ook wel de verveeling van een langduurig verblijf buiten hunne Stad, sommigen daar toe overgehaald; waar bij men zich dan met de hoop gevleid zal hebben, dat er in het gewijsde meer onpartijdigheid zou doorstraalen, dan er daarna zichtbaar in is te ontdekken geweest. 't Geen men te Leyden het euvelst opnam, was de straffeloosheid van hun, die aan het oproer

van den St. Lambertsdag ſchuldig waren, daar het, volgens den Zoen, van den Theſaurier alleenlijk afhing, wie hij, eenige weinigen uitgezonderd, daar onder al of niet in de Stad wilde doen woonen; vervolgens belgde hen ook de ſom, op welke de geheele Stad geſchat wierdt, zonder iets misdreeven te hebben: en wel, zoo 't mij voorkomt, deels om uit dat geld de ſchavergoeding, die aan eenige ſlagtöffers van het oproer gedaan moest worden, deels andere onkosten, van de ſchouderen der oproerigen af te wenden, en door de gantſche burgerij te doen draagen. Er wierdt wel in den Zoen gezegd, dat de Stad uit liefde tot de rust had toegeſtemd in het betaalen eener ſom bij de agt goede Mannen: doch, uit het geen zij daarna verklaard heeft, ſchijnt men hier aan nauwelijks geloof te kunnen ſlaan. Dan, laaten wij den Burggraaf en de Regeering hier zelven hooren ſpreeken, gelijk zij zich in het Oorlogsmanifest eenige maanden laater uitdrukken: *Des noch hierna* (na het Verdrag, bij welk de ſchuldigen ſtraffeloos buiten de Stad gelaaten waren) *die Treſorier voirsz. mit anders een deel, den dat lant mit hem bevolen is, onss een Cedel tot Leyden ſende, ende lyet ons weten, dat wij die van onss Stedehuis wt ſolden doen leſen, dat onss niet en ſtonde te doen, want ſe ſprack van enen ſeggen, des wij nye an hem noch an nyemant gebleven en waren. Ende dat ſeggen hielt mede inne, dat he onſe Steden grotelic belasten wolde, van den genen, die dus ongeloſlyc mit onss omgegaen hebben, als*

als voirsz. is. Ende mede hielt dat ſeggen inne, dattie Stede van Leyden hem geven ſolden drie duſent Nobel (zoo hoog was, met de Rekening der onkosten, de ſom van duizend Nobelen reeds geloopen): *dat onss zeer vreemde docht weſen, want wij geent ſeggens an hem gebleven en waren, noch oick van genen brueken gehoirt en hadden. Des ſenden wij onſe Vriende in den Hage bi den Treſorier, daer de Here van Culenborch* (deeze bleef hier tot den eenëntwintigſten December, onder anderen om de Leydſche geſchillen) *ende Here Henric van Wasſenair by waren, ende deden hem bidden, dat ſy onss der groter ongenaden verdragen* (ontheffen) *wolden, mer wolden onss helpen, dat onss rechte geſchien mochte; wij ende onſe Vriende wolden te rechte ſtaen van allen brueken, die men onss anſeggen mochte van onſen kuntſchen dagen;. hadden wij lijf of goet verbuert, wij voldent gelden; ende men dede onss wederömme rechte aen den genen, die de Stede van Leyden dus ongenadelic belast hebben. Des Her Henric van Wasſenair, dair de Here van Culemborch by was, op antwoirde onſen Vrienden, men en ſolde onss geen rechte doen: dat onss Stede zwaer was te horen, ende noch zwaerre te liden is.* Niet zonder aandoening zal men deeze laatſte regelen leezen, en in een zoo opentlijk Stuk een' nu omtrent zestigjaarigen Vader zijn' eigen Zoon zien brandmerken. Jacoba had Hendrik van Wasſenaer in 1417 tot

Houtvester van den Haarlemmerhout benoemd (*l*); in 't volgende jaar vinde ik hem in haaren Raad (*m*), in welken de Burggraaf sedert zoo langen tijd eene aanzienlijke plaats bekleed had. In deeze betrekking behieldt hem de Hertog van Beijeren. Hij huwde in Junij deezes jaars, gelijk eene veröntschuldiging van zijn' Amptgenoot den Heer van Cralingen, om niet met hem op zijne bruiloft te Vogelenpoel te rijden, bewijst. In den Voorzomer vervoegde hij zich dikwijls bij zijn' Vader; en men huurde hier zelfs een' wagen voor hem, op welken hij die van Haarlem zou te gemoet gereeden zijn, indien zij te dier tijd waren uitgetrokken. Hij verscheen daarna ook in de Stad, ten einde met den Burggraaf te spreeken *om 't recht te leyden*, 't geen misschien de gewoone verzetting van de Wet op den vijfëntwintigsten Julij kan betekenen. Kort daaröp had beide hij en zijn Vader met de Regeering iets af te handelen, waar zich tevens veele goede lieden bevonden, *om zunderlingen zaken wille, die dair te spreken waren*, en 't geen aan de Stad eene maaltijd van bij de negen Pond gekost heeft. Ik vermoede, dat dit het Familieverbond zal betroffen hebben, waarvan ik boven melding maakte, en 't geen met goedvinden des Vaders daarna op den negentienden Augustus door hem en zijn' Broeder Jan onderling gesllooten wierdt. Tusschen

(*l*) MIERIS IV. 438.
(*m*) *Ibid.* 502.

ſchen beiden moet hij naar Vlaanderen gereisd zijn, want op den tweeëntwintigſten Augustus, zegt de Rekening, toen hij van daar terug gekomen was, aten de Burgemeesters *mit anders goede lude tſamen tot Heynric Wouterſz.*, *ſo zi bi Hrn Heynric geweest hadden*, waar zij echter niet meer dan zesëntwintig Schellingen en agt Penningen verteerden. Mogelijk heeft het gedrag, dat hij eene maand daarna te Leyden hieldt, toen hij Garniſoen binnen deeze muuren wierp, met het geen voorä1 in November hieröp gevolgd is (want tusſchen beiden zie ik hem nog dikwijls in de Stad), de ſcheuring in dit aanzienlijk Geſlacht te weeg gebracht. De plicht, dien hem zijn Ampt bij deeze gelegenheid opleide, zoude het moeijelijk vallen geheel ter zijner verſchooning aan te haalen: daar alle omſtandigheden, en vooräl zijne houding in het volgend jaar, genoegſaam te kennen geeven, dat hij een gezworen vijand van den ongelukkigen Burggraaf, zijn' Vader, geworden was, en dat hij geen ander doel had, dan zich ten zijnen koste te verrijken en groot te maaken.

Verder brengen de Stukken, van welke ik tot nu toe heb gebruik gemaakt (*n*), mij omtrent de gebeurtenisſen van Leyden in 1419 niet: doch eene Stadsrekening van deezen tijd, die nog juist van pas tot mijne ken-

(*n*) Eenige Anecdotes echter omtrent Hendrik van Wasſenaar zijn reeds uit de Rekening, waarvan ik nu zal ſpreeken, genomen.

kennisse gekomen, en mij, op mijn verzoek, uit de Archieven van het Raadhuis, met de meeste welwillendheid is medegedeeld, hoe zeer zij mij insgelijks niet voorkomt eenige laatere posten te bevatten, dan tot op den gewoonen dag der verändering van Burgemeesteren, den tienden November, werpt echter zoo veel licht op het voorgevallene tusschen omtrent Meij en de laatstgenoemde maand, dat ik, om mijn verhaal volkomen te maaken, de voornaamste bijzonderheden, die zij mij geleerd heeft, hier bij elkaâr zal te boek stellen. Aan het hoofd van dit Stuk wordt ons verzekerd, dat Dirk de Bruin en Hugo van Weer, het geen zij thans veräntwoorden, sedert den agttienden Junij ontvangen hebben; en bij de uitgaven zijn het *de Poortmeesters voirsz.* die alles insgelijks in rekening brengen: doch er klimmen verscheiden posten nog omtrent tot eene maand te vooren op. Deeze veräntwoording wierdt intusschen niet op den tienden November, doch eerst op den tweeëntwintigsten Maart van het volgend jaar gedaan; en een afzonderlijke Catern, achter het Stuk, draagt den navolgenden titel: *Dit is zulck gebreck en afterwesen, als Huge van Weer heeft an der Stede van Leyden, te weten van den drievierendeel jairs, dat hi diende als Burgermeester mit Dirck de Brwn, Dirck van Bossch en Willem Bort, 't welck Dirck de Brwn en Huge van Were up hem zelven rekenen, geliken die rekenboecken die die Stede dair of heeft, dat wtwisen.* Het blijft mij ee-

eenigsints duister, of deeze drie vierendeel jaars moeten geacht worden van Februarij tot November, dan wel van Junij tot Maart in het volgend jaar te loopen; er blijven zwaarigheden tegen beide gevoelens over, die het niet noodig is hier breeder te ontwikkelen, daar wij er tog steeds de naamen der vier Burgemeesters uit leeren kennen, die in het hevigste deezer twisten zich aan het hoofd des Stadsbestuurs geplaatst hebben gevonden. Doch één' derzelven, Dirk de Bruyn, heb ik onder de naamèn der Schoonhovensche Gijzelaars aangetroffen; en deeze is dus verscheiden weeken achter één buiten staat geweest, van zijn' post met de overigen waar te neemen. Dit alleen bewijst reeds, en het vervolg zal het daarna nog duidelijker staaven, dat de Gijzelaars der Hoeksche partij in de Stad die ik daar noemde, de Cabeljauwschen daarëntegen te Gouda genoodzaakt zijn geworden te vertoeven. Doch bovendien zie ik uit deeze Rekening, dat er omtrent denzelfden tijd Vluchtelingen of Ballingen, met de Gijzelaars, zo mij niet alles bedriegt, geensints te vermengen, zich naar Schoonhoven moeten begeeven hebben, die door die van de andere denkwijze grootelijks schijnen beleedigd te zijn, en geen vergoeding deswegen hebben kunnen bekomen. Zoo wordt er aan eene reize naar Noortwijk gedacht bij Willem van Brederode, die zich toen in dat Dorp bevondt, waar Burgemeesters en Schepenen der Stad hem kwamen bidden, dat hij daar toe helpen en raaden wilde, *dat onse goede luden, die tot Schoonhoven lagen,*

 recht

recht en vonnisse geschieden mocht. Verscheiden reizen wierdt er iemand uit de Stad naar hen heengezonden, eens met de bijvoeging: *om een' dag te houden*; en geduurende den tijd van hun verblijf in die plaatse worden de Clerken op het Raadhuis gezegd zoo veel te schrijven gehad te hebben, dat men hun, voor verscheiden nachten die zij hadden moeten doorwerken, een buitengewoon geschenk van twaalf Ponden ter hand stelde.

Doch hoogst opmerkelijk zijn mij in het Stuk, waarvan ik spreek, de aanstalten toegescheenen, die in dit jaar ter veiligheid, versterking en verdediging der Stad gemaakt wierden. 't Is waar, dat de gebeurtenissen, die binnen haare muuren voorgevallen waren, de vrees voor nabuurige plaatsen, de bedreigingen zelfs van het Sticht tegen dit Gewest, als een voorwendsel daar toe dienen konden, en aan de Regeering de volle vrijheid vergunden van het zelfs onder 't oog des Hertogelijken Raads te onderneemen. Doch of de Burggraaf geen verdere bedoelingen daar mede gehad, en of hij niet de mogelijkheid ingezien hebbe, vooräl in de laatste maanden van dit jaar, dat zij eens t'eeniger tijd hem tegen den Landsheer zelve te pas zouden kunnen komen, is een vraag, die ik niet geheel ontkennend zou durven beantwoorden. Reeds vroeg in den Zomer vinde ik, dat alle *bussen* naar de vesten gebragt, en te gate gelegd wierden, alzo men voor onraad bevreesd was. De Timmermans- en Smids-declaratiën, die hier

hier veräntwoord worden, zijn vol met levering van wielen en ander hout, zoo wel als van ijzer, tot de *busſen*, waaraan een' zeer geruimen tijd geärbeid wierdt. Meester Jan moest metaalen poleyen gieten, en blokken en ſtellingen maaken om er de *busſen* tegen te doen ſteunen. Men kocht eene *bosſe* met twee Kameren, gelegerd in hout, welke twee pond loods ſchoot, voor zes gouden Schilden, en liet er looden *cloten* toe gieten, en ſteenen *cloten* toe hôuwen, 't geen ſamen op elf Pond en agttien Schellingen te ſtaan kwam (*o*); drie hondert proppen wierden gedraaid, en manden vervaerdigd om er beide proppen en kogels in te leggen. Men kocht eene halve tonne buskruids van vijfënzeventig pond, voor negentien Pond en twaalf Schellingen. De reeds even genoemde meester Jan moest duizend *ſcuts* vermaaken, en oud *ſcut* verſterken en verhemelen. Iemand anders maakte voor een' gouden Nobel *ſcut*, en bereidde nog voor eene iets grootere ſom *nieuw ſcut*, waar toe hem de ijzers geleverd wierden; en nog een derde bezorgde voor bijna het dubbele insgelijks eene tonne *ſcuts*. Men kocht eindelijk nog vier pijlijzers die hondert en tweeënzestig ponden woogen, hout tot *taerdzen* enz. Ik wijze tot de Rekening zelve, om al het verſchansſingswerk, dat men aan de vesten, poorten, bruggen, hekken, zoo in als buiten

(*o*) Het Pond wordt in deeze Rekening tegen dertig Groot geſteld.

ten de Stad, ondernam, met het verwijden tevens en uitdiepen der cingels, er uit te leeren. Het waakgeld, 't welk een aantal lieden, geduurende zoo veel dagen of nachten, aan verschillende poorten verdienden, beliep samen op even over de twee hondert en zes Pond. En de Regeering zondt bij goeddunken van den Burggraaf allerhande gezellen uit, om tijding te verneemen, *also tot veel tiden vreemde maren quamen, dat men ons versueken woude.* Reeds vóór den St. Lambertsdag wierdt bij goedvinden van beide de partijen aan 's Burggraafs tweeden Zoon opgedraagen, dat men hem in de Stad zou houden liggende, om ruste en vrede wille, en om onraad te helpen verhoeden, 't welk dertig dagen duurde, waarvoor hem een geschenk van hondert en vier Ponden wierdt aangebooden; en van den St. Lambertsdag af lag hij er weder tot op den St. Martynsdag; waarvoor hij toen met toestemming van de Vroedschap iets over de zevenënnegentig Pond (in evenredigheid slechts de helft van het voorige) ontving. Verscheiden posten van deeze Rekening betroffen de uitgaven, die het ongelukkig oproer in September aan de Regeering kostte. *Item*, dus luidt een van de eersten derzelven, *alle die tijt na sinte Lambr. dach, so men veel te doen hadde mit brieven te scriven, en die Burgerm^{rs} mitten ghenen die him hulpen raden mit Heynric 's Burchgreven clerc an wijn en cost tot Heynric Woutersz, also zi nachts dair veel waren, beliep na inhout baerten cedel dertien Pond,*

zes

zes Schell., *acht Penn.* Het draagen en leggen der busſen vorderde om dien tijd zes dagen arbeidens, en drie nachten waakens, van vijf man. Eenige gezellen bewaakten in 't bijzonder de gevangenen drie nachten lang, op dat men hun niets mitsdoen zoude, en genooten intusſchen vrije kost, 't geen over de twaalf Pond te ſtaan kwam. Vervolgens worden er agt vaten *coyt* (Kuit, of ſlecht bier) veräntwoord tegen omtrent een Pond het vat, die gedronken wierden, alzo het Volk zeer onledig, ën des nachts veel in roer was; drie vaten en verſcheiden kannen biers, onder het zelve ook Hamburger, wierden daar en boven op verſcheiden plaatſen gehaald en genuttigd. Aan brood geduurende al dien tijd ging zeven Pond en twaalf Schellingen op. De kost, die op het Raadhuis voorgezet wierdt, en die de gezellen deeden in drie Herbergen en op het Kerkhof, bedroeg eene gelijke ſom, en bovendien wierden er nog over de twaalf Ponden voor bier, vleesch en brood betaald, alzo er bij den even genoemden Hendrik Wouterſz. veel inloops was. De Regeering kwam toen ook met den Burggraaf over één, terwijl het Volk veel gewaakt had, dat men aan vijftig of zestig gezellen een' maaltijd geeven zoude, *en him onderwiſen*, *dat zi voirt an niet doen en ſouden dan bi den Burchgreve en bi den gerecht.* Deeze maaltijd, van welken de aangehaalde woorden duidelijk genoeg de bedoeling te kennen geeven, kwam der Stad evenwel niet hooger dan elf Pond, en iets meer dan even zoo veel Schel-

Schellingen te ſtaan. Doch de grootſte ſom bracht de Rendant zelve, de Burgemeester Hugo van Weer, in rekening. De kost, die ten zijne huize gedaan wierdt in *der onlede* van den St. Lambertsdag, terwijl, wordt hier weder uitdrukkelijk bijgevoegd, onze luiden te Schoonhoven lagen, alzo de gezellen alle dagen bij hem waren, en uit- en ingingen, bedroeg in al dien tijd tweeënzeventig Ponden.

Het overige, 't geen dit Stuk mij omtrent de Leydſche gebeurtenisſen van het jaar 1419 geleerd heeft, voor zoo verre het van eenig aanbelang is, bepaalt zich tot eene Deputatie uit de Regeering, welke reeds vroeg in den Zomer naar Gouda reisde, om zich bij den Theſaurier te veräntwoorden wegens lasteringen, die men hem ten nadeele der Stad had doen gèlooven: even gelijk men reeds eens bij den Hertog zelve over het bebolwerken van den Burg door Filips van Wasſenaer, had moeten doen. Vervolgens tot eene Dagvaart te Zuidwijk, welke insgelijks niet laat in 't jaar kan hebben plaats gehad. Ik vinde noch in eenig ander Stuk van dezelve gewag gemaakt, noch hier het bijzonder oogmerk, om welk zij gehouden wierdt, genoemd. Doch dat zij plegtig moet geweest zijn, kan daar uit opgemaakt worden, dat er aan de eene zijde de Theſaurier, de Vitzdom en verſcheiden Heeren van den Raad op verſcheenen zijn; en aan de andere zijde de Burggraaf en zoo veel Leden van de Regeering,

dat

dat er negen wagens mede vervuld wierden. De Verzetting van Schepenen op den vijfëntwintigften Julij fchijnt vreedfaam en naar 's Burggraafs genoegen te zijn afgeloopen; althans hij hieldt het middagmaal, volgens gewoonte, op 't Raadhuis; en 's namiddags ging hij met zijne gezellen in Marendorp kaatfen, en maakte banket bij Katrien van der Horn; dit laatfte kostte der Stad flechts zesënvijftig Schellingen, doch de maaltijd agtëntwintig Ponden. Met den Hertog van Beijeren zelven vinde ik, dat men, geduurende deszelfs afweezenheid in dien Zomer, van deeze zijde niet geheel buiten gemeenfchap bleef. Een paar maal zondt de Vorst een' bode (*Mesfelgier* wordt hij telkens in de Rekening genoemd) naar Leyden, dien hier dan fteeds een voortreffelijk onthaal en een hoope wijn wierdt voorgezet: deels bij Hendrik Wouters in de Stad, deels bij den Burggraaf op 't Huis te Poel, om hem zoo veel te beter te kunnen uithooren. En van de zijde van Filips en de Regeering vertrok Copperment weder eens naar Luxemburg, bij welke gelegenheid hij zelfs een paard dood reedt, waarvoor hem bij goeddunken des Burggraafs veertien Pond en twee Schellingen fchavergoeding ter hand gefteld wierden. Daar er meer dan eens, in October naamentlijk zoo wel als in November, agt goede mannen door den Thefaurier beftemd wierden om de Leydfche gefchillen bij te leggen, is het niet volkomen zeker, op welke van die beide keeren de bijna twee hondert Ponden, die in ver-

verſcheiden posten voor hunne reize en verteering in rekening gebracht worden, bepaaldelijk zien. De meeste omſtandigheden doen mij echter tot het laatſte beſluiten. 't Was eerst een Deputatie van de Regeering, die de Theſaurier bij zich in den Haag ontboodt, om hun te verklaaren, dat hij een' Zoen wilde zeggen: waarna er vier perſoonen worden opgeteld, die, zoo dra er vier goede Knaapen aan elke zijde bij goeddunken van den Theſaurier geſchikt waren om alle dingen tot dezen Zoen te brengen, veel heen en weder reisden, onder anderen ook naar Gouda (*p*). Doch in 't weezen van de zaak kwam het er ſteeds op aan, of de Regeering zich onbepaald aan derzelver uitſpraak onderworpen had, 't geen Theſaurier en Raaden waarſchijnlijk door alle deeze middelen trachteden te doen gelooven, doch 't geen, gelijk ik reeds heb aangetekend, de Stad van haare zijde nimmer beleeden heeft (*q*).

Na

(*p*) Er ſtaat nog wel eens op de Rekening van een Bode, welke met een' brief kwam, dat men vier goede mannen kiezen zou, om alle zaaken *te handelen*: dan dit ſchijnt veel vroeger gebeurd te zijn.

(*q*) In 't voorbijgaan tekene ik ook nog uit deeze Rekening aan, zonder dat ik er den juisten tijd, die echter vroeg in den Zomer moet geweest zijn, noch de rede van ontdekken kan, ten zij het reeds ter beveiliging tegen het Sticht was, dat de Theſaurier aan de Regeering ſchreef, om een' Hoofdman met agttien man naar Oudewater te zenden. Ook omtrent de

Na alles, wat ik van den toestand der Leydsche geschillen tegen het einde van 1419 heb medegedeeld, kan het niet anders dan vreemd schijnen, dat men nu omtrent in drie maanden tijds er niets meer van verneemt. Alleenlijk zie ik, dat er op den zevenden Januarij des volgenden jaars 1420 brieven wierden afgevaerdigd aan de Steden van Leyden en Gouda, gelastende, dat zij het geld zouden zenden, 't welk zij schuldig waren te leveren in handen des Thesauriers, *na inhoude des Seggens, dat die Raet mitten Seggeren van horen gescille gesegt hadden:* woorden, die mij zelfs voorkomen van

de duizend Nobelen, die tegen Paaschen aan den Hertog moesten opgebracht worden, vinde ik hier nog verscheiden posten. Men moet dezelven bij smaldeelen betaald hebben, daar er op éénen tijd slechts honderd en vijf en drie vierde Nobelen van te gelijk wierden opgebracht. Het Gerecht en de Vroedschap vergaderden er eens over op het Raadhuis, en gingen toen met elkander eeten, doch brachten alleen den wijn (voor tweeënveertig Schellingen en agt Penningen) in rekening. Deeze raadpleegingen wierden in 't vervolg herhaald; en men schijnt, om de som voor een gedeelte te vinden, een omslag over de ingezetenen gemaakt te hebben. De Wisselaarsknecht van Dordrecht kwam tweemaal herwaards, om dit geld, zo ik mij niet vergisse, te haalen; en tweemaal verscheen ook de Kappellaan des Thesauriers om de Lijfrentebrieven te bezegelen, die ik meen dat wegens deeze schuld vervaerdigd wierden: de laatste reize zelfs nog in den aanvang van Augustus; hij wierdt er telkens ruim onthaald.

van een geſchil tusſchen de beide Steden onderling, waarvan ik verder niets berichten kan, te moeten uitgelegd worden. Waarſchijnlijk zocht men, bij de verklaarde onwilligheid des Burggraafs en der Stad, om zich naar de uitſpraak van den drieëntwintigſten November te gedraagen, het tot de aanſtaande overkomst des Hertogs van Beijeren te rekken, eer men de zaak met nadruk aantastte: te meer daar men, bij de eindelijke losbarſting des Stichtſchen oorlogs, ook de hulp van Leyden behoefde.

Met telkens verlengde Beſtanden had men tot nu toe de vijandelijkheden nog weeten tegen te houden. Een Dagvaart of Congres te Schoonhoven, in de eerſte helft van December met die van Utrecht vastgeſteld, waartoe van de Hollandſche zijde door den Raad ook eenige Steden ontbooden wierden, kon wegens de ſtrenge vorst van dien winter eerst verſcheiden dagen laater gehouden worden; doch de uitkomst derzelve was zoodanig, dat 'er op den zevenëntwintigſten der maand aan de meeste Steden van Zuid- en Noordholland (en Leyden wordt daar onder uitdrukkelijk genoemd) uit Gouda, waar het Beſtuur zich toen bevondt, brieven wierden rondgezonden, met bericht, dat er na het afloopen van de Dagvaart niet anders te verwachten was, dan dat die van Utrecht vijanden zouden worden; en dat de Steden om die rede ieder terſtond een deel gewapenden naar Oudewater moesten zenden, om deeze plaats te houden. In Januarij waren de Stichtenaaren in der daad

daad uitgetoogen, en hadden een Blokhuis opgeslagen. De Steden geeven haare toestemming, om aan het Gouvernement hulpe toe te brengen, en dit wederöm dringt van zijne zijde sterk op het leveren derzelve aan. In 't bijzonder worden op den dertigsten der maand de Bailluwen en Steden van Rijnland, Kennemerland en Amstelland aangeschreeven, dat zij zich berèid zouden houden, met hun harnas den Hertog van Beijeren of zijn' Thesaurier na te volgen, wanneer zij er om vermaand wierden. Of Leyden om deezen tijd weezentlijk gewapende manschap tegen de Stichtenaaren heeft doen uittrekken, is mij niet mogelijk geweest na te gaan; het zoude eene zeer belangrijke omstandigheid zijn, wegens het binnen de drie maanden daarna door haar geslootene Verbond met den Vijand van het Vaderland. Dat zij er echter mede in heeft ingewilligd, meen ik gerustelijk te mogen opmaaken uit een' brief van het Bestuur, van den eenëntwintigsten, alleen aan Haarlem en Amsterdam gericht, waar in gezegd wordt: dat de andere Steden geconsenteerd hadden, elk een deel gewapenden te zènden in Mijns Heeren Sloten, om die van Utrechts wille, en dat zij er daaröm even eens de haaren moesten afvaerdigen, gelijk zij gezet waren; 't geen vijf dagen daarna op nieuw met de bedreiging wierdt aangedrongen, dat de Thesaurier er anderſints eenigen op haare kosten huuren zou: terwijl omtrent ter zelver tijd aan die van Dordrecht geschreeven wierdt, dat zij zonder uitstel hunne gewapenden te Woerden

zouden zenden, want dat de andere Steden anderfints niet uit wilden.

Van 't geen in Februarij met Leijden kan hebben plaats gehad, is niets tot mijne kennisse gekomen, dan dat de Stad tot tweemaal toe gemaand wierdt, om eene fomme gelds, die zij wegens haaren Sleijfchat, of belasting op het Muntflaan, fchuldig was, te betaalen, welke ik daarna vinde, dat, met de Bede famen, dertien hondert Kroonen bedroeg: met bedreiging, dat men zich anderfints verhaalen zou op de goederen haarer Poorteren: gelijk de Thefaurier ook kort daaröp eenige Vellen, aan dezelven toebehoorende, met dit oogmerk liet in beflag neemen, en op den vijftienden Maart aan de Stad op nieuw te kennen gaf, dat hij ze bij voortduurende weigering zou doen verkoopen.

Intusfchen was de Hertog van Beijeren in Holland te rug gekomen, en hieldt zich deels te Gouda en deels te Dordrecht op. De zaak der inwendige beroerten der Stad, met de Uitfpraak in November daaromtrent gedaan, en de weigering van den Burggraaf en de Regeering om er zich naar te gedraagen, wierdt nu terftond een der gewigtigfte punten, die men aan zijne beraadflaging voordroeg. Op den veertienden Maart zondt hij aan Filips van Wasfenaer, aan deszelfs Zoon Jan, aan de Gerechten en eenige van de Vroedfchap van Leyden, tot vijftig perfoonen toe, brieven van Vrijgeleide, om bij hem en den Thefaurier te Dordrecht te komen, ten einde zich te verant-

antwoorden, en om daarna vrijelijk weder te rug te keeren: doch met geen ander gevolg, dan dat er op Witten Donderdag, den vierden April, een Placaat op naam der beide Landsheeren naar hunne Stad wierdt afgevaerdigd, met last, om zich naar het laatste Zeggen, 't welk de Heeren uitgesproken hadden, te gedraagen, *of sij wouden dair vorder verhale toe doen*, dat is, zo ik mij niet bedrieg, op straf van Executie. Dus drukt de Graafselijkheids-rekening zich uit. Het Placaat zelve is mij sedert ook geworden, en dagtekent reeds van Maart. Of het tot den vierden April is blijven liggen, of welke anders de reden van dit onderscheid van Datum zijn moge, in de zaak is geen verschil, en de beide Hertogen laaten den Burggraaf en *gemeenre Stede* van Leyden daar bij weeten, dat zij om het algemeene nut gezamentlijk *overdragen zijn* bij hunner beider Raad, hunne goede Stede van Leyden in ruste en vrede te houden: zoo dat zij daaröm den Burggraaf en de Stad *ombieden* en beveelen, met sonderlingen ernst te houden en te voldoen, al zulk Zeggen en Zoen, als der Hertogen getrouwe Thesaurier, met andere Raaden, gescheiden en uitgesproken hebben, naar inhoud van het Compromis en *geblijf*, dat van beide zijden aan hen gebleeven was, en 't geen in de boeken der Cancelarij van Holland aangetekend stond, *sonder yet anders dair in te trecken:* want zo iemand het niet hieldt, en in eenig punt er tegen aan handelde, *dair willen wi dan sulken raet up hebben, dat*

dat seggen ymer volcomelic gehouden sal werden. De Burggraaf en de Stad maaken intusschen, noch van hunne reize naar Dordrecht, noch van de eindelijke beslissing des Hertogs van Beijeren, in hun Manifest eenig gewag: maar zij laaten onmiddelijk op de vruchteloos afgeloopene bezending naar den Haag, en de bitse taal van 's Burggraafs Zoon, deeze woorden volgen: *des wij dese voersz. punten, ende noch meer overlasten, die onss en onsen vrienden geschiet sijn, te kennen hebben doen geven onsen genedigen Here ende Vrouwe van Brabant, ende hebben hem om Got ende om genade doen bidden, want sij onse Lantshere en Vrouwe sijn, dat sij onss beschudden wouden van dese grote ongenade ende geweldt, die ons geschiet is, ende wij dagelix noch mere wachtende sijn. Ende hoe veel wij onsen genedigen Here van Brabant, ende onss Vrouwen, ende dien genen, den sij hoir lant bevolen hebben, vervolcht ende gebeden hebben, wij en vijnden aen nyemant troost, hulpe noch genade.*

Eene omstandigheid van gewigt verdient hier bij gemeld te worden. Tot in September toe van het voorig jaar vinde ik den Heer van Brederode (*r*) niet alleen als Lid van den Raad der Hertogen geduurig werk-

(*r*) Willem van Brederode was Broeder van Walraven van Brederode, die onlangs in Jacoba's dienst vóór Gorinchem gesneuveld was, en Voogd van deszelfs Kinderen. Zie GOUDHOEVEN *ad hos annos.*

werkfaam, maar wij hebben hem zelfs, na den ongelukkigen St. Lambertsdag, op last des Raads, met eenig krijgsvolk te Leyden zien binnentreeden. Of hem het gedrag zijner Amptgenooten, toen en daarna bij het beslisfen van de geschillen der Stad gehouden, gestuit hebbe, dan of hij om eene andere reden met hun, en inzonderheid met den Heer van Egmond (hij een hoofd der Hoekfche, en Egmond der Cabeljauwfche partij), in onmin geraakt zij, durf ik niet beslisfen. Ik herinner mij niet, laater dan October, zijn' naam in de voorige betrekking te hebben aangetroffen; doch in de Stad ontmoet ik hem nog meer dan eens in deeze maand; en dat men hier reeds vroeger veel vertrouwen in hem stelde, blijkt, behalven uit zijne verzochte voorfpraak voor de Leydfche burgers die te Schoonhoven lagen, onder anderen ook nog daar uit, dat men, wegens 't voorgevallene op den dag dien ik zoo even noemde, hem daadelijk van Stadswege ontboodt: gelijk men ook zijne kosten betaalde, toen hij er met gewapende manfchap bleef liggen: 't geen omtrent de overige Raaden des Hertogs niet gefchied is. Doch ik zal de bezwaaren, die hem federt bewoogen hebben, tevens met den Burggraaf en de Regeering van Leyden, zich tot de vijanden des Lands te voegen, hem zelven laaten verhaalen. *Mi was beveling gedaen*, zegt hij in 't Manifest, *mit anderen Heren ende goeden mannen van minen genedigen Heren, Hertoge Johan van Brabant*,

bant, ende Hertoge Johan van Beyeren, ende dair toe mede gezworen waren die Lande te berichten tot rechte ende tot vonnisse: des ic niet gedoen en konde, overmits grote gewelde ende onrechten, die in den Landen ende Steden geschiet sijn, ende dagelix geschien, overmits lijde ende gehengnisse der Heren, ende sommige der geenre, die de bevelinge voirsz. mede hebben. Ende ic Willam van Brederade voirsz. hieromme, ende om goets te doen, sonderlinge tusschen minen genedigen Here van Beyeren voirsz. minen Neve, den Borchgreve van Leyden, ende der Stede van Leyden, ende om andere gebreken wille bijzonderlic gesent was van minen genedigen Here voirsz. van Brabant ende van Beyeren, eerste voir Brederade, ende na tusschen der Goude ende Oudewater, verlaecht ende gewacht bin van sommigen, die Heren Jans clederen van Egmondt aen hadden, ende van anderen, die mi sonder hoede ongelooflijc geslagen, ende gemoort solden hebben, hadde mi Got niet beschermt; ende sint noch gewaernt ben, dat mi dat noch geschien sal, of ic bider straten rede, ofte quame in hoirre moge. Het voorval, waaröp hij doelt, schijnt omtrent ten zelven tijde gebeurd te zijn, toen de Burggraaf en de Stad de brieven van Vrijgeleide kreegen, om zich te Dordrecht te komen verantwoorden. Ik vinde ook, dat er op den dertienden Maart van daar iemand naar Haarlem gezonden wierdt, met een' brief, dien de Hertog van Brabant aan den Thesaurier geschreeven had, over een'

een' knecht van den Heer van Brederode, die uit de laatstgenoemde Stad gevangen was. *Des ic*, vervolgt de Ridder, *minen genedigen Here van Beyeren dit gescreven ende getoont hebbe, begerende dat men dat also richtede, ende dair toe dede als dat behoert: dat mi niet geschiet en is, noch oic antwoirde van gekrigen en konde, dattet mi geschien soude mogen. Ende want ic aensye die grote gewelde, ongelove ende ongenaden, die mi ende minen Vrienden geschiet siin ende geschien, tegens ende sonder rechte ende vonnisse: so werde ic van node daer toe gedrongen, dat ic mi mit minen Magen ende Vrienden behelpen ende beschermen moet, om lijf ende goet te behouden, of ic mach, ende alle duechdelike harten wail begripen mogen, dattet Gotlic, redelic ende eerlijc is, dat een ygelijc siin lijf ende siin goet bescudden sal, dair hij mach.*

Dit zijn de gebeurtenisſen, die eindelijk op den vijftienden April den Burggraaf aan 't hoofd zijner Stad, en den Heer van Brederode, een Verdrag met die van Utrecht deeden ſluiten (*s*), zonder dat ik mij in ſtaat bevinde eene enkele verdere omſtandigheid omtrent de Negociatiën, en zelfs de plaats waar het getroffen wierdt, mede te deelen. Dat er de laatſte beſlisſing des Hertogs van Beijeren, die men op den vierden April ontving, de onmiddelijke aanleiding toe gegeeven

(*s*) Het ſtaat bij MIERIS IV. *ad h. a. & diem.*

ven hebbe, schijnt ontegenspreekelijk: zoo wel als ieder uit het vervolg zich ligtelijk verzekeren kan, dat men van de zijde van dien Vorst op niets dergelijks bedacht geweest zij (*t*). De naam van Jesus Christus, de Heilige Drievoldicheid, en de gloriose Maagd Maria, de Moeder Gods, worden bij den aanvang van hetzelve ingeroepen. De Verbondelingen staan er in deeze order opgeteld: Frederik van Blankenheim, Bisschop van Utrecht; Johan, Burggraaf van Montfoirt; Filips van Wassenaer, Burggraaf van Leyden; Willem van Brederode, Heer tot Gennip, Stein en ter Merwede; mitsgaders de Burgemeesteren, Schepenen en gemeene Raad der Steden Utrecht, Leyden, en Amersfoort: doch onderaan voegen er zich nog zes Ridderen bij: drie andere Montfoirten naamentlijk; Jan van Heemstede, Heer tot Benthuizen; Dirk van Zuilen en van der Zevender; en Melis uten Enge: behalven nog de volgende zes Knaapen: Jan van Wassenaer, Gerrit van Poelgeest, Herman van Steenren, Rembrant van Zwieten, Gerrit van der Meersch en Jan van der Meer. Van de Stichtsche zijde bleef men in de Inleiding van

(*t*) Het oorspronkelijke van dit Verbond met alle de negentien Zegels, van uitmuntende gaafheid, berust op het Raadhuis der Stad Leyden: doch, 't geen zonderling is, men heeft het hier niet, sedert dat het getroffen wierdt, bezeten, maar het in 1737 op eene Verkooping te Amsterdam voor eene zeer geringe somme verkreegen.

van het Verdrag bij algemeene uitdrukkingen, en ſprak ſlechts van het groote onrecht en geweld, dat den Bisſchop en die tot zijn Sticht behoorden, zoo wel als den Burggraaf van Montfoirt, en den beiden Steden van het Bisdom geſchied was, en nog door veelen, of in meenigte (*van den menygen*), dagelijks geſchiedde, boven den Zoen en het gunſtig Verdrag, van welk zij bezegelde Brieven hadden. Hier moet ik tevens bijvoegen, dat de Hertog van Beijeren op den negenden Februarij, met een der Leden zijnes Raads, Jacob, Heer van Gaesbeek, van Abcoude, van Putten en van Strijen, eene Overëenkomst geſlooten had, waarbij zich dezelve verbondt zijn Helper te worden tegen het Sticht; en de Hertog hem en zijne Erfgenaamen voor de gevolgen, terwijl hij een Bisſchoppelijk Vaſal was, ſchadeloos ſtelde (*u*). De woorden evenwel zijn bij deeze verdedigende Alliantie zoo dubbelzinnig, dat men er niet met zekerheid uit op kan maaken, of de Hertog den oorlog wel reeds als volkomen aangevangen beſchouwde. Ook met Hertog Reynoud van Gelder ſloot Jan van Beijeren in dit jaar een Verbond ten nadeele van het Sticht; dan, of dit vóór of na het Leydſche Verdrag getroffen zij, durf ik mede niet beſlisſend bepaalen. Van den Burggraaf van Montfoirt zij het genoeg te zeggen, dat hij aan het Hof van Albrecht en Willem VI. reeds een Edelman van aanzien was, gelijk ik ook reeds boven

van

(*u*) MIERIS IV. 539.

van hem gewag gemaakt heb; en in het begin van Jacoba's bestuur bekleedde hij den post van haaren Thesaurier (*v*), en ontweldigde aan Jan van Egmond en Willem van Ysselstein, deszelfs Broeder, het Slot van dien naam, 't welk zij bemeesterd hadden (*w*). Hoe Filips van Wassenaer en de Stad van Leyden *den groten laste*; *onrecht ende ongenade*, *die hun geschiet ende angedaen was*, in de bijzonderheden rechtvaerdigden, heb ik, zoo wel als de gantsche verdediging van Brederode, reeds uit het Krijgs-manifest medegedeeld. Omtrent de overigen zal ik alleenlijk opmerken, dat ik Jan van Heemstede al vroeg onder de voorige Regeering in den Raad des Hertogs heb aangetroffen (*x*); dat Gerrit van Poelgeest, die tevens met Jan van Wassenaer te Leyden op straat was aangevallen, beiden thans nog Knaapen, mij voorkoomt een Broeders Zoon van de vermoorde Aleid van Poelgeest geweest te zijn (*y*); en eindelijk dat ik Melis uten Enge

(*v*) Mieris IV. 416.

(*w*) Zie Goudhoeven.

(*x*) 1405. Mieris IV. 16. In Meij van het voorig jaar klaagden eenige Burgers van Haarlem over hem.

(*y*) In 1413 vinde ik hem in den toen getroffen Zoen over deezen moord, die aan Dirk en Huyge die Bloote, als daaders, wordt toegeschreeven, genoemd; en in 1453 geeft zijn Zoon Jan van Poelgeest aan Alida den Titel van Moei: 't geen hier, de jaaren in acht genomen, niet anders dan zijne Oud-Tante betekenen kan. Mieris IV. 248 *sq*. Er blijven evenwel, ten

Enge en Herman Steenre in den voorleeden December te Utrecht aantreffe, waar zij door het Bestuur gelast worden, zich met den Bisschop over eene verlenging van het Bestand, en een Congres, te onderhouden. Het Verbond was een Verdrag van Vriendschap, 't welk vijf jaaren duuren moest, na dat de zaaken waren bijgelegd. De Burggraaf met de Stad van Leyden, en Brederode, verklaaren daarbij vijanden te worden van den Heer van Egmond, van Gerrit van Heemskerk Heer van Oosthuize (de twee Raaden des Hertogs, die zij als hunne grootste vervolgers beschouwden), en van alle die uit Leyden geruimd of verdreeven zijn, mitsgaders van derzelver Helperen; en, op begeerte van het Sticht, zouden zij ook vijanden worden van twee andere Leden van den Raad, den Jonker van Gaesbeek en den Heer van Culenburg, gelijk mede van den Thesaurier van Borsselen. Het Sticht zou van zijne zijde zich insgelijks als vijand beschouwen van dezelfde persoonen, en van de geenen, waardoor het anderfints beschadigd was geworden, gelijk mede van derzelver Helperen. Van alle kanten zegt men elkaâr, in geval van nood, bijstand toe, met alle magt, en ieder op eigene kosten. De Gevangenen zouden blijven ten voor-

ten opzicht van dien moord, en de schuld der Hoeksche Edelen aan denzelven, benevens hunne vlucht en ballingschap, nog zwaarigheden over, die het wel de moeite waard zoude zijn nader op te helderen.

voordeele van hem, die ze gevangen had; de buit verdeeld worden tusschen de twee partijen, dat is tusschen de Hollanders en Stichtenaaren, door beide de Hoofd-contractanten, den Bisschop naamentlijk, en den Burggraaf. In de Steden en Sloten, die men veroverde, zou niemand eenige schade ondergaan, dan bij goedvinden van hun beiden. Men zoude evenwel uit het geen die plaatsen opleverden, de oorlogskosten goedmaaken, en ze daarna weder aan den Hertog en de Hertogin van Brabant te rug geeven, zo ze aan dezelven hadden toebehoord: doch die van Jan van Beijeren, *of hij in der Veden quame*, zouden aan 't Sticht van Utrecht blijven. De Edelen en Steden, die met hun mede tegen hunne vijanden in den oorlog traden, en het Verbond bezegelden, wierden in al deszelfs voorwaarden begreepen. Het overige is een belofte van geen' afzonderlijken vrede te maaken, wegens eenige vijandelijkheid, die uit dit Verbond ontstaan konde: zoo, dat alle hunne Helpers wegens lijf en goed vrijëlijk verzoend waren; ook stond men elkander voor de gevolgen na de verzoening in.

Wanneer men deeze Artikelen nu met aandacht overweegt, zal men spoedig opmerken, niet alleen dat die van de Stichtsche zijde zich nog niet beschouwden als daadelijk in een' oorlog met den Hertog begreepen; maar ook dat hem beide partijen uiterlijk nog eenigsints zochten te spaaren, en het masker aan te neemen, als of het slechts tegen zijn' Raad, en

niet

niet tegen hem zelven was, dat men de wapenen opvatte: schoon het in der daad als geene vleiënde voorwaarde beschouwd kan worden, dat men reeds bij het begin des oorlogs beschikkingen maakte over het lot, dat den plaatsen, die hem toebehoorden, na den Vrede te wachten stond. Voor het Sticht intusschen, het welk zich sedert lang reeds in een' staat, die weinig van een' open krijg verschilde, ten opzicht van den Hertog bevondt, kon elke hulp als winst gerekend worden; en een nieuwe vijand, in Holland tegen hem verwekt, eene voordeelige diversie geeven. Maar wat den Burggraaf en deeze Stad betreft, kan men zich niet genoeg verwonderen over het gewaagde der onderneeming, om, steunende alleen op de Utrechtsche hulp, en slechts met een allergeringst getal Edelen verbonden, zonder door eene eenige Hollandsche Stad ondersteund te worden, in 't tegendeel met enkel vijandinnen omgeeven, den handschoen aan een zoo magtig Heer, als de Hertog van Beijeren, die meester van 't gantsche Graafschap was, toe te werpen: want zich te vleiën, dat hij het Verbond niet zou beschouwen als tegen hem geslooten, zoude het doorzicht van een' Staatsman, gelijk Filips van Wassenaer zich steeds betoond heeft, onwaardig zijn. Doch hoogst waarschijnlijk beloofde men zich van deeze zijde, dat dit Verbond het sein van Opstand geeven zoude aan de Hoeksche partij door 't gantsche Graafschap, en beschouwde het als de eenige overgebleevene, schoon ge-

gevaarlijke proeve, om Holland voor de ongelukkige Jacoba te herwinnen. Dan de uitkomst heeft geleerd, dat men zich zoo ten deezen opzichte, als met betrekking tot de hulp van het Sticht, maar al te zeer bedroogen heeft.

Er voegden wel op den laatsten April zich verscheiden Heeren, waarvan er eenëntwintig genoemd worden, bij het Verdrag: doch behalven Dirk van Santhorst, Gerrit van Benningbroek, Willem en Johan van Poelgeest, Arend van Hodenpyl, Egbert van Spangen, Johan en Willem van den Weerde, ziet men er nauwelijks eenige bekende naamen onder. Dirk van Santhorst had zich in den voorleeden Zomer reeds zeer verdacht gemaakt van in Noordholland met de Utrechtsche Bondgenooten aan de overzijde der Zuiderzee te heulen, en zo hij niet in Augustus in eene minnelijke schikking met den Raad gekomen ware, omtrent zijn recht op het Slot van Medenblik, en op het Schoutämbacht en Dijkgraafschap aldaar, zoude men hem te dier tijd in dat Slot belegerd hebben. Op den zevenden Meij tradt Gerrit van der Zyl ook afzonderlijk tot het Verdrag, en eindelijk nog op den vierden Junij Evert de Bastert, een natuurlijke Zoon van Willem VI, die Heer van Hoogwoude wierdt (z). Doch dit alles

(z) JOH. A LEYDIS *Lib.* 32. *cap.* 29. Bij MONSTRELET leest men eene Anecdote van hem, die aantoont dat hij in eene goede verstandhouding met Jacoba leefde: doch

les belettede niet, dat, vier maanden na het geslootene Verbond, de vijand reeds binnen Leydens vesten was ingedrongen.

Een nadeelige omstandigheid voor de Geällieerden was het terstond, dat, agt dagen na de ondertekening, de Hertog van Brabant, die zich met niets dan de jagt en vogelvangst ophieldt (*a*), de laagheid had van, zonder de toestemming zijner Gemaalin, Holland, Zeeland en Friesland aan den Hertog van Beijeren, geduurende twaalf jaaren, te verpanden voor vierëntagtig duizend vier hondert Nobelen, en negentig duizend Fransche Kroonen (*b*), en die Gewesten uit den eed, dien zij hem gedaan hadden, te ontslaan: 't geen, bij de magt gevoegd van hem, die reeds daadelijk bezitter van het Land was; ook zulke Ingezetenen van Holland, welke er anders al toe mogten geneegen zijn, nog huive-

doch die voor 't overige, zo zij waar is, niet zeer tot beider eere zou strekken. Zie GOUDHOEVEN 437. De Hertog van Beijeren nam geduurende het beleg van Leyden aan die van Schoonhoven zeer kwalijk, dat hij er uit- en inreedt, doordien hij zijn vijand was.

(*a*) Dit verhaalt HEDA, bij gelegenheid dat ook de Utrechtschen zich tot hem en tot Jacoba om hulp wendeden.

(*b*) In de Rekeningen van dit jaar wordt de Fransche Kroon tegen zesënzestig Groot, en de Engelsche Nobel tegen tien Schellingen, agt Groot gerekend: 't geen voor het geheele eene som zou uitmaaken van *f* 423,580, en dus voor ieder der twaalf jaaren *f* 35,298⅓.

veriger zal gemaakt hebben, om tegen hem op te ſtaan. Bij deezen afſtand des Hertogs van Brabant, welke te St. Maartensdijk geſchiedde, waren de Theſaurier van Borsſelen, en de Heeren van Gaesbeek, van Culenburg en Aernt van Leyenberg tegenwoordig, welke hier ſteeds nog den naam van zijne Raaden draagen, gelijk de Theſauriers-Rekening van Holland ook, tot dien tijd toe, nog aan hem veräntwoord wordt.

Volgens de verhaalen onzer oude Historieſchrijvers, wierdt het Verbond nu van de Hollandſche zijde in werking geſteld. Leyden, als moetende het middelpunt des krijgs uitmaaken, van waar alle onderneemingen tegen den vijänd geſchieden zouden, ſtelde zich ter verdediging in ſtaat, ontving binnen zijne muuren allengskens de gewapende manſchap, die alle de Verbondelingen leveren moesten, en onder dezelve vier à vijf honderd Stiehtſche ſoldaaten; ook wierdt het rijkelijk van mondkost en ſtrijdbaare inſtrumenten voorzien. De oorlog wierdt ter zelver tijd aan Egmond, Heemskerk en derzelver Helperen, bij zoogenaamde Ontzegbrieven, verklaard; en onmiddelijk begonnen de vijändelijkheden op de nabuurige Kasteelen in Rhijnland, waarvan de Bezitters getoond hadden de partij des Hertogs te kiezen. Zuidwijk, toen gewoonlijk Zuik genoemd, en Raaphorst, wiens eigenaar, Adriaan van Raaphorst, Rentmeester van Kennemerland en Friesland, en een groote vriend des Hertogs was, wierden bij die gelegenheid vernield. Men trok zelfs tot in den Haag, waar de eer-

eerbied evenwel voor den Landsheer de Geällieerden gezegd wordt te hebben te rug gehouden van brand te ſtichten. Aan de andere zijde begaf men zich, met de Stichtſchen vereënigd, tot voor de poorten van Gouda, en verbrandde er de Voorſteden, zonder de benden, die binnen de Stad bezetting hielden, tot een gevecht te kunnen lokken. Ook langs den Rhijn wierdt bij deeze gelegenheid groote verwoesting aangericht, het Slot te Rhijnenburg geſlecht, en overäl gevangenen medegeſleept, en huizen omgeworpen of in kolen gelegd. Van hunnen kant wederom deeden Egmond en Heemskerk den Verbondelingen eenig nadeel aan. Dan, hoe veel waarheid er ook in ſommige deezer omſtandigheden liggen moge, het geheele koomt mij voor, in zijn' ſamenhang, voor meer dan ééne tegenwerping vatbaar te zijn. Laat ik dus liever, in mijn verſlag omtrent de gevolgen van dit Verbond, uit zuiverder bronnen ſcheppen, en dit gantſche verhaal, dat ik ſlechts niet volkomen heb mogen te rug houden, ter zijde ſtellen.

Toen het Verdrag geſlooten wierdt, ſchijnt de Hertog van Beijeren in Zeeland te hebben vertoefd, waartoe de Overëenkomst met den Hertog van Brabant, van welke ik zoo even ſprak, en die te St. Maartensdijk getroffen wierdt, de aanleiding zal gegeeven hebben. Althans ik ontmoet hem in de laatſte dagen van April te Middelburg (c). Doch het

(c) Mieris IV. 549.

het Leydſche Verbond niet anders kunnende beſchouwen, dan als eene daad van oproer tegen hem en zijn beſtuur, vliegt hij in 't begin van Meij naar Holland, en houdt zich een groot gedeelte van die maand met zijne Echtgenoote te Delft op, waar hij een' aanvang maakt met aan zijne wraakzucht tegen den Burggraaf bot te vieren, door, op den twintigſten, deszelfs onnatuurlijken Zoon, Hendrik van Wasſenaer, met dat alles te verlijden, 't geen zijn Vader tot nu toe van de Graaffelijkheid van Holland te leen gehouden had: onder voorwaarde echter, dat hij tot het zetten van den Gerechte te Leyden niets zoude doen buiten des Hertogs wil en toeſtemming; en dat deeze uitöeffening van magt tot wederöpzeggens toe in deszelfs handen zou ſtaan. Gerrit van Heemskerk, een der Heeren, aan wien de Verbondelingen den oorlog verklaard hadden, was mede van deeze plegtigheid getuige. Omtrent deezen tijd zondt de Theſaurier ook Boudewyn van Zwieten naar Gouda, om aan de Koopers de gearreſteerde Vellen te doen afleveren, door welke zich de Hertog ſchadeloos meende te ſtellen, wegens den Sleijſchat, dien Leyden geweigerd had te betaalen. De Rekening, welke in October deezes jaars geſlooten wierdt, geeft ons een nog uitvoeriger bericht van deeze zaak. Er blijkt uit dezelve naamentlijk, dat, deels wegens de ſom van dertien hondert Kroonen, over welke de Stad reeds meermaalen vóór het Verdrag met Utrecht

was

was gemaand geworden (*d*), deels wegens het vijändelijk Verdrag zelve, alle de goederen der Leydſche Kooplieden waren in beſlag genomen, en te Gouda en Rotterdam bewaard wierden: van welke men evenwel daarna dezulke terug gaf, waarvan de Eigenaaren zich uit de Stad bij den Hertog begaven, en niet in den opſtand deelden, terwijl de Theſaurier de bezittingen der overigen verkocht. De buit bedroeg iets boven de twintig duizend Vellen, 't geen vijftien hondert en vijftig Engelſche Nobelen opleverde. De bemagtiging ſchijnt op Zee geſchied te zijn; althans zij wierden van Calais naar Gouda en Rotterdam gevoerd. Bovendien wierden daarna, op dat ik dit in het voorbijgaan zegge, de inboedels der minſte ingezetenen, die geduurende het beleg zich in de Stad bevonden, waar men ze ontmoette, aangeſproken.

Op Donderdag van de Pinxterweek, den dertigſten Meij, begaf zich de beleedigde Vorst, ook nu van de Hertogin verzeld, over Rotterdam naar Gouda, met het voorneemen om deeze Stad tot zijn Hoofdquartier te verkiezen, en, wanneer alles bereid zou zijn, met zijn geheele Heir van daar tegen Leyden te velde te trekken (*e*). Een bende Ruiters intusſchen, die de

(*d*) Zulk eene maaning koomt nog wel, op de Rekening, op of na den eerſten Meij voor: doch het ſchijnt mij veeleer, dat toen eerst de betaling geſchied zij van den man, die den brief had overgebracht.

(*e*) Ik zie in de Graaffelijkheids-rekening, dat de Proost van

de Heer van Egmond van Gorinchem te Delft had overgevoerd, en die aldaar gelegen had, zendt hij met dien Edelman thans naar den Haag, om er de Plaats en het Hof mede te dekken. Te Gouda wierdt alles met een' verbaazenden ſpoed in gereedheid gebracht, terwijl het leger reeds op den agttienden dag na de aankomst in deeze Stad in werkzaamheid geraakte. Behalven de beraadſlaagingen met zijne vrienden, die hij er hieldt, wierden er op Zaturdag den eerſten Junij brieven afgezonden aan de Ridderſchap en Steden van Zeeland, met aanſchrijving, dat zij in de beste orde gewapend bij Mijn Heer zouden komen op Donderdag over agt dagen daarna. Op den derden Junij aan de Ridderſchap van Heusden en den Bosch, en aan eenige Edelen, dat zij op Dingsdag over agt dagen *in der Voedering* zouden zijn te Heusden. Op den zesden Junij overäl in Amſtelland, Noordholland en de Eilanden, om Vrijdag over agt dagen hem ten dienſte te komen, en zich bij Gerrit van Heemskerk te Haarlem te begeeven (*f*). Op den ne-

van Oude-monſter te Gouda lag, *terwijl mijn gen. Heer tot Delft getogen was, eer hij van Delft ter Goude* WEDER KWAM, *omtrent Pinxteren.* Doch of dit wederkomen op een voorig verblijf zinſpeele, 't geen hij er na zijne Zeeuwſche reize gehouden heeft, dan wel op het vroegere, toen hij van zijn' buitenlandſchen togt terug gekomen was, durve ik niet bepaalen

(*f*) Er ſtaat daarna op de Rekening, dat Gerrit van Heemskerk

negenden Junij eindelijk ging een dergelijk bevel aan Rotterdam, Schiedam, Delft en den Briel, en aan de Bailluwen deezer plaatsen uit, tegen den volgenden Vrijdag. Met één woord, het gantsche Land wierdt opöntbooden, en betoonde zich voor de belangen der bedreigde Stad slechts al te gehoorzaam. Otto van Haaften wordt boven-dien nog in 't bijzonder opgenoemd, als uit Gelderland tot onderstand des Hertogs met Cavallerie verschcenen zijnde. Ook de Heer van Culenburg kwam, zoo 't schijnt, met Ruiterbenden over Crimpen in 't Hoofdquartier aan. Reeds vroeg waren zelfs de Luxemburgers, in welker midden de Vorst zich in het voorleeden jaar zoo lang had opgehouden, hem te hulpe gevloogen, en hadden oogenblikkelijk uit Gouda Ontzegbrieven aan Montfoirt gezonden, gelijk er door verscheiden lieden dergelijke Brieven naar Utrecht wierden afgevaerdigd. Van de Hollandsche Steden moet Dordrecht het minste spoedig gereed geweest zijn, dewijl er, vier dagen eer de tocht een' aanvang nam, nog haastelijk iemand van 's Hertogs wege daar heen gezonden wierdt, om hen te gelasten van tog met hunne magt bij hem te Gouda te komen; en des anderen daags wierdt 'er aan Gerrit van Heemskerk geschreeven, dat

kerk met zijne paerden naar Haarlem gereeden was, om de Steden en het gemeene Land tot het beleg van Leyden uit te brengen, gelijk hij ook lang met de benden, die hij daar heen gevoerd had, in de belegering bleef.

dat Dordrecht en Floris van Borsſelen nog niet gekomen waren, en dat de Hertog niet eer *porren* zoude dan Zondags, dat is twee dagen daarna. Eenige Edelen, en verſcheiden Dorpen zelfs in den omtrek der Stad waar men op aan meende te vallen, kreegen wel de vergunning van geduurende deeze Vede ſtil te zitten, doch moesten ze duur betaalen. Hazerswoude, 't welk onder derzelver getal behoorde, was onlangs afgebrand. Ook liet de Vorst zich al het geld ter hand ſtellen, 't geen ſommige Dorpen den Burggraaf ſchuldig waren, of waarvan zij hem de toezegging gegeeven hadden.

Intusſchen liet men niet na, met deezen en de Regeering, door middel van den Vitzdom van Beijeren, onderhandelingen aan te houden, ten einde, indien het immers mogelijk ware, het uiterſte voor te komen. Dan, men bleef te Leyden ſteeds over de verōngelijkingen, die men beproefd had, klaagen, en weigerde naar eenig voorſtel van onderwerping te luisteren. Op den vijftienden gaf de Hertog aan Jan van Brabant, en de Baanritſen, Ridderen en Knaapen van Henegouwen, nog kennis van een' brief, dien hij aan de Stad en den Burggraaf geſchreeven, en het antwoord, dat hij er op ontvangen had: een antwoord, 't welk, ſchoon wij er de bijzonderheden niet van weeten, zoo weinig als van den brief, die hun was toegezonden, uit de volgende gebeurtenisſen echter ligtelijk kan opgemaakt worden. Men kreeg om deezen tijd nog da-

dagelijks goederen binnen Leyden, 't geen de Hertog aan Boschhuizen, wien hij het door een' Bode liet weeten, euvel opnam: waar uit ik meen te kunnen besluiten, dat er toen reeds benden op zekere hoogte lagen, om de levensmiddelen en anderen toevoer aan de Burgers af te snijden. Bovendien was hij, geduurende zijn verblijf te Gouda, op verre na niet buiten alle vrees. Reeds toen hij zich nog te Delft ophieldt, had hij die van Gouda tegen eene verrasfing der Stichtenaaren gewaarschuwd, daarna ook die van Gorinchem. Op den zevenden Junij zondt hij een' Bode naar Woerden, om te zien of de vijänd reeds in 't veld was, met het oogmerk van zich naar Leyden te begeeven; en hij herhaalde dit een' dag of vier daarna wederöm des nachts, terwijl Egmond, die den Haag intusschen verlaaten had, er zich bevondt. Ook gaf hij kort daaröp aan iemand last, om tog alle wegen na te gaan, langs welke die van Utrecht naar Leyden mogten reizen, en, zo er lieden heentoogen, het hem terstond te laaten weeten. Naar Leerdam wierdt insgelijks iemand gezonden, om het te bewaaren. En, kort eer hij den togt aanvaarde, liet hij Gerrit van Heemskerk vermaanen, van tog zoo veel te beter acht te geeven, daar hij zoo veele vijänden bekomen had. Omtrent den twintigsten moeten die van Utrecht werkelijk uitgetrokken zijn; waarvan Oudewater een waarschuwend bericht kreeg. De Leydenaaren zelven, indien dit niet hunne Bondgenooten betreft,

hebben zich geduurende dien tijd somwijlen buiten hunne muuren gewaagd: 't geen uit een bevel des Hertogs aan die van Haarlem kan opgemaakt worden, dat men naamentlijk de gevangenen niet meer ontlijven zou, gelijk de verbittering de inwooners dier plaatse tot deeze wreedheid meer dan eens schijnt bewoogen te hebben. Ook moet men aldaar voor een' onverhoedschen aanval van die van Leyden beducht geweest zijn, dewijl eenige Heeren, behalven andere gewelddaadigheden tegen Heemstede en meerdere plaatsen in den omtrek, ook hout gingen breeken en haalen in Kennemerland en Rhijnland, waar zij Haarlem mede sterkten en bebolwerkten (*g*).

Even eer de togt ondernomen wierdt, liet de Veldheer zijne banieren en wimpelen van Delft naar Gouda brengen. Op Zaturdag intusschen den vijftienden Junij schijnt de juiste dag, wanneer hij met het leger op zou breeken, nog niet beslist geweest te zijn. Doch des Zondags wierdt er ijlings een Bode aan den Heer van Heemskerk, die zich reeds te Alphen bevondt om den Hertog af te wachten, met de bepaaling zijner komst gezonden; en na dat deeze Vorst des nachts den Heer van Egmond nog om allerlei gereedschap van vuurpannen en andere behoeften had laaten vraagen, begaf hij zich, des Maandags den zeventienden, werkelijk met zijn Leger op weg, ter-

(*g*) Dit misdrijf scholdt de Hertog hun kwijt in Meij des volgenden jaars. MIERIS IV. 582.

terwijl er van des Hertogs en des Vitzdoms wege, zoo wel als van verscheidene Edelen (*h*), nieuwe Ontzegbrieven naar Leyden en Utrecht gezonden wierden. De Hertogin bleef eerst te Gouda het lot haares Echtgenoots afwachten. Doch omtrent tegen het begin van Augustus, nog eer zich Leyden overgegeeven had, vertrok zij van daar naar den Haag.

Alphen, waar 't Heir zijne eerste rustplaats hieldt, en waar de afgebrokene brug had moeten vermaakt worden, om den overtogt der benden naar Poelgeest toe te laaten, leedt veel bij deeze gelegenheid, zoo wel als het te vooren reeds van de zijde der Verbondelingen was geteisterd geworden: 't geen den Hertog in 't volgend jaar bewoog, hun de halve pacht van het loopende kwijt te schelden. Men had intusschen dit Dorp nauwelijks bereikt, of men vaerdigde weder een' bode naar de Stad, die men verlaaten had, terug, met last aan Jan den Bastaard en Boudewyn van Zwieten, die er gebleeven waren, om de groote Busse van die plaats zonder uitstel naar Poelgeest te doen vervoeren. Ook zondt men te deezer tijd twee reizen achter één iemand naar Oudewater aan Herman Busschieter, ten einde hij het donderkruid over dag en over nacht zou maaken, en maar bezorgen het geen gereed was; terwijl Herman Pylmaaker uit

(*h*) De Heer van Ortenburg zondt er onder anderen een' naar Utrecht. Hendrik van Naaldwyk en Jan van der Vliet naar Leyden.

uit dezelfde Stad in 't leger ontbooden wierdt, om het er te vervaerdigen, en weder met salpeter naar zijne woonplaats trekken moest. Ook die van Leyden schijnen hun eigen buskruid te hebben toebereid; ik zie althans, dat hun in deeze dagen, behalven bier, ook salpeter ontnomen wierdt, 't welk voor hun te Rotterdam en te Geervliet was aangekomen. In den Briel moet men mede een schip, dat aan de Stad toebehoorde, hebben aangeslagen.

Sommige Stedelingen deeden thans wederöm een uitval tot digt bij Gouda, om er paarden te rooven: doch een deel van hun wierden door de landlieden van Waddinxveen gevangen genomen, waar voor aan deezen twintig Hollandsche Schilden Zeelgeld wierden ter hand gesteld.

Poelgeest, dat ik zoo even noemde, lag in het Dorp van Koudekerk. Reeds des Woensdag bevondt zich hier een gedeelte van het leger; althans men verzocht van daar Boudewyn van Zwieten, om er uit Gouda haver heen te bezorgen; en uit deeze Stad schreef men daarëntegen aan den Vitzdom over de gesteldheid der zaaken, en om te laaten weeten, wat de gevangenen gezegd hadden. Donderdags kwam Boudewyn zelf met zijne Gezellen daar heen. Otto van Buren verscheen hier mede met een hondert en vijftig Ruitèren in 's Hertogs dienst, en zondt onmiddelijk zijne Ontzegbrieven naar Leyden. Den juisten dag der verövering van Poelgeest durf ik niet bepaalen: doch dit Slot schijnt weinig of niet te hebben

ben opgehouden. De Chronijkschrijvers verhaalen, dat het met groote bussen, en door het werpen van steenen zoo goed als bij storm verövérd zij, en toen geslegt. Van elders blijkt, dat deszelfs huisraad, na het overgaan van Leyden, naar den Haag gebracht, en, als een eigendom des Hertogs, op de *Fourie* opgedraagen wierdt. Ook voegen er die Schrijvers bij, dat de Hertog aan alle gevangenen, die de Sterkte verdedigd hadden, het hoofd voor de voeten liet leggen. Dit laatste is meer dan twijffelächtig: daar ik niet alleen op dien zelfden Donderdag iemand aan den Bailluw van den Haag zie afgevaerdigd, om zonder draalen een deel Stokken naar Gouda te zenden, ten einde er de gevangenen van het Slot mede in bewaaring te houden (*i*): maar dat zelfs in de Thesauriers Rekening de losprijs van verscheiden krijgslieden, die er op gediend hadden, en in 's Hertogs handen vielen, wordt uitgedrukt. De hoogste daar onder was van hondert en vijfënzeventig Schilden voor twee broeders. Op één' der aldaar dienende soldaaten, roestigen Herman naamentlijk, die boven reeds genoemd is, moet het zeer hebben aangekomen: daar men twaalf Arnhemsche Gulden schonk aan de geen, welke zich van hem hadden meester gemaakt (*k*).

De

(*i*) Geduurende de belegering van Leyden wierdt er een order des Hertogs gegeeven, dat de gevangenen te Gouda zonder acces moesten blijven: dit zoude evenwel ook op hen kunnen slaan, die er uit de ingeslootene Stad misschien daarna zijn bijgekomen.

(*k*) Hij schijnt in den aanvang van September in den Haag, met

De Buurt van Hoichmade, die aan Gerrit van Poelgeest toebehoorde, maakte nu terſtond haar Verdrag met den Hertog; zij wierdt tegen hondert Schilden in genade aangenomen, en deed hem hulde. Van de vrijwillige overgave van het Slot ter Does boven Leyderdorp, ſpreeken de Rekeningen niet uitdrukkelijk, en ſlechts even van het inneemen van de Zijl bij Leyden: een Kasteel, dat ſtormenderhand verövert, en toen verbrand moet zijn; en van waar men vier busſen, die er gevonden wierden, medenam; en daarna op het Blokhuis Boschhuizen voor Leyden bezigde (*l*). Doch meer dan eens wordt er in gewag gemaakt van het Slot te Waard, tusſchen de beide voorige ingelegen, waar de oude en nieuwe Rhijn zich ſcheiden. Het behoorde mede aan één der Verbondelingen toe, en wierdt, gelijk Poelgeest, met geweld bemeesterd. Agt knechts waren bezig om de busſen voor dit Slot te voeren, en van daar vervolgens wederom voor Leyden; en zij ontvingen, voor het *legeren en verſleepen* derzelven, twee Arnhemſche Gulden ieder; twee anderen brachten de *Busteynen* van Poelgeest derwaards. Behalven de geen die ſneuvelden, maakte men ook hier gevangenen, waarvan de losprijs opgegeeven wordt. Ik vinde er Jan van der Wairde met naa-

met eenigen van zijn ſoort, door den Stokbewaarder van Haarlem, die er toe ontbooden wierdt, geëxecuteerd te zijn.

(*l*) Zij wierden geſchat op vier Schilden, negentien Schellingen, en zeven Groot.

naame onder genoemd, 't geen zekerlijk de Eigenaar zelve van het Kasteel was, schoon zij, die hem in hunne magt kreegen, er slechts vier Hollandsche Schilden Zeelgeld, 't geen niet meer was dan voor de overigen, van genooten. Onder het volk des Hertogs, worden bij gelegenheid van dit verhaal Dordrechtschen, Rotterdamschen en ook Leydenaaren opgeteld. Jan van Beijeren bevondt zich Vrijdags in persoon aldaar, en zondt den Hertog van Gelder een brief over de gesteldheid van Poelgeest en de andere kleine Sloten. De Waerd moet echter toen nog niet zijn ingenomen: dewijl er drie dagen daarna op nieuw een brief aan deezen Hertog geschreeven wierdt, met de tijding van het veröveren dier Sterkte. Het bemagtigen van al deeze zwakke Sloten was dus niet meer dan het werk eener enkele week geweest: daar op dien zelfden dag, Maandag naamentlijk den vierëntwintigsten Junij, Jan van Beijeren en zijn leger reeds vóór de muuren der Stad lagen; schoon ik twijffele, of, behalven de benden, die reeds vroeger in derzelver omtrek schijnen geplaatst geweest te zijn, een gedeelte van 't Heir wel naar de overgaave der Kasteelen gewacht hebbe, om Leyden te berennen.

't Geen de Chronijkschrijvers ons omtrent dit merkwaardig Beleg hebben overgeleverd, bepaalt zich ten naasten bij tot het opslaan van een groot Blokhuis bij de Hoogewoerdsche Poort, van waar geweldig op de Stad met groote Bussen, Serpentynen, Slangen en andere werktuigen geschooten wierdt; en daarna tot

het

het bouwen van eene andere Sterkte beneden het Leprooshuis, dat bij de Witte Poort lag, gepaard met het omringen en insluiten der gheele Stad; tot strooperijen en brandstichtingen in 't rond: gelijk de twee Sloten des Burggraafs, het Huis te Warmond en Podikenpoel, bij deeze gelegenheid een prooi der vlam zouden geworden zijn; tot uitvallen der Stedelingen, en bloedige schermutselingen die er het gevolg van waren, en die van weêrszijden veel volks kosteden: wanneer eindelijk de dringende voorslagen des Hertogs, het gebrek aan levensmiddelen, en de vergeefsch' gewachte hulp der Bisschoppelijke benden, wegens een' inval der Gelderschen in het Sticht (*m*), tot de overgaave noodzaakten: eene overgaave, welke nog had kunnen uitgesteld worden, indien men van de

(*m*) Zie HEDA en GOUDHOEVEN over deezen oorlog, dien de Hertog van Gelder, met de Bisschoppen van Keulen en Munster, den Hertog van Bergen en den Graaf van Meurs verbonden, waarbij zich nog de Heeren van Gaesbeek en Culenburg voegden, tegen het Sticht ondernam; en die een' vruchteloozen aanval op Amersfoort, en daarna een Bestand, dat men door verraaderij zocht te schenden, ten gevolge had: 't welk alles een sterk Garnisoen in die Stad verëischte. Dat de Hertog van Gelder, geduurende het beleg van Leyden, voor Amersfoort gelegen heeft, blijkt voor 't overige uit de Rekening, dewijl de Vitzdom van Beijeren, Otto van Haaften, en Gysbert Piek, van wegen den Hertog van Beijeren, op eene door beide Vorsten afgesprokene Dagvaart daarheen gezonden wierden.

de te laate voorbereidsels der Stichtenaaren tot het Ontzet bij tijds was onderricht geworden.

Ik zal de waarheid van alle deeze verhaalen niet streng noch opzettelijk onderzoeken, maar hier, gelijk te vooren, een' zekerder leidraad volgen.

Hier bij betreur ik intusschen mij van de Stads-rekeningen juist in dit gewigtig tijdperk geheel verstoken te zien, en dus uit die der Graaffelijkheid wel te kunnen mededeelen, wat men gedaan hebbe om Leyden te veröveren, doch niet dan van ter zijde en uit de gevolgen te kunnen opmaaken, wat tot deszelfs verdediging in 't werk gesteld zij, met het geen verder den toestand van binnen zoo zeer zou kunnen ophelderen. De Gasthuis-rekeningen loopen wel door, doch leeren in dit opzicht zoo goed als niets. Die onder dezelve, welke reeds in 't Voorjaar veräntwoord had moeten worden, bleef tot in October ongeliquideerd, overmits (dus luidt het waarlijk zachte bijvoegsel) *dattet in die stede onrustelic gestaen heeft.* Een andere, die eerst laat in 't volgend jaar tot afdoening geraakte, spreekt van veertien zakken roggenmeels, met welken het Gasthuis geduurende het beleg verzorgd was geweest, en die daarna, als zijnde niet gebruikt, weder verkocht wierden voor agt Pond en tien Schellingen. Op eene derde, die eigentlijk over den tijd zelven van het beleg, en nog een weinig vroeger loopt, ontdekt men slechts een' kleinen post voor het bewaaren der Koeijen, eer men voor de Stad kwam, en voor het gras haalen terwijl

ze belegerd wierdt; ook een' anderen post van tusschen de elf en twaalf Ponden voor het koopen van drie schepen hooi in die zelfde weeken: 't geen aantoont, dat de toegang tot de Stad, in het begin althans, niet streng moet afgesneeden zijn. Van het gebrek aan genoegsaam arbeidsvolk tot den dienst van 't Godshuis, in 't algemeen in de Lente en den Zomer van dit jaar, van de duurte der levensmiddelen, gevoegd bij de ongemakken van het ligte geld, wordt in het voorbijgaan gesproken; en dat er verscheiden Crediteuren van deeze vroome Stichting, geduurende die troubelen in gebreke bleeven om hunne schuld te voldoen, zal niemand vreemd schijnen. Het eenigste nog, 't geen ik hier van aanbelang vinde, is dat men van den *gheroefden goede*, waar door ik den buit verstaa, die op den vijand behaald wierdt, aan 't Gasthuis vijftien Pond en over de negen Schellingen vereërde. De Devotie moet anders, terwijl de vijand voor de wallen lag, binnen Leyden niet zoo groot geweest zijn, als de zorgelijke gesteldheid der Stad het zou hebben doen verwachten. Althans de Regenten brengen onder het Artikel van *allerhande uitgaven*, ook veertien Ponden en over de dertien Schellingen in rekening, voor het geen zij in den buidel geiegd hadden, daar men de Memorien uit doet, boven den in deezen tijd gevraagden onderstand, overmits dat men in 't Gasthuis niet predikte, *en er luttel in der Kercken ghebeden wort in den besit voir Leyden*. Tot verschooning evenwel van

van onze Vaderen moet ik hier bijvoegen, dat het woord *ghebeden* mij voorkoomt te dier plaatse den zin te hebben van *gecollecteerd*, gelijk *eene bede bidden* in dien zelfden post, twee regels vroeger, buiten alle bedenking die betekenis heeft.

Doch ik spoede mij tot de berichten van grooter aanbelang, die ik uit de Graaffelijkheids rekeningen omtrent het Beleg deezer Stad heb mogen ontleenen.

Het opslaan van twee Blokhuizen, om haar te bemeesteren, was terstond het hoofdwerk der Belegeraars; het ééne wierdt gemaakt bij Boschhuisen voor Leyden, 't geen men weet, dat niet ver buiten de Witte Poort gelegen heeft; het andere was dat van Pokenpoel, buiten de Rijnsburgsche; en dus versterkte men zich aan beide zijden van den Rhijn beneden dien stroom. Van een Blokhuis aan de Hooge Woerds Poort wordt in de rekening geen schaduw van gewag gemaakt. Het hout- en ijzer-werk, de vijf sloten aan de Poort en elders, de reepen om de valbrug mede op te haalen, de horden en het verdere gereedschap van het eerste, kostten den Hertog met het scheeps-transport over de tweeënveertig Ponden (*n*); en van het tweede, waarbij ik ook van *scherinen en tairdsen om reescap mede te stormen*, gewag vinde, van *poleyen* voor de valbrug en an-

(*n*) Daarna wierdt er echter nog voor agt Pond en vijf Schellingen hout geleverd, 't welk Heer Aernt van Leyenburg er had doen komen.

andere behoeften, insgelijks met het transport, slechts elf Pond en iets over de twaalf Schellingen. De Timmerlieden, die van alle zijden kwamen om aan deeze Blokhuizen te arbeiden, en buiten dien nog, terzelver tijd en ook daarna, in het leger, wonnen samen agttien Pond, twee Schellingen en drie Groot, doorgaans ieder tegen tien Groot daags; en het daar onder gerekende loon van 's Hertogs eigen Timmerman bedroeg, geduurende vijfënveertig dagen, vijftien Groot op iederen dag. Op Boschhuizen lag Gerrit van Heemskerken, waar hij aanvankelijk begreep te weinig volk verzameld te hebben: doch er wierden hem, op den twaalfden Julij (reeds spoedig is dus dit Blokhuis, schoon nog niet afgewerkt, in staat geweest van bezetting te ontvangen), verscheiden krijgslieden toegevoegd; en sedert dien tijd zie ik voor soldijgelden aan een getal van manschap, dat nimmer de eenëntwintig te boven gaat, de som van veertien Pond, twee Schellingen en zeven Groot in rekening gebracht, waar onder tien Schellingen voor een *Gezelleken*, dat de bussen mede bewaarde en hielp verleggen, en wiens wambuis verbrand was, ten einde hij er een nieuw mede koopen mogt, mitsgaders linnen kleederen. Op Pokenpoel gaat de soldij eerst in met den negentienden Julij. Hier lag Jan Boninc met zijn volk tot dat de Stad wierdt opgegeeven, eenëndertig dagen lang; hij had negen Gezellen met den boog, en vijftien anderen: behalven nog agt Gezellen in 's Hertogs kost; mitsgaders twee Busmeesters; de Boogmeester kreeg voor

voor zijn' arbeid en peesgaren, een' Engelſchen Nobel en een' Arnhemſchen Gulden; en twee Poortiers, die de Poort bewaarden en Leydenaars waren, twee Leeuwen, elk iets minder dan een' Stuiver, des daags. In 't geheel bedroegen de ſoldijgelden van dit Fort agtëndertig Pond; en zo de oprichting daarvan al minder kostte dan die van Boschhuizen, zoo ſchijnt het daar en tegen ſterker bezet te zijn geweest, en men er zich de meeste vrucht van beloofd te hebben. Tot dat Boschhuizen gereed was, liet de Hertog, die nu zijne Ruiters uit den Haag had laaten overkomen (*o*), het Hof aldaar door eenig ander volk bewaaren. Men bediende zich ook in dit Beleg van een ſoort van krijgsvolk, die Kruipers genoemd worden: 't geen mij voorkoomen lieden geweest te zijn, die 's nachts op eene heimelijke wijze, mogelijk letterlijk al kruipende, zich op gevaarlijke plaatſen begeeven hebben. Aan allerhande lieden, ſtaat er, die gekroopen hebben 's nachts vóór Leyden, als het noo-

(*o*) Geduurende het verblijf der Ruiteren in den Haag ſtaan er vijf hondert en elf hoefijzers, tegen twee en een half Groot het ſtuk, op de Rekening. Vóór Leyden had de Cavallerie er vijftien hondert en zesënzestig noodig, behalven nog zes hondert en tweeënzeventig voor de paarden van Frank van Borsſelen, en veele andere gezellen. Deeze Ruiters moeten eenigen tijd lang op Pokenpoel gelegen hebben; een Monnik, die er geduurende dien tijd Mis geleezen had, kreeg na het beleg één Hollandsch Schild om te verdrinken.

noodig was: op den zesden Julij aan zes Kruipers voor twee nachten vier Schilden, aan agt Kruipers voor éénen nacht vier Schilden; aan anderen voor hun arbeid vijf Arnhemſche Gulden; aan een deel Oosterlingen die ook gekroopen hadden, en onder de Haarlemmers behoorden, agt Arnhemſche Gulden. Ook gegeeven van kruipen, terwijl Jan van Gelre op 't Huis te Pokenpoel lag, tot den twaalfden Augustus, zeven Schilden, en 's nachts daarna nog twee. Eindelijk, toen die van Leyden uitgetoogen waren, gelijk men den Hertog boodſchapte, om het ſalpeter in te haalen, voor eenen nacht van kruipen agt Schilden, en den laatſten nacht vóór het Beſtand, nog twee.

Een andere Post van belang was die van het buskruid, 't welk in dit beleg met busſen verſchooten wierdt. Er gingen hier toe twaalf hondert en vierënzeventig pond Salpeter, een ton Zwavel van zes hondert en vierënveertig pond, benevens drie en eene halve ton Gezuster Kolen. Het wierdt te Oudewater vervaerdigd, en de knechts konden er nimmer ſpoedig genoeg aan arbeiden. Naarmaate het gereed was, haalde men het in 't leger; en eens zelfs was men genoodzaakt een klein gedeelte, wegens de vrees voor verraaderij, van hier weêr naar Oudewater, dat er te dier tijd geheel van ontbloot was, te rug te voeren (p). Er ſtaat voor dit alles een uitgaave van zes-

(p) Eens zie ik ook, dat er Pijlen uit Oudewater ontbooden wier-

zesënzestig Pond, negentien Schellingen en negen Groot op de Rekening. Omtrent de Busfen, Busschieters, Busmeesters, waarvan men zich bediende, is het noodëloos in meer bijzonderheden te treeden. Behalven de Stukken die van Gouda medegevoerd waren, en die andere die men op de Sloten van Poelgeest en de Waerd bemachtigde (deeze lagen op houten blokken), was er ook eene groote Bus uit Henegouwen op een fchip in 't leger aangekomen, die na de verövering weêr derwaards terug gevoerd wierdt. Voorts zie ik, dat er negen hondert kleine proppen tot de Vogelaaren wierden verbezigd, zoo in 't Heir als op de Blokhuizen, en eenige groote proppen tot de groote Busfen. Van Amfterdam liet men drie Masten komen, daar vóór Leyden de *kueren* of *choeren* van gemaakt wierden (*q*).

De Hertog hieldt zijn verblijf in eene tent; en zo het Artikel in de Rekening, 't welk daar van fpreekt, altijd in 't enkelvoudige bleef, gelijk in den aanvang van deezen post, zoude zekerlijk al de Luxe van onze tijden geen prachtiger tent hebben kunnen vervaerdigen: doch er wordt daarna altijd van *mijns Heeren Ten-*

wierden; en een Boogmaaker te Rotterdam leverde eenige Peezen.

(*q*) Zouden dit ook fignaalen geweest zijn? In het Blokhuis van Pokenpoel lagen, behalven de lieden die ik te vooren heb opgenoemd, twee *Kueren*, die binnen al dien tijd *gekuert hadden*.

Tenten in 't meervoud gesproken, en zevenëntwintig Ponden, twee Schellingen en agt Groot veräntwoord, om ze te brengen vóór Leyden, ze op te slaan en staande te houden, en weder neder te doen bij de terugkomst des Veldheers in den Haag, en ze vervolgens te verweeren en op te hangen; voor het ijzerwerk, een' mast tot de groote *toirne*, lijn, canevas en verder gereedschap; voor vijf knechts die er aan hielpen werken veertien dagen lang, vijf anderen zes weeken lang, en nog zes geduurende even dien tijd, behalven wederöm elf, die er mede zekeren tijd aan gearbeid hadden; voor een' Timmerman negen weeken lang; en toen ze opgebroken wierden, ook voor eenige gezellen; nog negen knechts voor het werk aan dezelve in den Haag; en eindelijk zevenënzeventig dagen aan den Meester voor het hanteeren daarvan. Bij een' afzonderlijken post worden tevens drie mannen, welke de van Dordrecht gekomene tenten ophaalden, en voor den Vitzdom hielpen opslaan, met drie Arnhemsche Guldens beloond. Ook zie ik, dat een gedeelte van 's Hertogs Cancelarij van Gouda in 't leger gevoerd wierdt, en dat hij dagelijks de Mis aanhoorde, waar voor de Priester evenwel niet meer dan die zelfde som van drie Gulden ontving.

Van 't geen ik aan eetwaren, zoo tot 's Hertogs tafel, als tot al wat het krijgsvolk nuttigde, en voorts aan andere levensbehoeften, op de Rekening gebijzonderd heb aangetroffen, zou ik veel kunnen mededeelen; doch eenige Artikelen betreffen ter zelver tijd de ver-

verteering van het Hof te Gouda en daarna in den Haag. Osfen, Koeijen, Schaapen, Brood, 't welk geduurende het beleg in den Haag gebakken wierdt, Rijnfche Wijn, en roode van Nantes, Bier, groote en kleine Schollen, drooge Schelvisfen, Haring en Stokvisch, Boter, Kaas, Spek, Haver, vindt er alles zijne ruime opgaave. Ik zal alleenlijk aantekenen, dat het Bier vóór Leyden en Poelgeest, ook dat ten behoeve van 's Hertogs Raaden, en het geen op veel tijden op het Blokhuis gezonden wierdt voor Gerrit van Heemskerk, Frank van Borsfelen, Arent van Leyenberg en zijne bende, ook voor andere lieden van Gouda, die Leyden hielpen belegeren, benevens het Hamburger Bier voor den Hertog, tusfchen de twee en drie duizend vaten bedroeg. Een hoope Bier en vatwerk ging evenwel in dit beleg verlooren. Een gedeelte nam men, na het overgaan der Stad, terug, overmits het *bij mijn genadigen Heer verzuurd zou hebben.* Aan eenig Wismarsch Bier, waarvan men zich had willen bedienen, was dit werkelijk te beurt gevallen. Men verkocht daarna eene partij bedorven Bier, dat er was blijven liggen, voor vier Pond, om er Azijn van te maaken. Het getal der drooge Schelvisfen in 't leger beliep op negen duizend en agt hondert, tegen iets over den Gulden het hondert; dat der Osfen op omtrent drie hondert, der Koeijen op over de hondert; der Schaapen op zestien hondert en negenëndertig: de Schaapen door elkander tegen omtrent een' Gulden, de Osfen tegen tus-

ſchen de tien en twintig Gulden het ſtuk, de Koeijen iets minder. Vijf hondert en zesënzeventig Kaazen gingen er mede onder deeze benden op, en Dirk de Schoteldraaijer leverde, voor de geringe ſom van agt Schellingen en negen Penningen, vijftien hondert ſchotelen die in 't leger ontbraken. Behalven den Turf, verbrandde men, zoo vóór Poelgeest, de Waerd, als Leyden, ~~deels ten behoeve van 's Hertogs~~ tenten, keuken en kelder, deels van 't geen men aan ſommigen van de Ridderſchap gaf, om 's nachts voor hunne tenten te ſtooken, omtrent agttien duizend *torken*.

De Vitzdom van Beijeren, aan wien, niet lang na de Verpanding van het Graafſchap door Jan van Brabant, het Theſaurierſchap, 't welk Floris van Borsſelen te vooren bekleed had, en tevens aan Gijsbert Pieck en Boudewijn van Zwieten, door den Hertog van Beijeren wierdt opgedraagen, zonder echter dat Floris daar door in ongenade verviel, ſchijnt veel in het leger verteerd te hebben. Immers boven het geen hem geleverd wierdt, bracht hij wegens zijne kost, en het gereedſchap dat hij noodig had om dezelve te doen, overmits den aanval dien hij had, over de zesëndertig Pond Vlaamsch in rekening, omtrent zoo veel als de ſoldijgelden van het gehecle Fort Boschhuizen beliepen.

Dan, een paar Dagregisters van Bodeloon en van andere uitgaaven, in de Graaffelijke Rekeningen, leeren ons nog eenige verdere merkwaardigheden geduurende dit Beleg naar de orde des tijds, waarvan ik nu

de

de gewigtigste zal aanstippen. Zoo dra de Hertog in de laatste week van Junij voor Leyden kwam, zondt hij terstond naar Delft en Schieland, om de Graavers uit alle Dorpen herwaards te ontbieden; en aan den Heer van Raaphorst, om geld tot zijn behoef, *mits dat hem wat ontbrak;* gelijk hij ook de overige sommen, die men hem schuldig was, in deeze en de volgende weeken naarstig liet invorderen. In 't leger kreeg Willem de Chirurgijn, om er zijn gereedschap voor de gekwetsten mede te maaken, zeven Arnhemsche Gulden, en in 't vervolg ook Meester Gerrit, die op het Blokhuis te Pockenpoel lag, een Hollandsch Schild tot het zelfde einde. Van elders blijkt, dat Dirk de Chirurgijn ingelijks vóór de Stad den gekwetsten te hulp gekomen zij. Die in 't leger krank vielen, wierden naar den Haag gezonden, en Ghyotswyf kreeg daarna over de agt Pond Vlaamsch, om hen mede te *havenen.* Een knecht bracht om deezen tijd ook den Stok uit den Haag om er de gevangenen in te zetten, waar toe een nieuwe sleutel gesmeed had moeten worden. De vrees intusschen des Hertogs voor die van Utrecht verminderde niet: want hij vaerdigde iemand naar Rotterdam en Dordrecht af, om daar te doen weeten, dat de vijand den Leck zou afkomen, en zoo vervolgens Leyden naderen. Naar Ammers moest insgelijks iemand heentrekken, om er te blijven liggen, en, indien men er vernam dat de Stichtenaars kwamen, er hem zonder uitstel kennis van geeven. Eindelijk, terwijl hij Heer Aernt

van

van Cruninghe beval met andere Ridderen en knechten te Oudewater te blijven liggen, ontboodt hij vijftig gewapende lieden uit Rotterdam derwaards, om de plaats te hulp te komen; ook Hendrik van Naaldwyk wierdt er even ſpoedig heengezonden. Tegen dit alles had de Hertog het genoegen, dat hem buitenlandſche bijſtand wierdt aangebooden; nadien wij ~~hem den Hertog van Heydelberg zien danken~~, dat hij hem wilde dienen.

De eerſte week van Julij bracht niet zeer veel belangrijks voort; ik beſpeur ſlechts, dat iemand uit het leger haastelijk naar den Bailluw van Delſland moest trekken, en hem gelasten om alle wagens herwaards te doen rijden, ten einde 't hout tot het Bolwerk voor de Haagpoort te bezorgen; en dat men zes Vogelaars uit Rotterdam liet komen, om in het Bolwerk te leggen. Men zoude hier uit bijna opmaaken, dat dit laatſte van het Blokhuis Boschhuizen onderſcheiden geweest zij: want het woord koomt nergens, zoo veel ik mij herinnere, voor, dan hier deeze beide reizen, naast het Artikel dat van het Blokhuis ſpreekt, en nog eens daarna, wanneer er van eene ton pik geſproken wordt, en van eene ton teer, gebruikt om het Bolwerk vóór de poort, daar die van Dordrecht lagen, mede te *bernen*. Tot de Blokhuizen wierden uit Rotterdam ook busſen, ſteen en ſpijkers geleverd. De Hertog van Gelder wierdt mede om deezen tijd verzocht, om ſpoedig zijne vrienden aan onzen Veldheer te willen toezenden,

den, gelijk hij hem door Gijsbert Piek had laaten weeten.

In de volgende week had de Hertog vernomen, dat men in de Stad buskruid uit Vlaanderen verwachtte; en hij gaf niet alleen last aan den Bailluw en Schout van den Haag, om te water uit te trekken, en te verhinderen dat het niet binnen Leyden kwam: maar ook aan den Bailluw van Texel, om het op te houden, in geval het aldaar mocht aanlanden. Er schijnen zelfs nog eenige Stichtenaaren langs een' omweg de Stad te zijn binnen geraakt, waarvan aan den Schout van Amsterdam kennis gegeeven wierdt, ten einde er in 't vervolg beter op acht te slaan. De Proviand, die in één der Blokhuizen gebracht wierdt, zie ik dat men, beducht voor uitvallen, escorteerde; en de Hertog liet op een' Monnik passen, die buiten twijffel als spion, of met de eene of andere heimelijke boodschap, uit eene der Poorten wierdt te gemoet gezien. Ook nam hij maatregelen, terwijl de tijd der Zeeuwen, die in zijn leger dienden, ten einde liep, dat dezelven door anderen mochten vervangen worden. Hij schreef met dit oogmerk aan de Ridderschap en Steden van dat Gewest, dat zij tegen den vijfëntwintigsten weêr versch volk moesten leveren; en negen der grootste Steden van Zuid- en Noord-Holland kreegen intusschen bevel, om, eer de tweede bezending uit Zeeland aankwam, hem gewapenden toe te zenden, *op dat mijn gen. Heer niet verrast zoude worden.* Ook eenige Edelen,

len, gelijk Aernt van Giesfen, Dirk van Brakel, en Jan de Burggraaf wierden met hunne vrienden bij hem ontbooden. Men liet thans weder nieuwen falpeter uit Gouda en Oudewater komen. Eindelijk is in deezen korten tijdkring nog merkwaardig, dat de Hertog Boden afzondt naar Rotterdam, Delft, Haarlem en Alkmaar, om aan te kondigen, dat een iegelijk, die foldij wilde winnen, in 't Heir moest komen om het Blokhuis te bezetten; en uit de eerste deezer plaatfen liet men kogels haalen tot de Vogelaaren in 't zelve, aan welke het ontbrak.

De derde week van Julij liep voor de Belegeraars insgelijks niet zonder bekommering af. De Veldheer was voor de Overijsfelfche Steden beducht, die het met Utrecht hielden, en liet door den Schout van Amsterdam eenige lieden derwaards zenden, om van de gezindheid dier plaatfen hem te kunnen onderrichten. Doch voor de aankomst der Stichtfchen zelven had hij nog meerder vrees, en geboodt die van Woerden en andere plaatfen op de grenzen, hem te doen weeten, waar de Bisfchop en die van Utrecht die uit Wijk getrokken waren, *het hoofd toekeerden* (r); en de Drosfaerden van Heusden en Gorinchem, Gijsbert Pieck en Otto van Haaften, ontboodt hij op 't fnelfte bij

(r) Men negocieerde intusfchen, geduurende het Beleg, nog fteeds met Utrecht, en de Vitzdom van Beijeren zelf wierdt uit het leger op eene Dagvaart naar Schoonhoven gezonden bij den Heer van Montfoirt en de Stichtenaaren.

bij zich, wegens de tijding dat de vijanden voor Leyden wilden. Aan Pieck, zoo wel als aan den Jonkheer van Batenburg, en den Heer van Buren, welke laatste, kort na het aanbrengen zijner Cavallerie, weêr moet vertrokken zijn, had hij reeds eenige dagen vroeger geschreeven, dat zij hem met een deel Ruiters zouden komen bijstaan. Naar Dordrecht zondt hij brieven af, dat zij tog zonder draalen in zijnen dienst zouden komen, *want het nood was*; en van den Castelein, den Bailluw en de Stad van Heusden begeerde hij, daar de Zeeuwen nu reisvaerdig waren, drie hondert gewapenden. Verscheiden Steden van het Gewest wierden bij herhaaling aangeschreeven, dat een ieder, die soldij wilde winnen, zich bij den Thesaurier begeeven moest. Voor 't leger liet hij intusschen op 'nieuw Graavers uit Schieland en Delft komen; men ontboodt met groote haast nog vier Bussen met kameren in 't leger, en 's anderendaags kwamen er vier uit Rotterdam, denkelijk dezelfde die men begeerd had, om er op het Blokhuis van Pokenpoel gebruik van te maaken. Meester Piet den Busschieter schonk men tot eene vereering, om dat hij een' molen, waarschijnlijk op de Stads vesten, doorschooten had, drie Schellingen en vier Groot. Evenwel deeden de Belegerden nog telkens uitvallen. Op den agttienden Julij maakte men voor de Rijnsburgsche Poort tien gevangenen, toen die van Haarlem met de Ruiterij, dus leeze ik in de Rekening, mede in 't veld waren, en daarna nog tien anderen, die

die in dezelfde ſtreek waren komen graazen. Men moet ook geduurende dit Beleg hebben zorg gedraagen, dat die van de Stad zich niet over het Meir van mondkost voorzagen: althans ik zie, op 's Hertogs en des Raads bevel, aldaar op drie plaatſen lieden met ſchuiten geposteerd om op hen te pasſen.

Het vertrek der Zeeuwen, 't welk in de vierde week van dezelve maand nu daadelijk plaats greep, zonder dat zij nog door hunne landslieden ſchijnen vervangen te zijn geweest, dwong den Hertog, daar de tijdingen omtrent den vijand geen gunſtiger keer namen, om alle poogingen aan te wenden, dat er uit Gelderland nog Ruiterij zich bij hem voegde, gelijk er hem ook door den Heer van Homoet en Gijsbert Piek daadelijk bezorgd wierdt, en hij er van den Heer van Buren bovendien nog meer verwachtede (*s*). Daarëntegen waren er krijgslieden zelfs van Dordrecht uit het leger getrokken, 't geen hem tot tweemaal toe daar heen deed zenden, om hem tog zonder uitſtèl hondert goede gezellen, van welken men hem geſproken had, in derzelver plaats te doen toekomen. Hij ontboodt omtrent dien tijd ook eenige lieden uit Noortwijk, Rijnsburg, Voorhout, Lis en Hillegom bij zich, om met hem en zij-

(*s*) De Rentmeester van Arkel kreeg last die aldaar komen zouden, *uit de herberge te quiten*. Van dit vrijhouden der ontboodene manſchap en paerden zijn de Rekeningen voor het overige vol.

zijnen Raad over een te komen, omtrent de wijze op welke zij het Blokhuis van Pokenpoel mede zouden helpen verdedigen; van Rotterdam hadden er zich thans werkelijk een vijftiental gezellen vertoond, om op dit Blokhuis soldij te winnen, of om als Kruipers in het veld te dienen, zo men er geen anderen verkrijgen konde.

Nu kwam de zesde week van 's Hertogs verblijf in 't leger, en de zevende sedert zijn' optocht uit Gouda: van den negenëntwintigsten Julij naamentlijk tot den vierden Augustus, den dag dat hij naar den Haag, waar zijne Gemaalin hem reeds verwachtede, vertrok. De zaaken scheenen niets minder dan voordeelig te staan. Hij zondt op nieuw naar Woerden, om te verneemen, werwaards die van Utrecht getoogen waren. De tijding was hem aangebracht, dat de benden der Overijsselsche Steden zich bij die des Bisschops gevoegd hadden, en hem vóór Leyden zoeken wilden; dit bewoog hem wederöm aan verscheiden grootere en kleinere Hollandsche Steden te schrijven, dat zij hem tog met al haare macht wilden ten dienste komen; de Amsterdammers waarschuwde hij daarënboven, dat hij vernomen had, dat men een' aanval op die Stad meende te doen, en ze in brand te steeken. De Dorpen van Rhijnland riep hij mede in 't veld; en de Zeeuwen, die de plaats hunner makkeren nog steeds niet waren komen bekleeden, drong hij ten sterksten om tog niet terug te blijven. De Heer van Buren en zijne Ruiters wier-

den wel over Schoonhoven en Gorinchem verwacht: doch of zij nog in deeze week dan wel iets laater verſcheenen zijn, is mij niet gebleeken. Er landde geduurende die dagen ook nog een ſchip te Santvoord, uit Vlaanderen voor de belegerden beſtemd, waaromtrent hij zijne maatregelen nam; en kort te vooren ſchijnen de Leydenaaren nog een' uitval naar Voorſchoten beproefd te hebben. Eindelijk ſtelde hij nog op den laatſten dag deezer week Willem van Boschhuizen tot Rentmeester aan over alle de goederen, in Rijnland, Delfland en Schieland gelegen, welke aan lieden hadden toebehoord, die zich thans in de Stad bevonden, om ze ten zijnen voordeele te beſtuuren (*t*).

In omſtandigheden, *zoo* ongunſtig als die ik tot nu toe heb afgeſchilderd, den Hertog op eens het veld te zien verlaaten, en de beide laatſte weeken van 't beleg, van den vierden tot den zeventienden Augustus, in den Haag te zien doorbrengen (hoewel ik hem tusſchen beide weder in 't leger aantreffe) kan niet anders dan vreemd ſchijnen. De oplosſing, die mij de natuurlijkſte voorkomt, is, dat er van de zijde der Stad reeds voorſtellen van onderhandeling zullen gedaan zijn: zoo dat de Vorst zich vleiën mogt, dat hij van dien kant de grootſte zwaarigheid overwonnen had, en tevens misſchien verkoos bij eene Negotiatie met weêrſpannige Onderdaanen liefst zel-

(*t*) Mieris IV. 550.

zelve niet tegenwoordig te zijn; terwijl het aangenaamer voor hem was, dien tijd in het gezelſchap eener Gemaalin, van welke alles toont dat hij veel werks maakte, na eene lange afweezenheid te kunnen doorbrengen; hoe zeer het aan de andere zijde niet kan tegengeſproken worden, dat, vóór het daadelijk ſluiten van den Zoen, hij de zaak nog niet geheel gewonnen gaf. 't Geen mij eenigermaate tot dit denkbeeld brengt, is een post der Graaffelijkheids rekening op den derden Augustus, waar uit blijkt, dat er op dien dag een Bode aan iemand gezonden wierdt, met last om zekere daad nog veertien dagen uit te ſtellen, *om der zaken wille van Leyden, die niet geſleten nog en waren*; vervolgens is de Capitulatie gewis niet het opſtel en de afſpraak van weinige uuren, en alle de bijzonderheden, die daarin voorkomen, hebben ruim eenige dagen overlegs gevorderd. In dezelfde Rekening koomt tevens een Artikel van vier en een' halven Schelling voor, van Malvoiſie en Romenie, welke aan die van binnen te drinken gegeeven wierden, *also als men* DIE EERSTE SPRAKE *voir Leyden hilt*; en in de Stadsrekening over het tijdperk, dat met de Verövering een' aanvang neemt, lees ik de volgende merkwaardige regels, die ik hier woordelijk af zal ſchrijven: „*Item doe onsse genadige Heer voor Leyden lach, ende men* BEGONSTE TE SPREKEN *toter Zoenen, bii rade van Heynric Harmansz. ende ander vrienden, ſoe ghinc men bii den Heer van Kulenburch, Heer Florits van Bor-*

selen, ende Heer Airnt van Leydenburch, ende baden him, dat sii dat beste doen wouden toter Zoenen, alsoe verde älst ghesoent wort, ende die stede onghestormt, onghebrant ende onghedestruweert bleve, soe woud wii hem geven van der stede weghen elcs 2 puyck halve lakenen, dair elc half laken of wairdich wesen soud 12 *gouden Nobl.* Dit aangenomen zijnde, wordt hier ook in de Rekening drie hondert en zesëntwintig Pond, en twaalf Schellingen, voor gedeclareerd. Deeze woorden doen mij bijna met zekerheid besluiten, dat, hoe zeer er dringende vermaaningen van 's Hertogs zijde mogen voor af gegaan zijn, men echter nu van de zijde der Stad begreepen heeft het hoofd in den schoot te moeten leggen, en vrijwillig tot het voorstel van onderhandelingen te komen. Er is niets dat aanleiding geeft om aan eenige verraaderij van binnen, of dwang van de zijde der Cabeljauwschen, geloof te slaan. De vijandelijkgezinde lieden, die in den voorleeden November aan Leyden waren opgedrongen, waren er met, en vermoedelijk zelfs vóór het Oorlogsmanifest weder uitgezet, en de Regeering hieldt het in de geheele laatste helft van 't afgeloopen jaar volkomen met den Burggraaf. Veel eer, gelijk onze oude Schrijvers dit uit éénen mond getuigen, schijnt gebrek aan levensmiddelen, welke voor zulk een aantal volks, als het beleg in de Stad gelokt had, te gering zullen geweest zijn, gevoegd bij lang te leur gestelde hoop op ontzet van de zijde der Stichtschen,

en

en bij de vrees voor zwaarder onheilen, indien men langer draalde, de belegerden daar toe geperst te hebben. De angst, welke den Hertog dagelijks folterde over de geruchten eenes naderenden vijands, schijnt aan die van binnen niet in al haare uitgestrektheid bekend te zijn geweest.

De Veldheer dan vertrok naar den Haag, en nam zijn' natuurlijken Zoon, Jan, die hem in 't leger verzeld moet hebben, derwaards mede: gelijk de som van omtrent tweeëntwintig Groot voor kleeding, die zijn Vader beval dat hem tot deeze verwisseling van plaats gekocht moest worden, ons leert. Geduurende des Hertogs verblijf aldaar, hieldt intusschen de vrees voor Utrecht zoo weinig op als voorheen. Na nieuwe onderzoekingen naar het voorneemen der Stichtschen, die hier echter alleenlijk voorkomen als willende uittrekken; na nieuwe waarschuwingen tegen hen aan eenige Steden, inzonderheid aan Amsterdam, wegens de aldaar bedoelde brandstichting: schreef hij den elfden aan de meeste Steden en Bailluwschappen van Holland, dat zij op den volgenden Vrijdag hem Afgevaerdigden zouden toezenden, alzo hij een' brief omtrent die van Utrecht bekomen had, volgens welken deeze hem zouden willen *versoeken*; en noodigde 's anderen daags ook om die reden den Hertog van Gelder tot zich; terwijl hij aan Amsterdam tevens liet aankondigen, dat de vijand met de Overijsselsche Steden voorneemens was het Marsdiep om te stevenen, en

voorts ter zee naar 's Graavezande te trekken, om te deezer plaatſe te landen. Den dertienden zondt hij iemand naar Schoonhoven, op dat men er wel zoude toezien, alzo hij vernomen had, dat de Stad heimelijk ſtond bemachtigd te worden.

Dit alles evenwel wierdt rijkelijk vergoed door de overgaave van het nu negen weeken belegerde Leyden, op Zaturdag den zeventienden Augustus. Reeds op of vóór den twaalfden ſchijnt er een Stilſtand met de Stedelingen geſlooten te zijn geweest; althans ik zie, dat aan eenige Gezellen, die een' man uit Leyden *binnen den Beſtande* gevangen hadden, welke Mijn gen. Heer *quyt wilde hebben*, vier Arnhemſche Guldens tot eene vereering gegeeven wierden (*u*). Reeds vroeger ſchijnt de Hertog ook de Luxemburgers, die hem in 't Heir gediend hadden, van daar naar Gouda terug gezonden te hebben. Zoo dra men dan tot het tekenen der Capitulatie bereid was, kwam hij in perſoon in 't leger.

Bij en over dit belangrijk Charter ſtonden als Dadings- of Verbondslieden de Heeren Hubrecht van Culenburg, Floris en Filips van Borsſelen, Gijsbrecht Piek en verſcheidene anderen als Raads-lie-

(*u*) Er ſtaat wel bij gelegenheid der Kruipers *den laatſten nacht vóór het Beſtand, daar de Zoen gedadingd was*, als of het Beſtand een gevolg was des getroffenen Zoens; doch dit zal hier noodwendig moeten betekenen: waar in de Zoen getroffen wierdt.

lieden, wier getal niet opgegeeven wordt, doch onder welken Jan van Egmond en Gerrit van Heemskerk, tegen welken beiden de oorlog verklaard was, zich mede bevonden. De ſchaamte ten minſten ſchijnt Hendrik van Wasſenaer nog weêrhouden te hebben hier insgelijks te verſchijnen. Het Verdrag zelve beſtaat uit twee ſtukken, waar in beide de partijen eene afkondiging der punten van Verzoening doen, welke bijna geheel dezelfde is. De eerſte geſchiedt op naam des Hertogs alleen; en hij verklaart daarin, dat de Burggraaf, de Heer van Brederode, Jan van Heemſtede, Gerrit van der Zyle, Jan van Wasſenaer en de Stad Leyden, met hunne Helperen, in Vede, tweedracht, onrust en geſchil tegen hem en de Graaffelijkheid van Holland gekomen waren, door hun Verbond met Utrecht, en om de Ontzegbrieven, op zijn' Neef en op zijne getrouwe Raaden, Egmond en Heemskerk, en derzelver Helperen geſchreeven, en de ſchade, op den Hertog en de Graaffelijkheid daar door te weeg gebracht; dat hij hierôp de Verbondelingen binnen Leyden belegerd heeft met de Ridderſchap en de Steden van Holland en Zeeland, die er hem behulpſaam en gehoorzaam bij geweest waren: doch dat hij, om het verderf der Stad voor te komen, hun genadiglijk dit Verdrag had toegeſtaan. Aan 't hoofd van 't andere Manifest komen dezelfde vijf naamen van Edelen, met Burgemeesteren, Schepenen en Raad, en gemeenlijk de Poorteren der Stad Leyden, voor. Waarôm Jan van Heemſtede en Gerrit

felen,
baden
Zoene[illegible]
ſtede c
weert b
weghen
laken o
aangen[illegible]
drie hor
gen, v[illegible]
na met
de vern
gegaan
begreep
leggen,
lingen [illegible]
om aan
de zijd[illegible]
vijande[illegible]
vember
met, e
weder
heele
met d
Schrijv
brek a[illegible]
tal volk
ring z[illegible]
ſtelde [illegible]

[illegible] naar 's Gravezande te trekken, om [illegible] te [illegible]. Den dertienden wordt [illegible] naar Schoonhoven, op dat men er wel [illegible], dat hij vernomen had, dat de Stad [illegible] te worden.

[illegible] vergoed door de [illegible] belegerde Leyden [illegible] Augustus. [illegible] een Stilstand [illegible] te zijn geweest; [illegible], die een' [illegible] uit Leyden [illegible] hadden, welke [illegible] Archemide [illegible] uit de Luxemburgen, [illegible], van daar naar [illegible]. Zoo dra men [illegible] was, kwam hij [illegible]

[illegible] Charter [illegible] de Heeren [illegible] Filips van [illegible]

[illegible] der Knipen [illegible] de Zee [illegible] van des gemelden [illegible]

[illegible]

van der Zyle, die in dit ſtuk Heer van Purmerend genoemd wordt, juist alleen uit de overige verbondene Edelen, de Hoofdpartijen er niet bij gerekend, worden uitgeleezen, kan ik met geen naauwkeurigheid bepaalen. In het Hollandſche Manifest betuigt men voorts zijn leedweezen, van in deeze Vede met den Hertog hunnen genadigen Heer gekomen te zijn. Men erkent het als eene misdaad, omtrent welke hun nu de Hertog genade beweezen had; en men deelt in deszelfs verklaaring, dat de Ridderſchap en Steden ſchuldig waren geweest hem daarin bijſtand te doen. Ongelukkiglijk behelsde dit zeer veel waarheid. De uitſpraak van 's Hertogs Raaden in November ſchijnt wel van geen onwettigheid te kunnen vrij gepleit worden: want, gelijk reeds bemerkt is, de Gijzelaars van Gouda en Schoonhoven konden nimmer in een Compromis bewilligen, waar door de gantſche Stad met haaren Burggraaf tot iets verbonden wierdt, waar in zij niet had toegeſtemd. Evenwel was deeze daad door den Raad van beide Landsheeren, aan welke Filips zelve, als zijne gemeenſchappelijke Overheden, volgens het Verdrag van Woudrichem trouw gezworen had, gepleegd, en door die Vorſten goedgekeurd; ja, maanden zelfs daarna, erkende de Hertog van Brabant nog deezen Raad. En hoe men ook in de zeden van dien tijd, en in de langduurige Factiën der twee partijen in dit Gewest, hier naar verſchooning moge zoeken: wat zoude er van eene burgerlijke maatſchappij tog worden, indien het aan ie-

iederen Ondeelbaaren, of aan iedere Gemeente vrijstond, wegens eene onbillijkheid van de zijde des Landheers, van welke men geen herstel kan krijgen, zich met deszelfs vijanden te verbinden, en den oorlog aan zijne Raaden te verklaaren? Ware het den Burggraaf gelukt, door dien revolutionairen maatregel gantsch Holland tegen den Hertog van Beijeren te doen opstaan: zoo zoude de uitkomst mogelijk de onwettigheid der daad hebben doen uit het oog verliezen; maar kwalijk uitgevallen, (hoe weinig ook die wijze van oordeelvellen voor de vierschaar der reden gelden moge) blijft zij voor het scherpste onderzoek eener onpartijdige rechtvaerdigheid bloot gesteld.

Op de vernederende belijdenis der Verbondelingen volgen nog vernederender voorwaarden, van welke ik slechts die zal opnoemen, die nog heden van eenig belang kunnen schijnen. De Verzoening wordt als volkomen aangemerkt, alle schade van wederzijde gezegd tegen elkander op te gaan. De gevangenen zouden zonder onderscheid vrijgegeeven worden, behalven die de Hertog in zijne magt gekreegen had vóór de verövering van 't Huis te Weerde. Filips van Wassenaer moest het Burggraafschap binnen de Vrijheid van Leyden, en 't geen er toe behoorde, voor goede mannen met hand, met mond en brieven, aan den Hertog, als hij te Leyden gehuldigd zou worden, overgeeven. Hij behieldt echter het gebouw der Burgt, mitsgaders de Mannen,

de Zwaanen, het Hopgeld, het Gruitgeld, de Visschetijen en zijn' Tol binnen Leyden. Al het voordeelige derhalven van den post, dien hij bekleed had, wierdt hem gelaaten: doch hij verloor het Opperrechtsgebied over de Stad, met den invloed die daarvan onafscheidelijk was; en dit kwam nu in des Landheers handen. De Verbondelingen behielden voorts de vergunningen, die zij van de Landsheeren bekomen hadden; doch over alles wat Jacoba hun zonder Momber geschonken had, zou de Heer van Culenburg, of anderen bij zijne afweezenheid, binnen een paar maanden uitspraak doen. Zoo worden ook aan Leyden haare oude Handvesten bekrachtigd, behalven die met het enkele Zegel van 's Hertogs Nicht. Na den plegtigen afstand van 't Burggraafschap, wordt aan Filips eene Obligatie ten laste van het Gerecht der Stad terug beloofd. De goede mannen te Leyden, die in den Zoen wilden begreepen zijn, en voorts de Poorteren en Gemeente, moesten den Hertog eerst Oirvede bij bezegelde Brieven, en vervolgens eed en hulde doen. Een ander Artikel behelst de vernietiging van eene rechtsvordering op den Burggraaf, wegens welke hij verklaard wordt niet te hebben durven verschijnen. Misschien lost dit den Vrijgeleide-brief op, welken hij noodig meende te hebben, om zich onbeschroomd naar Dordrecht heen en weder te kunnen begeeven; in allen gevalle schijnt hier op eene criminee-le indaaging wegens ongehoorzaamheid aan 's Land-heers

heers bevelen gezien te worden. Over 't algemeen zoude er omtrent allen, die in den Zoen begreepen waren, Amnestie plaats grijpen. Een bijzonder geschil tusschen Heemskerk en van der Zyle wordt aan de uitspraak van goede mannen aanbevolen. Voor de verzekering dat men de Stad aan den Hertog overgeeven zou, moesten zes Ridders en zes Poorters naar zijn genoegen hem in gijzeling geleverd worden; als dan zoude men die van Utrecht en andere Vreemdelingen, die in den Zoen niet wilden begreepen zijn (want Utrecht maakte eerst lang daarna zijn' Vrede met den Hertog), veilig met lijf en goed uit de Stad laaten; de kranken en gekwetsten onder dezelven konden blijven, en na hunne herstelling met dat zelfde vrijgeleide te rug keeren. Over al wat er binnen Leyden op de noodlottige St. Joris- en St. Lambertsdagen van het voorleeden jaar gebeurd was, zou door eenige Leden van 's Hertogs Raad binnen zes weeken uitspraak worden gedaan, en de Stad zoude er op dit stuk met de duizend Nobelen afkomen, daar zij 't eerst op was geschat geweest. De Heer van Culenburg en een paar andere Raaden zouden de vergoeding van het ongelijk schatten, 't geen in 't bijzonder aan Jan van Wassenaer en Gerrit van Poelgeest op straat wedervaaren was. Geduurende deezen krijg had de Hertog de Engelsche vachten, die aan de Leydsche Fabriqueurs toebehoorden, en die hij in zijne magt kon krijgen, aangehouden; deeze schade zouden niet de eige-

naa-

naaren, maar de geheele Gemeente, (die buiten de Stad geweest waren, mede gerekend) draagen; hieröp zou ieder zijne lakenen en ander goed en have terug bekomen, waarvan men het eigendom bewijzen konde, of die bij den Gerechte of de Vroedschap gemerkt waren. Voortaan zouden de lakenen niet meer met des Burggraafs tekenen en wapenen, maar met des Hertogs en der Stads zegel gestempeld worden: 't geen te Brugge, te Antwerpen, en in meerdere buitenlandsche Steden zou bekend worden gemaakt. De Stad eindelijk wierdt wegens haare ongehoorzaamheid in eene boete van agttien duizend Wilhelmus Hollandsche Schilden, van negenëntwintig Stuivers ieder, verweezen, in drie termijnen binnen agt maanden te betaalen. Vier goede mannen, die buiten de Stad geweest zijn, en vier van binnen, zouden samen bij meerderheid van stemmen deeze som binnen de eerste drie weeken op hunnen eed verdeelen over alle ingezetenen, zoo Poorters als Gasten, naarmaate van ieders vermogen, en met uitzondering van niemand, die in den Zoen wilde begreepen zijn, behalven die Poorters, die bij den Hertog geweest waren, of die bij hunnen moedwil uitgekomen waren, en aan zijne handen stonden. Niemand mogt zoo hoog geschat worden, of zijn goed in 's Hertogs gebied moest tweemaal meer waard zijn: waar uit men genoegsaam na kan gaan, dat deeze buitengewoone heffing door den Overwinnaar voor niet gering gehouden wierdt. De Hertog zelve

zelve zou dan het geld van iederen getaxeerden laaten ontvangen.

Aan het Manifest van deezen Vorst hing slechts zijn eigen Zegel; aan het andere dat der Edelen, wier naamen aan 't hoofd stonden, zoo voor hun als voor de Gasten die te Leyden bij hen waren, en in den Zoen wilden begreepen worden; mitsgaders het Zegel der Stad.

Op denzelfden dag, dat Leyden overgegaan was, gaf de Overwinnaar aan den Hertog van Brabant van deeze blijde gebeurtenisse kennis; en liet terstond allerlei tonnen, donderkruid, bussen, schermen, ladderen en ander gereedschap, 't welk in het leger gediend had, naar binnen voeren: gelijk er nog in October kruid, dat voor het beleg verzameld was, van daar wierdt afgehaald. Ook schijnt de Vorst aan zijn verlangen, van de vesten eener Stad, die hem zoo veel zorg gekost had, zoo ras mogelijk binnen te treeden, terstond te hebben willen voldoen. De Rekening spreekt niet alleen van een' brief, dien hij aan den Bailluw van Kennemerland, *tot Leyden* op den zeventienden Augustus schreef: maar zij verhaalt ook, dat hij er op dien zelfden dag ter Kerke ging. Indien evenwel de dankbaarheid hem derwaards heen gedreeven heeft, wierdt zij niet door de schitterendste mededeelzaamheid verzeld. *Item 17 dagen in Augusto*, (dus luidt de post, daar toe betrekkelijk) *als Leyden upgegeven was, en miin gen. Heer in der kerken af-*

afftont, *aldair den felven bii den Heer van Egmon te offergelde gegeven* 1 *Holl. Sc.:* dat is nog geen vijf van onze Schellingen (*v*).

Des anderen daags intusfchen op Zondag den agttienden, had eerst de plegtige intogt uit het leger in het veröverde Leyden plaats. De Regeering nam aan, de maaltijd eń de overige Feſtiviteiten van dien dag te betaalen, waarvan de fom haar op over de hondert en vijfëntwintig Ponden te ftaan kwam; hoe zeer ik echter van zesëntwintig fchaapen gewag vinde gemaakt, die op 's Hertogs kosten deels op dien dag in de Stad verteerd, deels in den Haag geleverd wierden.

De Burgemeesteren van Delft, aan wien het nieuws der overgave reeds fpoedig op den avond te vooren zal geworden zijn, verzuimden niet zich terftond hier heen te begeeven, om den Vorst met den voorfpoed zijner wapenen geluk te wenfchen. Zij aten met veele goede lieden aan het huis van Pieter Heerman, een' der grootfte gunftelingen des Hertogs, gelijk zoo even blijken zal, onder de Leydfche ingezetenen; het onthaal dat hun gefchiedde, wierdt echter, volgens het gebruik dier tijden, aan de Stad daarna in rekening gebracht, die 'er vijf Pond en over de zes Schellingen voor

(*v*) Gedurende het beleg, ftaat er ook flechts één artikel van vijftien Schellingen en vier Groot op de Rekening, voor 't geen Laurens de Fourier in verfchillende reizen, als het noodig was, voor den Hertog aan Offergeld en om Gode had uitgegeeven.

voor betaalde. Zonderlinger was echter de intogt van een ander gezelschap, waarvan 't verhaal ons met eene Anecdote bekend maakt, die nog tot de geschiedenis der Belegering behoort. *Item*, (zegt de post, die aan de Stad daar omtrent veräntwoord wordt) *doe onsse genadige Heer binnen Leyden quam, als voirss. is, quamen mit hem in die van Poirtvliet, mit 36 man. Ende overmits menighen ghunst ende duecht, die die van Poirtvliet deden die van Leyden in den beleg, dair si hem oic in den beleg scheynckten 7 grote harnassche Kasen, die men den gheselschap van Leyden ommedeelde; dair om soe wort mit hem van ghunsten binnen Leyden weder verteert, ende in allen herberghen den cost voir him betaelt; dair toe wort hem gescheinckt enen Weer, dez anderen dages doe si reysen souden; ende dair worden 2 waghenen gehuyert, om 2 airnemsche gulden, die hoir ongheroert voerden te Delf. Dez beliep van alss te samen 24 Pond, 2 sch. 8 penn.* Dat die van Poortvliet de belegerden, eer de Stad volkomen ingeslooten was, hebben willen en kunnen te hulp komen, is zeer natuurlijk: doch het klinkt vreemd, dat deeze zesëndertig lieden zich thans met den Veröveraar, wiens belangen zij ombewimpeld tegengewerkt hadden, te gelijk in de Stad hebben durven waagen, en verkoozen hebben, reeds zoo spoedig met hunne overwonnen vrienden te komen gastereeren.

De dag wierdt echter niet alleen in vreugdebedrijven

ven doorgebracht, maar de Hertog maakte zich den korten tijd, dien hij hier meende te vertoeven, ten nutte, om op de plaats zelve schikkingen omtrent het toekomend Stadsbestuur te beraamen. Het Burgemeesterschap droeg hij op, om het 's anderen daags te aanvaarden tot den gewoonen tijd der verändering in November toe, aan Pieter Heerman, Barthelmeus Ymmensoen, Jacob Ysbrantssoen van der Laen, en Weermbout Janssoen, vier mannen, die ik alle onder de Gijzelaars van Gouda heb aangetroffen, en die het mij niet waarschijnlijk voorkomt, dat zich geduurende de Vede binnen Leyden hebben opgehouden. Het Gerecht wierdt insgelijks van 's Hertogs wege op den volgenden dag verzet; en bij deeze gelegenheid spijsden zij alle samen in groot gezelschap ten huize van den jongsten Burgemeester, 't geen der Stad tusschen de tien en elf Ponden kostte. Dat zelfs de Remotiën zich niet tot den Magistraat bepaalden, maar (gelijk er tog niets nieuws onder de Zon is) ook tot laagere Amptenaaren, blijkt uit de Gasthuisrekening, welke, bij gelegenheid der verändering van de Regenten dier Stichting om deezen tijd, tot tweemaal toe verzekert, dat men na de Capitulatie van Leyden alle diensten verzettede en vernieuwde.

De Benden des Hertogs van Beijeren schijnen intusschen op den Zondag, van welken ik spreek, nog niet met hem te zijn binnengetrokken: 't geen ook het Artikel der twaalf Gijzelaars, die hem intusschen moesten overgeleverd worden, in den Zoenbrief verklaart.

klaart. Duidelijk lees ik in de Thesauriers-rekening, dat aan Gijsbert Piek dertien Arnhemsche Gulden vergoed wierden, van onkosten door hem gedaan binnen Leyden, toen het opgegeeven was, terwijl hij met andere Raaden des Hertogs zich in de Stad bevondt, *eer miin gen. Heer dair in quam, om dat te bewaren, overmits dat him doe mit sinen gesellen niet gelevert en wort.*

In den namiddag keerde hij naar den Haag te rug, zonder dat ik den tijd durve bepaalen, wanneer hij op nieuw den eed van trouw zijner herwonnen Onderdaanen is komen ontvangen, en zonder dat ik hem zelfs eerder dan een groote drie maanden daarna weder in de Stad ontmoete: maar wel daarëntegen, op den eenëntwintigsten September, zijne Basterddochter, aan welke er van wegen de Regeering een paar kannen wijn wierden toegereikt. Eerst op den zesden en zevenden December verscheen haar Vader wederöm hier, te gelijk met zijne Gemaalin, die Leyden nimmer te vooren gezien had, in het doortrekken naar Haarlem, Alkmaar en Amsterdam, met het oogmerk om zich in die Steden te doen huldigen. Hij gaf toen weder drie Schellingen en agt Groot aan de armen, en kocht negen en een half vierde Rijnschen wijn voor dertien en een' halven Arnhemschen Gulden. Waarschijnlijk is het op deezen tocht geweest, schoon de Leydsche Rekening dit eerst op 't volgend jaar veräntwoordt, dat de Hertogin drie half laken puur zwart, en één half puur rood, bij

verschillende Fabriqueurs besteld, en elk veertien gouden Nobels waard, van de Stad ten geschenke ontving. En, op dat ik dit hier in 't voorbijgaan tevens aantekene, niet alleen zondt de Hertog kort na de Verövering een paar Kamerlingen herwaards, om er allerlei waaren, en ook lakenen in te koopen: maar tegen het Feest van Maria geboorte in September, kochten zij er drie groen laken puiks voor de Hertogin, elk van dertien Nobels, en één zwart puik voor den Hertog, tegen elf.

Reeds op dien zelfden Zondag avond, en dus nog vroeger dan de Capitulatie het vorderde, zie ik den ongelukkigen Burggraaf, die zich mede naar den Haag begeeven had, aldaar eene verklaaring doen, wel op zijn' naam alleen, doch die ter zelver tijd door de drie andere Hoofden van het Verbond, Brederode, Heemstede en van Zylen, welke hier insgelijks tegenwoordig waren, bekrachtigd wierdt. Zij bevattede den plechtigen afstand van het Burggraafschap, en was gegrond op die verzekering van zijnent wege, dat hij immers met al zijn vermogen gaarne verhoeden zoude, en ook verhoeden wilde, dat bij zijne schuld nimmer zulke geschillen in 't land meer plaats greepen; en om dit zoo veel te eer te verhinderen, zegt hij, met zijn' vrijen eigenen wil, zijn' genadigen Heer, ter betering voor het houden van Leyden tegen denzelven en de Graaffelijkheid, deezen afstand te doen (w).

Het

(w) Mieris IV. 556.

Het Burggraafſchap kwam hier mede echter nog niet terſtond aan de Graaffelijkheid: want geduurende het beleg was er, gelijk wij gezien hebben, Filips oudſte Zoon mede beleend, behalven de aanſtelling van den Gerechte, die er anders toe behoorde. Doch op den tienden Februarij van 't volgend jaar (x) ziet ook deeze van zijn recht op die geheele waardigheid af, maar wordt daarëntegen 's anderen daags door den Hertog van Beijeren met alles verlijd, 't geen zijn Vader van denzelven en van de Graaffelijkheid te leen gehouden, en waarvan hij afſtand gedaan had. Wat hier toe aanleiding gegeeven hebbe, 't zij des Hertogs valschheid bij het ſluiten van 't Verdrag, 't zij nieuwe beſchuldigingen tegen den Burggraaf, of verdriet en wanhoop over de noodlottige uitkomst zijner onderneeming, is mij geheel onbekend gebleeven. Orlers (y) verhaalt, dat hij te Wyk bij Duurſtede het overige van zijn leven in eene ruime gevankenis heeft doorgebracht, waar hij in 1428 overleedt. Goudhoeven, na vooraf te hebben laaten gaan, dat Filips op 't laatst ook door zijn' Zoon Hendrik uit Wasſenaer (z) verdreeven wierdt, laat er op volgen, dat Jonkheer Jacob van Abcoude hem lang uit Hendriks naam te Schoonhoven gevangen hieldt.

(x) Zie Mieris IV. 567.

(y) Bl. 91.

(z) Op den zevenëntwintigſten December te vooren hadden de Hertog en Hertogin bij hem gegeeten, en lieten door Lourens den Roedraager drie Arnhemſche Gulden als eene fooi aan de Bedienden geeven.

hieldt. En ," zegt hij , „ deeze Heer Filips van „ Wasſenaer, die zoo zeer geëerd en verheven was „ geweest bij Willem VI. en Jacoba, wierdt nu zoo „ zeer verächt en zoo arm, dat hij bijna tot niets „ gekomen is:" waaröp hij dan insgelijks zijn' dood in het genoemde jaar te Wyk bevestigt. Vrouw Jacoba, tot de regeering voor eene korte poos te rug gekeerd zijnde, verlijdde ook op den 3 Augustus van dat jaar 1428 den Zoon met het geen zijn Vader Filips, zaliger gedachtenis, in zijnen laatſten lijve van haar gehouden had (*a*). In de openbaare Stukken, welke tot mijne kennisſe gekomen zijn, verſchijnt hij nergens in al dien tijd. Na dat de Hertog van Beijeren dan op den tienden Februarij van Hendrik van Wasſenaer den afſtand van 't Burggraafſchap had aangenomen, belooft hij vijf dagen laater aan de Stad, dat deeze waardigheid, met al wat er toe behoorde, nimmer van de Graaffelijkheid meer zoude afgeſcheiden worden; en Vrouw Jacoba bekrachtigt dit in 1430 (*b*). Maar of deeze gebeurtenis nu voor de Stad zoo ongemeen voordeelig geweest zij, dat Jan van Hout, Secretaris van Leyden, er met recht een' Lofzang op dichtte (*c*), die dus aanvangt:

> **Maakt u van hier, gij honden woedig,**
> **Vergeefsch is al uw nijdig hart:**

Houdt

(*a*) MIERIS IV. 927.
(*b*) *Ibid.* 568, 980.
(*c*) ORLERS 88.

Houdt op van 't trotsch geblaf hoogmoedig,
En bijten bloedig:
Mijn God is 't die mij zelve leydet, enz.

hier aan hebben reeds verscheiden kundige lieden getwijffeld. Althans, zo er misbruiken van de zijde der Burggraaven ten opzicht van het stedelijk Bestuur, en de aanstelling van den Gerechte, 't geen dikwijls als een stuk van Finantie beschouwd was, hadden plaats gehad, zoo begon de Hertog zijne regeering over de Stad in der daad niet veel beter. Want op den dag zelve van de zoo even genoemde verzekering, aan die van Leyden gegeeven, ontvangt hij twee duizend, zeven hondert en vijftig gouden Engelsche Nobelen tot wederzeggens toe te leen van Peter Heerman, Ysbrand van der Laan, Floris Paadsenzoon en Werenbout Janszoon, twee der geen die de Hertog tot Burgemeesteren aangesteld had, en den Vader eenes derden; en hier voor beveelt hij hun het Gericht te Leyden, met alle daar toe behoorende diensten, om het te bedrijven en te regeeren met de geenen, die zij er tot 's Hertogs en Stads eere in zetten zouden; met magt om Schout, Schepenen, en alle andere diensten binnen de Vrijheid van Leyden, hoe ook genoemd, te zetten en te ontzetten, zoo dikwijls het hun nuttig zou schijnen, op de gewoone door de Keuren bepaalde tijden, behalven de Schoutsrekening, die aan den Hertog gedaan moest worden; en hij verklaart, zoo lang die

ſom niet was te rug gegeeven, niemand der door hun aangeſtelden te zullen afzetten. Met dit geld nu rembourſeert hij aan Filips van Wasſenaer, volgens den Zoen, zijne Obligatie ten laste van het Gerecht.

Doch ik keer tot de gevolgen der belegering voor de Stad zelve te rug. Op Dingsdag den twintigſten, 's daags na dat het Gerecht verzet was, kwamen de Domdeken van Utrecht, de Rentmeesters van Woerden en Voorn, de Bailluwen van Rhijnland en Kennemerland, en wierden, benevens veel andere goede lieden, op Stads kosten bij den jongſten Burgemeester onthaald, 't geen eene ſom van over de eenëntwintig en een half Pond bedroeg; en dergelijke onthaalen, of ten minſten het aanbieden van twee of meer kannen wijn, de kan van twaalf ſluivers, zag men een' geruimen tijd daarna ten opzicht van eene meenigte Mannen van aanzien, 't zij Leden van den Raad, 't zij andere hooge Amptenaaren, 't zij Gedeputeerden uit de nabuurige Steden, plaats grijpen, welken de nieuwsgierigheid, of gelukwenſchingen aan den tegenwoordigen Magiſtraat met hunne verheffing, en de Stad met haare bevrijding van een' geheelen ondergang, ſommigen ook andere onderhandelingen, herwaards heenvoerden. Eens, bij voorbeeld, kwam het Gerecht van Haarlem, om met het Leydſche voor hunne Poorteren te ſpreeken, wier goed vóór de Vede door die van deeze Stad genomen was (*d*), en eens om dezelfde reden dat van

(*d*) Ik weet niet, of dit op het zelfde geval, waarvan in een

van Delft, doch slechts voor een' enkelen burger.

Dan, op dien zelfden Dingsdag trokken reeds twee der Burgemeesters met een paar wagenen volks naar den Haag, waar de Hertog hen bij brieven ontbooden had *om sonderlinge saken wil, die hii mit him te spreken hadde, roerende van der stede van Leyden*, bij welke gelegenheid hij hen beval, wel in de Stad toe te zien, en de goede lieden *in rust en in vreden te setten.* Zij vertoefden hier twee dagen, en hunne gantsche reize, met het onthaal van lieden die zij bij zich ten eeten hadden, beliep op over de twintig Pond. Dit Artikel der Rekening schijnt duidelijk genoeg aan te wijzen, dat er, op den dag zelve van de Verzetting der Wet, ongeregeldheden moeten plaats gehad hebben, en eene gisting te ontdekken geweest zijn, die den Hertog ter ooren gekomen is; gelijk het vervolg ook zal doen blijken, dat dit nog eene geruime poos daarna zich van tijd tot tijd heeft doen opmerken. Des anderen daags vervoegde er zich

een volgend Artikel gesproken wordt, dan op iets anders slaa: dat er naamentlijk Koorn aan Haarlemsche burgers ontnomen was. Het Leydsche Gerecht vergaderde deswege op het Raadhuis, en liet de Koornmeeters, die het gemeeten hadden, komen, om te verneemen, wie het op de zolderen had doen leggen. Het is zonderling, dat er bij gelegenheid eener zoo gewoone verrichting van het Gerecht een post van over de vier Pond voor het geen op het Raadhuis verdronken, en bij Jan Meussoens gegeeten wierdt, op de Rekening staa.

zich wederom eene andere Deputatie van drie perfoonèn naar de Refidentie, met een' wagen volks, om eene Copie van den Zoen te vraagen, en den Hertog over andere dingen te komen fpreeken; welke Comisfie evenwel, niettegenftaande zij ook verfcheiden lieden bij zich ter maaltijd had, aan de Stad iets minder hoog te ftaan kwam. Het fchijnt echter niet, dat zij het Affchrift des Zoenbriefs mede gekreegen hebbe: want ik zie in 't vervolg, dat een Bode in den Haag bleef liggen, om er naar te wachten, die aan den Clercq, voor 't fchrijven, van Stadswege een' Arnhemfchen Gulden ter hand ftelde. Doch in 't midden der volgende week kwam Meester Heynric Scatter te Leyden, om den oorfpronkelijken Zoenbrief zelven door de Stad te doen bezegelen, 't geen dus op den dag, toen de Capitulatie getroffen wierdt, niet moet gefchied zijn.

Het vertrek der Stichtfche hulpbenden fchijnt intusfchen eene der eerfte gebeurtenisfen te zijn geweest, die na de overgaave heeft plaats gehad. Onze Chronijkfchrijvers beweeren, dat de Zoen aan hen terftond verbroken zij; en dat Jan van Egmond, uit wraak over het tot tweemaal toe verbranden van Ysfelftein door die van Utrecht, hen, toen zij boven Woerden gekomen waren, onverhoeds met zijne benden aangevallen, en er een groot gedeelte van verflagen, en de overigen in hunne vlucht tot voor de poorten hunner woonftad vervolgd hebbe.

be (*o*). De Rekeningen maaken hier van niet alleen geen gewag hoegenaamd, maar leeren ons, dat Jan van Vliet uit Leyden afgezonden wierdt, om die van Utrecht tot Maasland toe, en dus naar eene geheel andere zijde, te escorteeren; en des daags vóór de Capitulatie, toen men van de overgaave verzekerd was, kreeg de Bailluw van Rotterdam reeds last, om ſpoedig ſchepen te winnen, ten einde de Stichtenaaren naar Maasland weg te voeren. Ook zie ik, dat Floris van Borsſelen, en de Heer van Buren, eenigen uit dat Gewest tot Schoonhoven verzelden. Een ander wederom had een zeker getal onder hen naar de Nyevaart *geveiligd*, en tevens eenige Leydenaaren, die te Schoonhoven lagen, naar den Haag gebracht. Omtrent ſommigen der vreemde manſchap, welke ſchulden in de Stad gemaakt hadden, ontmoetede dit aftrekken echter eenige zwaarigheid. De Hertog ſchreef wel terſtond aan de Regeering, dat de geen die te Leyden tegen hem gelegen hadden, volgens den Zoen, vrij uit de Stad zouden vaaren met hunne goederen: doch, des Zaturdags van de eerſte week na de overgaave, trok op nieuw een Deputatie van een' Burgemeester en twee andere lieden met een paar wagenen volks naar de Hofplaats, ten einde voorſtellingen aan den Hertog te doen over de onbillijkheid, die het in zich ſloot, dat deeze lieden ver-

(*o*) HEDA, GOUDHOEVEN, SUFFRID. PETR., *Append. ad.* BEKAM *ad h. a.*

vertrokken, eer zij hunne schulden betaald hadden. En men zoude uit de woorden bijna opmaaken, dat zij in hun aanzoek, 't geen hen twee dagen afweezend hieldt, geslaagd zijn.

Met dit aftrekken der benden, die Leyden verdedigd hadden, ging tevens de terugtocht der geenen gepaard, die de Stad hadden helpen winnen. Zoo keerden, bij voorbeeld, de Gezellen van Buren met zevenëntagtig paerden over Gorinchem huiswaards, schoon hun Bevelhebber, zoo 't schijnt, met een gedeelte van zijn volk nog bij den Hertog in den Haag bleef; gelijk ook Gijsbert Piek er nog eene week of drie vertoefde, eer hij zich weder naar Gelderland begaf, en intusschen ten huize van Truiken Salm aldaar zestien Arnhemsche Gulden, op 's Vorsten kosten, verteerde. Van de andere benden wierden de Heusdenaars naar Oudewater gezonden, en de Ruiters van den Heer van Homoet eenigen tijd daarna naar Gelderland, van waar zij gekomen waren.

Van één der Blokhuizen, welke de Stad benauwd hadden, leeze ik nu ook dat het afgebroken, en het hout naar Gouda vervoerd wierdt, van waar men het niet lang daarna weder naar Geertruidenberg, op den tocht dien men derwaards ondernam, gebracht heeft. Binnen de Stad was men aan de andere zijde genoodzaakt, de rampen, die alle de openbaare Werken door het beleg geleeden hadden, te heelen, waarvan ons de bijzonderheden gedeeltelijk nog eenig denkbeeld van de verrichtingen der belegeraars,

zoo.

zoo wel als der belegerden, geeven zullen. Bij de Steenplaats van Gerrit Ymmensoon in den Rhijn was er een dam gelegd, dien men nu liet opwinden. De dijk buiten de Hooge Woerds Poort, welke opgedolven was geweest, wierdt op drie plaatsen gelijkgemaakt, en ook het Bolwerk in de Poort zelve, 't geen tot verdediging van de Stad schijnt opgericht te zijn, geöffend. Buiten de Haagsche Poort wierdt de aarde op dezelfde wijze gelijk gemaakt, en de dammen wierden er gebroken en uit den weg geruimd. Wat voor een werktuig *de dove Jaçob* geweest zij, die buiten 't Noirtsche Poorthuis stond, en voor het wegbreeken van welken de Gezellen omtrent een' Daler van onze munt kreegen, betuige ik niet te kunnen verklaaren. Overäl wierden de Vesten en Bolwerken digt gemaakt, en wat er aan beschadigd was hersteld, ook hier en daar weder paalen gestoken, waar aan een groote som voor hout- en ijzer-werk, benevens daggelden, besteed wierdt. Dirk Rosgens Toorn wierdt mede hersteld, met het Bolwerk dat er ingevallen was; eenige Waakhuizen gestopt en vermaakt; de valbrug in de Zijlpoort, die gebroken was, verlapt, en de doorgeschooten muur, gestopt; ook de geheel afgebrokene valbrug van Cost Verlooren weder in orde gebracht. Zelfs aan het Gasthuis kostede het eenig geld, om de hun toebehoorende slooten op te delven, en de bolwerken neder te werpen en effen te maaken. De manier van oorloogen van dien tijd, toen men eerst

even

even begonnen was met grof geschut de muuren en wallen om ver te rammeijen, schijnt nog wel geen' invloed op de straating der Stad te hebben kunnen oeffenen; doch die vóór het Raadhuis moet tog op de ééne of andere wijze bij gelegenheid van het Beleg bedorven zijn geraakt. Men zoude anderszins moeijelijk kunnen verklaaren, hoe op de Rekening juist de allereerste post van het verbeteren van Stads Werken, het leggen eener nieuwe straat, vijfëntwintig roeden ver op deeze hoogte, geweest kan zijn. Men ontboodt er zelfs zes Straatenmaakers uit andere Steden toe, die, behalven hunne daggelden, ook kleederen kreegen, terwijl nog twee man hier bij opperden; twintig tonnen steen, die men er toe bezigde, kwamen uit Haarlem, behalven een schip keisteenen die men er bij verbruikte, mitsgaders negentien schouwen zand. De steen wierdt voor een gedeelte uit het Gasthuis naar 't Raadhuis gekruid, en men zettede paalen, op dat 'er in 't begin niet over de nieuwe steenen gereeden zoude worden. Alles samen kostede aan de Stad omtrent vijfënzeventig Pond. Eindelijk wierden, eene korte poos na de Capitulatie, tien Vogelaars, die langs der Stede Vesten lagen, in het Raadhuis gebracht; *de grote Bosse*, zonder dat ik er de rede van kan nagaan, lag buiten de Stad, en wierdt nu ingehaald, en mede op het Raadhuis gevoerd. Het brengen van dezelve, zoo wel als het binnenvoeren der *bos-stenen*, die men vergaderen konde, kostte vier Pond; en er behoorde tot dit stuk een wagen, die

die een' disſelboom had, en dus voor twee paerden beſtemd was. Toen het even daarna weder naar Geertruidenberg moest reizen, ſtonden er negen Pond op de Rekening voor het Tranſport, en zes voor dat der kogels, die er in pasten; ook waren er groote blokken toe vervaerdigd, die mede derwaards ingeſcheept wierden, en waarvan de vracht, met die van een paar Vogelaars, en met een deel *bos-ſteens*, op tusſchen de agt en negen Ponden kwam. Men ziet hier uit, dat dit geen ſtuk geſchut van geringe hoedanigheid voor den toenmaaligen tijd moet geweest zijn.

Omtrent het naarkomen van den Zoen ſchijnen er van begin af aan reeds onrechtvaerdigheden gepleegd, en klagten voor den Hertog gebracht te zijn. Hij had wel, niet meer dan drie dagen na het ſluiten van dit Verdrag, brieven naar de Stad gezonden, met eene verklaaring, dat hij niet gedoogen wilde, dat iemand boven hetzelve bezwaard zou worden. Doch 's Woensdags van de tweede week, reedt er eene Deputatie van een' Burgemeester en twee andere Heeren, met een paar wagens volk, naar den Haag, om aan den Vorst voor te ſtellen, dat de Bailluwen en Rentmeesters de goederen der Poorters in verſcheiden Steden aantasteden, met verzoek dat dit niet langer geſchieden mogt: waarvan 't gevolg was, dat zij op nieuw een' brief verkreegen, in welken de Hertog wederom verklaarde, dat hij naar inhoud des Zoens gedaan wilde hebben, en niet anders. Nog op

op een' tijd, doch dien ik niet nauwkeurig bepaald vinde, klaagden ook een paar Gedeputeerden, die zich naar de Refidentie begeeven hadden, aan den Thefaurier over een' Rentmeester, die turf, aan Leydfche burgers toebehoorende, had verkocht, en heen liet vaaren; ook deeze kreeg last, naar inhoud van den Zoen te handelen, en zich aan dergelijke dingen voor 't vervolg niet meer fchuldig te maaken. Met den Heer van Egmond fchijnen foortgelijke moeijelijkheden te hebben plaats gehad, die, niettegenftaande de Hertog er eenige beflisfing in gaf, evenwel zoo fpoedig niet moeten gefchikt zijn. In de Stad zelve ging 't niet veel beter tusfchen de ingezetenen der twee partijën; en 't Gerecht was eens twee dagen achter één op 't Raadhuis vergaderd, om een onderzoek over allerhande perfoonen te doen, die 's nachts den lieden het hunne genomen hadden: geduurende welken tijd zij, gelijk meermaalen, wijn op 't Stadhuis lieten komen, doch famen ergens gingen eeten. Dan, 't waren inzonderheid zij, die, gelijk het mij voorkoomt, reeds in het jaar 1419, zoo uit Leyden, als uit andere Hollandfche Steden waren uitgeweeken, en te Schoonhoven lagen, welke nog van de gevolgen des oorlogs tegen Leyden het meest hadden uit te ftaan; zij worden ergens de Ballingen van Leyden geheeten, die te Schoonhoven lagen, en ik heb, van de onlusten van 't jaar te vooren fpreekende, reeds eenig gewag van hun moeten maaken. Deeze lieden, althans fommigen derzelven, beklaagden zich

zeer,

zeer, dat hun boven den Zoen veelerlei ſchade geſchied, en het Verdrag aan hen niet gehouden was. De Hertog ſchrijft hun op den twaalfden October, dat het in der daad zijne allerſterkſte meening was, dat de Zoen onverbroken aan een' iegelijk gehouden zou worden, 't geen hij met al zijn vermogen bevorderen wilde. Om echter voor te komen, dat er niet meerder onrust in 't land ontſtaan mogt, verzoekt en beveelt hij hen tevens, Schoonhoven terſtond te verlaaten, en zich naar den Briel, Haarlem, Schiedam of Alkmaar te begeeven, waar hij hen tegen een' ieder van alle geweld beveiligen zoude; aldaar moesten zij hem dan te kennen geeven, welke ſchade zij boven den Zoen geleeden hadden, en wie hun dezelve had aangedaan; waarna de Hertog, partijën van wederzijde gehoord hebbende, hen zoodanig zoude doen richten, dat het waereldkundig worden zou, dat hij hun voldoening gaf, en dat hun geen redenen overbleeven, om uit de Steden en het Land langer de wijk te neemen. Die onder hen, die hem hier in niet gehoorzaamen wilden, zou hij ſtraffen als wederſpannigen (*f*).

De Zoen intusſchen zelve was reeds drukkend genoeg voor de burgers; en het is de moeite waard, hier in eenige bijzonderheden te treeden omtrent de wijze, waaröp de aanzienlijke boete, in welke zij beſlagen waren, wierdt ingevorderd. Op den agt-ſten

(*f*) Zie de Bijlagen.

ſten October, toen de Graaffelijkheids-rekening, die ik vóór mij heb, geſlooten wierdt, is mij gebleeken, dat er nog een groote vijf duizend Schilden ontbraken; en een ſpecifique Lijst, bij dit Stuk bijgevoegd, noemt alle de ſchuldenaars van deeze ſomme op, naar de vier Quartieren, van Noordënde, Hogewoerd, Nieuwen Rijn, en Maarendorp, waar zij woonden, verdeeld; en ieder volgens den eerſten, tweeden, en derden dag van den Zoen geſchat; benevens die van verſcheiden nabuurige Steden en Dorpen, welke mede in de Stad gelegen hadden. Deeze Lijst toont tevens aan, dat de Ontvangers voor het invorderen der breuken iederen dag van den Zoen vijftig Schilden trokken, dus ſamen hondert en vijftig. Ook bewijst de Rekening, dat de geheele Zoen, met des Raads geld, en alle andere gelden, gelijk dat gedadingd was, boven de agttien- nog negen-, en dus ſamen zevenëntwintig duizend Schilden beliep. Merkwaardig zijn op de gemelde Lijst de naamen van eenigen der geenen, die deeze achterſtallen nog waren ſchuldig gebleeven. Zoo verſchijnt er te Leyden des Burggraafs gezinde, en, boven aan, Jonkheer Jan van Wasſenaer met zevenëntwintig *andere* bedienden van beide Kunnen, voorts Gerrit Jansz. van der Marsch, Gerrit van der Zyl, Dirk en Klaas Alboutz. op; als een inwooner van Rijnsburg, Dirk van Santhorst; onder Heemſtede, Heer Jan van Heemſtede en Aarnt van Hodenpyl: welke allen, behalven de arme Domeſtiquen des Burggraafs, het Verbond

bond met Utrecht getekend hadden. Doch boven deeze zevenëntwintig duizend Schilden, blijkt uit de volgende Rekening, die van October tot den volgenden April loopt, dat de Hertog ook nog van sommigen, welke zich te Leyden aan bijzondere misdrijven hadden schuldig gemaakt, doch misdrijven, die tot de de partijschappen van deezen tijd hunne betrekking hadden, breuken ontving; drie lieden onder anderen die een *upset* gemaakt hadden tegen Schout en Gerechten, waar bij zij, zoo 't schijnt, gevangen genomen wierden, betaalden, een, twee en drie hondert Schilden (*g*). Zekere Molenkamp te Leyden wierdt wegens de breuken, waarmede hij tegen den Landheer en zijne Heerlijkheid gebreukt en misdaan had, gevangen genomen, en kocht zijne vrijheid en straffeloosheid voor hondert Eng. Nobelen, en Willem van Leeuwen de zijne voor drie hondert Schilden. Van deezen word uitdrukkelijk gezegd, dat hij een gevangene des Hertogs was, sedert hij uit Leyden was gekomen, en daar binnen had gelegen. Nog een ander wierdt om dezelfde reden in eene boete van vier hondert Schilden geslagen. Doch dit alles kwam in geene vergelijking met Gerrit van Poelgeest. Ook

(*g*) Misschien behoort dit tot de geschiedenis der vechtpartij, van welke binnen dat zelfde tijdperk gesproken wordt, waarvan zekere Heyn Hughe het hoofd was, en die den Raad des Hertogs wederöm noodzaakte zich naar de Stad te begeeven: schoon het in dit geval eerst in Februarij des volgenden jaars kan hebben plaats gehad.

Ook hij was met zijne Broederen en Neeven, 't zij dan op zijn eigen Slot, 't zij, gelijk mij waarschijnlijker voorkomt, bij het overgaan van Leyden, met zijne Broederen en Neeven in 's Hertogs gevangenschap geraakt. De Vorst en zijn Raad bepaalen nu het Losgeld dier ongelukkige Familie op vier duizend Schilden. Wanneer men bij dit alles het rantsoen der mindere krijgsgevangenen rekent, zal de Vorst, tegen de kosten die hem het beleg veroorzaakt heeft, eene merkelijke vergoeding gevonden hebben in ver over de dertig duizend Schilden, of Dalers van onze Munt, waar mede de gunstige uitslag dier Vede zijne schatkist wederöm vulde. Eindelijk zie ik nog, dat men in den aanvang van September de Schotvangeren van Zoeterwoude en Hazerswoude, zoo wel als eenige uit Alkemade en de Woude, zonder uitstel naar den Haag ontboodt, om te betaalen 't geen zij van den Verdinge van Leyden nog schuldig waren. Wanneer men intusschen uit de Rekening, die met den agtsten October een einde neemt, overweegt, niet alleen hoe weinig er van het geld des Zoens nog onbetaald was overgebleeven, maar zelfs dat het er uitdrukkelijk bij verklaard wierdt, wie het zelve schuldig was: zoude men naauwelijks kunnen oplossen, hoe de agt goede Mannen, met het haatelijk werk der Taxatie binnen Leyden belast, omtrent deezen zelfden tijd de zwaarigheden, die zij daarbij ontmoeteden, aan den Hertog en zijn' Raad kwamen voorstellen, en er eerst op den agttienden October te Dordrecht eene beslissing

op

op ontvingen: indien men de oplosfing daarvan niet zoeken moest in het zoo veel laater liquideeren deezer Rekening, dan op den dag met welken zij ophieldt; gelijk in der daad eerst in 't midden des volgenden jaars gefchiedde. Uit de beflisfing zal men van zelve de gefchilpunten kunnen opmaaken. Weduwen en Weezen moesten zoo wel als anderen betaalen, en indien hun hunne huizen buiten Leyden afgebrand waren, mogten zij er dezelve voor in rekening brengen (*die voor toefpreken*). Ook de Priesterfchap zou van haar waereldlijk goed mede in de Hesfing opbrengen, zoo wel als die binnen Leyden gelegen hadden, 't zij Poorters of Gasten. Die van den *lichten Gefelfchap* (*h*) kwamen even weinig vrij; en wat de Contributie van den voormaaligen Burggraaf en van Brederode betrof, dit zoude bepaald worden door de geen, die over den Zoen zelven geftaan hadden (*i*). Een week of zes daarna (*k*) liet de Hertog, die zich fteeds te Dordrecht bevondt, aan Schout, Burgemeesters, Schepenen en Raad nog een ander Stuk over deeze moeijelijke zaak toekomen. Hij

(*h*) Ik durf de betekenis van deeze uitdrukking niet nauwkeurig opgeeven: doch Gezelfchap koomt in de Rekeningen meest als dienstdoende benden voor, en ligt Gezelfchap verfchijnt in andere Steden daarna niet in den besten zin.

(*i*) Zie de Bijlage. Hoe hoog de Burggraaf daarna gefteld zij, heb ik uit de Rekeningen niet kunnen ontdekken.

(*k*) *d.* 24 Nov. Zie de Bijlagen.

Hij had naamentlijk gehoord, dat er zich lieden bevonden, die de ingezetenen van Leyden schatteden, en hun het hunne afpersten, zonder dat er recht van geschiedde. Hij beveelt hieröm, op verbeurte van lijf en goed, dat niemand den anderen noch schatten, noch hem 't zijne afdrukken, noch dringen mocht, 't zij heimelijk of openbaar, op welke wijze het dan ook geschiedde; doch had men wettige eisschen op iemands goed, zoo konde men hem deswege in rechten aanspreeken. Wien eenig geweld langs deezen weg was aangedaan, of dien het in 't vervolg mogt aangedaan worden, deeze had slechts bij hem te komen klaagen, wanneer hij den beleediger zoodanig straffen zou, dat zich een ander eeuwiglijk zou hoeden en wachten: dewijl hij (en van deeze spreekwijze had hij zich in een Stuk, zoo even beschreeven, insgelijks reeds bediend) *force en geweld uit het land wilde hebben:* 't geen zeer natuurlijk is, wanneer men eens door *force en geweld* zich zelve aan 't hoofd eenes lands gesteld heeft. Eindelijk op den derden December ontboodt de Hertog den Schout en de Burgemeesteren van Leyden onmiddelijk bij zich in den Haag van wegen de geenen, die 't geld van den Zoen nog niet betaald hadden; en Boudewyn van Zwieten wierdt tevens naar de Stad gezonden, om een deel gelds te ontvangen, dat nog aan eenige Poorteren ontbrak, die met den Hertog uit geweest waren. Op den agtsten Januarij 1421 wierdt hij er andermaal om dezelfde ach-

achterstallen heen gezonden; en in 't midden van Februarij kreegen verscheiden groote Steden in den omtrek, zoo wel als de Bailluw van Kennemerland, brieven van den Raad, met verbod dat iemand te Leyden zijne goederen binnen hun rechtsgebied verkocht, zo de Hertog niet alvoorens van het geld van den Zoen verzekerd ware. In Maart schijnt er een gedeelte van afbetaald te zijn, 't geen Boudewyn van Zwieten toen uit de Stad, in welke hij zich nog eenigen tijd daarna bevondt, aan den Thesaurier deed toekomen.

Dan, behalven de geduchte som die de Zoen aan Leyden kostede, waren er nog andere meer gewoone schulden, tot welke de Stad aan haaren Landsheer verplicht was. Van de dertien hondert Kroonen wegens den Sleijschat en de Bede, om welke men haar in 't begin des jaars zoo dikwijls vruchteloos gemaand had, vinde ik na de verövering geen gewag altoos meer gemaakt. Doch op St. Jan laatstleeden, en dus geduurende het beleg zelve, was er op nieuw een Termijn der Bede van zeven hondert Kroonen verscheenen. De Hertog ontboodt den Burgemeester Heerman eenigen tijd na den Zoen bij zich in den Haag, om hem deeze som ter hand te stellen: doch Pieter Butenwech, zekerlijk een der Burgemeesteren, die onder 't beleg regeerde en vervolgens afgezet was, had in zijne laatste rekening drie hondert Kroonen hiervan veräntwoord, als betaald aan Dirk Willemszoon (misschien wel zijn' Ampt-

genoot: ten minsten ik vinde onder de aanzienlijke Hoeksche Burgers éénen Dirk Willem Gerrits zoons zoon, en éénen Dirk Willem Ysbrants zoons zoon); de Hertog wilde dit echter niet gedoogen, en zeide tot den Poortmeester, dat dit geld aan hem behoorde, met bevel aan de Stad, om het zijnen Thesaurier ter hand te stellen en anders niemand: gelijk toen ook bij Termijnen geschiedde. 't Was deels om deeze som te vinden, deels ook om te betaalen *den cost, die die van Leyden gedaen hadden mit onssen genadighen Heer in 't besit voir Leyden, dair si mit dien dienst, ende mit vervolch, ende mit hulp van vrienden bii horen recht bleven*, dat het Gerecht met de Vroedschap besloten eene Negotiatie in Lijfrenten te doen, die hun 's jaarlijks op twee hondert Nobelen zou te staan komen. De Rekening bevat de naamen der geenen, op wier hoofden men het geld belegd had. Behalven eene Warmondsche Non, die het haare op haar lijf alleen, tegen den penning zeven en een half, geplaatst had, hadden al de andere deelneemers het hunne op twee hoofden tegen den penning negen uitgezet. Voor 't overige had de Bieräccijns die in 't jaar te vooren over de drie duizend Ponden had opgebracht, in het loopende niet eens zoo veel gegolden, om er de gewoone som van Lijfrenten, welke de Stad om deezen tijd schuldig was, uit te voldoen, hoe zeer dezelve niet meer bedroeg dan hondert zesëndertig Pond, vier Schellingen en agt Penningen.

Hier

Hier zoude ik gerekend kunnen worden mijne taak te hebben afgeweeven, daar de volgende gebeurtenisfen der Stad, zelfs in het jaar der belegering, niet onmiddelijk tot mijn doelwit behooren: dan, terwijl fommige derzelven althans als een vrij natuurlijk gevolg daarvan befchouwd kunnen worden, en men nog eenige maanden lang in eene geftadige vrees fchijnt gebleeven te zijn voor nieuwe opfchuddingen der Hoekfchen, of aanvallen van het met den krijg nog voortgaande Sticht: iets dat op de rust van Leyden een' zoo aanmerkelijken invloed had: zal ik, met voorbijgang van den dubbelen Geertruidenbergfchen tocht, welke tegen nieuwe beweegingen der Brabanders, die zich van die plaats wilden meester maaken, ingericht was, en waar van men het voornaamfte in de Bijlagen vinden zal, nog met een woord van de maatregelen fpreeken, die men in dit jaar tot beveiliging van Leyden en het Gewest naar de Stichtfche zijde, en tegen de Hoekfche partij, gemeend heeft te moeten neemen: alles evenwel niet verder dan voor zoo veel het de Stad betreft.

Bijna onmiddelijk na het fluiten der Capitulatie, wierdt er in den Haag een Dagvaart gehouden der gemeene Steden van het Gewest, over eene korte reize die de Hertog meende te doen, en om vast te ftellen, hoe men de paalen van het Land het best bezetten zoude, zoo in Zuidholland, als ook te Oudewater en te Woerden daar 't behoorde, te water en te land. Leyden, 't welk federt haaren Vre-

de met den Landsheer weder in alle voorrechten der Hollandſche Steden deelde, en, gelijk deeze, op herhaalde Dagvaarten over alle de gewigtigſte belangen van het Gewest geraadpleegd wierdt, zondt hier ook eene Deputatie, uit den tweeden Burgemeester en een paar andere Heeren beſtaande, welke in de Reſidentie prachtig leefden, tweemaal de Stad Haarlem, eens den Heer van Egmond, verſcheiden Rentmeesters en andere lieden van aanzien bij zich ter tafel noodigden, en ook in de agt dagen, die zij hier doorbrachten, de reiskosten er echter bijgerekend, over de een en veertig Pond verteerden (*l*). Het moet ſlechts weinig dagen daarna geweest zijn, dat de Stad een' *haastelijken* brief van den Hertog ontving, om zonder uitſtel hondert gewapenden naar Oudewater te zenden, om de onrusten, die zich daar geopenbaard hadden, te helpen dempen. Die van den Gerechte vergaderden terſtond op 't Raadhuis, om de lieden te kiezen, die derwaards heen trek-

(*l*) Deeze of eene der andere Deputatiën zal denkelijk ook aan Pieter Enghelsſoen in den Haag de nieuwe glazen hebben doen ter hand ſtellen, die de Stad hem tot ſchavergoeding ſchonk, *alſoe die van Leyden aldair geweest hadden, en al ſiin glaſen an twee geſlaghen hadden, en alſoe hii onsſe waerd was:* de nieuwe glazen kosteden vier Pond. Zoude dit ook in de ſtrooppartij geſchied zijn, die de Chronijkſchrijvers ons verhaalen, dat, nog vóór het beleg, door de Leydenaaren in den Haag wierdt ondernomen?

trekken zouden; op Dingsdag den derden September begaven zich in der daad de jongste Burgemeester, hoewel slechts met tagtig, en niet met hondert man, op vijftien wagens gelaaden, naar die Stad, en bleeven er negentien dagen lang; elk man kreeg omtrent vijf Groot des daags voor de kost; de wagens liepen op vijfenvijftig Pond; doch de Burgemeester, die onmiddelijk schijnt te rug gekomen te zijn, bracht niets in rekening dan zes Pond, voor lieden die hij bij zich ten eeten had gehad. Het geheele intusschen kwam der Stad op drie hondert vijftien Pond te staan.

De Thesauriers Rekening spreekt nog van een' brief des Hertogs van den vierden September, aan verscheiden Bailluwen en Steden geschreeven, en onder anderen aan Leyden, met last, dat een ieder *alsulke gewapenden als overdragen waren te senden* bij den Raad, naar Oudewater en Woerden zou doen vertrekken. Ten opzicht van de eerste deezer plaatsen, schijnt de Stad het bij het reeds verrichte te hebben laaten berusten: doch ten opzicht van Woerden, gedroeg zij zich aan het geen tusschen den Hertog en de Steden, omtrent het bezetten der grenzen, en het aantal gewapende manschap, 't welk iedere Stad daartoe leveren zoude, was overëengekomen; en voor dien tocht had men Leyden op dertig man geschat. 't Gerecht vergaderde weder om de *Wapentuyerres*, gelijk zij genoemd worden, te kiezen en *wt te bieden;* waar voor, behalven een Pond of zes, die het Collegie verteerde, elk der agt Schepenen, de

Clercq en de Boden, twee Tuinen, en twee Knechts elk éénen Tuin kreegen. Deeze tweeëntwintig Tuinen maakten famen iets over de drieëndertig van onze Stuivers uit. De derde Burgemeester voerde nu op Vrijdag den zesden September deeze dertig man op zeven wagens over Oudewater naar Woerden. Men had hen faamgefteld uit een' Hooftman, welke Pieter van Leyden was, en tien Bots (niet veel meer dan vijf Stuivers) trok; uit negen Schut, die elk de helft, en twintig Wapentuijerres, die elk vier Bots des daags genooten; zij bleeven er vierëntwintig dagen lang, en de Burgemeester keerde reeds op den vierden dag te rug. Doch op den agtëntwintigften September, toen deeze kleine bende vernieuwd moest worden, ging hij er met een' anderen Hoofdman, dien men maar agt Bots voor elken dag toeleide, en met tien Schuts en het voorig getal van Wapentuijerres, wederom heen, welke er toen tweeënveertig dagen bleeven liggen. Het geheele kostte aan de Stad niet ver van de zevendehalf hondert Pond.

In der daad fchijnen ook de Stichtenaaren toen geen geringe reden tot vrees te hebben ingeboezemd. Gerrit van Heemskerk kwam eens van 's Hertogs wege binnen Leyden, om het Gerecht te waarfchuwen, dat men wel op zijne hoede, en ieder man met zijn harnas bereid zoude zijn: daar men vernomen had, dat de Stad en het Sticht eene groote Vergadering gemaakt hadden

den (*m*). Hij at te dier tijd met het Gerecht bij den Burgemeester van der Laan, die er over de tien Pond voor in rekening bracht. Op den twintigsten September, terwijl de Hertog in Zeeland was, lag hij zelfs binnen de Stad, om ze te bewaaren, toen men weder een groot onthaal van over de zeventien Ponden voor hem aanrichtte. Bij raade en goeddunken van deezen Edelman wierdt er ook iemand omtrent deezen tijd door de Regeering naar Haarlem gezonden, nadien hij bericht had bekomen, dat er tot Brederode en daaromtrent Vergadering was; hij vermaande de Regeering wel toe te zien of zij iets verneemen mogten, en verzocht haar hem in dit geval te waarschuwen, gelijk hij ook van zijne zijde doen zou, indien hem iets ter oore kwam. Nog op een' anderen tijd wierdt er een Bode tevens met een' Knecht van Heemskerk in een' nacht in groote haast naar Haarlem afgevaardigd, *om eenre sonderlinge bootschip roerende van der Stadt van Utrecht.* Dan, het bleef niet bij de enkele vrees. De Alphenaaren kwamen de echte tijding in de Stad brengen, dat die van Utrecht in

(*m*) Ik zie ook in de Rekening een' Stads-Officiant beloonen, om dat hij tot tweemaal toe langs der Stede riep, dat een ieder zijn harnas gereed zou hebben, om de banier na te volgen, als men de brandklok sloeg; en aan den Heer van Egmond wierdt geschreeven, dat, tot welken tijde ook de banier der Stad zoude uit zijn, hij dezelve met al zijne magt zou navolgen.

in Arleveen en in den omtrek aan 't branden waren. De klok wierdt toen geslagen, en men beval, dat alle de geenen, welke boven de twintig en beneden de zestig jaaren telden, de baniere zouden volgen. Gerrit van Heemskerken, die nog steeds in de Stad bevel voerde, stelde zich aan 't hoofd (*n*); en met hem en den Bailluw van Rijnland trok de Stad met haare baniere, die in een' koker gedraagen wierdt, naar buiten, om de geweldenaarijen der Stichtschen tegen te gaan. Ik bevinde mij noch in staat het aantal volks te noemen, 't geen derwaards mede getoogen is, noch de langduurigheid, noch den uitslag deezer onderneeming. Alleenlijk wordt dezelve in de Stads Rekening de reize met de baniere naar Zwammerdam geheeten; en ik zie, dat zij van kost; van wagenhuur binnen de Stad, en van landwagenen, *aelmans* en schuiten; van eeten en drinken op verscheiden plaatsen op de Dorpen; en voords van het onthaal, 't welk aan den Ridder en den Bailluw, toen men terug gekomen was, geschiedde, aan de Regeering op iets over de twee hondert en vijfëntwintig Ponden te staan kwam. Geduurende al den tijd, dat deeze bevreesdheid voor de Stichtenaaren duurde, nam men in de Stad

(*n*) Ik weet niet of het bij deeze gelegenheid, dan wel bij een' vroegeren in- of doortocht geweest zij, dat men hem van Stadswege agt mingelen wijn aanboodt, terwijl hij op zijn' wagen zat, en met veel gezins op de groote brugge stil hieldt.

Stad de zorgvuldigste maatregelen van veiligheid. 't Gerecht vergaderde opzettelijk op 't Raadhuis, om de lieden te benoemen, die de poorten bewaaren zouden, en de Hoofdmannen, die *die wake bieden souden;* zeventien dagen of nachten lang wierden de Rijnsburgsche, en de Hoogewoerds Poort, en twaalf het Noortpoorthuis, en 't huis der Haarlemsche Poort door een' of twee Gezellen bewaakt, waar voor men hen met drie à vier Stuivers 's daags beloonde. Voor het waaken op den Pieterskerk toren zie ik verschillende Posten veräntwoord: een onder anderen van een paaf Knechts, die er gezonden wierden toen die van Utrecht *in roere waren;* een van Jacob den Coster, die er met nog iemand zeventien nachten gewaakt had; en nog een van twee man, die er de wacht hielden éénen nacht toen die van Utrecht voor Arleveen waren. Twintig nachten lang voer men met eene schuit de Vesten om; en een paar lieden voeren noch eens een' nacht in den omtrek der Stad met het zelfde oogmerk. Vóór het Stadhuis wierden sedert des Hertogs intreê binnen Leyden, zoo 't schijnt tot in November, drie Ton *Torken* verbrand, de Ton tegen zes Pond gerekend; en Floris, die de Schouw voert, bewaarde zeven nachten lang, van die zelfde komst des Hertogs afgerekend, de Vuurpan vóór dit gebouw; terwijl er, geduurende de twaalf weeken, over welke de Stads Rekening loopt, zes hondert veertig mingelen Kuyt des nachts *in de wake* gedronken wierden,

twee

twee mingelen omtrent voor een' Stuiver. Eindelijk vinde ik ook nog, dat de twee Stadsboden buitengewoon beloond wierden, elk met twee Schilden, nadien zij veel hadden rondgeloopen, om de lieden *wt te bieden, en veel anders onleden gehadt hebben;* gelijk ook de twee Stadsknechts ieder een paar Arnhemsche Gulden ontvingen, die insgelijks veel *onleden* hadden gehad, zoo van rondloopen, als van 's nachts langs de Stad rond te rijden.

Intusschen bleef het, ten opzicht van alle de gevaaren, welke Leyden zich van de zijde der Stichtenaaren geduurig voorstelde, bij de enkele vrees. Deeze vijanden der Stad in den aanvang en tegen het einde van het jaar, en tusschen beiden haare noodlottige vrienden, vermogten, zoo lang zij nog in den oorlog met Jan van Beijeren volhardden, dat is tot in den Zomer van 1422, haar geen weezentlijk nadeel toe te brengen; en Leyden, zoo wel als het gantsche Gewest, gehoorzaamden aan dien Vorst zonder hem meer ontrukt te kunnen worden, het overige van zijn leven, 't geen echter niet veel langer, dan een groote vier jaaren wierdt uitgerekt, toen hem de dood plotseling in den Haag, waar hij zijn gewoon verblijf hieldt, overviel: 't zij hem dan, gelijk de meesten onzer Geschiedschrijvers verhaalen, eene beroerte aan het tijdelijke ontrukt; 't zij, gelijk anderen beweeren, het vergif de ongerechtigheden gewroken hebbe, aan welke hij zich,

door

door het ontrooven der Graaffchappen aan zijne Nicht, had fchuldig gemaakt (*o*).

(*o*) SUFFRIDUS PETR. namentlijk verzekert, dat dit door een Hoeksch Edelman, Jan van Vliet, ten uitvoer gebracht zij, die deswegens vóór het Hof in den Haag onthoofd wierdt, en toen gevierendeeld: wordende de vier deelen van den ongelukkigen aan de vier Steden van Holland toegezonden, om daar ftukswijze voor de poorten te worden opgehangen. Anderen, die ook van een vergeeven des Hertogs fpreeken, befchuldigen Jacoba's Moeder zelve, van er de aanlegfter van geweest te zijn. Zie GOUDHOEVEN 448. De geheele Executie van Jan van Vliet, althans om deeze reden, koomt mij meer dan twijffelachtig voor; en de vergeeving des Hertogs fteunt mogelijk op geen vaster gronden. Voor 't overige blijkt uit MIERIS IV 798., dat Jan van Beijeren in de Kloosterkerk, en niet in de Hofkapel begraaven wierdt.

BIJLAGEN.

BIJLAGEN.

I.

Keure der Stad Leyden tegen allerhande Boeverij- en Dobbelspelen, gemaakt en gekeurd bij den Schout en acht Schepenen der Stad Leyden, om stand te grijpen binnen dezelve Stad en de Vrijheid. Van den 1. Oct. 1397 (*a*).

Want alle onredelike boeuerijen ghehantiert worden, die verboden hebben ghewest, soe en wil 't Gerecht niet, dat men die langher hantiert. Daer om hebben die Rechter mit achte Scepenen eendrachtelic ghecuert een verclaringhe, dat ghien man of wijf, die binnen Leyden poirter of poirtesse sien, binnen der vrijheden van Leyden, noch binnen eenre haluer mile nae Leyden, en sullen dobblen, quaerten, quaken, zeylen, noch gheen spel, dat men

(*a*) Uit de M. S. *Privilegien van Leyden*, van den Oud-Griffier VAN ALPHEN, berustende onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

men mit tairningen of mit quaertſpelen ſpeelt, pijsen, keylen, effen ende oneffen, cruus ende munt te werpen, koten om ghelt, noch gheentehande bouerieſpelen hoe die ghenoemt ſijn. Ende wair yement, die deſe verbode ſpelen dede, die ſel die Rechter anſpreken mit twien tughen, dat Scepene kennen dat wittachtige tughe ſijn.

Wair oec dat ſake, dattie Rechter dair ghenen tuuch of en hadden, ſo ſel hi die anſpreken up hoiren eet, ende die dair niet zweeren en willen, of die mit tughen bedraghen worden, als voirſcreven es, die ſullen verbueren 32 ß, dair of die Grave 15 ß, die Burchgrave 7½ ß, die Stede 7½, ende die Scout 2 ß.

Ende deſe ſullen des anderen dagen, nae dat ſi verwonnen worden, uter Stede van Leyden gaen, ende niet weder in die Stede comen binnen 14 dagen dair nae, bi eenre boete van 10 ℔ elx daghes, die ſi binnen der Stede bleven of quamen. Ende tenden 14 dagen niet weder in die Stede te comen, eerſi voldaen hebben van den 32 ß bider boete van 10 ℔.

Item alle die ghenen, tſij man of wijf, die gheen poirter of poirteſſe en ſijn te Leyden, ende enich verboden ſpel ſpeelden binnen der vrijheden van Leyden, die ſal men verwinnen in alre manieren als voirſcreven ſtaet, ende ſullen verbueren die boete van 32 ß, mar ſi ſullen rechtevoirt, als ſi verwonnen ſijn, in gaen legghen binnen Leiden in alre manieren, ende uptie ſelve boete als voirſcreven ſtaet.

Item

Item ſo ſel die Rechter die ſpeelres anſpreken binnen 14 dagen nae dat ſi gheſpeelt hebben, ende die herberghe in ſijnre claghe noemen dairt geſciet is, of ſi ſullen dair mede quyt weſen.

Item ſo is hier buten bezondert, wanneer onſe Heer van Hollant, onſe Vrouwe van Hollant, of enich van ſinen Kinderen binnen Leyden ſijn, dat dan een yghelic doblen mach, terwilen dat ſi hier binnen ſijn, ſonder verbuerniſſe.

Item alle ſcijfſpel, dat men mit ſcijuen ſpeelt, als wortafelen, langhen in twien borden, pissten, ſaelgen, eerst an cloten ende wicken, mach een yghelic ſpelen hoe hi wil, ſonder verbuerniſſe.

Deſe cueren van doblen worden verclairt up ſinte Bauen dach Anno 97.

I I.

Uittrekſel uit de Theſauriers-Rekening van Holland, gedaan door Floris van Borſſelen, van 14. Febr. 1419 tot 14. Febr. 1420 (a).

Groote Foureynen.

Item 13 dage in mairte Jan van waſſenair betaelt en (b) hij verteert hadde mit een deel geſellen — al.

(a) In deeze Rekening, waar alles volgens gewoonte in Ponden Vlaamsch van zes van onze Gulden, in Schellingen en Groot, aan de onzen gelijk, wordt uitgedrukt, en waar voorts in 't hoofd gezegd wordt, dat de nieuwe Engelſche Nobel er tegen tien Schell. of een' Driegulden in wordt verantwoord, bedraagt de ontvang 4689 ℔, 16 ß, 11 d. gr.; en de uitgaaf 7426 ℔, 17 ß, 3 d. gr, 1 Eng. Zij wierdt geſlooten te St. Maartensdyk, en gedaan aan den Hertog van Brabant, doch in tegenwoordigheid des Hertogs van Beijeren, en van de Raaden der beide Hertogen, de Heeren van Gaasbeek, Egmond, en Heemskerk, Mr. Jan Bont, Baernt uten Enge, Ghijsbr. Pieck en andere Raaden, Secretaris en Clerken, op den 19. April 1420. Zij berust op de Hollandſche Domeinkamer.

(b) Ik zal voor de verkorting op alle deeze Rekeningen ſlechts *en* en niet *ende* zetten, waar een teken boven de *n* in dezelve aanduidt, dat men *ende* leezen moet.

alſo als hij mitten Treſor. geweest hadde tot hairlem om der onrusten wille, die uptie tijt tot Scagen was, dair die Treſor. aldair omme getogen ſoude hebben, en uptie tijt niet vorder en togen 13 airnh. gulden. Fac. . . 2 ß, 9 ß, 10 d. gr.

Item vp onſer vrouwen dach annunciatio (25. Maart) was Hr. heynric van waſſenair geſent mit 200 gewapent uter hage tot montfoirdé, om die van vtrecht te veyligen, die upter dachvairt gecomen ſouden hebben ter goude, dair miin genadige Heer van beyeren up tie tijt, en miins genadichs Heren Rade van brabant waren, die die van vtrecht wederboden. Dez verteerde Hr heynric — 105 Holl. ſcilde 33 gr. fac. . 23 ß, 15 ß, 3 d. gr.

Item Phillips die hont betaelt en hij verteert hadde, alſo als him die Treſor. geſent hadde in allen ſteden van hollant en van zeelant, om te doen bezegelen van den ſteden die brieue van den 100,000 Noblen, die miin gen. Hr van Beyeren na inhouden der zoene ſoude hebben, en hij verteerde binnen 27 dage dat hij wt was, mit wagenhuer en ſciphuer, tſamen, ... 6 ß, 3 ß, 11 d. gr.

Item 18 dage in meye twee valkenairs, die miin gen. Hr van brabant in hollant geſent hadde, en gecomen waren van minen Hr. van ſimpoel, dair die Treſor. himluden off betaelde voir horen coste, die ſij in den hage en tot leyden gedaen hadden, binnen 14 dagen, mit drien pairden en tween knechten, en 7 ſtuc valcvogel, elc man 10 gr. 's dages. —

 Item

Item voir horen pairden, coste elc pairt 4 gr. snachts. — Item voir hoir aesgelt voir horen vogelen 6 ß, 8 gr. Item denselven gegeven te teergelde wederomme in brabant te trecken 23 ß. Fac. . . . . 4 ℔, 10 ß, 4 d. gr.

Item so waeren een deel lichter knechten, die enen burger van vtrecht gescat en geuangen hadden; dat geschiede wt Aemsterdamme en dair weder inne, en in miins gen. Hr lande van brabant in holl., alfo dat die Tresor. bii goetduncken van den Rade, want hij niet anders en wiste, dan conden die van vtr. enige reden vinden, of wege, sii wouden up Holl. oirlogen: dair omme hij der seluer stadt richtinge dair of dede, en heeft him betaelt alsulc gelt, als horen burger of gescat was en genomen; dat beliep, na inhouden der quitancy mitter stads segel begelt — 's manendags post Assumpcio (na 15. Aug.) — . . . . . 20 ℔, 14 ß.

Item so waren den Tresor. van holl. zeker verbodinge en tidinge gecomen van den huyse tot medenblic, off men dat mocht gebracht hebben an der geenre handen, dat minen gen. Hr van Brabant en sinen lande van holl. tot groeten scaden en hinder gecomen mochte hebben. En oic want dirc van santhorst vast vreemde wege buten socht, en misselic geueerde hadde, dat den Tresor. en den Rade zeer verdochte. So versorchde hii dairomme dat quaetste, en suckede Hrn. aerndt van leyenberch dair omme, en om sekere andere boitscappen an minen gen. Hr. van bra-

brabant. Alſo dat miin gen. Hr. dair omme den Treſor. ſcreef, dat hij dat voirſcr. ſlot ſoude innemen, mit wat wege dat hij dat ſoude mogen toebrengen. En dez ſtarcte him dair omme die Treſor. want him niet goet en dochte langer gemerret, en toich dairomme ten huyſewairt; dat was vpten 20ſten dach in Augusto, dair hij ſiin prouande doe vpmaecte, en was wt in varen en in keeren, eer hij dat huus increech, en tgedadingt wort, 15 dage lanc. enz. . 138 ℔, 7 ß, 11 d. gr. 2 eng.

Item want die Treſor. van der Stadt van vtrecht niet vernemen en conde anders, dan dat miin gen. Hr van brabant, en ſiin lant altijt tot horen wille hoede ſouden moeten dragen; So en dorst dair omme die Treſor. die palen van den lande onverwaert niet ſtaende laten; En ſeynde dair omme Hrn. jan van den vlyet tot Oudewater dez ſonnendages na onſer vrouwen dach aſſumpcio lestleden, die vptie tijt dair innelach mit 7 knechten 21 dage lanc dair na, en verteerde darenbinnen, mits dat hii tot vtrecht vp ter dachvairt mede was biden Rade, tſamen — 28 holl. ſcilde 't ſtuc 54 gr. Fac. . 6 ℔, 6 ß.

Item omtrent 20 dage in Septembri, ſo hadden te dage geweest tutr. van miins gen. Hrs. wegen van brabant, die Treſor., die jonchr. van gaesbeke, willam van bredenroeden, en anders miins Hrn Rade, omme te weten, wez miin Hr. en die ſtat van vtrecht noch te zynne hadden, mitter onvrede miins Hr van Beyeren, off zij minen Hr. dair vp

woude veeden mit finen lande van holl. Des en verstonden die Rait niet off, dan dat mijn gen. Hr. van brabant dair niet wtgefondert en foude wefen. Alfo dat die Trefor. bij Rade van den Rade beval Hrn jan van den vlyet, bii him te nemen tot oudewater 32 gewapende die hij aldair brochte, dair die tijt of in ghinc vpten 23ften dach in Septembri, en duerde dair na 36 dage. —— Item noch —— van 10 dage dat hij aldair lach mit 14 gewapende enz. , , 42 ℔, 1 ß, 6 d. gr.

Item up finte martijnsdach in den winter, fo wert daniel jansz. van mateneffe bij goetduncken van den Rade gefent mit alrehande bootfcappen an minen gen. Hr. van Beyeren tot lutzenborch, rueerende van den faken en geftanden van den bisfcop en der ftat van vtrecht enz. , 4 ℔, 19 ß.

Item vp finte katrinen avont om der tydingen wille, die van vtrecht quamen, vranck van Cralinge, en daniel van Cralingen uter hage ter goude gefent, om totten flote te helpen zien, geg. te teergelde 10 airnh. gl. , . 38 ß, 4 d. gr.

Item want die Trefor. van holl. thuys tot medemblic ingecregen hadde van dirc van fanthorst tot behoef miinres gen. Hr, fo beual die Trefor. dair omme, overmits vreemde tydinge, die him dagelix quamen van die van vtrecht, en den oestvryefen, Daniel van Cralingen & ghijsbr. van Ryetuelt, dat voirfcr. huys te bewaeren, en dat namen fij aen vpten 29ften dach in Augusto, en hebben dat famentlic be-

bewairt tot 16 dage in decembri —— tot dat die Tresor. dat alleen beual ghijsbr. van Ryetuelt enz. . . . 24 ℔, 14 ß.

Item noch wtgegeven en betaelt van coste, die Hr. Adriaen van terlonge, heynr. hermanszoen, willam van boechout mit anders goeden mannen deden, also als die Tresor. himluden gesent hadde van der goude en van scoenhoven, om te geleyden die van vtrecht ter dachuairt tot scoenhouen, dair miins gen. Hrn. Rade van brabant te dage gecomen waren, omtr. 18 dage in decembr. lestleden enz. 34 ß, 1 d. gr.

Item 10 dage in januario herman piilmaker van drien tonnen scuts, die die Tresor. jegen him tot miins Hrn. behoef coste, en tot Oudewater gesent worden bi den seluen, costen elke tonne 7½ Holl. scilt. —— Item —— van een deel bussen en andere gereescap vter hage tot oudewater te voeren tot tween tiden, also alsmen dat aldair behoefde, om der dadinge wille van die van vtrecht, 4 eng. nob. fac. 't samen . . . 7 ℔, 1 ß, 3 d. gr.

—— Item noch also als hij (Florens van Abele) mit anders den Rade van zeelant ontboden was bi den tresor. ter goude, om der saken wille van vtrecht —— omtr. 8 dage in febr. enz. Fac. . . . . . . 15 ℔.

Item wtgeg. en betaelt Andries morre, gelijc den coop dair of bii herman piilmaker gemaect wort, en bi den selven en daniel van Cralingen tot Oudewater geleuert siin tot miins Hrn. bussen behoef, die

die die Tresor. aldair gesent hadde, 1200 cleynre busfteen, miin een vierendeel. 6 ℔, 1 ß, 6 d. gr.

(Het volgende Artikel spreekt van knechten en paerden, eenigen tijd achter een, tot 14 Febr. te Oudewater in bezetting gelegd) 46 ℔, 17 ß, 8 d. gr.

Item also als die Tresor. aenquam en ontboden wort, dat die flote vp ten palen van den lande onbewairt ftonden, So seijnde dair omme, omme 't gestants wille van die van vtrecht, de Tresor. binnen woirden eerst, en hii seynde van der goude, en hij aldair nam bii den gerechte en burgermeysters aldair vp ten 18st dach in januario viiftich gewapent enz. . . . 23 ℔, 13 ß, 2 d. gr.

Pairde ende Zadelrie.

Item noch betaelt bii miinre gen. vrouwen beuelen Hrn. heynric van wassenair, en hij miinre gen. vrouwen in hoirs selfs hant geleent hadde, om een peert mede te betalen, dat sij sculdich was, — 80 vrancz. crone, 't stuc 66 gr. . . . 22 ℔.

Van lakenen wtgegeven.

Item noch betaelt, en den Coralen en den coster van der capellen in den hage geleuert siin, als gewoenlic is voir hoir wintercleder 2 halue leydsche laken roots, coste elc half laken 11 ½ holl. scilt. fac 23 holl. sc. Item van 32 ellen wits, coste elke 3 ellen enen Riinschen gl. fac. 10 Riinsche gl., 34 gr., 2 eng. Item jan knecht in die camer, die om dat voirscr. laken toich tot leyden, geg. voir siin teergelt en wagenhuer 20 gr. Fac 't samen. . 7 ℔, 11 ß, 4 d. gr. en 2 eng.

Van

Van lijfpencien en Renten &c.

Item bii ouerdrage van den Rade, om des willen dat men dat quaetste vermoede, te geschien mitten huyse tot medenblic, wort ouerdragen, en een voorwairde gemaeckt mit Dirc van santhorst, dat men him voir sulke brieue als hii hadde van den huyse voirss., ende anderen van de Scoutambocht en dijcgraefscop van medenblic voirtaen soude elcx jairs wtreyken, dats te weten him selven hondert noble siaers, en sinen wiue viiftich Nobl. siaers enz.

Bewisinge van den gelde van der Zoenen, & dat daer toe wtgegeven is.

In den eersten so worden minen gen. Hr. van Beyeren toegeseyt, na inhout der zuenen te hebben van minen gen. Hr van Brabant 100,000 Noblen; en dez so staen die te betalen, Eerst 10,000 nobl. tot onser liever vrouwen dach purificatio Anno 18 (1419), en die hebben betaelt, gelijc hier na gescr. is. —— die Stede van leyden 1300 nobl.

Item so verschenen noch minen gen. Hrn. van Beyeren, an minen gen. Hr van brabant, na inhout der zuenen tot paesschen Anno 19 lestleden 10,000 nobl. Ende dez hebben dair toe gegeuen en betaelt die steden hier na gescr. alsulc gelt als hier na gescr. staet. —— Leyden 1000 nobl.

In dachgelde en in pantgelde wtgeg.

In den eersten wtgegeven en betaelt minen gen. Hr. van Beyeren voir sinen cost die hii dede, also als hii eerst in den lande van holl. quam, en toich over al

in

in den steden om him te laten zweren van den gemenen steden na inhout der zoenen, gelijc als dat biden achten heren den Tresor. overgesteyt wort, minen gen. Hr. te hulpe te comen tot sinen coste te geuen, en des vitzdoms quitancie, die die Tresor. hier overleuert, dair of inhout, 400 jngelsfche noble. Fac. . . . . . 200 ℔.

(Van deeze achten worden in twee volg. Artt. omtrent Midvasten genoemd de Jonchr van Gaesbeec, de Hr van Culenborch, de Hr van Egmont en Willem van Brederoede, en in 't begin van April, de zelfde drie eersten, doch, in plaats van Brederoede, Hr Heijnric van Wassenair. Hun daggeld op eene dagvaart was elk 4 Schilden daags).

Item also als 't gescille vpstont tusschen den pertyen tot leyden, So togen dairomme aldair sommige van den achten Hrn. om dat te punte te setten, en in een bliuen te brengen, omtrent 20 dage in meye lestleden, vp dat die stede voirsf. te bet in rusten en in vrede soude bliuen. Ende dair waren vp tie tijt bij den Tresor., die Hr van Egmonde, en dez heeft die Tresor. betaelt voir den cost, die hii aldair dede, bii hande willam borts also als die beliep, 15 holl. scilde, 10 gr. Item Hrn heynric van wassenair, en hij uptie tijt om der voirscr. saken wille wt was 4 dagen, sdages enen nobel. fac. 4 nob. Item den selven noch betailt en him oic gebraken van dat him die Tresor. tot leyden dair voren gesent hadde om him te onderwisen van den

den 1000 nobl. te leenen, dair sii vp geset waren minen gen. Hr van beyeren, na inhout der zoenen, jegens paeschen lestleden mede te betalen, en van dat hii ter goude bij minen gen. Hr. voirss. ontboden was, van 3 dage 3 noblen. Item willam van bredenroeden, en hii uptie tijt om der seluer saken wille wt was, mits dat hii dair te voren bi den Tresor. ter goude in slants oirbair geweest hadde, 6 dage sdages 4 scilde. fac. 12 ℔, 6 ß, 4 d. gr.

—— Item willam van bredenroede, die uptie tijt (omtr. 23 Meij) dair mede ontboden was (te Hairlem, waar, om des ongestants wille dat aldaar geschiedde, de Thesaur. den Hertog zelven uit Gouda verzocht heen te komen) geg. van 4 dage sdages 4 scilde. —— Item Hrn heijnric van wassenair, overmits dat hij 2 dage te voren aldair geweest was 6 dage, sdages enen nobel. —— fac. 't samen (met des Hertogs reis en verblijf aldaar) den scilt voir 54 gr., en den nob. voir 10 ß. . 83 ℔, 18 ß, 10½ d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt van coste die die vitzdom dede, also als hij in den hage bi den Tresor. gecomen en ontboden was, om die ouerdracht te ramen, dat men die van leyden, die uptie tijt buten en binnen waren, verliken soude; Dair up tie selue tijt, dat was omtrent onser lieuer vrouwen dach nativitas (8 Sept.) lestleden bi den Tresor. den vitzdom en den Rade van holl. een bestant en vrede of gemaect wort, ende verteerde, binnen 5 nachten dat hij aldair lach, gelijc als dat bij sinen

clerc-

clercke selue gerekent wort, en hij dat overgaf, die die Tresor. betaelde, 57 holl. sc., 22 gr. — fac. . . . 12 ℔, 18 ß, 4½ d. gr.

Item omtrent sinte lambrechsdach (17 Sept.), alſo als die onruste van leyden vp een nye anſtont, so togen dair omme van beyder onſer gen. Hren wegen binnen leyden, om dat neder te leggen, Die Treſor. van hollant, ende die vitzdom van beyeren, mit anders ſommigen van den Hrn. van den achten; en dez heeft die Treſor. dair off betaelt, als hier na geſcreven ſtaet. Eerst van coste die die vitzdom dair omme gedaen hadde, geliic als dat bii ſinen clerc angebracht wort in tween reyſen dat hii aldair was, ende dat ouergaf, den ſcilt voir 54 gr., 15 ℔, 17 ß, 11 gr. Item willam van bredenroede betaelt, en hij in der ſeluer reyſe verteerde mit een deel gewapende, die hii tot leyden bii rade van den Rade vp tie tijt gebracht hadde, en mits 2 dage van ſinen dachgelde voir intrecken en wttrecken, 't ſamen 48 holl. ſc. Item Hrn. heynric van waſſenair betailt, en hii mit 7 wagen geſellen in der ſeluer reyſe verteert hadde, die hij aldair bii goetduncken van den Rade gebracht hadde, 8 eng. nob. — fac. 't ſame. . . . 30 ℔, 13 ß, 11 d. gr.

Item omtrent die ſelue tijt ſo waren die Treſor. en ſommigen van den Hrn. van de Rade ter dachvairt jegens den biſſcop en der Stadt van vtrecht, dair willam van bredenroeden up tie tijt aldair mede was; dair voir him geg. voir 3 dage sdages 4 holl. ſc. — fac. . . . 2 ℔, 14 ß.

Item

Item omtrent 26 dage in octobri, ouermits dat die Tresor. van minen Hr. en der Stadt van vtrecht niet vernemen en conde, dan dat miin gen. Hr. van brabant mit sinen lande van hollt. hoede voir him soude moeten dragen, oft ter veden quaem tusschen minen gen. Hr. van beyeren en himluden. Ende want die Tresor. miins gen. Hrn. palen dair om onbewairt niet en woude laten staen, So maecte dair om die Tresor. en om der munten wille, der stapelinge van dordrecht, en andere saken den lande aengaende, een dachuairt ter goude omtr. dien tijt voirsf. En ontboot dair om van den achten die hij dair of gecrigen conde, also dat vptie tijt aldair bii him quam, en biden steden van hollant, die oic aldair ontboden waeren, — die Hr. van Culenborch — 7 dagen —, den Hr. van egmonde, die na quam, — 4 dagen —, willam van breder. 3 dage — Hr. heijnr. van wassenair 7 dage.

Item omtrent 4 dage in Novembri dair na quamen die Rade mitten steden weder in den hage, geliic als dat vpter voirsf. dachuairt ouerdragen wort, om der antwoirden wille te verwachten van der stede van dordrecht van hoirre stapelinge. Oic mede omder onrusten wille van leyden te scheyden, dair die Raet hoir seggen na off seyden. Oic mede te spreken van der dadinge van vtrecht, en anders alrehande saken den lande aengaende: (Deeze Dagvaert schijnt 14 dagen geduurd te hebben. De Thesaur., Egmond en Culenburg worden hier alleen, van den Raad, genoemd). . . 26 ℔, 10 ß.

M Item

Item noch betaelt den Hr van Culenborch van ſinen coste, die hij in den hage gedaen heeft, alſo als hij na der tijt voirsſ. in den hage liggende bleef, om der ſaken en geſcils wille van leyden voirsſ. en anderen miins gen. Hrn en ſinen lande aengaende, van ſinte lebuinus dach (14 Nov.) — tot ſinte thomas dage toe (21 Dec.) dat hii mitten Treſorier en anders den Rade die dachuairt tot Schoonhouen hilt tegens die van vtrecht daerenbinnen enz. fac. . . . . . 36 ℔.

Item noch wtgeg. en betailt van pantgelde voir den Treſor. van holl. mit ſinen huysgeſinde, en voir al ſinen cost, die hii dair mede gedaen heeft, binnen der tijt van deſer rekeninge, wair hii geweest is, het ſij in dachuairde, die hij veel gedaen en gehouden heeft, mit veel ſinen vrienden als des noot is geweest, mitten geſtichte van vtrecht, dair hii te ſtarker om der gelegenheyt wille der ſaken en 't geſtants van hollant omme heeft moeten reyſen. Oic mede dat hij geweest is bij miins Hrn genaden van brabant en van beyeren tot veel tiden, als des noot was, en hij oic binnen der tijt voirsſ. luttel ſtille gelegen heeft, mer altijt van ſtede te ſteden getogen, mit al ſinen wagenhuer, ſciphuer, peerdencost, en anders oncost tſamen, 8 vrancrixe cronen sdages — tſtuc 66 gr. fac. . . . . 770 ℔.

(Hier bij worden nog genoemd de Tractementen der volgende Raaden: de Proefst van Oudemonſter 2 Cronen 's daags, Hr. Aernt van Leyenberch 1½ Cr., Mey-

Meyster Heynric Schatter 1½ Cr., Dire Potter 1 Cr. en Boudew. van Zweten 1 Cr.; doch de meesten derzelven kreegen iets buitengewoons voor hunne reizen. De Thesaurier had altijd bij zich drie boden te paerd, twee te voet, en twee knechten; en in de binnenste poort in den Haag bevonden zich 2 portiers).

Bodeloon.

(15 Febr.) —— Ende om derseluer saken willen (mit brieuen plackairden om die zuene te kondigen) enen bode gesent an den steden van zuytholl. enz.

(20 Febr.) — Item — om derseluer saken wille (mit brieuen plackairde ruerende van den ballingen incoomste) stryket gesent an den steden van Oudewater, goude, leyden, Delf en schiedamme enz.

Item vpten 22ste dach in februario Hr. Peter gesent van zulen tot delf, tot leyden, en totten anderen steden, om te ontfangen sule gelt, als sij geloeft hadden te betalen totter zuenen: Dats te weten totten 10,000 nobl., die minen Hr. van beyeren verschenen tot onser vrouwen lichtmisse lestleden. Ende want dat gelt van den steden vp tie tijt niet reede en was, dairomme voirt getogen tot rotterdamme bij miins Hr. vrienden van Beyeren, die aldair vptie tijt gesent waren om dat gelt te ontfangen, en denseluen die gelegenheyt dair of te kennen te geuen, dair en binnen verteert en veruaren. 21 ß, 8 d. gr.

Item 8 dage in mairte enen bode gesent mit brieuen an allen steden in holl. en zeelant, Ruerende van dat die van vtrecht mede in der zuenen besuent waren,

en dat menſe ouer al rustelic ſoude laten varen, hem geg. 2 ſc. . . . . . . 9 ß.

Item 23 dage in Aprille fryket mit brieuen vter hage geſent anderwerue an den Steden van leyden, hairlem, Alcmr. en aemſterdam, Roerende dat ſij ſonder vertrec brochten tgelt, dat ſij totten 10,000 noblen ſouden geuen, jegens den dach van paesſchen, geg. 4 ß, 8 d. gr. enz.

Item 6 dage in meye van horen jansſoen mit br. geſent an die ſtat van vtrecht, ruerende van der veylicheyt, Dair miin gen. Hr. van Brab. den Treſor. om geſcreuen badde, van hoirre marcten; Ende mede om dez dreygens wille, dat den lande van yſelſteyne dair wt geſchiede, geg. enen airnhemſen gulden. fac. . . 3 ß, 10 d. gr.

Item vptie ſelf tijt (10 Meij) gherijtken den bode mit brieuen geſent an minen gen. Hr van brabant, Ruerende van der ſtadt van vtrecht, en van den lande van Yſelſteyn, en van den Hr. van montfoirde van ſinen luden, die vter goude gevangen waren, geg. . . . . . . 13 ß, 9 d. gr.

Item 11 dage in mey hancote mit brieue geſent an den ſteden van hairlem en van leyden, om hoirs gelts willen, dat ſij noch niet betaelt en hadden, dair die Hr. van mylendonck omme tot horn gecomen was. . . . 3 ß, 10 d. gr.

Item 19 dage in mey neetken mit brieuen geſent van leyden an allen den ſteden van westvrieslant, om dat ſij niet betalen en wouden tgelt, dair ſij vp geſet wor-

worden, minen Hr. van Beyeren mede te betalen; dat sij dair om ter heeruairt souden trecken, geg. te teergelde enen nobel. fac. . . 10 ß.

Item Fryket vptie selue tijt gesent van leyden ter goude, dat miin Hr. van Beyeren tot hairlem woude comen enz. geg. want hi den Tresor. in den hage navolgen soude. . . . 20 gr.

Item 22 dage in meye buser mit brieuen gesent an Hrn. Aernt van dyuoirde en Hrn. bartout van asfendelf, Ruerende, dat sij des vrydages dair na quamen tot noirtich bi den burchgraue en den anderen Ridderscap om antwoirde te geuen van der zuene brieue te bezegelen — (ook) an Hrn Dirc van der lecke. . . . . 3 ß, 10 d. gr.

Item (26 Meij) Hrn. Peter, die getogen was vptie dachuart, die de Ridderen en heren hadden tot noirtich om die brieue van der zuene te bezegelen, om te weten wez sij doen souden. 4 ß, 2 d. gr.

Item 30 dage in mey Symon van hairlem mit brieue gesent an Hrn. jan van heemsteden, Ruerende van poirteren van hairlem, die vp him clageden, geg. . . . . . 15 gr.

Item uptie selue tijt (begin van Junij) enen bode gesent an Hrn heynric van wassenair tot vogelpoel, ruerende van Hrn. gillis van cralingen, die vpten huse ter goude soude wesen, en dat hi dair omme mit Hrn. heynric niet riden en mocht tot siinre brulofte, geg. . . . 10 gr.

Item (26 Jun.) neutken mit brieue gesent van

andwerpen an die ſtat van vtrecht, ruerende van den clagen, die de ſtat vp minen Hr. van Beyeren en den Hr. van egmonde gedaen hadden, dat ſij dat vpſetten tot miins Hrn. coomste van beyeren; Ende voirt an den Hr. van egmonde om derſeluer ſaken wille geg. 2 holl. ſc. fac. . . . 9 ß.

Item (6 Jul.) neutken, die mit brieuen gecomen was van den burchgraue an den Treſor. in ſinte martensdijc, Ruerende van den geſtande aldair, En weder mitter antwoirde omme toich, geg. enen holl. ſc.; En van ſciphuyr, want hii haeſtelic voirt most, 1 holl. ſc. fac. te ſamen. . . 9 ß.

Item (8 Jul.) jansſoen mit brieue geſent van ſinte martensdijc tot gorinchem an den Hr. van egmonde, en Hrn. gherijt van heemskerc, dat ſij wall toeſagen om tidingen wille tot miins Hrn. ſlote van beyeren, geg. te teergelde, 1 holl. ſc. fac. 4 ß, 6 d. gr.

Item (15 Jul.) Copperment betaelt, alzo als him die Treſor. geſent hadde van Scoonhouen tot tween tiden an den Hr. van Culenborch, om dat hij ter rekeninge ſoude comen, want miins Hrn. Rade van brabant aldair waren enz.

(Hier waren de Hr. van Montfoirt, Hr. Jan van Vyanen, en Hr Lodewyk tot twee maal toe, 10 en 12 Jul., ontbooden geweest met hunne rekening van de Theſaurie, en, behalven Culenburch, ook Hendrik van Wasſenaer en Dirk Potter, om ze aan te hooren; doch Wasſenaer, de Hr. van Egmond, en Gerrit van Heemskerck bekomen denzelfden nacht, 12 Jul.,

12 Jul., een tegenbevel, en op den 13 wordt van Gouda iemand naar den Haag gezonden, om Montfoirts boeken van daar naar Schoonhoven te brengen.)

Item denseluen noch geg., dat hi wt heneg. (omtr. 17 Jul.) reet tot leyden mit brieuen an den burchgraue en der stede, om der onrusten wille voirt in bestant te setten, ter tijt toe dat hij (de Thesaur.) quame, geg. 7 ß, 8 gr. fac. . 16 ß.

Item 30 dage in julio haestelic Copperment mit brieuen gesent an der stede van Aemsterdamme, dat sij des dingesdages dair na van horen gerechte bi den Tresor. in den hage senden om des ongestants wille, dat in den lande geschiede, te beteren. —— Item om derseluer saken wille enen bode gesent tot haerlem, — dordrecht — leyden. 15 ß, 2 d. gr.

Item 3 dage in Augusto friket vter hage mit brieue gesent an den Jonchrn. van gaesbeeck en van monyouwen, Ruerende van den burchgraue van leyden, geg. want hi in heneg. trecken most enz. 15 ß, 4 d. gr.

—— En voirt dat hij (een bode) tot leyden was (omtr. 3 Aug.) an der stede mit brieuen Roerende of sij enige gebreken hadden an den vlamingen, dat sij die ouersenden, vp dat men minen Hr. van brabant die gebreke senden mochte enz.

Item vp Sinte louwerens dach (10 Aug.) gheriitken mit brieue gesent an Dirc van zanthorst, om him geleyde te brengen biden Tresor. te comen enz.

Item vptie selue tijt fryket mit brieue gesent an Hrn. gheriit van heemskerc, den Hr. van Culenborch, den Hr. van Egmonde, en willem van brederoede tot ghenp, Roerende, dat sij ter dachuairt bij den Tresor. quamen, om dirx wille van santhorst enz. . . . 13 ß, 6 d. gr.

Item 13 dage in Augusto Claes ketelair mit brieue gesent an peter heerman en meeus ymmen zoen tot hairlem, dat sij sonder vertrec mit sommigen van leyden, die aldair lagen, bi den Tresor. in den hage quamen, geg. ½ holl. sc. fac. . 2 ß, 3 d. gr.

Item In der nacht gherijtken haestelic mit brieuen gesent weder an dirc van santhorst ende ander stede van medenblic, en voirt an den anderen steden, ruerende van dirx dadinge van santhorst enz. 7 ß, 8 d. gr.

Item 18 dage in Augusto Engbrecht mit brieue gesent an Willem van boechout, om claerlic te verstaen, of miin Hr. van brabant en siin sloten veylich souden wesen van den stichtsluden, na dien dat die Tresor. richte van den schade, die den horen in miins Hrn. lande gedaen worde, geg. 1 holl. sc. fac. . . . . 4 ß, 6 d. gr.

Item 29 dage in Augusto van der goude enen bode mit brieue gesent an Hrn. gheriit van heemskerc, Roerende van der onlede, die die van vtrecht in den sinne hadden, geg. . . 18 d. gr.

Iem vp sinte bartholomeeus dach (24 Aug.) van hairlem harper mit brieue plackairde gesent an den Steden leyden, delff &c., dat nyemant

en

en toge tot deventer in die marct, dan vp siins selfs geleyde.

Item 25 dage in augusto Ruttgin in der nacht gesent van alcmair an willem van den bossche tot harlem, Ruerende, dat hi alle saken weder omme bestelde van den bussen en prouande, want die Tresor. mit dirc van santhorst ouerdragen was, geg . 2 ß.

Item vpten seluen dach (29 Aug.) jan barbier van alcmair tutrecht gesent an willem van boechout, om te vernemen van den gestande hoe him die van vtrecht souden willen richten enz. . 7 ß, 8 d. gr.

Item 14 dage in septembr. gherijtken den bode mit brieuen haestelic gesent an den steden hairlem enz. — leyden — dat nyemant tutrecht en toge, dan vp siins selfs geleyde. 16 ß, 8 d. gr.

Item 15 dage in septembr. neutken mit brieue gesent an den burchgraue van leyden, Roerende van der dadingen van leyden, geg. . 12 gr.

Item vptie selue tijt (16 Sept.) eenen bode mit brieue gesent an der stede van aemsterdam, en den baeliu van aemsterlant, Ruerende van den goeden dat heijn die bastairt vpten poirteren van leyden vpgehouden hadde, geg. 1 holl. sc. fac. 4 ß, 6 d. gr.

Item 18 dage in Septembr. van zulen Rutken haestelic mit brieuen gesent tot leyden twee reysen ouer dach en ouer nacht, Roerende van den vechtelic, dat aldair geweest was, geg. 2 airnhemse gulden enz. . . . 9 ß, 2 d. gr.

(Gillis van Cralingen en Gerrit van Heemskerken

wierden daaröp terstond bij den Thesaurier te Gouda ontbooden: doch de Thesaur. besloot kort daarna zelve in den Haag of te Leyden te komen.)

Item noch enen knecht na gesent van vtrecht an den vitzdom en Hrn. gheriit van heemskerke, om hem te weten laten, hoe die saken tot leyden van den vechtelic geschiet waren, geg. . . 2 ß.

Item vpten seluen dach (19 Sept.) neutken na gesent mit brieue, antwoirdende vp enen brief, die de vitzdom den Tresor. gescreven hadde, Roerende van den vechtelic tot leyden, bij Coliin, die niet weder omme en mochte, want hij siin pairt af gereden hadde, geg. 1 holl. sc. fac. 4 ß, 6 d. gr.

Item (21 Sept.) janssoen mit brieuen haestelic gesent an den Hr. van egmonde, dat hij tot leyden quame, om der onrusten wille die aldair geweest was bij anders den Rade die aldair comen souden, geg. . . . . 3 ß, 2 d. gr.

Item vp tie selue tijt van woerden han cote gesent mit brieuen an den steden van der goude, van delf, en an den baeliu van der hage, dat sii elx van horen gerechte sonder vertrec senden bi den Tresor. en den vitzdom tot leyden, ouermits des vechtelis wille, dat aldair geweest was, geg. 4 ß. Item om derseluer saken wille enen bode der stede van aemsterdam gesent an den steden van hairlem en alcmair, geg. 1 holl. sc. Item om derseluer saken wille enen bode gesent an den Hr. van Egmonde tot gorinchem, geg. 3 ß. fac. tsamen. . 11 ß, 6 d. gr.

Item

Item han coten betaelt van dat him die Tresor. van zulen gesent hadde an den Hr van Culenborch, en een reyse tot vyanen an Willem van brederoeden dat sij mede uptie dachuairt bi den Rade tutrecht souden comen, geg. . . . 2 ß.

Item 22 dage in septembr. herper van leyden gesent om plackairde brieue in den hage, Ruerende van den vrede en bestande van leyden aldair te brengen, geg. . . . . 11 d. gr.

Item 25 dage in septembri vter hage janssoen mit brieue gesent an den scout en stede van Aemsterdamme, Roerende van heyn die bastairt, die noch die lakene van leyden niet ontcommert en hadde, die hii becommert hadde, geg. 1 airnh. gulden. fac. . . . 3 ß, 10 d. gr.

Item 5 dage in Octobri jacob gesent van zulen in den hage en tot leyden mit brieuen an den achten, die genomen waren om die partyen te sceyden, Roerende, dat sij des sonnendages dair na togen in den hage, om dair tusschen wat goets te ramen, of sy conden, geg. 1 airn, gl, fac. . 3 ß, 10 d. gr.

Item vptie selue tijt Claes schrevel bii boudwiin van zweeten van leyden an den Tresor. gesent tot zulen, antwoirdede vpten brieue, die de Tresor. boudwiin gescr. hadde, geg. 1 airn. gulden. fac. . . . 3 ß, 10 d. gr.

Item (6 Oct.) buser gegeuen van eenre reysen die hij uten hage gedaen hadde an den vitzdom tot

rot-

rotterdamme, mit brieuen van den vrede van den vresen te doen bezegelen, geg. . . 14 gr.

Item buser betaelt —— dat hi noch gesent wert tscoenhouen an den ghenen, die aldair te ghisel lagen, om dat sij vier van horen vrienden souden in den hage senden. Item dat him die Tresor. sende van zulen an Hrn. jan van Cronenborch, dat hi tot sinen huse tot cronenborch soude doen, ouermits dat men niet en wiste, wez die van vtrecht in den sinne hadden enz.

Item 8 dage in Octobri bij bouwen van zwieten van leyden enen knecht in der nacht an den Tresor. gesent tot zulen, om him te weten laten van den saken van leyden, bij guetduncken dez burchgrauen, geg. 1 airnhemsen gulden. fac. . 3 ß, 10 d. gr.

Item vp Sinte victoirs dach (10 Oct.) Claes screvel van zulen gesent an Hrn. jan van vliet mit gelde, dat him die Tresor. sende tot sinen teergelde dair hi lach om te sien totter stede van oudewater, om der stat willen van vtrecht, die men hoir meyninge niet en wiste, geg. enz. fac. . . . . . . 4 ß, 6 d. gr.

Item 15 dage in Octobri dirc van der goude mit brieue gesent an den steden van leyden, haerlem, alcmer en ouer al in vrieslant, dat een ygelic siin harnasch rede hadde, om den Tresor. na te volgen, als hii him dat te weten liete, geg. 2 holl. sc. fac. . . . . . . 9 ß.

(Dit was waarschijnlijk tegen die van het Sticht, wel-

welke een paar lieden van Gouda even te voren moeten gevangen genomen hebben).

Item vptie selue tijt (19 Oct.) vrederic hey betaelt, en him noch gebraken van sinen teergelde, dat hi die van leyden mede geveylicht hadde in hoir geselscap tscoenhouen, en voirt dat him gebrac, dat hi eens tot leyden gesent wert, en anders, 46 leuwe. fac. . . 6 ß, 4 d. gr. 2 eng.

Item 20 dage in Octobr., want den Tresor. brieue gecomen waren, dat miin Hr. van beyeren te lande niet en quame. Dair omme gesent eerst fryket an den Hr. van Culenborch en an den Hr. van Egmonde, dat sij des dingesdages dair na ter goude quamen, om te ramen, hoe men die saken mit die van vtrecht soude anstellen, geg. 1 crone. Item jacob simt om derseluer saken wille gesent an den steden van hairlem, aemsterdam en alcmair, geg. 1 crone. Item om derseluer saken wille Dirc gesent tot Delff, leyden en Sciedamme, geg. 2 ß, 6 d. Item om derseluer saken wille Rutgen gesent tot vyanen an willem van brederoen, en voirt tot wyck, om te vernemen, of die jonchr. van gaesbeec gecomen wair, geg. 1 airnhemse gulden. fac. tsamen. 17 ß, 4 d. gr.

Item 23 dage in Octobri florens snyder van der goude gesent an den Tolnair tot woirden, Ruerende, dat hi ontkommerde een deel goets, dat hii becommert hadde, toebehoerende weeskinderen van leyden, gelijc die stede dair voir gescreven hadde, geg. . . . . 20 gr.

Item

Item 27 dage in Octobri fryket gesent mitten brieuen plackairde, die miin gen. Hr. den Tresor. gesent hadde, sprekende an den genen, die geruymt waren wt hollant, en tutrecht lagen, dat sli binnen achte dagen, na den brieue geslen, van dane togen, geg. . . . 3 ß, 10 d. gr.

Item vptie selue tijt buser gesent van der goude mit brieue an willem van brederoede tot hairlem, om te doen bezegelen die brieue van dirx voirwairden van santhorst, gelijc als him die toegeseyt waren, doe hij dat huus tot medenblic rumede, geg. enen airnhemsen gulden. fac. . 3 ß, 10 d.

Item vptie selue tijt Ruttgin in der nacht gesent an minen Hr. van vtrecht, dat hij sijn vriende te dage senden woude tegens den Tresor. tot zulen, om der citeringe wille, die gedaen was vpten poirtesen van Oudewater en van der goude, Roerende van der langer weyde, geg. 1 airnh. gl. 3 ß, 10 d. gr.

Item Dirc potter van der goude gesent an den burchgraue van leyden mit boetscappen, Roerende, dat hij siin vrienden soude informeren, te bliuen geliken die andere partyen gedaen hadden, geg. en hij verteerde. . . . . ß, 2 d. gr.

Item gherijtken den bode —— van dat hi noch gesent wart tscoenhouen an den ghiselairs aldair, dat sij sommigen van den horen bi den Rade senden, om mit him te spreken van der onlede van leyden enz. 3 ß.

Item 4 dage in Novembri Rutken van vtrecht gesent in den hage bij den Hr. van Egmonde en den ste-

steden, die aldair ter dachuairt lagen, wachtede na den Tresor., mit brieue Ruerende, dat die Tresor. een dach of twee vertueuen moste om der dadingen wille van vtrecht, ende dat sij him dair omme niet en lieten verdrieten, geg. . . . 8 ß.

Item vptie selue tijt (8 Nov.) in der nacht Dirc mit brieuen van geleyde gesent an den burchgraue van leyden, dat hij mede in den hage soude comen, om der onrusten wille tot leyden neder te leggen, geg. enz. . . . 16 gr.

Item 9 dage in Novembri — om derseluer saken wille (om dat de Thesaur. de tollen van Woudrichem en Schoonhoven verhuuren wilde) keyken gesent an den steden leyden enz. . 9 ß, 6 d. gr.

Item (11 Nov.) Rutgin gesent mit brieuen an den Hr. van Culenborch, dat hij sonder vertrec in den hage quame, want die van leyden van der eenre zide die saken mede an him gebleuen waren, geg. , . . 2 ß, 6 d. gr.

Item vptie selue tijt malle heyne gesent tot Scoenhouen en ter goude an den ghiselairs van leyden die aldair lagen, mit een geleyde him te brengen, om in den hage te laten comen te horen alsulc seggen, als die Rade tusschen himluden souden seggen, geg. . . . 2 ß, 8 d. gr.

Item jan in der nacht gesent an den burchgraue van leyden, dat hi sonder vertrec bi den Rade quame in den hage, om der dadingen wille van leyden, geg. . . , 12 d. gr.

Item

Item 12 dage in Novemb. grote gherijt mit brieue, gesent an jan grietensoen en griemer tot leyden, dat sij mit horen segsluden quamen in den hage, om der onvreden wille van leyden te scheyden, geg. . . . . 10 gr.

Item 15 dage in Novembri heynrixken, ghijsberts knecht van Ryetuelt gesent an den steden haestelic in der nacht mit brieuen, als hairlem en aemsterdam, dat sij sonder vertrec bi den rade quamen, ouermits dez gesceels wille van leyden neder te leggen, geg. mittén wagenhuer 5 ß. Item om der seluer saken wille gherijtken den bode mit brieuen gesent an der stede van der goude, 2 ß. Item om der seluer saken wille grote gherijt gesent tot Delf, geg. 6 gr. fac. tsamen. . . 7 ß, 6 d. gr.

Item 16 dagen in novembri fryket mit brieue gesent plackairden tot leyden an den genen, die tot scoenhouen te gisel gelegen hadden, dat sij in den hage quamen, om te horen alsulc seggen, als die Raet van horen gescille seggen souden, geg. . 12 gr.

Item 19 dage in Novembri Claes ketelair uter hage gesent tutrecht mit brieuen om te vernemen tgestant, of men dat bestant, dat lest gemaect was, vorder soude verlengen, geg. 1 airnh. gulden. faç. . . . . 3 ß, 10 d. gr.

Item vptie self tijt biden Rade buser gesent an den steden van muden en weesp, dat sij wail tot horen steden sagen, want dat bestant, datter gemaect

was

was van die van vtrecht, in achte dagen wtginge; geg. 1 scilt, 2 gr. fac. . 4 ß, 8 d. gr.

Item 22 dage in Novembri Claes ketelair noch wederomme tutrecht gesent, want miin Hr. van vtrecht sijn beraet genomen hadde vp dat bestant te geuen, geg. 1 airnh. Gl. fac. : 3 ß; 10 d. gr.

Item vpdie self tijt (24 Nov.) grote gherijt betaelt — dat hi tot leyden was mit brieue an peter butewech. . . . . 17 gr.

Item vp sinte kathrinendach (25 Nov.) fryket mit brieue gesent an minen Hr. van Beyeren tot lutsenburch, Ruerende van den gestande van leyden, en van den seggen, dat die rade dair of geseyt hadden, dat sij niet houden en wouden, geg. want hij ouermits snees wille touwe hueren most, en hij verteerde als hij anbracht 12 scilde. fac. . 2 ℔, 14 ß.

Item dez sonnendages dair na (26 Nov.) biden Tresor. gesent enen bode; anden steden van hairlem en aemsterdamme, mit brieuen, Roerende hoe dat die burchgraue en die sine tseggen niet houden en wilden, en badt him dair omme met te verhaesten &c. geg., wanttet in den vorst was, 2 Riinssche gulden. Item dirc om der seluer saken wille gesent ander stede van delf en goude, en voirt an Hrn. gheriit van heemskerc tot gorinchem, geg. 5 ß. fac. . : . 13 ß, 8 d. gr.

Item buser, die gesent wart tot leyden in der nacht an den burchgraue en der stede, Ruerende van enen brieve, die de burchgraue den Tresor. tot zu-

 len

len gescreuen hadde, en hij om siinre antwoirde tot leyden dez nachts bliuen most, en in quaden weder wedercomen; geg. . . . . 21 gr.

Item 28 dage in nouembri jan die craen die tutrecht toech an minen Hr. van vtrecht, mit brieuen antwoirdende vptie brieue, die miin Hr. van vtrecht den Tres. gescreven hadde vanden bestande, dat achte dage verlenget was, geg. 1 holl. scilt. fac. . . . . 4 ß, 6 d. gr.

Item vp ten anderen dach in Decembr. gesent Ruttgin vter hage tutrecht an heren melis vten Enge, en harman van Steenre, en Steven van roer, mit brieue Roerende dat sij minen here van vtrecht spreken wouden om tbestant te verlengen, en dair binnen dage te houden tot Culenborch of tot scoenhouen enz. . . . . . . 9 ß.

Item vp onser lieuer vrouwen dach concepcio (8 Dec.) jacob gesent vter hage an den steden van hairlem en aemsterdam, Ruerende, dat sij van horen medegesellen souden senden tot scoenhouen, vpter dachuairt die dair wesen soude tusschen minen gen. Hr. van brabant en van beyeren, en minen Hr. en der stat van vtrecht sdingesdages na onser lieuer vrouwen concepcio, hem geg, 1 airnh. gulden. Item om der seluer saken wille enen knecht mit brieue gesent an der stede van Delf, him geg. 7 gr. fac. 4 ß, 5 d. gr.

(De strenge vorst verboodt het houden van deeze Dagvaart op den bepaalden tijd).

Item vptie selue tijt Ruttgin gesent vter hage tot

eg-

Egmonde an den Hr. van Egmonde, mit brieuen, roende, dat dat bestant van die van vtrecht noch langer wtgeset ware, En dat hijt dair omme bestelde an sinen vrienden, dat sii van him dair en binnen niet beschadicht en worden, geg. 3 ß, 10 d. gr.

Item 21 dage in decembri Ruttgin van scoenhouen gesent mit brieue an minen gen. Hr. van brabant, inhoudende, hoe die dachuairt mit die van vtrecht, die miins Hrn. Rade als vptie tijt gehouden hadden, vergangen was. —— Item vptie selue tijt heyn van steensel om der seluer saken wille mit dez Raets brieuen gesent an minen Hr. van Beyeren tot lutsenb. enz. . . 2 ℔, 17 ß, 6 d. gr.

Item vp sint johans dach ewangeliste (27 Dec) van der goude peter berntsz. gesent mit brieue an den steden van Aemsterdam, monikedam, Edam, hoirne, medenblic en Enchusen, inhoudende, hoe dat na der dachuairt van vtrecht, also als die vergangen was, anders niet te vermoeden en ware, dan dat sij vyande wouden worden, En dat sij elx dair ume een deel gewapende senden sonder vertrec tot Oudewater, om dat te houden; — (ook aan Heusden, Geertruidenberg, Schiedam, Delft). Item om der seluer saken wille buser gesent ander stede van leyden, van hairlem en van alcmair, geg. &c. . . . 27 ß, 9 d. gr.

Item 7 dage in januario (1420) buser mit brieue gesent an der stede van leyden en van der goude, Roerende dat sij souden senden tghelt, dat sij sculdich

waren te leueren in handen des Tresor. na inhoude des seggens, dat die Raet mitten seggeren van horen gescille geseyt hadden. — fac. 3 ß, 10 d. gr.

Item 18 dage in januario jacob sunt mitten seluen brieuen voirscr. uter hage gesent haestelic in der nacht an den steden van delf, Rotterdam en schiedamme, Roerende hoe die stat van vtrecht een blochuus vpgeslagen hadde, en dat sij dair omme van horen gerechte souden senden biden Tresor. ter goude — (ook aan Haarl. en Amst.). fac. 6 ß, 8 d. gr.

Item vpte selue tijt (19 Jan.) enen knecht, die van heusden gecomen was, mit brieuen wederomme gesent an Hrn. gheriit van heemskerc tot gorinchem, om hem te weten laten, dat die van vtrecht wtgetogen waren, om een blochuus vpten putcupe vp te slaen, geg. . . . 12 g.

Item vp sinte agnieten dach (21 Jan.) buser mit brieue gesent van der goude an den steden van hairlem en aemsterdam, Ruerende, dat die ander steden geconsenteert hadden elx een deel gewapende te seynden in miins Hrn. sloten om die van vtrechts wille, en dat sij dair omme mede seynden, gelijc den anderen als sij geset waeren, geg. 1 vrancr. crone fac. . . . . 5 ß, 6 d. gr.

Item 23 dage in januario gherijtken den bode gesent vander goude ander stede van leyden, dat sij betaelden alsulc gelt, als sij noch sculdigh waren van horen sleyscat, geg. want hij na siin antwoirde tueuen most, en hii oic van der goude

tot

tot Oudewater mit donrecruut gesent wart, 1 airnh. gl. fac. . . . 3 ß, 10 d. g.

Item vp sinte pouwels dach conuersio (25 Jan.) Dirc van der goude mit brieue gesent haestelic an der stede van dordrecht, dat sij sonder vertrec senden hoir gewapende tot woerden, gelijc als die Tresor. mit him ouerdragen was, want die ander steden anders niet wt en wouden, enz. 3 ß, 10 d. gr.

Item 26 dage in januario buser mit brieue wederomme gesent anden steden van hairlem en aemsterdam — dat sij ymmer hoir gewapende seynden als ouerdragen was, of die Tresor. woudze vp horen cost hueren geg. 1 holl. scilt, fac. 4 ß, 6 d. gr.

Item vptie selue tijt (28 Jan.) Dirc van der goude gesent mit brieuen an den scout van leyden, dat hij becommerde griemers goede, want hij ofliuich geworden was, geg. om des quaets weders wille. . . . . . 20 d. gr.

Item vptie selue tijt (30 Jan.) buser mit brieuen van der goude gesent aenden baeliuwen ende steden van riinlant, kennemerlant en aemsterlant, dat sij bereyt waren mit horen harnasch, minen gen. Hr. of den Tresor. na te volgen, als sij des vermaent worden, geg. . . . 6 ß, 6 d. gr.

Item vpten seluen dach (2 Febr.) Rutgiin mit brieuen weder gesent an miins gen. Hrn. Rade van brabant, om him te kennen te geven, dat die gene, die wt hollant tutrecht lagen, noch van dane niet getogen en waren &c. . 13 ß, 6 d. gr.

Item 11 dagen in febr. van der goude gerijtgin den bode mit brieue gesent an der stede van leyden, dat sij noch betaelden tgelt van horen sleyscat, off die Tresor. woude hoire porteren goede doen vercoepen, en voirt ander stede van delf, geg. 2 ß, 6 d. gr.

Cleyn Foureyn.

Item 6 dage in Augusto geg. van wagenhuer, also als die Tresor. gesent hadde sijn gesellen tot leyden, om jacob van gryeken te veyligen, van Hrn. willem van montfoirde van zweeten Roerende, en oic van wagenhuer, dat boudwiin van zweeten dair na om den seluen toich, en hij en brachte, tsamen. . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item 22 dage in Novembri betaelt van coste, die die deken in die hage en peter potter deden, also als zij tot leyden gesent worden, om aldair openbair te condigen dat seggen, en die zuene, die die Hrn. van den Rade geseyt hadden, 2 holl. sc., fac. . . . . . 9 ß.

III.

III.

Uittrekſel uit eene Rekening der Stad Leyden, over een gedeelte van 1419 (*a*).

Dit is dat dirc die bruun en hughe van weer ontf. hebben van der ſtede weghen, en zi vp him ſeluen rekenen, zeder des ſonnedaghes na des heylich ſacramentsdach (18 Junij), 30 groot voir 1 ℔, en 6 torl. voir enen groten, en alle payement dair na (*b*).

(De geheele ontvangst bedroeg 2442 ℔, 14 ß, 8 d., en wierdt meest gevonden uit verhuuringen en verpachtingen: bij voorb. van Turf- en Houtmarkt, van plaatſen op de Viſchmarkt; van Waag, *Strikery*, Hal, Linnenmaat, Wijnkraan; van Wijn-, Vleesch-, Visch-, Molen- en Vellen excijns; en uit het weinige dat bij het ontvangen van nieuwe Poorters betaald wierdt. Hier

(*a*) Zij wierdt eerst gedaan op den 22. Maart van 1420, voor die van den Gerechte die in de Stad waren, en veel goede lieden van de Vroedſchap. Het ſtuk beruſt op het Raadhuis te Leyden.

(*b*) Hier is dus ſteeds het Pond 15 van onze Stuivers, en de Schelling, als het 20ſte gedeelte daar van, 6 Duiten; beide ſtonden tot de Ponden en Schellingen Vlaamsch, naar welke 's Lands Theſaurier gewoon was te rekenen, als 1 tot 8,

Hier toe is echter de Bierexcijns niet mede gebracht, welke het mij gebleeken is dat alleen 3032 goede Ponden in dit jaar gegolden had, en dus meer dan al het overige samen. Het volgende zijn Posten van Uitgave, waar van het geheele de 4484 ℔, 7 ß, 1 d. beloopt.)

Eerst betailt inder betalinghe van den 1000 nobl., die onsen lieuen Heer van Beyeren verleyt worden, 105 nobl. ¾ van enen nob., en 6½ bot, den nobl. voir 4 ℔. fac. . . 423 ℔, 8 ß, 8 d.

(De Lijfrenten, welke de Stad betaalen moest, van Heilige misse te vooren, bedroegen 120¾ nobl.)

Item wort ouerdraghen bij goetdeincken van den vrienden van beyden ziden, dat men jan van wassenair in die stede (c) soude houden legghende, om rust en vrede wil en onraet te helpen verhoeden; des him te hueskheden ghedaen wort, van 30 daghe, sdaghes 2 sc., maect 60 sc. tstic 26 bot. fac. 104 ℔.

Item noch jan van wassenair, So hi hier gheleghen heeft, van lambr. daghe tot sinte maertiins daghe, maect, mit die 2 daghe, 55 daghe, om alle onraet te helpen benemen, bi consent van der vroescip him ghegheven sdaghes 1 sc., den scilt 26½ bot. — fac. . . . 97 ℔, 3 ß, 4 gr.

Van daghelixen reysen.

Eerst ghetoghen mitten Burchgraue te zudic vp een dachfairde, So dair die tresorier, die visdom en

(c) In tegenöverstelling van Pockenpoel denkelijk, waar zijn Vader dikwerf vertoefde.

en anders die heren van den rade waren, dair in die reyse waren 9 waghen, elke waghen 11 bot, fac. . . . . 7 ℔, 12 ß.

Iem tooch hughe vten weer bi den tresor. talphen, mit 2 waghen ghesellen, So die tresor. him beual dair te comen, dair die een waghen brac; van dien schade, cost en waghenhuyr. 3 ℔, 15 ß, 4 d.

Item ontboot die tresor. hughen in den haghe bi him te comen, dair mit him toghen andr. van der burch, aernt paep, philips flor. z. mit anders goeden cnapen mit 2 waghen, Roerende so die tresor. een zoene segghen woude, coste die reyse, also die ghesellen tsauonts tot foytghen aten, en verteert in den haghe mit veel anuals. . 12 ℔, 13 ß, 4 d.

Item waren ghescbict bi goetdeincken van den tresorier an elke zide 4 goede cnapen, om alle dinc te zoene te brenghen, dair flor. van tol, jacob van noord, goswyn claesz. en Philips Florisz veel omreysden; by goesewyn claesz. wtgheleit van cost, sciphuyr, waghenhr., en den knechten gheg. . . . 45 ℔, 13 ß, 4 d.

Item noch die selue hooftmans van cost, die zi in den haghe wtleiden, alſo zi alle te zamen teerden, doe zi te zamen dadiingden, beliep die cost bi horen aenbrenc. . . . . 81 ℔, 7 ß.

Item noch die dadiinxluden van cost tot jacob van der dobbe ter goude. . 25 ℔, 14 ß, 4 d.

Item noch floriis van tol mitten dadinxluden tot foytghen jansz. . . 25 ℔, 6 ß. 8 d.

Item een reyse te noirtich gedaen bi willem van brederode, so hi dair ghecomen was, dair die burgermeesters en die scepen him baden, dat hi dair toe helpen en raden woude, dat onse goede lude, die tot schoonhouen lagen, recht en vonnesse ghesschien mocht, van cost mit wijn, en waghenhuyr. . . . . 4 ℔, 4 ß.

Item Hr. willem doncker ghesent biden tresor. mit veel bootscippen, die him medeghegh. waren, him gheg. . . . . 3 ℔, 12 ß.

Item hughen hermansz. van reysen bi onsen goeden luden tot scoonhouen gheg. . 33 ß, 4 d.

Noch reysen, die voir des heylichs sacramentsdach ghedaen sijn.

Item toghen ter goude hughe uten weer, pieter van leyden, coen symonsz., dirc van bosch, en danckairt, bi den tresor., om die stede te verandwairden, So him zaken aenghebrocht waren, die men also niet en vant. Oic spraken zi mitten wisselair van dordr. dair zij dach an bedadingden, beliep die reyse . . . . 8 ℔, 4 ß.

Item een reyse, die Hr. airnt van duuenvoirde en Hr. gill. van cralinghe deden, voir hoir waghenhuyr gheg. 1 g. sc. (gouden Schild). . 37 ß, 4 d.

Item toghen dirc die bruun, en dirc van bosch in brabant mitten anderen steden om te veruolghen van den brieuen van lijfrenten te bezeglen, die niet ghemaect en waren uptie oude voirwairde. En dirc die bruun tooch voirt in heneg. om andr. nannenz. en

en onss poorteren wille, alſo hoir goet ghenomen was, en dirc die bruun liende dirc van bosch 20 g. ſc. So hi te bruesſel bleeff, coste te zamen 43 ſc., den ſc. 26 bot, fac. . 74 ℔, 10 ß, 8 gr.

Item des donresdaghes voir ſinte jacobs dagh (20 Jul.) tooch dirc die bruun biden treſor. tot ſchoonhouen, alſo vranc lodder te woerden ghevanghen was, daer hii voirt tooch tutr. om der kercken zake wille, coste die reyſe. . . . . 16 ℔.

Sceyncken.

Eerst vp ſinte ſervaes dach (13 Meij) ten auonde ghesc. den treſorier 4 can wijns, die ſc. 4 tuynen (*d*) fac. . . . 53 ß, 4 d.

Willem van brederode 4; 16 mey den burchgraue, alſo hi quam van der goude, 8 can wijns; 17 mey den burchgraue en Hrn. heynr. ſinen zoen, 8; den treſor. en den Hr. van egmond 8; den Hr. van culenburch 4; den Hr. van zeuenberghe 4; 18 mey den burchgraue, Hrn. heynr. ſinen zoen, willem van brederode te zamen 8 (*e*); den Hr. van egmond 2; der ſtede van delff 2; willem van brederode 4; den treſor., den Hr. van culenburch, en den Hr. van ze-

(*d*) De Kan of Schenking, want dit verſtaa ik hier door ſc. dus op bijna 10 ſt., de Tuin bedroeg iets meer dan 2. Het overige zal ik verkorten, door enkel naam en dag te plaatſen, ten zij er een onderſcheid in de zaak mogt zijn.

(*e*) Dit ſtaat tweemaal op deezen dag.

zeuenberghen 12; ten auonde den burchgraue, Hrn. heynr, van wasſenair en jan van wasſenair 6; den treſor., den Hr, van culenburch, elx 4; willem van brederode 4.

Item an tragi tot molencamp — . 3 ℔, 16 ß.

It. 19 mey den treſor. 4 can wijns; den Hr. van culenburch en den Hr. van egmond elx 4; der ſtede van delff 2; 21 mey den proofst van leyden 2; den treſor. 4. Hr. heynr. van wasſenair, jan van wasſenair, en Hr. gillis van cralinghen 8; der joncvrouwen van cleue 2 can zoets wijns. Vp ten heylighen ascenſioons dach (25 Meij) Hr. heynric en jan van wasſenair 4. Des zaterdaghes ten auonde na ascencio dm. (27 Meij) Hr. heynr. van naaldwic 2; Hr. jan van cronenburch 2; tſmaenendaghes dairna den Hr. van egmond 6; 7 Jun. meester heynr. ſcatter 2; der ſtede van delff 2; willem van brederode 4; 8 jun. louwer. van cats 2.

Item noch molencamp van tragi. . 56 ß.

Item vpten leſten van piinſter (Pinxteren viel toen op 4 Junij) der ſtede van delff 2 can wijns, van der goude 2; tſmanendaghes na ſacramenti (19 Junij) der ſtede van hairlem 2; des anderen daghes dair na willem van brederode 2; des woensdaghes dair na Hrn. dirc van arnem 2; 26 jun. der ſtede van der goude 2, Hrn. dirc van airnem 2, jan van wasſenair 2; tſaterdaghes na tranſlacio martini (9 Iulij) raes van cruninghe, beliu van zeerixe 2; vp ſinte maria magdalenen dach (22 Julij) quamen die van der goude

hier

hier binnen, om een vonnesse — 2; des dinxdaghes dair na Hr. heynric van wasſenair 2; vp ſinte jacobs dach (25 Jul.) den burchgraue 4; des manendaghes dair na noch den burchgraue 4; vp ſinte pieters auont ad vincula (31 Julij) den gherecht van der goude tot dirx die brunen huyſe 2; den wibisſcop, doe hi die kerc wiede, 10; meester heynric ſcatter tot des commelduurs huyſe 2; des diinxdaghes na ſinte pieters dach den prouinciaal van den jacopinen 2; vp ſinte louwerens auont (9 Aug.) der ſtede van harlem 2; van delff 2; des dages voir ſinte bartelmees auont (22 Aug.) Hr. jan van heemſtede 2; des donresdaghes voir ſinte bertelmees dach Hr. willem van montfoirde 2; des manendaghes voir onss vrouwen dach natiuitas (2 Sept.) den treſorier 4; des diinxdaghes na ſinte lambrechts dach (19 Sept.) den visdomb 4; noch des auonts den vitzdomb 4; den burchgraue 4; up ſinte matheeus auont (20 Sept.) den vitzdomb 4, den burchgraue 4, der ſtede van der goude 2, der ſtede van hamburch 2, der ſtede van delff 2; vp ſinte matheeus dach willem van brederode 4; up ſinte matheeus dach ten auont der ſtede van der goude 2; den vitzdomb 4, den treſorier 4, willem van brederode 4, Hr. heynric van wasſenair en Hr. lodewich van montfoirt 4; vp ſinte mauricius dach (22 Sept.) den treſorier 4, Hr. heynric van wasſenair 4; den vitzdomb 4, willem van brederode 4, der ſtede van delff 2, der ſtede van der goude 2; des saterdaghes na ſinte mauricius dach den treſorier 4, den vitz-

vitzdomb 4, willem van brederode 4, Hr. willem van montfoirde, Hr. heynric van wasſenair, en jan van wasſenair 2, den burchgraue en Hr. heynric van wasſenair 4; up ſinte bauen auont (30 Sept.) meester heynric ſcatter 2; 3 octobr. Hr. heynric van wasſenair 2; 7 oct. willem van brederode 4, den burchgraue 4.

Item des anderen daghes dair na noch willem van brederode 2 can witte romany, die ſc. 20 lichte g. fac. . . . 39 ß, 6 d. (*f*)

Item vp ſinte gallen dach (16 Oct.) willem van brederode 4 can wijns, So hi weder van brederode quam; Hr gillis van cralingen, en dirc potter, So zi mit bootſcippen quamen van den treſorier, 2.

Item vp ſinte ſeverins dach (23 Oct.) Hr. heynric van wasſenair 2 can wijns, en des auonts 2 can malouizi. fac. . . 3 ℔, 2 ß, 2 d.

Item des vridages dair na Hr. Heynric van wasſenair gheuollet 3 vlesken., 6 men. (mengelen) wijns, die ſc. 4 tuynen. fac. . . 21 ß, 4 d.

Item des ſonnendaghes dair na Hr. heynric van wasſenair 2 can.

Item doe onſe Hr. van Beyeren dit duer reedt te hairlem, en weder quam van hairlem, him gheſceynct van waghen te waghen tot heyn in die kelnair 43 men., en an tragi 60 bot., fac. tezamen. 11 ℔, 12 ß, 10 d.

Noch

(*f*) De Kan Romany was dus een ſtuiver of drie duurder dan de kanne wijns.

Noch sceyncken voir des heylichs sacraments dach.

Item den provisoor vp ten palmen auont (8 April) 2 can wijns; in die paesch heylighe daghe jan van wassenair 2 can, tot josephs; den beliu van rijnlant tsmanendaghes na beloken paesken (24 Apr.) 2; den gherecht van den briel 2; vpten meyen dach jan van wassenair 2; 2 mey der jonfvrouwen van brederode 2; 3 mey meester heynric scatter 2; des vridages dair na Hr. heynric en jan van wassenair 2.

An wiin vp des heylichs sacraments dach.

Item vp des heylichs sacraments dach (15 Junij) zi 13 van den gherecht, Clerc, 2 bóden, 2 knechts, elx 1 mẽ wijns, die sc. 4 tuynen. fac. 3 ℔, 4 ß.

Item vptie selue tijt zi LXXXVIII van der vroescip elx 1 mẽ wijns. . . 15 ℔, 12 ß, 10 d.

Item 120 scut, elx 1 mẽ wijns. 21 ℔, 6 ß, 8 d.

Item den burchgrave — 4 can wijns. 53 ß, 4 d.

Item den commelduur en 2 siin ghesellen, elx 1 sc. wijns. . . . 21 ß, 4 d.

Item die deken, die prochipaep vpt hoghelant, en tot onss vrouwen, elc 1 sc. wijns, fac. 21 ß, 4 d.

Item die heren vpt hoghelant, en die priesters in allen kercken; maken, zi 64, elc 1 mẽ wijns. fac. . . . 11 ℔, 7 ß, 6 d.

Item die kercmeesters, 4 tot sinte pieters, 4 tot sinte pancras, 3 tot onss vrouwen, 4 gasthuusmeesters en heylighe gheestmeesters elx 1 mẽ wijns, fac. 53 ß, 4 d.

Item

Item 3 costers, 3 scoolmeesters, 2 ander costers, die organist, 16 clercken die dienden voir dat heylighe sacrament, elx 1 mē wijns. 4 ℔, 8 ß, 10 d.

Item in den ommeganc verdroncken. 5 ℔, 13 ß, 4 d.

Item vpten paeschdach (16 Apr.) zi 13 van den gherecht, den clerc, 2 boden, 2 knechts, elx 1 mē wijns, fac. . . . 3 ℔, 4 ß.

(Het zelfde op Pinxterdag 4 Junij).

Cost mit goeden luden en vpten huyse.

Item waren tgherecht en die Vroescip vergadert vpten huyse om te spreken van den 1000 nobl., en ghinghen mit malcander eten, verdroncken 12 men. wijns, en elc betailde sinen cost. fac. 42 ß, 8 d.

Item stont flor. van tol in beclaghen, So hi ons wel gheleuert hadde voir dordr., dat him niet gheg. en was voir hude en smeer, mit him te cost ghedaen tot foytgen. . . . 35 ß, 4 d.

Item mit onss vrouwen bottelgiers verteert. 26 ß, 8 d.

Item bi walich en florijs ghehaelt tot griete vossen 116 pinten wissemairs bier, belopen 53 bot. fac. . . . . 3 ℔, 10 ß, 8 d.

Item quam 1 messelgier van onsen Hr. van Beyeren mit enen brief, mit him verteert tot heynr. woutersz., om him alle ghestande te vraghen. . . 24 ß.

Item omboot die burchgraue, dat men mitten messelgier bi him comen souden ten poel, an wijn, die zi voir him namen, en verdroncken, doe zi weder quamen. . . . . . . 36 ß.

Item

Item vpten seluen dach mit sburchgrauen ghesind verdroncken 6 men. fac. . 21 ß, 4 d.

Item doe vranc lodder gheuanghen was, waren tgherecht vergadert, en ghinghen totten burchgraue ten poel, om raet mit him te nemen, an wijn 3 vlesken, en verdroncken vpten huyse, So men die brieff maecte, en doe die andwairde weder quam, voir en na. . . . . 36 ß.

Item tsmanendaghes na sinte margrietendach ten auonde, also hughe vten weer alle den dach onledich gheweest hadde biden wercluden, quam hi mit him derden eten tot heynr. woutersz., dair te cost ghedaen mitten wiin. . . . 13 ß, 4 d.

Item mit Hr heynr. van wassenair 1 cost ghedaen 12 men. . . . 42 ß, 8 d.

Item also die steden hier quamen, om mit malcander te spreken van den lijfrenten in brabant, te cost ghedaen tot dirc die brunen 3 arn. gulden, tstuc 22 bot. fac. . . 4 ℔, 8 ß.

Item vp sinte jacobsdach at die burchgraue vpter stedehuus, So ghewoenlic is, dair die cost beliep 28 ℔.

Item des aftermiddaghes ghinc die burchgraue mit sinen ghesellen in marendorp, So zi dair kaetsten, dair die burchgraue tot katriin van der horn 1 bancket maecte, dair voir betailt 42 bot, fac. . 56 ß.

Item van cost biden burchgraue ghedaen tot josephs en tot pieter josephz., also hi hier binnen quam, en misse hoirde tot onss vrouwen, beliep na josephs cedel 20 sc. wijns. . . . . . 6 ℔, 13 ß, 4 d.

Item tot 2 tiden ghinghen tgherecht eten tot dirc die brunen, alſo zi te doen hadden ghelradt vpter ſtede huus 1 reyſe, doe die ſteden hier waren om der brieue wille van den lijfrenten, en vp een ander tijt van der onlede van den exſizen, en des anders te doen was, gheg. 3 arn. gulden, fac. . 4 ℔.

Item van cost bi foytgen janſz., doemen omme ghinc van den ommeſetten ghelde totten 1000 nobl. tot 2 reyſen, coste . . 3 ℔. 5 ß.

Item vptie ſelue tijt te pitanci gheg., en des ochtens alsmen wt ghinc te ontbiten tot foytgen. 23 ß, 4 d.

Item tot herman claesz., als men die waec ſettede, verteert 14 bot. fac. . . 17 ß, 4 d.

Item te cost ghedaen mit des joncheren ghesind van gaesbeec 8 men. wijns. . 26 ß, 8 d.

Item ſcreeff die treſor. dat wij 1 hooftman ſchicken ſouden mit 18 ghewapend te legghen tot oudewater, verdroncken vpten huyſe. . 10 ß, 8 d.

Item was die vroeſcip vpten huyſe, So die treſor. leystinghe doen woude van den 1000 nobl., verdroncken 2 ſc. wijns. . . 13 ß, 4 d.

Item te cost ghedaen mit hughe die viſſelairsknecht van dordr., So hi hier tot 2 tiden quam om tghelt, dair hi an bewijst was. . . 26 ß, 8 d.

Item quam Hr. pieter des treſoriers capellaen mitten brieuen te bezeglen van den lijfrenten tot jan flor. z. 16 ſc. wijns, en des auonts mit him tot heynric wouterz. en vpten huyſe verdroncken 14 men. fac. . . . . . . 7 ℔., 14 ß, 8 d.

Item

Item doemen vp die dachfairde te zudic trecken soude, verteert tot hughe van veer. . 21 ß, 4 d.

Item doemen ons Hrn. brieuen van brabant las, dat die van vtr. en die van amersfoirde in alle sine lande vri en veylich wesen souden, mids anders veel punten, die men doe las, verdroncken vpten huyse 5 men. wijns. . . . . 16 ß, 8 d.

Item was Hr. heynric van wassenair hier, So hi sprac mit siin Hr. vader om trecht te leyden, mit him verteert 32 tuynen, fac. . 53 ß, 4 d.

Item mitten burchgraue te cost ghedaen tot belen, en him tghelach ghese., beliep. . . 44 ß.

Item te cost ghedaen tot jan zoeten mitten burchgraue, Hr. heynric van wassenair, also zi mit ons te spreken hadden, dair veel goede lude mede waren om zunderlinghe zaken wille, die dair te spreken waren. . . . . 8 ₶, 16 ß, 8 d.

Item worden vp gheen zomer alle bussen te gate gheleyt, alsb men duchte voir onraet, den dreghers gheloont, en die busmeesters en tymmerlude van cost tot foytgen ghedaen $45\frac{1}{2}$ bot, fac. 3 ₶, 8 ß.

Item te cost ghedaen vp sinte pieters dach ad vincula tot heynr. woutersz., also een messelgier van brabant ghecomen was, 14 bot, fac. 18 ß, 8 d,

Item des saterdaghes na vincula petri quam des tresor. capellaen weder mit brieue van lijfrenten tot heynr. woutersz., mit him verteert des ochtens en des auonts, en molencamp gaff den visch, beliep an cost, wijn, romany, maleuizi. . 32 ß.

Item des daghes voir sinte bertelmees auont, doe Hr. heynr. van wassenair ghecomen was wt vlaenderen, aten die burgermeesters mit anders goede lude tsamen tot heynr. woutersz., So zi bi Hr. heynr. gheweest hadden. . . . 26 ß, 8 d.

Item quam ons Hrn. brieue van brabant, dat nyement te deuenter varen en soude, verdroncken 1 sc. wijns, en 1 botghen an kerssen. . 7 ß, 4 d.

Item also die bode van aemsterdamme een andwairde gheg. wort, verdroncken vpten huyse 2 men. wijns, sac. . . . 6 ß, 8 d.

Item mit flor. van tol een cost ghedaen, also hi wt heneg. quam. . . 33 ß, 4 d.

Item wort willem van brederode ontboden om des scheels wille, dat vp sinte lambr. dach was, mit him te cost ghedaen, So hi hier bleeff legghen, tot jan zoeten. . . . 10 ℔, 18 ß, 8 d.

Item alle die tijt na sinte lambr. dach, So men veel te doen hadde mit brieuen te scriuen, en die burgermeesters, mitten ghenen die him hulpen raden, mit heynr. sburchgrauen clerc an wijn en cost tot heynr. woutersz., also zi nachts dair veel waren, beliep na inhout baerten cedel . 13 ℔, 6 ß, 8 d.

Item vp sinte lambr. dach die die bussen droeghen ende leyden, van 6 daghen arbeidens, en 3 nacht wakens, 5 man, gheg. 3 g. sc., den sc. 27 bot, fac. . . . . . 5 ℔, 8 ß.

Item voir den cost gheg. die die ghesellen deden, die die gheuangen waecten, dat men him niet

niet misdoen en soude, 3 nacht, 6½ sc. en 7 bot, fac. . . . 12 ℔, 8 ß, 8 d.

Item alfo dat volc zeer onledich was, en nachts veel in roer was, ghedroncken 8 vate coyt, tfat 17 bot, fac. . . . 9 ℔, 16 d.

Item an brode alle die tijt. . . 7 ℔, 12 ß.

Item van jan van der harghe 3 vate biers, tfat 1 g. fcilt. fac. . . . 5 ℔, 8 ß.

Item van cost, die vpten huyse ghedaen wort, en cost die die ghesellen deden in herberghen en vpt kerchoff, dair voir gheg. . 7 ℔, 12 ß.

Item 8 canne biers van jonchr. van calslaghen, beliepen 28 lewen, fac. . . 32 ß, 8 d.

Item noch tot jan van der harghe an bier ghehaelt na inhout siinre cedel 128½ bot, en tot jonfr. aechten ghedroncken 16 men. hamburger biers, fac. . . , 9 ℔, 8 ß, 8 d.

Item vpt kerchoff 1 kanne biers, die inhilt 4 st., en mitter canne die verloren wort tsamen 9 ß, 4 d.

Item alfo dat volc veel ghewaect hadde, wort ouerdraghen mitten burchgraue, dat men 50 off 60 ghesellen 1 maeltijt gheuen soude, en him onderwisen, dat zi voirt an niet doen en souden dan bi den burchgraue en biden gherecht, beliep die maeltijt 6½ g. sc. fac. . . . 11 ℔, 11 ß, 4 d.

Item bi foytghen jacobsz., alfo tgherecht den burchgraue ten eten bat, bi him die cost betailt, beliep 4 g. sc. fac. . . 7 ℔, 4 ß.

Item vpten huyſe, als die vroeſcip dair was, verdroncken, ... 34 ß, 4 d.

An wiin, na inhout der cedelen, die die wiintappers ouergheg. hebben, en niet beſcheiden en is an particlen. . . . . .

(Na vier kleine Posten van zulke Cedels komen de volgende:)

Item heyn in die-kelnair ſiin cedel 196 men., dair off ghecort 43 men. die minen Hr. van beyeren gheſceyncſt worden van waghen te waghen, doe hi te hairlem tooch en weder quam. So blijft 153 men, die ſc. 4 tuynen, fac. . . . 27 ₰, 4 ß.

Item coman claes cedel van voir des heylichs ſacramentsdach 150 men. zoets wijns en 40 men. maleuizi. . . . . 36 ₰, 19 ß, 4 d.

Item noch tot coman claes zeder des heylichs ſacramentsdach 246 men. zoets wijns, en 100 men. romani, fac. . . 48 ₰, 3 ß, 4 d.

Item van hamburger bier vpten huyſe ghedroncken, als tgherecht vergadert was, vp gherekent tot jan van der herghe, tot coenen en tot jan die cox, 224 pinten, die ſc. 2 bot, fac. . 7 ₰, 9 ß, 4 d.

Item inder onlede van ſinte lambr. dach, alſo tot heynr. woutersz. veel inloops was, van oost en bier, vleisch en brode, bi baerten cedel. 12 ₰, 9 ß, 4 d.

Item tot coman jan 86 men. maleuizi, die ſc. 8 goede lewen, en 76 men. zoet wiin, die ſc. 4 tuynen, fac. . . 36 ₰, 19 ß, 6 d.

Item

Item barberen cedel zeder midvasten tot martini 316 men. die sc. 4 tuynen, fac. 55 ℔, 19 ß, 4 d.

Item an kaersſen verbarnt in die waeck tot coman Jans 50 pont, tpont 14 torloirs, fac. 3 ℔, 17 ß, 8 d.

Item tot hughe willemsz. an kaersſen ghehailt vpten huyſe 119 pont kaersſen. 7 ℔, 17 ß, 4 d. (g).

Bodenloon en cost.

(Uit dit Artikel zal ik ſlechts uittrekken 't geen van eenig belang is, of in betrekking ſtaat met onze geſchiedenis. Het overige zijn onbeteke-nende reizen naar verſchillende plaatſen.)

Item 1 bode gheſent tordr. mit enen brieue, roe-rende van den gheſtande van ſinte lambr. daghe, him gegh. . . . . . . 36 ß.

Item 1 mesſelgier quam mit 1 brieue, dat men 4 goede manne kieſen ſoude, alle zaken te handelen, voir den cost, die hi en die knechten deden mit him. . . . . 21 ß, 4 d.

Item van enen brieue, die die burchgraue wt ſen-de, den bode gheg. . . . . 36 ß, 8 d.

Item quam 1 mesſelgier mit ons Hrn. brieue van beyeren, him te hueskheden gheg. 1 ſc. en mit him te cost ghedaen tot heymr. woutersz., om him alle gheſtant te vraghen 1 ſc. fac. te zamen 3 ℔, 10 ß, 8 d.

Item jan flor. z. gheſent mit enen brieue an den treſor., him gheg. 2 rijnske gulden, fac. 3 ℔, 9 ß, 4 d.

Item

(g) De vijf Pond Kaarſen kosteden dus nog geen Schell. van onze tegenwoordige munt.

Item reedt copperment bi minen Hr. van beyeren, te lucſenburch, him gheg. 11 oude rijnſche gulden, tſtuc 27 bot, fac. . . 19 ℔, 16 ß.

Item brabant die eraut gheg. 2 oude riinſche gulden, fac. . . . . 3 ℔, 10 ß, 8 d.

Item den mesſelgier van denremonde, So hi quam mit 1 brieue, voir ſinen Cost. . 6 ß, 10 d.

Item walich, alſo hi tooch om den treſor. en den visdomb, gheg. 1 arn. gulden, fac. . 30 ß.

Item walichs broeder vptie hoghewoirt wtgheſent vp ſinte lambr. dach in der nacht, mit enen knecht, him gheg. 34 bot, fac. . . 45 ß, 4 d.

Item noch die ſelue 2 reyſen ter goude an den treſor. en hij liep van den treſor. 2 reyſen te woirden, him gheg. 2 arn. gulden, fac. . . 3 ℔.

Item noch die ſelue 1 reyſe tſcoonhouen, om enen dach te houden, en 1 reyſe an willem van brederode ter goude, him gheg. 1 gouden ſc. en 1 arn. gulden, fac. . . . 3 ℔, 4 ß.

Item heyntgen die bode van vtr. verteert tot jan zoeten. . . . . . 16 ß.

Lakenen, en cledinghe, die die ſtede wtreyct.

Item den clerc, een bode tot horen zamer cleder gheg., na den belope van den ouden boecken, alle laken gheſlaghen te ghelde, 1 ghont. ſtrijpt halff laken voir 6½ nobl., en elx an pleyn 3½ ellen, die ellen 22 bot, fac. te zamen. . 28 ℔, 9 ß, 4 d.

Item meeſter dirc voir ſinen tabbaert gheg. na meeſter pouwels voirwairden. . . 8 ℔, 5 ß, 4 d.

Item

Item den pipers voir hoir cleder, en is 10 ellen. . . . . . . 16 ₰.

Item boomgairt voir sinen pels. . . 40 ß.

Item claesgen mitten horn voir sinen pels 40 ß.

Item jan dobbe vander cloc pleecht te hebben 24 ₰., dair off van 1 halfuen jair betailt 12 ₰, aldus is him nu betailt. . . . . . 12 ₰.

Item meester jan die boghemaker, also hi der stede meester is, gheg. . . . . . . 6 ₰.

Item allairdus de wieringhen, onse procuratoir tutr. . . . . . 8 ₰.

Item meester heynr. hugheuz. onse procuratoir voir den prouisf. . . . . 4 ₰.

Item meester rutger voir siin cleder en voir siin wedden. . . . . . 32 ₰.

Item andr. die piper van enen jair dienst

26 ₰, 13 ß, 4 d.

Item claes die piper (het zelfde.) . . .

Item philips die piper van 1 jair dienst. . 20 ₰.

Item jan zael (het zelfde.)

Item boomgairt van 1 jair dienst 18 ₰, 6 ß, 8 d., dair off him betailt 5 ₰, 6 ß, 8 d. voir miduasten. So is him nv betailt. . . . . 13 ₰.

Item roel den tromper is betailt voir miduasten 5 lichte sc. 2 bot in minringhe van 1 jair dienst, en is 25 ₰, 6 ß, 8 d. enz. So is him nu betailt . . . . 18 ₰, 10 ß, 8 d.

(Het overige van dit Artikel zijn kleine renten, meest van eenige Schellingen, welke op zekere

Erven, Huuren en Hofsteden stonden: een onder anderen op de Erve van meester rutgair die barbier.)

Tymmeringhen.

Eerst alsō die bregghe voir costuerloren ingheuallen was, die bregghe weder vp te winnen, 4 man 3 daghe, elc 6 bot, fac. . . . . 48 ß.

Item vanden stien wt te winnen, en weder te diepen, en van operen, gheg. te zamen 40 tuynen, fac. . . . . 3 ff, 10 ß.

Item van calc, stien, en zant 26 bot, fac. 34 ß, 8 d.

Item jan van der aer mit him derden van maetselen, en dirc dirxz. die him halp. 3 ff, 4 ß, 4 d.

Item an die selue brug jan woutersz., willem naghel, flor. foy, jan boydensz. van tymmeren, elc 15 daghe, sdaghes 6 bot, fac. te zamen . . 24 ff.

Item die 2 toornen in costuerloren scoon te maken, en die vulnes weech te voeren, 26 tuynen, fac. . . . . 44 ß.

Item die toorn vp costuerloren te decken, 42 voeder riets, tfoeder 7 lichte grote, fac. 6 ff, 10 ß, 8 d.

Item an locsnoer, 4 deckers binnen en buten, 2 operknechtse 11 daghe werkens, sdaghes onder him allen 9 bot, fac. . . . . . . 6 ff, 12 ß.

Item van zant vp costuerloren en te paueyen 1 g. sc., fac. . . . . 36 ß.

Item an hout ghecoft bij jan woutersz., jan boydenszone, willem naghel, en floris foy, na inhout hore cedel, die zi te zamen ouergauen, en is ghe-

haild

hailt tot jacob bertelmeesz. en tot jacob florijszo-
ne . . . . 28 ℔, 9 ß, 4 d.

Item bi flor. foy an hout ghehailt na inhout siinre cedel tot gherijt zoet, claes wit, en tot jacob bertelmeeszoen, ghebesicht an bregghen, en an stakettinghen, beliep. . . . 18 ℔, 16 d.

Item bij willem naghel en jan boudijnsz. tot jacob florisz. ghehailt an hout, ghebesicht an costuerloren, beliep. . . . . 12 ℔, 12 ß.

Item bi willem naghel en jan boydensz. an hout ghehaelt tot jan van schoten, ghebesicht vptie witte poort, en an die trappen, beliep. . 9 ℔, 12 ß.

Item bi willem naghel en jan boydensz. an hout ghehailt tot jacob florisz., ghebesicht an die waechuysen, en an die bossen. . 12 ℔, 13 ß, 4 d.

Item noch bi willem naghel en jan boydensz. an hout tot pieter golensz. ghehailt, ghebesicht an die stakettinghe voir die zijl poort, an die langhe brugghe, en an dat hec voir die bostelbrugghe. 18 ℔, 5 ß, 4 d.

Item tot claes wit an hout ghehailt totten reetuynen en totten waechuysen, mit him vpgherekent, beloopt. . . . . 25 ℔, 13 ß, 4 d.

Item bi jan woutersz. en willem naghel tot gosewijn claesz. an hout ghehailt . 14 ℔.

Item van scoudehuyr alle die tijt duer 3 ℔, 2 ß, 8 d.

Item jan claesz. mit siin ghesel van zaghen en vercoen te helpen steken. . . . 3 ℔, 12 ß.

Item willem melisz. mit siin ghesel van zaghen. . . . . 26 ß, 8 d.

Item

Item noch jan claesz. mit sinen ghesellen van zaghen. . . . . 53 ß, 4 d.

Item jan gher. z. mit sinen ghesel 21 ß, 4 d.

Item jan wouterz. van 42 daghen werckens, sdaghes 6 bot, fac. . . . 16 ℔, 16 ß.

Item ansem die smit an yseren werc bi jan woutersz. . . . . . 21 ß, 4 d.

Item bi jan woutersz. aenghebrocht na inhout siinre cedel, om 4 sciuen an die brugghe voir die zieken, en 1 naghel 16 g.

Item om een hout, dair die schiuen duer gaen 6 g.

Item 1 knecht, die him halp wercken 1 dach 7 g.

Item van 2 middelhout te zaghen, dair men die reglen off maecte, 2 lewen.

Item jan claesz. die houtsagher van enen haluen dach werckens, 6 vlaemse g.

Item bi hughe die kuper ghecoft 10 hout, dair men mede paillde in die vest, tstic 1 bot.

Item 1 hout, jeghen dirc die draeyer ghecoft, tot bussen in te legghen, 7 bot. Dit comt te zamen 44 ß, 8 d.

Item 1 hout noch ghebesicht an die bussen, ghecoft jeghen jan van schoten om 4 g.

Item om yserdraet gheg. 4 g.

Item tot pieter smits ghehailt an spikeren bi flor. 100 middelnaglen en 100 laschyser, thondert van den middelnaglen om 15 g., en thondert van den laschyser om 7½ g., comt te zamen 22½ g.

Item noch ghecoft jeghen heynr. die draeyer 1 hout, dair een bosse in gheleit wort, om 7 g.

Item

Item tot airnt jansz. 5 g. om ſpikeren, ghebeſicht an die bustelbrug.

Item om een bout an die busſe, en weghet 13 pont, tpont 1 leeu.. Dit comt te zamen 33 ß, 8 d.

Item noch bi jan woutersz. betailt an yſeren werc, an hout totten busſen, en van 40 daghe werkens, en dat hi busſen mede bewairde, sdaghes 6 bot, fac. . . . . 19 ℔, 2 ß, 8 d.

Item van wielen an die busſen . 26 ß, 8 d.

Item van dat waechuys te decken, dair die valbrugghe placht te ſtaen, . 5 ℔, 6 ß, 8 d.

Item om latten gheg. . . 13 ß, 4 d.

Item van dat waechuus te liemen voir jonf. meynen. . . . . 13 ß, 4 d.

Item van die ſcool te ſtoppen, en die witte poort van riet, locſnoer en kistlinen. . 44 ß.

Item dat huus voir jonf. meynen te decken. 20 ß.

Item bi flor. foy aenghebrocht mit ſiinre cedel 5 man ghewrocht 4 daghe ouer jonf. meynen, sdaghes elc 6 bot, en 2 man 4½ dach an die zijl valbrugghe en vp reynsburger poort, fac. . . 8 ℔.

Item van jacob flor. z. 4 barcoen om 11 bot, jan van reynsburch 3 plancken, tſtuc 25 bot, fac. . . . 5 ℔, 14 ß, 8 d.

Item ſcoudehuyr bi flor. foy. . 24 ß, 4 d.

Item flor. foy mit him anderden ghewrocht an die zijl valbrugghe, gheg. . . 4 ℔.

Item 4 man van den toorn off te ſtaketten bi pieter joſephs molen in die vest, 4 daghe, 4 ℔, 16 ß.

Item

Item an barbicaen, die poorten dicht te maken, 2 daghe gheg. . . . . 48 ß.

Item willem naghel buten an die valbrugghe bider singhel 4 daghe, sdaghes 6 bot, fac. . 32 ß.

Item noch 2 daghe an dat hec en draeyboom ter zijlwairt wt . . . . 16 ß.

Item flor. foy an dit hec biden naictsluyse 2 daghe sdaghes 6 bot, fac. . . . 16 ß.

Item jan boudijnsz. van 5 daghe werckens sdaghes 6 bot, fac. . . . . 40 ß.

Item willem naghel 29 daghe werckens, an costuerloren an die bussen en an die hecken sdaghes 6 bot, fac. . . 11 ℔, 12 ß.

Item jan boudijnsz. antselue werc ghewrocht 22 daghe, sdaghes 6 bot, fac. . 8 ℔, 16 ß.

Item zi 2 elc 6 daghe an thuus bi sinte pieters velt en an die vest, sdaghes elc 6 bot, fac. 4 ℔, 16 ß.

Item ghecoft biden hortslaghers an wairtrisen tot den reetuynen, dair off gheg. 6 riinske gulden, fac. . . . 10 ℔, 8 ß.

Item witgen willem dirxz. en willem heynr. 15 daghe werckens, sdaghes elc 4 lewen, fac. 10 ℔, 10 ß.

Item noch van 4 daghe, die zi noch wrochten, sdaghes elc 4 lewen, fac. . . 56 ß.

Item noch gheriit hughesz., willem heynenz. en symon die biter 7 daghe werckens an die tuynen $2\frac{1}{2}$ g. cro., fac. . 5 ℔, 13 ß, 4 d.

Item willem dirxz. die hordemaker mit him vierden 6 daghe, sdaghes elc 4 lewen, fac. 5 ℔, 10 ß.

Item

Item witgen gheg. van risen, die hi doe leuerde, 40 bot en van 1 hort 3 bot, fac. te zamen 57 ß 4 d.

Item dirc van lewen van tymmeren en van hout te draghen voir jonf. meynen 3 daghe, sdaghes 5 bot, fac. . . . . 20 ß.

Item van wairtrise te woirden te halen bi witgen mit him anderden. . . 9 ₶, 13 ß, 4 d.

Item van den tuynen te besien, die gate te stoppen, witgen mit him anderen gheg. 26 ß, 8 d.

Item flor. die tslic voirt, van arbeiden mitten wercluden oueral dair men wrocht, mit jan woutersz. 42 daghe, mitten hordebreyers 10 daghe, an den stakettinghe in den riin te zijlwairt, en bi pieter josephsz. molen 20 daghe, sdaghes 3 bot, fac. 14 ₶, 8 ß.

Item van grauen buten der vterster valbrugghe drie daghe an die brugghe voir jonf. meynen, en an dat huusgen 6 daghe, sdaghes 3 bot, . 36 ß.

Item die werclude verdroncken . 33 ß, 4 d.

Item heyn hughe gheg., So hi veel te lopen hadde, en den wercluden reescip dede, . 36 ß.

Item tot veel tiden verdroncken biden wercluden en tot hughe als zi vprekenden. . 26 ß, 8 d.

Item den knechten gheg., So zi veel te lopen hadden onder den werclude. . . 16 ß.

Item voir die witte poort, alsō dat waghescot off ghenomen was, dat weder te maken, coste 5 ß, 4 d.

Item om 18 wede bast an die valbruggen en an steygheriinghe, die wede 3 lewen, fac. 3 ₶, 3 ß.

An

An yserenwerc.

Eerst tot symon hermansz. een veter an die zijlpoort, 2 veteren an costuerloren, 2 veteren an die zijlpoort, en 1 veter buten rapenburch, weghen te zamen 239 ℔, tpont 1 tuyn, fac. 21 ℔, 4 ß, 2 d.

Item an costuerloren 2 platen, 56 ℔ weghens, bi die zieken 27 ℔ weghens, noch an costuerloren 213 ℔ weghens, comt te zamen 286 pont weghens, tpont 10 doyts, fac. . . 15 ℔, 18 ß.

Item an die coepoort en an die zijlpoort an yserenwerc, en bi die zieken an ringhen 88 pont weghens, tpont 10 doyts, fac. . 4 ℔, 17 ß, 8 d.

Item 21 voet bants, die voet 1 bot, fac. 34 ß, 8 d.

Item noch bi symon harmansz. na gherekent na inhout siinre cedel an spikeren ghebesicht an waechuyse, an reetuynen, vp costuerloren, vp die poorten en an die hecken 2400 middelnaghel en 3 verendel, thondert 2 oude tuynen, fac. . 8 ℔, 16 ß.

Item an die witte poort, in die vliet, an thec vp gansoord, an lopsen waterboom, en ant nuwe hec bi die bustelbrugghe 272 ℔ weghens, fac. . . . . 15 ℔, 2 ß, 5 d.

Item an bouten en yserenwerc an die bussen 46 ℔ weghens, fac. . . . . 51 ß, 4 d.

Item bi jan jacobsz. an spikeren ghehaelt an die witte poirt, 8 bot wairt, fac. . . 10 ß, 8 d.

Item an waruelen bi flor. foy an die valbrugghe. . . . . 26 ß, 8 d.

Item bi heyn hughe, willem naghel en floriis foy

an

an middelnaghel ghehailt 17½ middelnaghel, thondert 4 tuynen, fac. . . 6 ℔, 4 ß, 4 d.

Item tot jacob van grieken an yserenwerc ghehailt bi airnt hughe en flor. foy 46 tuynen, en an spikeren 42 lewen, fac. . . 6 ℔, 8 ß, 8 d.

Item tot willem die smit vp rapenburch an yserenwerc ghehailt 8 tuynen, fac. . 14 ß, 2 d.

Item noch na ghehailt bi willem naghel en jan boydensz. tot symon hermansz. 92 ℔ weghens, tpont 1 oude leew, en 2300 laschyser, thondert 2 tuynen, fac. . . . 9 ℔, 8 ß, 10 d.

Item allairt die flotemaker van 1 flot an die waertpoort, en van 4 bloc flote 90 bot, en van flote, en van flotelen te vermaken te zamen. 7 ℔, 10 ß, 4 d.

Item doemen die staketten stac tusschen die valbrugghe en die naecttsluyze, van cost, die zi deden, die dair wrochten, 75 bot, fac. . 5 ℔.

Van grauenwerc.

Eerst die singhel te widen en te diepen 6 man ghewrocht 6 daghe, elc 5 lewen sdaghes, fac. 10 ℔.

Item in die weec dairna zi 6, elc 6 daghe. 10 ℔.

Item in die weec dair na zi 6, elc 5 daghe, sdaghes elc 5 lewen, fac. . 8 ℔, 6 ß, 8 d.

Item na sinte margrietendach wrochten jacob van riin, booncoper mit him achten 10 daghe, sdaghes elc 5 lewen, fac. . . 20 ℔, 8 ß, 10 d.

Item in dat selue werc booncoper mit him 4den 60 daghe, sdaghes 5 lewen, fac. 15 ℔, 6 ß, 8 d.

Item houter jan van 6 daghe grauens bi die witte poort, sdaghes 5 lewen, fac. . . 33 ß, 4 d.

Item bi der vterster valbrugghe te diepen 4 man 2 daghe, sdaghes elc 5 lewen, en booncoper van grauen voir die molenstraet 25 lewen, fac. 3 ℔, 12 ß.

Alrehande wtgheuen.

Item willem symonsz. bat totter misse; So men dair niet en tooch, ghesent 2 nuwe sc., tstic 27 bot, fac. . . . . . . 3 ℔, 12 ß.

Item an 10 last turfs, tlast 1 arn. gulden, fac. . . . . . 15 ℔, 6 ß, 8 d.

Item willem gheriitz. gheg. van 2 scepe turfs.

Item van vpdraghen.

Item willem naghel gheg. voir een man, die ghevanghen wort om ruste wille, voir sinen cost 33 ß, 4 d.

Item pieter jansz. van bannierscaften, van compassen, van 3 daghe werckens gheg. 1 arn. gulden, fac. . . . . . . 30 ß, 8 d.

Item den stratemaker gheg. van cale, stien, en van hout voir die legbrugghe 1 g. sc., fac. 37 ß, 4 d.

Item 1 waghen ghehuyrt Hrn. heynr. van wassenair mede te varen jeghen die van hairlem, So zi wt ghecomen waren, 1 g. sc., fac. . 37 ß, 4 d.

Item van der stede cannen te scuyren, gheg. 6 ß, 8 d.

Item copperment, also als hi sijn peert off ghereden hadde, doe hi bi onsen Hr. van beyeren was te lutsenburch, him dair voir gheg. bi goetdeincken van den

den burchgraue 9 arn. gulden, den gulden 23½ bot, fac. . . . . . 14 ℔, 2 ß.

Item den poortiers in den haghe gheg. 2 arn. gulden, fac. . . . . 3 ℔, 16 d.

Item van der raedt cloc te hanghen, en van draghen, en van yserenwerc te vermaken, te zamen. 21 ß, 4 d.

Item van misse wech te voeren after der stede huys, gheg. 2 arn. gulden, fac. . . 3 ℔, 16 d.

Item om ⅛ scoude, dair men die misse mede voert, gheg. 4 g. sc., fac. . . 7 ℔, 6 ß, 8 d.

Item van der raedt cloc gheg., bouen dat die ander cloc dair an gheg. wort, 10 g. sc., fac. . . . . 18 ℔, 13 ß, 4 d.

Item bi foytgen jacobsz. ghecoft 4 tonne torken, costen 12 g. sc., fac., den scilt 28 bot, 22 ℔, 13 ß, 4 d.

Item noch bi foytgen jacobsz. jeghen allairt boydensz. ghecoft 1⅛ tonne torken, coste die tonne 3 g. sc. . . . . . . 5 ℔, 12 ß.

Item van den bosfen te gate te legghen, an den vesten te brengen, den dreghers gheg. bi meester jan 24 bot, fac. . . . . . 32 ß.

Item heyn zael van 900 proppen te draeyen, thondert 25 g. lichts ghelts, fac. . 33 ß, 4 d.

Item meester jan van 2 metalen polleyen te ghieten, van bloke en stellinghe die busfen an te stuenen, en van 5 daghe werckens, sdaghes 5 lewen, te zamen him gheg. na inhout siinre cedel 1½ gouden nobel, den nobel 4 ℔, fac. . . . . 6 ℔.

Item noch meester jan gheg. bi goetdcincken van den

P 2 den

den gherecht, doe hi van ons tooch, 2 g. sc., fac. . . . . 3 ℔, 14 ß, 8 d.

Item meester jan van 1000 scuts te vermaken, 2 arn. gulden, en out scut te verstriken en te verhemelen, 36 bot, fac. te zamen . 5 ℔, 9 ß, 4 d.

Item ghecoft 1 bosse mit 2 cameren, gheleghert in hout van 2 pont loots schietende, coste bi heynr. woutersz. 6 g. sc., en van loden cloten te ghieten, en stienen cloten dair toe ghehouwen, tsamen 9 bot, fac. te zamen. . . . . 11 ℔, 18 ß.

Item vranc lodder van scut te maken, gheg. 1 g. nobl., fac. . . . . . . 4 ℔.

Item ghecoft 4000 pijlysers, en weghen 162 ℔, elc pont plac comt 8 arn. gulden en 3 braspenninghe, fac. . . . . 9 ℔, 12 ß.

Item van weghen en van dreghen 3 braspenninghe.

Item om 5 manden proppen en cloten in te legghen. . . . . . . 6 ß, 8 d.

Item piertgen, also hi vpten huyse veel diensten doet, him gheg. 1 roc, coste 4 arn. gulden, fac. . . . . . . 6 ℔, 2 ß, 8 d.

Item pieter ghysbr. z. vp sijn hantscoen gheg. 9 g. sc., fac. . . . . . 5 ℔, 4 ß.

Item om 2 lanternen gheg. . . . 13 ß, 4 d.

Item gheg. van roepen, datmen lanternen wthanghen soude. . . . . . . 20 ß.

Item vptie selue tijt verdroncken 3 sc. wijns, fac. . . . . . 10 ß, 8 d.

Item

Item voir den onwillighen, die niet waken en wouden, gheg. 96 tuynen, fac. 8 ℔, 10 ß, 8 d.

Item vranc lodder gheg. van nu fcut te bereyden, dair him die yfers toe gheleuert worden, 71 bot, fac. . . . . . . 4 ℔, 14 ß, 8 d.

Item vp des heylichs facraments auont, flor. die dat flic voirt gheg. van dat hi die vest effende, voir den naict fluze. . . . . . . 5 ß, 8 d.

Item alfo die waghenen voir die zijl poort niet vp en mochten om ghebrecs wille van aerde, die dair voir lach, flor. gheg. van die aerde wech te doen. . . . . 4 ß.

Van der waec.

Eerst betailt vpten palmen auont van 24 daghe en nacht 4 man, elc 2 lewen sdaghes en 2 lewen des nachts, in reynsburger poort. . . 16 ℔.

Item in die zijl poort 23 nachten en daghe 3 man, elc 2 lewen sdaghes en 2 lewen snachts, fac. . . . . . . 15 ℔, 6 ß, 8 d.

Item in costuerloren 3 man 23 daghe en nacht, elc 2 lewen sdaghes en 2 lewen snachts, — fac. . . . . . . 15 ℔, 6 ß, 8 d.

Item in die witte poort 4 man 24 nacht en daghe, 2 lewen sdaghes en 2 lewen snachts, fac. . . . . 16 ℔.

Item in die coepoort 2 man snachts van 23 nachten, snachts elc 2 lewen, fac. 5 ℔, 2 ß, 2 d.

Item des woensdaghes na beloken paesken betailt van 17 nachten in die 5 poorten, in die 4 poorten

 elc

elc 3 man, en in die coepoort 2 man, elken gheg. snachts 2 lewen, fac. . . . 26 ß, 7 ſ.

Item in die cruter marct van waken gheg. jegen Jonf. meynen 20 bot, fac . . 26 ſ, 8 d.

Item in costuerloren 4 man 15 nacht en daghe, him gheg. snachts 2 lewen en sdaghes 2 lewen, fac. . . . . . . 13 ß, 5 ſ.

Item in die coepoirt 2 man 22 nacht, elx snachts 3 blancken, fac. . . . 5 ß, 2 ſ, 4 d.

Item tonijs ghesel betailt van 6 weken, sdaghes 3 lewen, fac. . . . . 7 ß, 4 d.

Item vp finte jans auont mitten 4 poorten vpgherekent van 21 daghe en nacht in elke poort 2 man, elc 3 lewen sdaghes en 3 blancken snachts, fac. . . . 55 ß, 13 ſ, 4 d.

Item in die coepoort 2 man 21 nacht, snachts elc 2 blancken, fac. . . 4 ß, 13 ſ, 4 d.

Item betailt tsmanendaghes na finte margrieten dach in reynsburger poort 4 man 15 nacht, elc 2 lewen snachts, fac. . . 6 ß, 13 ſ, 4 d.

Item in die dachwairde zi 2 15 daghe, sdaghes elc 2 lewen, fac. . . 3 ß, 6 ſ, 8 d.

Item in die zijlpoort 3 man 15 nacht, elc 2 lewen snachts, fac. . . . 5 ß, 6 ſ, 8 d.

Item in die dachwairde zi 2 15 daghe, sdaghes elc 2 lewen, fac. . . 3 ß, 6 ſ, 8 d.

Item in costuerloren 3 man snachts van 15 nachten, snachts elc 2 lewen, fac. . . 5 ß.

Item

Item in die dachwairde 2 man 15 daghe, sdaghes elc 2 lewen, fac. . . 3 ℔, 6 ß, 8 d.

Item in die witte poort 4 man 15 nacht, snachts elc 2 lewen, fac. . . 6 ℔, 13 ß, 4 d.

Item in die dachwairde 2 man 15 daghe, sdaghes elc 2 lewen, fac. . . 3 ℔, 6 ß, 8 d.

Item die coepoort 1 man 60 nacht mit gorijs gheg. 100 bot, fac. . . . 6 ℔, 13 ß, 4 d.

Item tsmanendaghes voir sinte louwerensdach betailt in den vier poorten, tot elc poort 2 man snachts en 2 man sdaghes, van 24 daghe en nacht; elc gheg. 2 lewen sdaghes en 2 lewen snachts, fac. . . . . . 44 ℔. 5 ß, 4 d.

Item dair na in den 5 poorten vpgherekent van 12 daghe en nacht, in elke poort 4 man, elc 5 lewen onder dach en nacht, fac. . . 66 ℔, 13 ß, 4 d.

Item dair na vp gherekent van 5 weken in den 4 poorten, in elke poort 2 man sdaghes, elc 3 lewen, fac. . . . . 46 ℔, 13 ß. 4 d.

Item die coepoort 30 nacht, 2 man snachts, elc 2 lewen, en 24 nacht, snachts elc 3 lewen, fac. . . . . 15 ℔, 13 ß, 4 d.

Item vp sinte maertijns auont den 4 poorten betailt van 11 weken, in elke poort 2 man, sdaghes elc 3 lewen, fac. . . 102 ℔, 13 ß, 4 d.

Item bi goetdeincken van den burchgraue wtghesent alrehande ghesellen, om tidinghe te vernemen, also tot veel tiden vreemde maren quamen, datmen ons versuecken soude . . . 22 ℔, 17 ß, 4 d.

Item alle dese tijt zi 2, die vpten huyse gheleghen hebben, om den luden te beschicken inder waeck en vp wairnesse, wes dair te doen mocht wesen, him gheg. van 70 nacht, snachts onder him beyden 1 tuyn, fac. . . . 6 ℔, 4 ß, 4 d.

Item ter wilen dat onse lude te scoonhouen laghen, van veel oulede, die wij hadden te scriuen, den clercken gheg. die ons holpen, en mits dat zi nachts veel waecten, ... 12 ℔.

Item een halue tonne busse cruuts ghecoft bi jan wouters, en woech 75 ℔, tpont 5 g. vlaems ghelts, fac. in payment . . . 19 ℔, 12 ß.

Item bi jan wouterz. 1 tonne scuts, coste 3 cronen en 9 bot, den crone 33 bot, fac. 7 ℔, 4 ß.

Item dirc pieterz. van hout tot taerdzen, van maken en van zaghen . . . 4 ℔, 14 ß.

Item te pitanci gheg. van den velle exsf. 3 g. sc., fac., tstic 26 bot, . . . 5 ℔, 4 ß.

Item sinte pieters kerc van 15 steygherboom, tstic 2 bot, 9 haecstien, tstic 2 bot, en 1 yseren haec 4 bot, fac. . . . 3 ℔, 9 ß, 4 d.

Item te cost ghedaen, terwilen dat men ouer dese rekeninghe sat, ... 12 ℔.

Item den clerc voir siin arbeit . . . 12 ℔.

Item alle dit jair om papier en fransiin, des men behoefde, alsso des veel behoeft is, . . 6 ℔.

Item al dit jair om zeghel was . . 4 ℔.

Item den clerc en enen bode voir hoir voeder elx 12 ß, fac. . . . . . . 24 ß.

Item

Item 1 boden voir fiin laerzen . 10 ß.

Item heyn hughe, alſo hi alle dit jair veel arbeyts ghedaen heeft . . . 8 ℔.

Item walich voir ſinen arbeyt . 4 ℔.

Item johannes ——————— . 40 ß.

Item hughe van weer van den cost, die tot ſinen huyſe ghedaen wort in der onlede van ſinte lambr. daghe, terwilen dat onſe lude te ſchoonhouen laghen, alſo die gheſellen alle daghe tot ſinen huyſe waren, en wt en inghinghen, van cost die zi deden alle die tijt . . . . 72 ℔.

Item dirc willem gher. z. z. betailt in minringhe van onss vrouwen bede van den termijn van ſinte jans daghe lestleden, anno 19 vp ſiin quitanci, 300 g. cronen, den crone 35 bot, fac. . 700 ℔.

(Aan 't hoofd van een hoope nog onbetaalde posten deezer Rekening, welke op eenige bladzijden achter dezelve op nieuw herhaald worden, ſtaat het volgende:)

Dit is zulck gebreck en afterweſen, Als hughe van weer heeft ander Stede van leyden, te weten van den drie vierendeel jairs, dat hi diende als Burgermeeſter mit dirck de brvvn, dirck van bossch en willem boet, Twelc dirck de brvvn en huge van were vp hem zeluen rekenen, geliken die rekenboecken, die die Stede dair of heeft, dat wtwijſen.

IV.

Uittrekfel uit eene andere Rekening der Stad Leyden, van 1419 (a).

Item worden die fteden ontboden bij ons Heeren Raet te comen ter goude, mit alfoe veel luyden als fij geweest hadden bij miin Hr. van fcharloijs; daer toighen dirc de bruyn, hughe van der weer, en hughe van der hant, jan van zijl willems, willem geritsz., foytgen jacobs, heynrich dummas, ende fii VII van de vroetfchip, alfoe ouerdraghen was bijder vroetfchip, daer men him te kennen gaff, dattet gefakt was., Alfoe veer als die fteden geven 100,000 nobelen, weynich meer, en nyet min, daer fij om 'thuys quamen, om een beraet, ende waren 4 daghen vuyt om vertoeffs wille van de Hee-

(a) Het Stuk, uit welke ik deeze Posten getrokken heb, is zelf flechts een Uittrekfel uit eene Stadsrekening, welke over een gedeelte van 1418 en het begin van 1419 gaat, en zich misfchien wel aan de voorige heeft aangeflooten. Het is met eene oude hand gefchreeven, hoewel lang na het oorfpronkelijke, en berust onder de papieren van den Hr. Schepen VAN NOORT.

fij later quamen dan ge-
pitanci 36 lb, 18 ß.
.lauont leyd de
haghe te comen,
ons de foen vp doen
.en te kennen, dat myn
recken foude, om him eede
.agt vander foene; daer toe
.yn, hughe vuyter weer, hu-
.it, dirck willems., ghysbrecht co-
)rant van fwieten. Ende des anderen
men nae gerijt de bruyn, jan vranckens
rick wouters mitten gelde, en waren vuyt
gen, van cost, mits datmen toeffde, om dat
.n 't gelt daer nyet ontfangen en woud, 3 wa-
ghen en pitanci . . 24 lb, 16 ß.

Item toghen des donresdages nae valftelauont ter goude hughe vuyter weer, jan van zijl, heynrick woutersz. en phillips floris, alfoe onfe heer van beyeren daer quam om him wellecom te hieten, en der ftede onfchulde te doen, alfoe him angebrocht was, dat men him te leyden nyet inlaten en foude willen, als hij daer quame, ende dat men de burch jeghen him bolwercte; ende waren 5 dagen vuyt, van cost, mit anual, fchuythuyr, pitanci . . . . . . 12 lb, 8 ß.

Item doe myn heer van beyeren hier was, ende vpten huyfe quam, mit fynen goeden luyden, Soe men him eede dede, gefc. vpten huyfe en 4 dagen lanck,

lanck, Soemen daer vp ende off ginck, en die vroetschip daer veel te doen was, an tragy tot molencamp, an maleuesi en soet wijn tot comen claes, en an maleuesi tot comen jan, en an Rinschen wijn, nae inhoudt der cedelen, mitten tappers vpgereeckent, beloopt . . . . 42 ℔, 5 ß, 4 d.

Item des woensdages nae grote vastelauont ontboot die burchgraue de poortmeesters en goede luyde bij him ten poel, daer hij mit hem luyden raemde, hoemen onsen heer van beyeren ter meester ere ontfaen soude, Soe hij corts te Leyden comen soude, en blieuen daer eeten, an wijn gevollet, en visch daer gesout, en den gesindt gegeven . . (*b*), beliep . . . 6 ℔, 9 ß, 4 d.

V.

(*b*) Dit is niet zeer duidelijk geschreeven; het schijnt bijna het zelfde gedeelte van een Schilt, of vijf van onze Stuivers.

V.

Verblijf van de Poorters der Stad Leyden van hunne onderlinge verschillen aan de uitspraak van acht hunner Medepoorters als verkooren Zoensmannen (*a*).

In dustaniger manieren ende voirwaerden hebben die goede luden van Leyden, hier na geschreven, an beyder siden glooft an des Tresoriers handt, voir him selven, horen magen en horen vrienden, die zij machtich sijn sonder argelist, van allen gescil, dat si onderlinge hebben, te houden, ende te voldoen op hoir live ende goede, sulc seggen, als him die achte Poorteren van Leyden, diere toegeset sijn, dats te weten

Willem Sijmon Vredericssoon,
Floris Heerman,
Gheriit Emmensoon, Wil-

(*a*) De Copie van dit Stuk, getrokken uit het Register Memoriale B. K. 1418—1420 Cas R. fol 7, berust onder den Hr. Schepen VAN NOORT; doch deeze en verscheiden der volgende Copien uit dit Register zijn niet zeer zorgvuldig afgeschreeven. Hier en daar heb ik mij eene enkele kleine verbetering veroorloofd, van welke ik zeker was.

Willem Janszoon,
Goeswijn Claesſoon,
Jan van Leyden,
Pouwels Reynersſoon, ende
Willem Arentsſoon

eendrachtlic overſeggen ſullen; ende en kondens deſe niet eens geworden, ſoo ſullen ſij dat anbringen den Heren, diere toe geordineert ſijn, te ſcheiden; ende wes die ſeggen ſullen, dat ſal men houden.

Voirt, ſoe wie brueckigh gevonden worde, die ſal dat beteren bi den Heeren voirſcreve, ende die achten poorteren voirſcreve ſullen horen aenbrenc den Heeren voirſcreve doen tuſſchen dit ende beloken Pijnſteren naestcomende, ende die Heeren ſullen dan hoir ſeggen voirſcreve ſeggen tuſſchen die tijt ende Sinte Jansdage te Midzomer dair na, ſonder yet langer dair mede te toeven. Ende oft ſake wair, dat yemandt van horen magen of vrienden van beyden ſijden hier en boven yemant misdeden, of geſchil of onrust maecten, ſoo ſoude die gene, die dat dede, alſo veel verbueren, als die gene die gelooft hebben, gelijck voirſcreve is. En of yemant van den luden, die gelooft hebben, dair in betichtiget worden, ende men hem kenliken niet betugen en mochte, dat hi geſcil of onrust gemaeckt hadde, ſoo mach him die dair of mit ſinen eede onſculdigen voir den Heeren voirſcreve; ende en dede hij des niet, ſoo ſoude hi vervallen weſen, gelijc die gene die die misdaet gedaen hadde.

An

An Willem Sijmonsfoons fijde:

Willem Sijmon Vrerixfoon,
Ysbrandt van der Laen,
Jonge Heynrick Hermanszoon,
Jacob van den Woude,
Dirc van der Specke,
Pieter van Leyden Dircszoon,
Coen Sijmonszoon,
Willem van Boschuyfen,
Dirc Zeverijnszoon,
Vos Colairtszoon,
Jan Vos,
Jan Meeszoon,
Floris Paedfenfoon,
Pieter Rijswijck,
Wermbout Janszoon,
Willem Bort,
Willem Rondeel,
Gerijt Gillijszoon,
Ysbrand Screvels Willemszoon,
Vos Godekijnszoon,
Willem Martijnszoon,
Huge Andrieszoon,
Willem Aerntszoon,
Marc Janszoon,
Gerijt Dammeszoon,
Huge van Swieten,
Wouter Gerytszoon,

Qua-

Quabeleet,
Willem Bort, Nuweveenszoon,
Jan Wit, Bertelmeuszoon,
Jan van Arck,
Vranc van Cralingen.

An Pieter Buteweechs ſijde:

Pieter Butewech Dircszoon,
Dirc die Bruyn,
Jan Grietenzoon,
Gherijt Janszoon,
Molencamp,
Heynric Stoyt,
Pieter Jozepszoon,
Heynric Woutenzoon,
Jan Willem Ysbrantszoon,
Dirc Willem Ysbrantszoon,
Ysbrant Sproncxzoon,
Claes Polreman van Teylingen,
Pieter Gobel,
Veen Floriszoon,
Jan van Zijl Willemszoon,
Pieter Butewech Gherijtszoon,
Jacob Louwenzoon,
Huge van den Hant,
Rembrant van Swieten,
Heyric Dammeszoon,
Griemmer,
Huge van der Bregge,

Dirc

Dirc Nachtegael,
Jan van Langerack,
Jan van Zijl Clsz.,
Huge uten Weer,
Michiel Nachtegael,
Ysbrant van Rynegom,
Claes Caster,
Jan van der Merck,
Jan Floriszoon,
Symon Janszoon,
Heyn Huge,
Aernt Gherijt Janszoons kinderen,
Dirc Poes,
Daniel Bruninczoon,
Florijs Cosijnszoon,
Koddingen,
Willem Claeszoon,
Sander Scilp en sijn broeder,
Jacob Zibout,
Symon Jan,
Roestige Heerman,
Ghijsken Jacob Hugensoon,
Heynken Koenenzoon,
Floerken Heermalszwager,
Aernt Pier Mildenzoon.

VI.

Publicatie der Hertogen van Brabant en Beijeren, omtrent het draagen van een harnas binnen Leyden.

Den 12 September 1419 (*a*).

Johan, bider genaden goids hertoge van lotriick, van brabant, en van lymb: marcgraue des heyligen Riics, graue van heneg., van hollant, van zeelant, en here van Vrieslant. En Johan bider seluer genaden palensgraue vpten Ryn, hertoghe in beyeren, sone te heneg., te hollant, en te zeelant, Doen cond allen luden, dat wy om oirbair ende salicheyt onser getruwer stede van leyden, ende om onse goede lude aldair gemeenlic in rusten ende in vreden te setten ende te houden, mit onser beiden Rade, ende oic bij goetduncken van beyden partyen, ouerdragen sijn,

(*a*) Na twee verschillende Copien, getrokken uit het Register Memoriale, B. K. 1418—1420, Cas R. fol. 17. en berustende onder de Heeren VAN NOORT en Prof. KLUIT.

ſijn, willen en gebieden, dat niement pansſier noch geenrehande harnasch en drage binnen onſer ſtede van leyden, hij ſij van buten off van binnen, vp een boete van drien ponden, ende dat pansſier off harnasch verbuert te weſen, alſo dicke als yement dair mede beuonden off begrepen worde. En wair yement, die van buten in quame mit pansſier off harnassch, die ſal gewaernt worden van ſijnen wardt off van yement van ſinen huysgeſinde. Ende wairt, dat hij den tenden eenre vre na ſijnre incomst ſijn harnasch noch an hadde, ſo ſoude hij veruallen weſen in der boeten voirsſ. Ende en worde die vreemde man van ſijnen wairt off huysgeſinde niet gewairt als voirsſ. ſtaet, ſo ſoude die wairt ſelue veruallen weſen in die boeten voirsſ. In oirconde deſen brieue, en onſen zegelen hier vp gedruckt, geg. vpten 12ſten (*b*) dach in ſeptemb. in 't jair ons heren 1419.

VII.

(*b*) In eene der Copien ſtaat 7 Sept., doch er pleit meer voor de lezing van 12.

VII.

Publicatie der Hertogen van Brabant en Beijeren, omtrent een Bestand tusschen de twee partijen te Leyden (a).

Den 12 of 13 Septemb. 1419.

Johan en Johan &c. Laten v weten, onsen lieuen ende getruwen Scout, burgermeysteren, Scepenen en Rade der Vroescap, en anders onsen gemeynen poirteren ende goede luden van Leyden, hoe dat wij, om alle gescele, twedracht ende onrust, die vp dese tijt staen tusschen den partien van onser goeder stede, aldair neder te leggen, te vereffenen, ende te verliken, dair die stede en onse goede lude gemeenlic mede te rusten, ende te vrede comen mochten, mit onser beider Rade, ende oic bi goetduncken van beiden partien ouerdragen en gemaect hebben, ouerdragen en maken mit desen brieue, een volcomelic bestant, ende een gansen vasten vreede tusschen allen onsen poirteren ende goede luden van Leyden, sijn sij buten, sijn sij binnen, van alrehande twidrachte, sce-

(a) Na twee verschillende Copien, getrokken uit het Register Memoriale, B K. 1418—1420, Cas R. fol. 17 verso, en berustende onder dezelve Heeren.

fcelinge, ende onminne, die sij onderlinge tiegen mallcander, of elc tegen den anderen, bisonder tot desen dage toe, gehadt mogen hebben, van wat saken dattet rueren mach int gemeene: welc bestant en vrede wy gebieden en beuelen allen onsen poirteren ende goede luden voirsf., en enen ygeliken bisonder an beiden sijden volcomelic te houden onuerbroken vp hoir liue ende goede, durende drie weken lang, na dat wij hertoge jan van beyeren voirn. an den lande van hollant gecomen sullen wesen, sonder enige argelist off nuwe vonde dair in te soeken, ofte vinden, mit sulken verbinde en voirwairde, wairt dat yement hiren bouen den anderen misdede, daer hi den voirsf. vrede mede brake, hij wair groet off cleyn, arm off riick, dien sal die Scout rechtevoirt van onser wegen aentasten, en mitter daet dair ouer rechten aen sinen liue, sonder enich rechts te verbeyden. Wairt oic, dat die scout versumende dair in wair, en die vrede brake, sonder vertrec niet en rechtede als voirscr. is, dat wouden wij aen him alfo rechten en corregieren, als aen den genen, die ons van onser heerlicheit vermijnderen woude, sonder verdrach. Voirt so sullen onse gemeyne poirteren en goede lude voirsf. van beyden sijden veylich en vriendelic onder mallcanderen varen, keren en wesen buten en binnen, en elc sal sijn goede rustelic en vredelic gebruken wair sij gelegen sijn den tijt wt voirsf., sonder enich letzel of yements wedersseggen.

VIII.

Lijst der persoonen van Leyden, welke door de beide Hertogen naar Schoonhoven als Gijzelaars gezonden worden.

Den 13 Sept. 1419 (*a*).

Bij mijnen Heer den Hertoge, dair bij waren Willam van Brederode, ende Bernt uten Enge, D. Amersoijen.

Johan, bider genaden Goidts Hertoge van Lottryck, ende Johan, bi der selver genaden Palensgrave opten Rijn, Hertoge in Beyeren &c. Laten u weten, Peter Butenwech Dircssoen, Dirc die Bruyn, Dirc Willem Gerijts soenssoen geheten Molencamp, Jan Grietensoen, Geriit Jan Grieten soenssoen, Peter Butenwech Gerijtssoen, Jan Tay, Huge van der Hant, Jan van den Zijl Willemssoen, Gerijt die Grie-

(*a*) Na eene Copie, getrokken uit het Register Memoriale, B. K. 1418—1420, Cas R. fol. 18, en berustende onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

Griemer, Heynric Woutersfoen, Jofeph Pietersfoen, Jan Willem Yfebrants foensfoen, Dirck Willem Yfebrants foensfoen, Gerijt ende Heynric die Bruyn Jacobsfoenen, Willem Gerijt Jans foonsfoon, Foyken Jansfoen van Meerburch, Andries Costijnsfoen, Dirc Crauwel, Reynbrant Claesfoen van Zweten, Veen Florijsfoen, Huge van der Bregge, Danckaert Dirc Coenenfoen, ende Yfebrandt Sproncsfoen, ende elcken bifonder, dat wij mit onfer beyder Raden ouerdragen fijn, om ruste ende vrede te maken binnen onfer ftede van Leyden, dat Ghij trecken fult tot Schoenhoven, alfoo dat ghij aldair fijt op een Saterdage naestcomende des avonts goets tijts in die herberge, ende fult aldair leggende bliven, ende in geenre wijs van dair fcheyden, voir die tijd, dat wij Hertoge Jan voirfchreve in den lande van Hollandt, of God wil, gecomen fullen wefen, ende drie weecken dair naa, fonder argelist, behoudelijck, dat ghij wail moicht des dages gaen wanderen omtrent een halve mile van Schoonhoven, ende ijmmer des nachts weder in te wefen goets tijts. Ende wair yemant, die des niet en dede, ende hier in overhorich waer, foo hebben wij bevolen, ende bevelen mit defen brieve onfen Scout van Leyden, op fijn lijf ende op fijn goet, dat hij dien onwilligen fal aentasten, ende dair over rechten fonder verdrach. In oirconde defen brieve, ende onfe fegelen hier op gedruekt. Gegeven opten dertienften dach in Septembri, in 't jaer ons Heeren 1419.

Item, sijn dese persoonen, hier na geschreven, desgelijcs gegiselt te leggen binnen der Goude, in der maten, dat die voirschreve brief inhout:

Eerst

Vranck van Cralingen,
Pieter Heerman,
Huge van Swieten,
Mees Ymmensoon,
Jonge Heynrick Heermanssoon,
Pieter van Leyden Dircssoon,
Coen Sijmonssoon,
Willem van Boschuysen,
Jan Vos Claessoon,
Dirc van den Werve,
Willem Heerman,
Wermbout Janssoon,
Willem Bort,
Willem Rondeel,
Willem Martijnssoon,
Jan Meessoon,
Jacob van Alcmade,
Pieter Pieter Hugensoon,
Jan van Veen,
Aelwijn Dirc Nuweneessoon,
Sijmon Vrederic Sijmonssoon,
Claes Betttgen,
Jacob Ysbrantssoon van der Laen,
Ysbrant van der Laen,
Wittgen Bertelmeessoon.

IX.

IX.

Publicatie der beide Hertogen, bij welke de Burggraaf van Leyden en zijne Kinderen gelast worden, den Schout in het straffen der breukigen behulpsaam te zijn.

Den 14 Sept. 1419 (*a*).

Johan en Johan &c. doen cond allen luden, Dat wij, om onſe gemene poirteren ende onſe goede luden van leyden te rusten ende te vreden te ſetten, zamelic een beſtant gemaeċt hebben, en enen gansſen vrede tuysſchen den partijen aldair, gelikerwijs als onſe open plackaert, die wij beyde bezegelt hebben, inhout. Ende want wij in den ſeluen vrede den Schout aldair beuolen hebben ſonder enich verdrach te rechten ouer den ghenen, die den vrede in eni-

(*a*) Na eene Copie, getrokken uit het Register Memoriale, B. K. 1418—1420, Cas R. fol. 18 vs., en berustende onder de Heeren VAN NOORT en KLUIT.

enigherwijs brake, na inhout onſer brieue plackaert voirſcr., So ontbieden wij en beuelen onſen getruwen en gemijnden, den burchgraue van leyden en ſinen kinderen, en elken van him biſonder, wairt dat die voirsſ. rechtinge gebuerde, en die Scout niet machtich en waer dair mede te voluaren, Dat ſi dan den Scout en ſijn Dyenaren dair toe helpen ſtiuen en ſtarken, alſo dat onſe gebot volcomelic gehouden, en dat recht ouer die misdadige gedaen worde, na inhoude onſer br. voirsſ. En gebieden vorder onſer getruwen gemeenten te leyden, off dat ſoe waer, Dat die Scout hoire hulpe in deſer ſaken te doen hadde, dat ſij hem dan tot ſijnre vermaninge dair gehulpich en biſtandich ſijn, dat dat recht volcomelic voldaen worde, als voirsſ. is, en des niet en laten. In oirconde deſen br. bezegelt, mit zegele ons hertoge jan van lothr. en van brabant voirn., des wij vp deſe tijt ſamentlic gebruken. geg. vp des heilichs cruys dach exaltatio, anno 19.

X.

X.

Bevel der beide Hertogen aan den Burggraaf van Leyden, om, indien de Stad wierdt aangevallen, die met zijne vrienden te beschermen (a).

Den 23 Sept. 1419.

Item, opten 23 dagh in Septembri consenteerden onsen Heeren van Brabandt, ende van Beyeren den Burchgrave van Leyden mit horen openen brief plackaert, wairt dat yemandt die stede van Leyden becraftigen wilde, dat hi dan mach sijn vrienden bidden ende gebieden bi hem te comen, ende dier stede te houden tot ons Heeren behoeft, sonder hem ende sijn vriende yet daer aen tegens onsen Heeren voirscreve te verbueren, ende mede wairt datter yemandt binnen der stede van Leyden ware, ende den Burchgrave dien dair niet nutte en dochte, die magh hi uyt heten gaen, sonder verbueren, durende acht dagen na coemste Hertoge Jans van Beyeren in Hollant, *anno predicto.*

XI.

(*a*) Na eene Copie, getrokken uit het Register Memoriale, B. K. 1418—1420, Cas K. fol. 18 vers., en berustende onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

XI.

Die van Leyden, te Gouda en te Schoonhoven in gijzeling liggende, verblijven de uitspraak van hun geschil aan eenige Middelaars.

Den 10 Nov. 1419 (*a*)

In dustaniger manieren ende voirwaerden, soo hebben him die goede luden van Leyden, die op dese tijt tot gisel leggen ter Goude, ende tot Schoonhoven, verwilcoert aen des Raetshant van beyden siden.

Dats te weten, dat sij alle saken tusschen malcanderen staende, gelijck hier na verclaert is, gebleven sijn aen den achte,. die sijre van beyden siden toe genomen hebben, ende aen vier van den Rade, die sijre oic aen beyden siden toe genomen hebben; ende of die twaelf niet eens en conden geworden, den Tresorier tot eenen Overman; ende die goede lude sul-

(*a*) Na eene Copie, getrokken uit het Register Memoriale, B. K. 1418—1420, Cas R. fol. 22 vers., en berustende onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

ſullen alle gebreke overſien; en wes die twaelf eendrachtelijc dair of ſeggen ſullen, dat ſal een yegelijck houden ende voldoen op ſijn lijff, ende op ſijn goed, elc man voir him ſelven; ende of die twaelf des niet eens en conden worden, ſoo wair dan die Treſorier blijft mit wat ſesſen van beyden ſiden, of mitten meeſten gevolge, dat ſal dan bliven vaste ende geſtade, gelijk voirſcreve, een yegelijck voir him ſelven, op ſijn lijff, ende op ſijn goet.

Ende dit ſijn die pointen, dair ſij van beyden ſiden aen den goeden luden, ende den Rade voirſcreve of gebleven ſijn.

Eerst van 1000 nobelen van den vechtelic, dat op ſinte Joris dach geſchiede.

Item van den ghenen, die op muten geſet ſijn.

Item van den ſcade, die geſchiede tot Leyden op ſinte Lambrechtsdagh.

Item, van des Treſoriers ende des Raets coste, ende der Clercken arbeydt.

Ende hier op ſoo ſullen elcke partijen noch kieſen 25 man, ende die ſullen mede ſweren, deſe ſoenen te houden op lijff ende op goet, gelijck voirſcr. ſtaet, ende deſe ſullen elc partije kieſen, die een uten anderen.

XII.

XII.

De Hertog van Beijeren geeft geleide aan een zeker getal der Gijzelaars, die te Schoonhoven en Gouda lagen, om in den Haag te komen: de eersten ieder met een' knecht.

Den 10 en 17 Nov. 1419 (*a*).

Item op ſinte Martijns avond anno 19, gaf mijn Heer geleyde mit ſinen openen brieven ſinen goeden luden, die op deſen tijt te giſel leggen tot Schoonhoven, veylich bi ſinen Treſorier, ende anders den Rade te comen in den Haghe, om te horen alſulc ſeggen, als men hem overſeggen, duerende veertien dagen lang.

Desgelijcs hebben mede geleyde die ghene, die ter Goude te ghiſel leggen.

Item opten 17den dach van Novembri, gaf mijn Heer geleyde mit ſijnen brief plackaert den goeden luden van Leyden, die tot Schoenhoven in der ghiſelſcip lagen, in alre manieren als die voirbrieve begripen, elcs mit eenen knecht, dats te weten mit 50 perſoonen toe, of daer onder.

XIII.

(*a*) De Copien deezer beide Stukken, getrokken uit het Register Memoriale, 1418—1420, Cas R. fol. 22 verſ. en 24, berusten onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

XIII.

Uitſpraak der verkoorene Zegslieden tot verzoening der twistende partijen te Leyden.

Den 23 Novemb. 1419 (*a*).

Wij Florens van Borsſele, Heer te Zulen ende te ſinte Martijnsdijck, Treſorier van Hollandt, alſe Overman, Jan Heer t' Egmonde ende te Yſſelſteyn, Hubrecht Heer te Culenburg, ter Lecke ende te Ackoy, ende Heynrixſoen te Waſſenaer Ridder, doen cont allen luden, want die goede luden van Leyden, die te giſel gelegen hebben tot Scoenhoven ende ter Goude aen beyden ſijden eens ſeggens gebleven ſijn aen ons, ende aen achte goede Mannen, die beyde partien voirſchreve ſelve dair toe gecoren hebben, gelijck als dat compromiſſe, dair of gemaeckt, inhout, ende begrijpt, dats te weten:

Eerst

(*a*) Na eene Copie, getrokken uit het Register Memoriale, B. K. 1418—1426, Cas R. fol. 25, en berustende onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

Eerst van den vechtelic, dat op Sinte Jorijs dagh tot Leyden geschiede, dair him die eene partije of beklagende is, dat sij 300 (*b*) nobel dair om te scade geleden hebben.

Item van dat him sommige van der eenre partije beclagede, dat sij op muten geset worden te maken, dair sij niet brueckigh en waren, soo sij meynen.

Item, van allen scade die geschiede op Sinte Lambrechts dagh lestleden aen beyden sijden.

Item van costen ende arbeyt, die wij mit anders den Rade ende Clerken dair om ghedaen hebben.

Soo hebben wij mitten achten goeden mannen voirschreve samentlic ende eendrachtlic mit goeden voirsien wail dair op beraden ende voirdacht, onse seggen hier op geseijt, ende seggen, als hier na geschreven staet.

In den eersten, want wij in der wairheyt wail verstaen hebben, dat alle die gene, die op Sinte Pieters toorn geleegen hebben, ende oic die gene, die in der Stede huys gevangen lagen, niet alle gelijck sculdigh en sijn in den vechtelic, dat op Sinte Lambrechtsdagh voirschreve te Leyden geschiede, ende oic hoirre sommige dair niet bi geweest en sijn: Soo is onse seggen, dat alle die geene, die op ten toorn, ende in der Stede huys voirschreve gelegen hebben, uter

(*b*) Dit schijnt 1000 te moeten zijn. Zie No. XI, waar, in de Copie die ik gevolgd ben, het getal van 1000 met letteren was uitgedrukt. Hier staat 300 slechts met cijffers.

uter Stede van Leyden wesen ende bliven sullen, ende binnen eenre mile na der Stede van Leyden buten des Tresoriers wille niet comen, voir die tijt, dat onse genadige Heer van Beyeren in Hollandt gecomen sal wesen, ende drie weecken dair na, sonder argelist, ten sij dat ijemant van him luden come bi den Tresorier, ende bi den Rade van Hollant, die bi him wesen sullen, ende him dair of tusschen dit en Sonnendage naistcomende ontscultige, ende sulke onscout dair voir doe, dat den Tresorier ende Rade voirschreven duncket, dat men him mogelic dair of onschuldigh houden sal, ende die sij dan onschuldigh vinden, die sullen wail besoent binnen der Stede van Leyden comen, ende dair in rustelic wesen ende bliven.

Item van sommigen anderen goeden Knapen, die op Sinte Lambrechts dagh voirschreve mede inquamen, ende tot horen huyse gingen, alsoo sij onser Heeren gebode houden wouden ende hilden; Soo is onse seggen, dat die goede luden voirschreve tusschen dit ende Sonnendage naistcomende comen sullen bi den Tresorier ende den Rade, op tie tijt bi him wesende, ende wie van him luden sijn saken ende sijn onsculde alsoo warachtelijck mit bescheyde bibrenghen magh, dat hi dair in onschuldigh ghevonden wordt, die sal oic binnen Leyden comen, veylich ende rustelic dair in wesen, ende bliven ongehindert.

Item alle die geene, die op Sinte Lambrechts dagh

voirſchreve binnen Leyden waren, ende ſeder die tijt uitgeweken ſijn, die ſullen mede hoir onſculde doen voir ons Treſorier ende Rade voirſchreve tusſchen dit ende Sonnendage mistcomende, gelijck voirſchreve is; ende ſoo wie geen onſculde doet, dair den Treſorier an genoegen ſal, die ſal uyt bliven, gelijc den anderen voirſchreve.

Item, alſoo voirgeroert is, dat men van allen ſcade, die geſchiede op Sinte Lambrechtsdagh voirſcreve, an beyden ſijden an ons gebleven is, ende een deel van den ghenen, die ter Goude te ghiſel lagen, gelijc beyde onſe Heeren him geboden hadden, grootelic beſcadight worden op ten dagh voirſchreve, van den genen, die hier na beſchreven ſtaen, ſoo dat wij dat beſcheidelic ondervonden hebben, ſoo is dair of onſe ſeggen, dat Herman Claesſoon die men hiet roestige Harman, Calſlagen, Roelof of Claes Aerntsſoonsſoon, Claes Hagen, Hanne Cops, Jan Boekeveen, Floris Costijnsſoon, Dirc Nachtegael, Jan Willem, Floorken Claesſoon, Claes Potreman, Koddeken Aerntgen Wijnertsſoon, ende Tonijs Walighsbroeder, ſullen trecken uter Stede van Leyden binnen sdages ſonnenſchijn, ende niet weder dair in comen voir die tijt, dat onſe genadige Heer van Beyeren in Hollandt gecomen ſal weſen, ende drie weecken dair na.

Item want Heyn Graet mit ſinen geſellen, boven der laitſter overdraghte bi ons liefs Heeren Rade van Brabandt ende van Beyeren gemaeckt, tot Leyden ge-

gecomen sijn in Jacob Ansemsſoons huyse, ende hebben dair veel ongestants gedreven, gelijc dat openbaer gevonden is, Soo sullen Heyn Graet ende sijn gesellen, die mit him dat deden, binnen sdages sonnenschijn uter Stede van Leyden trecken op hoir lijff, ende dair niet weder in comen, eer onse genadige Heer van Beyeren in Hollandt gecomen sal wesen, ende drie weecken dair na.

Item, soo hebben wij, omme ruste ende vrede te setten ende te houden binnen der goeder Stede van Leyden, vorder geseit, ende seggen, dat alle de gene die tot Leyden ingecomen sijn, seder des Soenen, die tusschen onsen genadigen Heeren van Brabandt ende van Leyden geseit is, het sij dat sij sint dier tijt Poorters gewerden sijn, of geen Poorters en sijn, of dat sij uyt Steden ofte uyt Dorpen ingecomen sijn, borge sullen setten binnen drie dagen naestcomende an des Tresoriers handt, dair him of dunct dat onse Heeren mede bewairt sijn, te rechte te comen binnen den Steden of Dorpen, dair sij uyt gecomen sijn, tot alsulcker tijt als sijs van dien Rechter, daer sij gecomen sijn, vermaent sullen werden; ende wair yemant van den genen, die binnen der voorschreve tijt ingecomen ware, ende geen borge en serte als voirschreve is, die soude sonder vertreck uter Stede van Leyden trecken, ende dair niet weder incomen op sijn lijf voir die tijt, dat hi die borchtochte gedaen sal hebben, als voirschreven is.

Item na inhouden des Compromisse voirschreve,

foo is onfe feggen, dat elke partie van den goeden luden voirfchreve kyefen fal 25 mannen uyt des anderen magen ende vrienden, die loven fullen defe foene volcomelic te houden in alre manieren, als beyde partien in den Compromisfe op hoir lijff ende goet ghedaen ende glooft hebben; alle defe voirfchreve punćten, ende elc punćt bifonder, hebben wij gefeyt ende feggen eendrachtelic te houden, ende te voldoen beyde den partien voirfchreve ende allen horen magen ende vrienden van beyden fijden, eenen ygeliken op fijn lijff ende op fijn goet, ende elc man voir him felven; ende oft fake wair, des God verbiede, dat onfe feggen van eenigen der partien voirfchreve gebroken ende niet gehouden en worde, foo houden wij dan aen ons tien bedeverde van elker partien, dair dat gebreck an ware, die men doen foude te Romen, of tot finte Jacobs in Gallisfen; ende wien die Treforier dan bevinden fal dat ghebrueckt heeft, die fal tot fijnre vermaninge uyt Leyden trecken, fonder vertrec, ende die bedevert doen, foo dat hi niet weder incomen en fal, voir die tijt, dat hi dair geweest, ende goet betoon dair of gebrocht, behoudelijck nochtan dit tegenwoordige feggen in fijnre volre machte te bliven, ende eenen yegelicken te houden op fijn lijff ende op fijn goet als voirfchreve is. Voort alfoo die goede Stede van Leyden, om alle faken aldair in goeden rusten ende in vreden te fetten, te houden, ende die in goeder neringe te brengen, glooft ende geconfenteert heeft, hier voor

uyt

uyt te reyken ende te betalen bi den achten goeden mannen, die van beyden ſijden dair toe genomen ſijn, als voirſchreve ſtaet, een ſomme gelts, ſoo is dair of onſe ſeggen, dat die goede Stede voirnoemt van dier ſomme uytreycken ende betalen ſal, tusſchen dit ende den heyligen dertienden dagh naistcomende, an handen des Treſoriers voirnoemt toter geenre behoef dair dat voirt bliven ſal, die ſomme van duiſſent Engelſe Nobelen of payement huerre wairde, ende dat ander ſal men betalen nae uytwiſinge der Cedulle, die die achte voirſchreve ons dair of overgegeeven hebben; ende geviel eenich geſchil hier in, off in eenich der voirſchreve punten biſonder, dat houden wi altois tot onſen verclaren. In kennisſe &c. Datum anno 1419, 23 dagen in Novembri,

XIV.

Bevel, uit naam des Hertogs van Beijeren, aan Jan van Wassenaer en Gerrit van Poelgeest, om zekere veiligheid aan hen te geeven, die aan 't Gevecht van den St. Lambertsdag schuldig waren.

Den 23 Nov. 1419 (*a*).

Johan &c. Laten u weten, onsen gemijnden Jan van Wassenaer ende Gerijt van Poelgeest, want onse getruwe Rade mit onsen getruwen Tresorier, Heeren Florens van Borselen als een Overman, die dair toe genomen sijn, samentlic hoir seggen geseijt hebben van beijde partien, die uyt der Stede van Leyden geweest sijn, geliken dat aen him gebleven is, ende dat seggen claerliken inhout: soo ombieden wij u, ende gebieden mit alle der ernsten, die wij mogen, dat ghij allen den ghenen, die schulde hebben totten vech-

(*a*) De Copien van dit en het volgende Stuk, getrokken uit het Register Memoriale B. K. 1418—1420, Cas R. fol. 26, berusten onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

vechtelick, dat op finte Lamberts dach binnen Leyden gefchiede, een goede veylicheyt gevet, dat fij fonder vrefe van u ende den uwen wefen ende bliven mogen op een mile na der Stede van Leyden, ende niet naerre; ende dat ghij oic een veylicheyt gevet alle den genen, die opten voirnoemden finte Lambrechts dagh binnen Leyden quamen, ende onfculdigh fijn in den felven vechtelick binnen onfer Stede voirfcreve te comen, ende rustelic ende vredelic dair in te wefen, als dat feggen dair of begrijpt; ende is dat ghy dat doet, foo fuldi desgelijcs wederomme veylich voir himluden wefen, fonder argelist. In oirconde &c. *Datum ut fupra.*

XV.

Bevel uit naam des Hertogs van Beijeren aan die van Leyden, om de Uitspraak te onderhouden.

Den 23 Novemb. 1419.

Jan &c. Laten u weten allen onsen goeden luyden, woonachtig binnen onser goeder Stede van Leyden, hoe dat lange tijt onrust ende onvredė binnen derselver onser goeder Stede geweest heeft, als ghi selve wail weet, dair ons van goeder herten leede toe is; ende want nu van goeden mannen, soo verre dair tusschen gesproken ende gedadingt is, dat onse getruwe Rade mit onsen getruwen Tresorier, Heeren Florens van Borsel, als een Overman, om salicheyt onser Stede, ende die in goeder meyningen, ende in rusten, ende in vreden te houden, een seggen tusschen beyde den partijen geseit hebben, daer wij u een uytscrifte af senden, als ghi sien moecht: Soo ombieden wij dair om u allen, ende eenen yegeliken van u bisonder, op u lijf ende goet, dat ghi dat selve seggen houdt, ende helpt houden mit alle uwer machte in allen sinen punten, sonder verbreken, ende soo wie dair over dede, hi wair wie hij wair, dat sonden wij aen dies lijve ende goede verhalen mit onser Heerlicheyt, sonder yemande des te verdragen. In oirconde &c. *Datum ut supra.*

XVI.

XVI.

Bevel uit naam der beide Hertogen aan den Burggraaf en de Stad, ten zelven einde.

Den 23 Novemb. 1419 (*a*).

Johan, bi der genaden Goidts Hertoge van Lottheringen, van Brabandt ende van Limborgh, Marcgrave des Heyligen Rijcs, Grave van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelandt, ende Heer van Vrieslandt; ende Johan bi der selver genaden Palensgrave op ten Ryn, Hertoge in Beyeren, Sone van Henegouwen, van Hollandt ende van Zeelandt, Laten u weten, den Burchgrave ende onser gemeenre Steede van Leyden, dat wij om den gemeenen oirbair samentlick overdragen sijn by onser beyder Rade, onse goede Stede van Leyden in rusten ende in vreden te setten ende te houden, soo dat wij u dair om ombieden ende bevelen mit sonderlinge ernste volcomelic

(*a*) De Copie van dit Stuk, getrokken uit het Register Memoriale B. K. 1418—1420 Cas R. van een ingelast papier tusschen fol 15 en 16, berust onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

lic te houden ende te voldoen alsulc seggen ende soene, als onse getrouwe Tresorier Heeren Florens van Borssel mit anders onsen Rade gescheyden ende uytgesproken hebben mit horen openen brieven na inhout des Compromisse, ende geblyfs, dat van beyden sijden aen him gebleven was, ende in den boecken van onser Cancelerie van Hollandt geteykent stait, sonder yet anders dair in te trecken: want wair yemant, die dat selve seggen ende soene niet houden en woude, en in eenigen punten gebreclic viele, dair willen wij dan sulken raet op hebben, dat dat seggen ymmer volcomelic gehouden sal worden. In oirconde &c.

XVII.

XVII.

Uittrekfel uit de Thefauriers-Rekening van Holland, gedaan door Floris van Borsfelen, van den 14 Febr. tot 21 April 1420 (a).

Bodeeloen.

Item op finte mathijs Avond (24 Febr.) Jacob gesent (van Dordr.) mit brieuen tot leyden ander ftede, om des gelts wille, dat fij van horen fleyfcat fculdich waren, dat fij dat betaelden, off men foude hoir poirteren goede dair voir vercopen, geg. 3 ß.

Item (13 Maart) bufer mit brieuen gefent van dordrecht an der ftede van haerlem, die mijn gen. Hr.

(a) Deeze Rekening, welke zich uitftrekt tot het tijdftip toen de Hertog van Brabant de gewesten van Holland, Zeeland en Friesland aan den Hertog van Beijoren verpandde, behalven nog eenige laatere posten, en waar het geld op denzelfden voet gebracht is, als in de voorige Rekening, wierdt geflooten te Antwerpen op den 5 Junij daar aan volgende, in tegenwoordigheid van 's Hertogs van Brabant Raadslieden: den Heer van Asch, Meester Jan Bont, Claes van den Berne, Bernt vten Enge, en Claes Coelensz. De ontvang bedroeg 870 ℔ Vl. 17 ß, 4 d.; de uitgaaf 857 ℔, 12 ß, 2 d. Het ftuk berust op de Hollandfche Domeynkamer.

Hr. van brabant den treſorier geſcreuen hadde, Roerende van willems knecht van brederode, die wt haerlem geuangen was, geg. 1 airn. gl., fac. . . . . . . 3 ß, 10 d. gr.

Item 14 dage in merte gherijtken van druten geſent mit onſer gen. Hrn. brieue tot leyden van geleide voir den burchgraue en ſinen vrienden ter andwoirde aldair te comen, geg. te teergelde 2 aernh. gl., fac. . . . . . . 7 ß, 8 d. gr.

Item 13 dage in merte fryket mit brieuen geſent an der ſtede van leyden, dat die treſorier die vellen die ter goude bekommert waren voir ſulc gelt, als ſij van den ſleyſcat noch ſculdich waren, wouden vercopen, hem geg. 1 aernh. gl., fac. 3 ß, 10 d. gr.

Item opten witten donredach (4 Apr.) gheriken mit brieuen plackarden geſent onder beyde onss heren ſegel, gelijc als dat bi hem ouerdragen was an der ſtede van leyden, Inhoudende, dat ſij dat leste ſeggen hielden, dat die heren geſeit hadden, of ſij wouden dair vorder verhale toe doen, geg. 2 ß, 11 d. gr.

Item (omtrent 14 Apr.) Claes ſperwer betaelt en hi verteert hadde, dat hem die treſorier gelaten hadde ter goude, om een deel vellen, te voiren dien van leyden toebehorende, tot berghe, dat mijn Hr. van beyeren dede verhouden, 6 aernh. gl., fac. . . . . 23 ß.

— Item noch (op of na 1 Mey), en hi (wouter van voirhout) verteert hadde, dat hi geſent wort, om enen brief te halen an der ſtede van leyden, dat

dat sij den Tresorier souden betalen die 1300 cronen,, die sij sculdich waeren van den sleyscat, want hi tordrecht den Raet navolchde, 2 aernh. gl. ½ Nob. fac. . . . . . . 21 ß, 8 d. gr.

Item bi den seluen bi den Rade tordrecht den bode die brieue brocht an der stede van leyden geg. 2 aernh. gl., fac. . . . 7 ß, 8 d. gr.

Item (staat na 20 Mey) noch wtgeg. en betaelt van coste, die boudijn van zweten gedaen hadde, also als die tresorier hem ter goude gesent hadde, omme der vellen wille te leueren; daer mijn gen. Hr. tgelt van den sleyscat, dat hem gebrac an der stede van leyden, of hebben soude, mits twee wagen gesellen, die hi mit hem hadde om der onveylicheit wille, binnen 2 daghen, dat hi wt was, 2 Nob. fac. . . . . 20 ß.

Cleyn Foreyn.

Item enen man van leyden betaelt van fransyn, wegens hem gecoft zunt valentini (14 Febr.) bi den clercken. Also van 5 bonden fransyns 5 aernh. gl., fac. . . . . 20 ß, 6 d. gr.

XVIII.

XVIII.

De Hertog van Beijeren geeft geleide aan den Burggraaf van Leyden, aan zijn Zoon Jan, aan den Gerechte en eenigen van de Vroedschap, om bij hem te Dordrecht te komen.

Den 14 Maart 1420 (*a*).

Op den veertiensten dagh in Martio, *anno praedicto*, gaf mijn Heer geleyde den Burchgrave van Leyden, Jan sinen soen, den Gerechte, ende van der Vroedscap van Leyden, tot vijftigh persoonen toe, te comen t' Dordrecht bi minen Heer van Beyeren, ende den Tresorier, ende weder van dane te keeren, ingaende en Saterdage dair na, en geduerende dair na acht dagen langh.

XIX.

(*a*) Na eene Copie, getrokken uit het Register Memoriale, B. K. 1418—1420, Cas R. fol. 31, en berustende onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

XIX.

Bevel der twee Hertogen aan den Burggraaf en de Stad van Leyden, om de punten van Verzoening, door hun beider Raad getroffen, te onderhouden.

Maart 1420 (*a*).

Johan bider genaden Goids Hartoge van Lothr., van brab. en van Lymb., marcgraue des heyligen Rycx, graue van heneg., van holl., van zeelant, en heere van vriesl.; Ende Johan bider seluer genaden palensgraue vpten Ryn, Hartoge in beyeren, sone van heneg., van Holl. en van Zeelant, Laten v weten, den burchgraue en onser gemeenre stede van leyden, dat wij om den gemenen oirbaer zamentlic ouerdragen sijn bij onser beyder Rade, onse goede stede van leyden in rusten en in vreden te setten en te houden, so dat wi v dair om ombieden en beuelen mit sonderlinge ernste volcomelic te houden en te vol-

(*a*) Na eene Copie, getrokken uit het Register Memoriale, B K. op een doorgestoken blad tusschen fol. 16 en 32, en berustende onder den Hr. Prof. KLUIT.

voldoen alſulc ſeggen en zoene, als onſe getruwe treſorier, heren florens van borsſel, mit anders onſen Rade geſcheiden en wtgeſproken hebben mit horen openen brieuen, na inhout des compromys en geblyfs, dat van beyden zijden an him gebleuen was, en jnden boeken van onſen Cancelerie van hollant geteykent ſtait, ſonder yet anders dair in te trecken. Want wair yement, die dat ſelue ſeggen en zoene niet houden en woude, en in enigen punte gebreclic breke, dair willen wij dan ſulken raet vp hebben, dat dat ſeggen ymmer volcomelic gehouden ſal werden. In orconde &c.

XX.

ıſchen
ıt, den
rt, den
ːn, den
ı de Ste-
n Amers-

, der heiliger
get maria, der

ler genaden gots
Borchgraue van
wasſenaer Borch-
ın van Brederode
hee-

ij MIERIS, doch ik
ıauwkeurig afgeſchreeven
het zelve voor deeze Ge-
dat zich op het Raadhuis
ıaalen gemeend eene plaats
gaan in eene plaat achter

S

Heere te genpe, to Steyne en ter merweden. Wij borgermeysteren, Scepen en gemeyn Rait der Stat van vtrecht; wij Borgermeysteren, Scepen en gemeyn Rait der Stat van leyden; Ende wij Borgermeysteren, Scepen en gemeyn rait der Stat van Amersfoirt: Maken kont allen luden, dat wij om des groten onrechts en gewelts wille, dat onss Frederic bisscop to vtrecht, en die tot onssen Stichte horen, Ende onss Johan borchgraue van Montfoirde, der Stat van vtrecht, en der Stat van Amersfoirde gescchiet is, en onss van den menygen dagelix geschiet Bouen der zoenen, en gunsteliker dedinge, dair wij goede besegelde brieue aff hebben. Ende omden groten laste, onrecht en ongenade, die ons Philips heere van wassenair, Borchgraue to leyden, Ende onss borgermeysteren, Scepen en rait van leiden geschiet en angedaen is. Inden eersten van een deels onser Borgeren, die mit verraderien onse poirten die hengelsche ofgebroken hadden, om onss vreemde lude ouer den hals te brengen, dat marclijc en kenliken is dat wij dair om lijfs en goids solden beroeft hebben geweest. Des die seluen dair of voirvluchtich geworden siin wt onser Stat. En dair na quam her florens van bersel Tresorier van hollant, Hr. henric noithaft vycedom in nederbeyeren, mit anderen goeden luden van wegen onss genedichs heren .ende vrouwen van Brabant, Ende van wegen hertoge Johans van Beyeren, en onderwijsden ons mit eenre vrientliker dedinge, die wij doch

doch niet laten en dorsten om onsiens wille onser genediger heren voirsſ., Dat wij die selue onse poirters, die wt waren, mit gelouen weder Innemen solden, en ze zetteden ons dair mede in enen vrede, so dat sij voir ons, en wij voir hem gene huede hebben en solden, mer wij solden die stede van leyden vredelic en rustelic mit malcanderen besitten. Des quamen onse poirters voirsſ. op sinte lambrechts dage tot leyden binnen, en wij waren sonder huede en gemeenlijc in onss selfs husen zonder enyge vergaderinge. Ende doesij binnen leyden quamen opter straten, doe sagen sij Johan van wassenaer en gerijt van poelgeest dair staen, Ende doe lyeten sij hair hoyken vallen, en hadden hoir hernasch dair onder aen, en liepen toe, en sloegen Jan van wassenaer der neder, des hem Johan en gerijt nauwe in enen huse ontquamen. Des werdens onse vriende ontwair, en quamen bij Johan en bij gerijt, en maecten die, die Ingecomen waren, weder vluchtich, en vengerder een deel, en een deel liepter opten kercktoern. Des versochten wij den treforier, en die gene, dien dat lant van hollant van onser heren wegen beuolen is, en geerden richtinge ouer die misdadige, die dus verradeliken bouen der geloofliker dedinge der geenre voirsſ., en bouen datsij mit ons, en wij mit hem In enen vrede geset waren, en in rusten en in vreden wesen solden binnen leyden. Mer hoe veel dat wij vervolchden, ons en mocht gene richtinge geschien van den misdadigen voirsſ., Mer wij mostense quijt

en wt onser Stede laten gaen bij dedinge, en mit beueel des tresoriers, en der geenre, dien dat lant mede beuolen was, en des en dorsten wij niet laten om gedwanx wille der heren: Want die van hairlem en andere Steden mit ontwonden Banyeren tot onsswaert opten wege waren, om onss laste aen tedoen, des wij niet verschult en hadden. Des noch hier na die tresorier voirss., mit anders een deel, den dat lant mit hem beuolen is, onss een Cedel tot leyden sende, en lyet ons weten, dat wij die van onser Stede huys wt solden doen lesen, dat onss niet en stonde te doen, Wantse sprack van enen seggen, des wij nye an hem noch an nyemant gebleuen en waren. Ende dat seggen hielt mede Inne, dat he onse Stede grotelic belasten wolde vanden genen, die dus ongeloflijc mit onss omgegaen hebben, als voirss. is. En mede hielt dat seggen Inne, dattie Stede van leyden hem geuen solden driedusent nobel, dat onss zeer vreemde docht wesen, want wij geens seggens an hem gebleuen en waren, noch oick van genen brueken gehoirt en hadden. Des senden wij onse vriende inden hage biden tresorier, daer de heere van Culenborch en H. henric van wassenair bij waren, Ende deden hem bidden, dat sij onss der groter ongenaden verdragen wolden, Mer wolden onss helpen, dat onss rechte geschien mochte, wij en onse vriende wolden terechte staen van allen brueken, diemen onss anseggen mochte van onsen kuntschen dagen; hadden wij lijf of goet verbuert,

buert, wij voldent gelden, en men dede onss weder omme rechte aen den genen, die de Stede van leyden dus ongenadelic belast hebben. Des her henric van wasſenair, dair de heere van Culenborch bij was, op antwoirde onſen vrienden, Men en ſolde ons geen rechte doen, dat onſer Stede zwaer was tehoren, en noch zwaerre teliden is. Des wij deſe voersſ. punten en noch meer ouerlasten, die onss en onſen vrienden geſchiet ſiin, tekennen hebben doen geuen onſen genedigen heere ende vrouwe van brabant, en hebben hem om got en om genade doen bidden, want ſij onſe lantshere en vrouwe ſiin, datſij ons beſchudden wouden voir deſe grote ongenade en geweldt, die ons geſchiet is, en wij dagelix noch mere wachtende ſiin. Ende hoe veel wij onſen genedigen heere van brabant, en onſer vrouwen, en dien genen, den ſij hoir lant beuolen hebben, vervolcht en gebeden hebben, wij en vijnden aen nyemant troost, hulpe noch genade. Ende want mi willam van brederade voirsſ. beueling gedaen was mit anderen heren en goeden mannen van minen genedigen heren hertoge Johan van brabant, en hertoge Johan van Beyeren, en dair toe mede gezworen waren die lande teberichten tot rechte en tot vonnisſen; Des ic niet gedoen en konde Ouermits grote gewelde en onrechten, die inden landen en Steden geſchiet ſiin, en dagelix geſchien, ouermits lijde en gehengnisſe der heren, en ſommige der geenre, die de beuelinge voirsſ. mede hebben. Ende ic willam van brede-

 ra-

rade voirsſ. hier omme, en om goets te doen ſonderlinge tusſchen minen genedigen heere van Beyeren voirsſ., minen neve den Borchgreue van leyden en der Stede van leyden; en om andere gebreken wille bijſondere geſent was van minen genedigen here voersſ. van brabant en van beyeren, Eerſte voir brederade, en na tusſchen der goude en oudewater, verlaecht en gewacht bin van ſommigen, die heren Jans clederen van Egmonde aen hadden, Ende van anderen, die mi ſonder hoede ongelooflijc geſlagen en gemoort ſolden hebben, hadde mi got niet beſchermt; en ſint noch gewaernt bin, dat mi dat noch geſchien ſal, of ic bider ſtraten rede, ofte quame in hoirre moge. Des ic minen genedigen heere van beyeren dit geſcreuen en getoont hebbe, Begerende, dat men dat alſo richtede, en dair toe deede als dat behoert, dat mi niet geſchiet en is, noch oic antwoirde van gekrigen en konde, dattet mi geſchien ſoude mogen. Ende want ic aanſye die grote gewelde, ongeloue en ongenaden, die mi en minen vrienden geſchiet ſiin en geſchien, tegens en ſonder rechte en vonnisſe, So werde ic van node daer toe gedrongen, dat ic mi mit minen magen en vrienden behelpen en beſchermen moet, om lijf en goet tebehouden, of ic mach; Ende alle duechdelike harten wail begripen mogen, dattet gotlic, redelic en eerlijc is, dat een ygelijc ſiin lijf en ſiin goet beſcudden ſal dair hij mach: So hebben wij gunſte en vrientſcap verdedinct mitten Eerwerdigen vader in goi-

goide en heere, heren Frederic van blanckenhem Bisscop to vtrecht, mit heren Johan Borchgraue van montfoirde, mitter Stat van vtrecht, en mitter Stat van Amersfort, om onse lijf en goet te beschudden. Ende wij frederic Bisscop to vtrecht, wij Johan borchgraue van Montfoirde, wij Philips heere van wasfenaer, Borchgraue to leyden, Ic willam van brederade, heere tot Genpe, tot Steyn enter Merweden, Wij Borgermeysteren, Scepen ende gemene Rait der stat van vtrecht, Wij borgermeysteren, Scepe en gemeyne Rait der stat van leyden, Ende wij borgermeysteren, Scepen en gemene Rait der Stat van Amersfoorde voirsſ., om des groten gewelds, onrechts en ongenaden, die ons en den onsen geschiet is, en dagelix geschiet, als voirscr. is: So sijn wij mit malcanderen eens geworden eenre gvastelicker dedinge en vrientscap Duerende vijff Jaer lanck, na dien dage, dattie saken zamentlic geſoent en geslicht sijn Inder formen en manyeren alse hier na bescreuen staet. In den eersten So sullen wij philips here van wassenaer Borchgraue to leyden, Ic willam van brederade heere tot Genp, ter Steyn enter merweden, en wij Stat van leyden, mit onsen vrienden Rechtevoirt vyande werden des heren van Egmonde, heren gerijts van heemskercke, En alle der geenre, die vter Stede van leyden gerwimt ofte verdreuen sijn, en mede alle der geenre, die die voirg. hoir knechte ofte hulperen Sloten, bijstandich sijn, ofte enyge hulpe doen. Ende dair

 toe

toe sullen wij vyant werden Als of wijt vrederic Bisscop to vtrecht, wij Jan burchgraue van montfoirde, wij stat van vtrecht, en wij Stat van Amersfoirt begeerden, des Jonckeren van Gaesbeke, des heren van Culenborchs, en heren florens van borsel. Ende wij frederic bisscop to vtrecht, wij Johan borchgraue van Montfoirde, en wij stat van vtrecht en van Amersfoirt, sullen vyant werden der seluer voirsf., en dair toe der geenre, dair wij oftie onse of beschediget siin, en der geenre, die de geslotet, gehuset, gehouet of bijstandich geweest hebben, of hem noch doen als voirscr. is. Voirt so is bevorwaert en ouerdragen, of onser enych belast of in noden wair, of dattet onser beyder vrienden nvtte dochte, So sullen wij elc den anderen tehulpe en tebaten comen ter bester orbaer en nytscap, na allen onser machten sonder argelist, En een ygelijc op siins selfs coste, gewinne en verlyese. Voirt so ist bededinct en bevorwert, zo wes gevangen dat gevangen werden, die sullen bliuen anden heerscap, des onderzaet of hulper, diese gevangen hadde. Ende wes rede haue van beesten, die gewonnen werden, dair onser twyer vriende inden velde siin, Die have salmen deylen voerden Slote, dair men Intrecken sal bij goet duncken der hoofthèren, en daer en sal anders nyemant geen seggen toe hebben. En so sal een ygelijc, die haue en wech driuen. Voirt so siint vorwairde en ist bededinct, of men enyge Steden ofte Sloten wonne, dat wair mit dedinge, of mit liste,

of

of mit herdicheit, datmen dien Sloten of steden, often luden, dair Inne woenastich niet beschadigen en sal, dan bij goetduncken der hooftheren. En die Stede of slote diemen Inkrege, dair sullen wij samentlijc wt behelpen, Duerende die vede wt. Ende tends der veden, So sullen die stede of sloten, die den hertoge en der vrouwen van Brabant toebehoren, weder anden hertoge en ander vrouwen van brabant comen en bliuen. Ende wes stede of slote, die mit dedinge, of mit liste, of mit herdicheit gewonnen worden, die hertoge Johan van Beyeren toebehoirden, of hij inder veden quame, die sellen aen den Stichte van vtrecht bliuen. Ende wairt sake dat yemant van Ridderen, van knapen, of van Steden mit onss tegen onsen vyanden Inder veten treden, en desen brief mede besegelden, of siin besegelde transfixbrief hier an henge, dien bekennen wij heren en Stede voirsſ. verbonden te wesen in allen manyeren, alse dese verbontbrieue begrepen hebben. Voirt ist bededinct, en siin vorwaerden, dat onser en gene Soene, vrede, bestande geuen, maken noch lyden en sullen; die ene buten den anderen mit onsen vyanden, Roerende van deser veten; Mer wes dair Inne geschien sal, dat sullen wij zamentlike doen, en wes zoen, vrede ofte bestande, dat wij zamentlike maken sullen, dat sal wesen inder manyeren, dat wij en onse helper, die om onsen willen inder veten getreden siin, vrylijc bezoent of bevreet sullen wesen op horen lenen en allen horen gueden. En dair

toe na wtwijsinge hore brieue. En als dese voirsf. saken, of got wilt, gesoent werden, en na dier soenen onser enich, of onsen hulperen misschiede, of misdaen werde na of bouen der soenen, Dair souden wij malcanderen In bijstendich wesen, en tehelpe comen, In alle der. manyeren alse voirsf. is, sonder argelist. Ende in allen punten, die voirsf. staen, of anders nvtte mogen wesen, Dair Inne sullen wij mit malcanderen truwelijc voirtvaren, bij onser beyder vriende, ter meester orbaer, en meester nvtscap. Ende alle dese voerscr. punten, en elc bijsonder, hebben wij Frederic bisscop to vtrecht gelouet, en gelouen voir ons en voir onsen nacomelingen, Bisscoppen to vtrecht, bij onser vorsteliker Eeren; en wij Jan borchgraue tot montfoirde, wij Philips heere tot wassenaer, Borchgraue to leyden, willam van brederade, heere to genp, to Steyn en ter Merweden, Wij borgermeysteren Scepen en Rait der Stat van vtrecht, wij borgermeysteren, Scepen en raet der Stat van leyden; En wij borgermeysteren, Scepen en Rait der Stat van Amersfoirt bij onser truwen, eren en zekerheit, vaste en onverbreckelic te holden, en hebben des ter rechter oirkonde Onse segelen an desen brief gehangen. Ende want wij lodewich van Montfoirde, willam van Montfoirde here to latum, Jan van heemsteden, here tot benthusen, willam van Montfoirde en van zweten, Dirc van zulen en vander zeuender, Melijs vten Enge Ridderen, Jan van wassenaer, gerijt van poel-

poelgeest, herman van steenren, Rembrant van zweten, Gerijt Janss. van der mersch, en Jan van der meer, knapen, In desen voirss. verbonde en vrientscap mede getreden siin en angenomen hebben. So gelouen wij bij onser truwen, eren, en zekerheit, die vast en Stede te houden, mit onsen heren en vrienden voirss. En hebben des tot oirkonde onse zegelen mede an desen brieff gehangen. Gegeuen optan vijftienden dach Jn Aprille Int Jair ons heren dusent vierhondert en twintich.

XXI.

Uittrekſel uit de Theſauriers-Rekening van Holland, gedaan door Boudewijn van Zwieten, in den naam van Ghijsbert Pieck, Hr. Heynric Nothhaft Vitzdom van Beijeren, en voor zich zelven, van 29 Meij tot 8 October 1420 (a).

Ontfaen van den Bail. van Riinlant.

In den eerſten Ontf. van otten van Reymerzswale, van den bailiu van Riinlant bij miins genadichs heren brieue van Beyeren, geg. Jn den beſitte voir leyden

(a) Deeze Rekening, in welke de Engelſche Nobel gerekend wordt tegen 64 buddragers, of 10 ß, 8 gr., het Holl. Schilt tegen 29 buddr. of 58 gr., de Franſche Croon tegen 35 buddr.; wierdt geſlooten te Amſterdam, in tegenwoordigheid van den Hertog, den Theſaur. van Gaesbeeck en verſcheiden van 's Hertogs Raadslieden en Clercken, den 3 Junij 1421. De ontfang bedroeg 6045 ℔ Vl., 17 ß, 7 ½ d. gr.; en de uitgave 7046 ℔, 9 ß, 10½ d. gr. Het Stuk beruſt op de Holl. Domeynkamer.

den vpten lesten dach Jn Julio anno 20, 100 holl. fcilden, 't ftuc 58 gr., fac. 24 ₶, 3 ß, 4 d. gr.

Ontf. van den Bailiu van Delflant.

In den eerften ontf. van Gheriit den bastairt van egmond, bailiu van Delflant, ende hii Jn den befitte van leyden boudiin van zweten leuerde van finen maentgelde, 100 holl. fcilde, enz., fac. . . . . 24 ₶, 3 ß, 4 d. gr.

Ontf. van den Bailiu van Kenemerland.

In den eerften Ontf. van Yfebrant van der laen, bailliu van kenemerlant en van vrieslant, bii miins genadichs heren brieuen, geg. tot leyden 17 dage in Augusto anno 20, roerende van yellen goede, die hii vercoft hadde, 40 eng. noblen, 't ftuc 10 ß, 8 d. gr., fac. . . 21 ₶, 6 ß, 8 d. gr.

Ontf. van den Rentm. van Voirne.

In den eerften Ontf. van peter bertelemeeus zoen, Rentmr. van voirne, bii mijns gen. heren br., geg. voir leyden, vp finte Jacobs dach, anno 20 enz. . . . . 266 ₶, 13 ß, 4 d. gr.

Ontf. van den tolnair van Gorinchem.

In den eerften Ontf. van den tolnair van gorinchem bij miins gen. heren br., geg. Jn den befitte voir leyden 8 dagen in Julio anno 20, enz. . . . . . 76 ₶, 5 ß, 1 d. gr.

Ontf. van den tolnair van Teirfikeroirt.

In den eerften ontf van peter den baftairt van Cortkene, tolnair van yeirfikeroirt bii miins gen. Hr. br. van beyeren, geg. Jn den befitte voir ley-

leyden 19 dage Jn Jul. anno 20.

96 ℔, 13 ß, 4 d. gr.

Van verdinge ontfaen.

In den eersten ontf. van heren aernt van duuen-voirde, geliic als dat bij minen genad. heere en si-nen Rade tot delf ouerdragen en gesloten wort in die pinxter heylige dage leetleden, ouermits dat mijn gen. heer him gonde stille te sitten Jn der veeden mitten burchgraue en die van leyden die veede wt dueren &c. 400 holl. fcilde, enz. 48 ℔, 6 ß, 8 d. gr.

Item ontf. van' die van midrecht van horen ver-dinge, dat sii Jn deser veeden stille sullen sitten, geliic als dat bij miins heren genade en sinen rade ouerdra-gen was, bouen dat die raet dair of hadden, 900 holl. fcilde enz. . . . 217 ℔, 10 ß.

Item ontf. van den goeden luden van tessel en van wieringen, gelikerwiis als dat bij minen gen. Hr. en sinen raet ouerdragen was van horen ver-dinge, dat sii hadden, om dat sii Jn deser veeden te dienen stille souden sittende bliuen, 260 fcild., fac. . . . . . 62 ℔, 16 ß, 8 d. gr.

Item ontf. van den goeden luden van apcoude, en sii minen gen. Hr. te verdingen gauen, ouermits dat sii Jn deser veeden stille sittende souden bliuen, geliic dat bii minen gen. Hr. en sinen rade ouerdra-gen was, bouen dat die raet dair of hadde, 900 holl. fc. . . . . 217 ℔, 10 ß.

Item ontf. van den goeden luden van sassenen van horen verdinge, ouermits, dat miin gen. Hr. him gon-

gonde mit die van leyden stille te sitten, geliic dat bii den rade ouerdragen wort, 100 holl. sc. . . . . 24 ℔, 3 ß, 4 d. gr.

Item noch ontf. van die van noirtich van horen verdinge, dat sii mit minen gen. Hr. en sinen rade ouerdragen waren mit die van leyden stille te sitten 360 sc. . . . . . . 87 ℔.

Item so ouerdroegen die goede lude wt den ambochte van hazairtswoude mit minen gen. heere, dat sii stille souden sittende bliuen, alsso als sij verbrant waren, ende dat miin gen. Hr. genuechde dat verding, dat sij Jegen die van oestgeest gemaect hadden, en gauen dair omme dat minen Hr. aen coemt 255 scilde. Oic so waren sij den burchgraue van den seluen verding sculdigh, dat miin gen. Hr. den burchgraue niet volgen en woude laten, dair him een deel of goet gedaen wort, ouermits dat miin gen. Hr. dat gelt Jn der hant soude crigen, enz. fac. . . . 112 ℔, 12 ß, 4 d. gr.

Item die buere vander segwairde hebben gedadinct, dat sii stille souden sittende bliuen Jegen den luden van benthuysen, en dair voir souden sii geuen enz. 100 holl. scilde enz. 24 ℔, 3ß, 4 d. gr.

Item vanden bueren van Assendelf, en sii minen gen. Hr. gauen, ouermits dat him geconsenteert wort stille te sitten, dat sii minen heere voir leyden niet dyenen en souden, 275 sc. 66 ℔, 9 ß, 2 d. gr.

Item ontf. vanden ambocht van berkel, en sii den burchgraue geloeft hadden van horen verdinge, bo-

bouen dat him dair of té goede gedaen wort, om dattet gelt minen gen. Hr. Jn die hant fouden comen, 150 holl. fc. enz. . . . . 36 ℔, 6 ß.

Item fo gauen die goede lude van noirtigerhout van horen verding, gelijc als dat bii Hr. aernt van leyenberch gedadinct wort, 200 holl. fcilde; Dair of heeft Hr. aernt ontfangen bouen alfulc gelt als him die vitzdom betailt heeft van alrehande zeelgelde en oncosten, die hii wt geleyt hadde ter wilen dat die Ruter Jn den hage lagen, en datmen voir leyden lach, enz. . . 12 ℔, 1 ß, 8 d. gr.

Item noch ontf. van den bueren van bruecloen, een deel van loenen, mitten genen die dair toebehoeren, van horen verdinge, dat fii defe veede wt ftille fouden fittende bliuen, geliic als dat gedadinct wort tot miins gen. here behoef bii fplinter van nyenrode, den bailiu van muyden voir 800 holl. fcilde, enz. . . . . 145 ℔.

Item ontf. bii peter veymbrechtszoen, gelijc als dat biden feluen gedadingt wort van den goeden luden van lopic, dat fii defe vede wt ftille fouden fitten, 600 holl. fc. enz. 140 ℔, 3 ß, 4 d. gr.

Item biiden feluen van Jan van vyanen, en van fiin dorp van Jairsuelt, dat hij defe vede wt foude ftille fitten, 100 holl. fc. 24 ℔, 3 ß, 4 d. gr.

Item bii den feluen van aernt van gent, en finen dorpen van herdichuelt, nykerc, ottenlant, flingelant en goudriaen, 300 holl. fc. 72 ℔, 10 ß.

Item

Item so ouerdroegen die goede lude van Emenesse mit miins heren gen., dat sii dese veede wt stille sullen sittende bliuen, en gauen dair of, bouen dat die raet dair of hadden, 1700 holl. scilde. —— Item so siin die van Emenisse noch gecort, gelijc als dat Jn horen eersten voirwairden bedadinct was, dat sii voir die gene, die in horen dorpe wonachtich waren, en in horen verdinge niet wesen en wouden, souden mogen offlaen van den gelde voirss., na dat him gebueren mochte dair toe te gelden, mer die somma en soude niet hoger wesen, dan 60 scilde, die sii souden mogen corten; En wanter sommige wt gebleuen siin, so siin him die 60 scilde mit horen voirwairden ofgeslagen enz., fac. . . . 251 ℔, 6 ß, 8 d. g..

Item so waren ouerdragen, als minen gen. heren, dat angecomen was, sommige dorpen mitten burchgraue en der stede van leyden hier na gescr., en hadden him verdinget om sekere sommén van gelde him te betalen, Dair die dach of geweest soude hebben tsinte Jansmisse lestleden; Ende want miin gen. Hr. uptie tijt voir leyden lach, en niet en woude dat gelt den burchgraue betailt hebben. So ouerdroech dair omme die vitzdom mitten dorpen van wegen miins gen. heren, alsodat sii hem betalen souden die een helft, en die ander helft souden sij betalen tot meye dair na, ten wair of sii dair en binnen van die van vtrecht verbernt worden. Ende aldus is dair omme dair of ontfangen. Eerst so heeft ontfaen heynr.

 her-

hermans zoen van die van nuwencoep te hulpe, den cost tot woirden mede te doen, 200 holl. fc. — Item ontf. van den dorpe van nuweveen 85 fc. Item ontf. van die van feuenhouen 69 fcilde. Item ontf. van den dorpe van arlenderveen 190 holl. fc. Comt tſamen ontf. van den dorpen voirſ. 344 holl. fcilde, fac. . . 83 ℔, 2 ß, 8 d. gr.

Item noch ontf. van den bueren van reynſterwoude, en fii den burchgraue gelooft hadden van horen verdinge te betalen 50 holl. fc. enz., fac. . . . . 9 ℔, 19 ß, 4 d. gr.

Item ontf. van die van Coudekerk van horen verdinge, dat fii mitten burchgraue gemaect hadden, 213 holl. fc. . . 51 ℔, 9 ß, 6 d. gr.

Item ontf. van den ambocht van alcmade, van horen verdinge, dat fii mitten burchgraue gemaect hadden, 315 fc. minus 1 quartier, 76 ℔, 1 ß, $3\frac{1}{2}$ d.gr.

Item ontf. van den ambochte van woude van horen verdinge, dat fii mitten burchgraue gemaect hadden, 120 holl. fc. . . . 29 ℔.

Van vercoften goeden ontfaen.

In den eerſten ouermits der dadingen wille van leyden, en ouermits dat die ſtede van leyden minen gen. heere van brabant van bede en van fleyfcat fculdich waren 1300 cronen, geliic alsmen dat ten nauſten beuinden conde nader betalinge, die die felue ſtede ghedaen hadden, fo worden dair voir aengetast alle der cooplude goede van leyden, en die wellen dair voir ter goude en tot rotterdamme gehouden,

den, bii tiden, dat Hr. flor. van borſel Treſor. was miins gen. heren van brabant; en wantet dair na ter veeden quam tusſchen minen gen. heeren van beyeren, en der ſtede van leyden, So worden weder geg. die vellen toebehoerende den genen, die bij minen gen. heren vter ſtede van leyden bleuen, en der geenre vellen worden vercoft bii heren flor. van borsſelen, die binnen der ſtede van leyden Jegen minen gen. heeren van beyeren leggende bleuen. Ende des costen die meeus Ymmen zoen en wermbout Jansſoen elc hondert Jegen heren florens voirsſ. om 8 nobl. minus 1 quartier. Des worden him doe geleuert bij den genen die heren flor. voirsſ. dair bii geſent hadde vander vijander goede voirsſ. 20,000 velle an een luttel meer, dair meeus en wermbout voirsſ. niet vorder dan 20,000 velle of betailt en hebben, ouermits alrehande oncost wille die ſii dair omme gedaen hadden, als ſii ſeyden. Dat beloept 1550 eng. nob.; hier of ſiin minen gen. heeren van brabant betailt voir die 1300 cronen voirsſ. — 650 nobl. Item ſo heeft Hr. flor. van borsſel, doe ter tijt Treſor. miins gen. heren van beyeren dair of ontfangen — 725 eng. nob. Dit ofgecort, ſo ſiin gecomen in des vitzdoms handen van den vellen voirsſ. 175 nobl. Hier of ſullen noch gaen, en meeus ymmenſoen betailt heeft van der vracht van den vellen wt Caleys te brengen tot rotterdamme toe, geliic als die eerst becommert waren, en van updragen, en van des knechts coste dieſe 17 weken lanc bewairde,

geliic als meeus ymmensoen dat betaelt heeft, en hii aenbrocht, 46½ nob., 14 oude buddragers. Item noch en hii betaelt heeft van den voirsſ. vellen te scepen tot rotterdamme en ter goude te voeren, en weder vp te doen, en van des knechts coste, diese oic aldair bewairde 17 weken lanc, tsamen, geliic als meeus dat aenbrocht, mit allen oncost 45 nob., minus 13½ buddr. Comt tsamen dat meeus wtgegeuen heeft van den vellen voirsſ., 91½ nobl., 1 gr. Item noch gegeven heren Jan van beringen van coste die hii om der voirsſ. vellen wille gedaen hadde, en oic mede van coste, die boudin dede, alsſo als sii dair omme waren, om die vellen ter goude te doen comen, ende aldair te doen leueren, 5 nob. — blijft — 78½ nob., minus 1 gr.; facit, den nobel voir 64 buddragers, . 41 ℔, 17 ß, 3 d. gr.

Item ontſ. van baertraet nytters weduwe van wat goets, dat sii coste Jegen miins heren gen., ouermits dat hoir man binnen leyden gestoruen was, gelijc dat bii peter willem hasenzoen gedadingt wort, om 40 holl. fc. . 9 ℔, 13 ß, 4 d. gr.

Item so worden vercoft peter willem hasenz. alsulke turue en goede, als Jacob Jacobsz., die binnen leyden lach, hadde in benthusen, en dair sij gelegen waren, voir 87 scilde; en want hii tot miins gen. heren behoef ter goude, terwilen dat miin gen. Hr. en vrouwe aldair lagen, al den turf geleuert hadde, die meer beliep dan dat gelt voirscr., so wort him dairomme dat voirsſ. gelt ofgecort enz.

Van

Van der beden ontfaen.

Item ontf. van der ftede van leyden, en fii minen gen. heere van hoirre bede fculdich fiin, dair die dach of was tfinte Jans misfe lestleden, 707 cronen, tftuc 70 gr. . . 204 ℔, 3 ß, 4 d. gr.

Van den geuangen ontfaen.

In den eerften ontf. van Jan Jacobsz. en Claes fiin broeder, die vpten huijfe tot poelgeest geuangen waren, geliic dat bij boschuyfen gedadingt wort, 175 holl. fc. . . 42 ℔, 5 ß, 10 d. gr.

Item noch ontf. van Jonge Jan roelenzoen, die geuangen was voir leyden terwilen dat die Ruter Jn den hage lagen, van fiinre fcattinge 175 holl. fc. . . . 42 ℔, 5 ß, 10 d. gr.

Item noch ontf., geliic dat bij mouweriin van der does voir leyden gedadingt was, van peter danielszoen, die die bailiuw van Riinlant geuangen hadde, ouermits alrehande brueken, die hii Jegen minen gen. heren en fijnre heerlicheyt gebruećt hadde, Dair of ontf., bouen dat hii nochtans te recht fal ftaen, tot wat tiden him die bailiu van Riinlant mit recht van miins gen. heren wegen toe fal fpreken, 350 holl. fc. . 84 ℔, 11 ß, 8 d. gr.

Item noch ontf. van den bueren van hoichmade, die fii minen gen. heere gauen, alfo poelgeest gewonnen was, ouermits datfe miin Hr. tot genaden nam, en him huldinge deden, want fii gheriit van poelgeest toebehoeren plagen, 100 holl. fc. — fac. . . 24 ℔, 3 ß, 4 d. gr.

Item ontf. van Dirc heynricxzoen, die vp poelgeest geuangen was, van siinre scattinge bii aelwiin dirxzoen, 20 holl. sc. . 4 ℔, 16 ß, 8 d. gr.

Item van Claes bergen, die vp poelgeest geuangen was, geliic dat biiden bailiu van der hage gedadingt was, 20 holl. sc. 4 ℔, 16 ß, 8 d. gr.

Item van Jan vastraetszoen, die vp poelgeest geuangen was, geliic als dat bii brandelz. backer gedadingt wort, 29 holl. sc. . 7 ℔, 2 d. gr.

Item noch ontf. van alrehande geuangen, die vp poelgeest geuangen waren. Eerst van huge roelofszoen van leyden, 68 holl. sc. Item van enen knecht geheten Symon peters., diemen hacwey noempt, 20 sc. Item van Jacob heyn martiins zoens zoen bii aelbr. bokel, 12 sc. Item van willem nyclaesz. bii Jan boudiinsz., 12 sc. Item van geerlant. cl. zoen, 20 sc. Item van gherit reynsz. mit sinen 2 broederen, 30 sc. Item van cl. balken, 12 sc. Item van coman, die gescat was vp 15 scilden, ontf. dair of 9 sc. Item van heynr. Jansz. 3 sc. Item van peter willemsz., 7 sc. Item van cl. van veen, 15 sc. Item van reynier Jansz., die miins gen. heren maech was, ontf. 10 sc. Item van coenr. Jansz., 12 sc. Item van Jan willem, bouen 20 sc. die hii noch sculdich is, 20 sc., en wes meer van den anderen geuangen gecomen is, dair of sal allairt beyling en Joriis siin broeder minen gen. heere goede rekeninge doen, enz. . . 60 ℔, 8 ß, 4 d. gr.

Van

Van alrehande perticulen ontfaen.

In den eersten Ontf. van Jan Reylofszoen, Scout van nuwencoep, van een deel renten, die verschenen omtr. sinte Jans misse lestleden tot nuwencoep, toebehoerende den bisscop van vtr., 11 holl. sc., minus 9 gr. . . . 2 ℔, 12 ß, 5 d. gr.

Item noch ontf. geliic dat bij den vitzdom gedadingt wort, van een deel luden van stulwiic, die hii consenteerde thuus te bliuen, terwilen dat men voir leyden lach, 23 vranze cronen — 6 ℔, 14 ß, 2 d. gr.

Item Rekent boudiin noch ontfangen, ouermits bewisinge die hii van miins gen. heren wegen van beyeren dair vp gedaen hadde, vanden eersten dage van der zoenen van leyden 2000 holl. sc.

483 ℔, 6 ß, 8 d. gr.

Item so namen die meesterknapen voir leyden en die coox alle die vellen mitten smeer, diere vielen van ossen beesten en scapen, alsо dat sii die mitten smeer dair of alheel selue vercoften. Dez seit dirc van huesse, dat dair of gecomen is bouen den vngelkairssen, die Jn den besitte voir leyden, voir poelgeest en den wairde geleuert worden, 400 airn. gulden; dair of wort ouerdragen bii minen gen. heere en sinen rade, dat den meesterknapen geg. wort elken te hueschede 50 airn. gl., dat maect voir hem drien 150 airn. gl., ende den meester Ridder 100 airn. gulden; die ofgecort, so heeft boudiin ontf. van den vellen en smeer voirsz. 150 airn. gl., tstuc 50 gr., fac. . . . 31 ℔, 5 ß.

Item so is te weten, dat die alinge zoene van leyden beloipt, mit des raets gelde ende allen anderen gelde, als dat gedadingt was, 27000 scilde. Dair of rekent boudiin hier ontfaen 2000 scilde, geliic voirsz. staet; en heere gerijt van heemskerc heeft dair of ontf., dair hii bewiisinge of doen sall, 18000 scilde; en boudiin leuert hier ouer in afterstal van den genen die niet betailt en hebben, geliic als boecxkiin inhout, dat men hier ouerleuert, 5339 ½ scilt. Ende wes hier bouen gebreect anden 27000 sc., dat heeft boudiin voirsz. voirt wtgeleyt in anderen miins gen. heren oirbair, geliic hii dat mit goeder rekeningen wel bewijsen sall.

Dit hier bij gevoegde boeksken bevat de naamen der inwooneren van de Stad, volgens de vier quartieren, in welke zij woonden: Tnoirtende, Hogewoert, den nuwen Riin, en Maerndorp; mitsgaders de naamen van eenige ingezetenen van den Haag, Delft, Wassenaer, Reynsburg, Haarlem, Brederode, Wijck, Heemsteden, Alkmaar, Schagen, en andere plaatsen, benevens des Burggraafs gezinde: met bijvoeging bij ieder persoon van de som, die hij in Schilden nog ten achteren was, van ieder der drie dagen van der Zoene: waarbij op te merken valt, dat dezelfde persoonen meestal wegens ieder deezer dagen iets schuldig gebleeven waren. Op den eersten dag was te Leyden de grootste som die van Jacob Ouwelant van 67 Sc.

en

en die van Philipps van Dorp van 47, en Geriit Jansz. van der Marsch 42. Onder Delft vinde ik den naam van Geriit van Raephorst voor 7; onder Reynsburg dien van Dirc van Zanthorst voor 67. Onder Heemsteden dien van Heer Jan van Heemsteden voor 167. Onder des Burggraafs gesinde staat boven aan Jonch. Jan van Wassenair voor 33; het overige zijn 27 bedienden van beide Kunnen: bij voorb. Herper die Cock, blinde Andr., cleyn geriitgen, cleyn aerntgen, dirctgen die cock, keysser, scheel hannekin enz.: op 2 na, alle slechts voor één Schild. Wegens den tweeden dag bleef te Leyden het meeste schuldig Hr. Gerijt van Zijl, naamentlijk 140 sc.; Peter Butenwech 109, Peter Butenwech *cum pueris* 79, Dirc die Bruyn 78, Jacob Ouwelant weder 67, Phil. van Dorp weder 47, en Gerijt Jansz. van der Marsch weder 42. Onder die van buiten, Dirc van Santhorst weder 60. Onder Haarlem Floris van Adrichem met zijne beide zoonen 100, Vranc van Zanen 60, en Dirc en Claes Albout, de eene 49, de andere 62. Onder Wyck, Jacob van Poekenborch *cum Filiis* 50. Onder Heemsteden, Hr. Jan van Heemsteden weder 167, en Aernt van Hodenpijl 45, Jan van Wassenair mit des Burchgr. gesinde staat hier samen voor 62½. Op den derden dag zijn het te Leyden weder de zelfde vijf naamen van den twee-

 den

den dag, die voor dezelfde fommen uitmunten; en op de overige plaatfen is het insgelijks alles herhaaling. De laatfte post van dit boekjen is nog van agtentwintig perfoonen, die van de drie dagen niet gegeeven hadden, en mede binnen Leyden lagen. Al de achterftallen famen maakten eigentlijk 5189 ½ Sc. uit: doch hier bij kwamen 50 Sc. voor elken der drie dagen, die den gemeenen luden altijt als fij betaalden te goede wierden gedaan: 't welk dan famen de 5339 ½ Sc. uitmaakte.

In den cost van der herbergen wtgegeuen.

In den eerften wtgegeuen en betaelt willem fymonfz. Clerc van den coste, dair hii minen gen. heere goede Rekenynge en bewifinge of doen fal, om mede te betalen alrehande costen, die miin gen. heere en vrouwe mit horen gefynne gedaen hebben ter goude Jn den zomer lestleden binnen negen weken dat miin gen. vrouwe aldair lach. Aengaende van der tijt dat ghysbert pieck die Treforie aennam, tot dat miin gen. vrouwe toich Jn den hage, ter wilen dat men voir leyden lach, dair die fomma of beloipt, gelijc als fiin brieue Jnhout die gegeuen was vpten 28 dach Jn Julio anno 20, die boudiin van zwieten hier ouerlegert, 486 ℔; den holl. fchilt voir 57 gr. gerekent, facit, den feluen fchilt voir 58 gr., 494 ℔, 10 ß, 6 d. gr.

Item noch wtgegeuen en betaelt, bii hande Claes van den velde des clercken, van den coste — om mede te betalen den cost die miin gen. Hr. mit finen Ridde-

deren, knapen ende onderfaten gedaen heeft Jn fijnre leueringe., alfo als hij toich van der goude des manendags 17 dage Jn Junio voirt voir poelgeest, en van dane voirt voir dat huus ter wairde, en van dane voirt voir der ftede van leyden, Dat hii leggende bleef tot des fonnendags vier dage toe Jn augusto dair na; dair na dat hi Jn leyden quam, en toich des feluen dages fauonts Jn den hage. Dats een termiin van 9 weken, Dair die fomma of beloipt prouanch. enz. . . . 251 ℔, 5 ß, 1 d. gr.

Panetrie.

Item fo fiin geleuert brandeken en Adriaen den backer finen broeder, die fii voirt bii der pent. ter penterien behoef Jn miins gen. heren en vrouwen costen gedaen voir leyden en Jn den hage, en oic voir der Ruter coste Jn den hage gedaen, geleuert hebben, geliic men dat biiden pentier mach bewifen, van den eerften dach Jn Junio anno 20, tot den 8ften dach toe Jn oct. — en beloipt 260 hoet tarwen, 4 achtendeel. — (Hier volgen de naamen der geenen, die dit famen geleverd hebben, en voor hoe veel fchell. de hoet: de prijzen zeer verfchillend, tusfchen de 20 en 50, eens onder anderen eene geringe hoeveelheid voor 47, om dat de molens bij gebrek van wind niet genoeg maalen konden). Item noch brandeken betailt, en hii binnen der tijt voirfcr. ter coken behoef geleuert heeft totten gebacke Jn der coken bii willem fymonfz. van tide te tide als des te doen was, alfo veel bloemen van meel, die tfamen belopen

30

30 schell. Item noch 37 achtendel kernel gebesicht binnen der tiit voirsz. bii willem voirscr. voir die hoenre; Coste elc achtendeel 7 gr., fac. 21 schell., 7 gr. (Hier bij komen nog de onkosten van eenig koorn te Delft te maalen, en zoo tarwe als meel van Delft naar den Haag te brengen) Comt tsamen twtgeuen van den terwe . 258 ℔, 15 ß, 3 d. gr.

(Hiertoe behoort ook nog een post van 5 pipen meels, houdende 2 hoet, 11 achtendeel, coste 16 holl. sc.) fac. . 3 ℔, 17 ß, 4 d. gr.

Item noch betaelt brandeken en Adryaen voirsz. van den voirsz. 260 hoet terwen, 4 achtendel te backen, van elken hoede 2 ß, 8 d. gr. fac. . . . 34 ℔, 13 ß, 8 d. gr.

Item also als miin gen. heere voir leyden lach, en men vptie tiit dat broot dede backen Jn den hage, en van dane Jnt heer voeren, So lach dair omme Jn den hage om dat te bestellen, eer miin gen. vrouwe mit horen coste aldair quam, en dat te ontfaen, peter Jorgelo zoen ten maent lang, him sdages voir sinen cost gegeuen 4 lewen, fac. 17 ß, 1 d. gr. en 1 eng.

Item den maechden, die der panet. voir leyden gewasschen hadden, gegeuen voir horen arbeyt enen holl. schilt. . . . 4 ß, 10 d. gr.

Bottelrie.

Item noch wtgegeuen en betaelt Jan Amelong en geenken coipmans van wesel, en bij Thyelman oemen, den makelair van dordrecht Jegens him gecoft siin, ende bii wouter van den veen en minnync den

den bottelgier ter bottelrien behoef Jn den heer voir leyden, en Jn miinre gen. vrouwe coste ter goude en Jn den hage geleuert siin vander tiit, dat miin gen. here eerst van der goude tot poelgeest wairt reet, tot dat leyden vpgegeuen wort, en dair na tot sinte Johans dach toe decollacio. —— Eerst gecoft Jegens Jan Amelong 71 ame Rinschs wiins 8 vierden, coste die roede dair off ouerhooft voir 22 ½ ℔ stapels gelts, dat beloopt elc pont 5 airnh. guld., fac. 809 airnh. guld. minus 20 gr. Item noch en voir den rade gedroncken siin 4 ame, 3 vierden, costen die ame 12 gl., fac. 51 gulden, 30 gr. Item noch geeriken betailt en hii geleuert heeft binnen der tijt voirscr. 210 ame, 7 vierden riinschs wiins, coste die roede dair of, Eerst 12 ½ roede wiins, coste die roede dair of 16 ℔, 5 schell. stapels gelts — 350 airnh. gl. Item noch 3 ½ roede, 7 vierden, coste elcke roede 13 ℔ payements voirscr., dat beloopt 232 airnh. gl., 5 gr. Item noch gegeuen te scroedegelde van den voirsz. wine tot vier tiden van tide te tide, als hii gesceept wort en geuoert, en van sleegelde en van craengelden 16 airnh. gl., 24 lewen. Item noch betaelt alrehande scipluden, die den voirsz. wiin van dordrecht Jn dat heer geuoert hebben: Eerst fays van dordrecht van een scip wiins te voeren van dordrecht ter goude toe, 3 sc., 8 gr. Item den seluen gegeuen van den voirsz. wiin van der goude Jn theer te voeren, enen nobel, en van dat hii bii wouter van den veen lach 3 weken lang eer den voirsz. wiin ge-

le-

leuert wort, van verleggelt geg. die weke enen nobel, fac. 3 nobel. Item enen knecht, die vpten voirsz. wiin mede quam, geg. voir sinen arbeyt 32 gr. Item betailt voir een trechter en een boer voir der buttelgiers, 1 airnh. gl., 11 gr. Item martiin Jansz. van een scip wiins van dordrecht Jn den heer te voeren tot Jn den zijl, 9 holl. sc. Item den seluen gegeuen van verleggelt van dat hii 6 weken lanc gelegen hadde biden bottelgiers, ouermits dat men wt sinen scepe leuerde, geliic dat bii willem symonsz. gedadingt wort, 14 holl. sc. Item noch enen man van dordrecht bii Jan amelong betaelt van een deel winen van dordrecht Jn den heer te voeren van vracht 3 scilden, en van 3 weken, dat hii gelegen hadde, geg. van verleggelde, als siin voirwairde waren die weke 3 sc., fac. 9 sc. Item Claes meynter van dordrecht betaelt van een deel van den voirscr. winen mit sinen scepe van dordr. Jn den ziil te voeren 4 holl. sc., En den knecht, die vpten voirsz. wiin quam, geg. voir siin teergelt 34 lewen. Item noch den seluen claes betaelt, geliic als hii gehuyrt was bii wouter van den veen, doen leyden vpgegeuen was, van der provanche van winen die ouergebleuen waren, van dane tot delf te voeren, 8 holl. sc., en van dat hii een weke Jn den ziil gelegen hadde, voir siin verleggelt gegeuen 3 holl. sc. Item der bottelgiers knecht, die vpten voirsz. wiin quam, voir sinen cost tot delf toe, geg. 12 buddragers. Item noch be-

betailt van scroedegelde en craengelden, den voirscr. wiin wt den scepe tot delff te doen, en Jn anderen scepen te laden, 2 airnh. gl. Item geg. 6 scuyten, die den voirscr. wiin van delf Jn den hage voerden, also als dat water droege was, 3 airnh. gl., 7 lewen. Item noch geg. van 3 voer wiins van dordr. tot delf te voeren bii rutger bogel, 5 airnh. gl. Item van delf Jn den hage te brengen, 12 buddragers. Comt te samen wtgegeuen van winen voirscr.

533 ℔, 10 ß, 10 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt alrehande coopluden, en voirt binnen der tiit voirscr. wouter van den veen, en miinre gen. vrouwen bottelgiers geleuert siin. — Eerst gecoft Jegens den burgermeister van middelborch en enen man van dordrecht 16 pipen Roots wiins van nantoes, coste die coppel dair of 7 engelssche nobele, minus een quartier, fac. 54 eng. nob. Item geg. van vrachte 2 scipluden den voirsz. wiin van dordrecht en der goude Jn den heer te voeren mitten verleggelt; want sii elcx 8 dagen lanc eer sii ontcommert worden, 6 nob. Item noch betaelt Jan boudiinsz. en Jegen him gecoft worden ter goude, en geleuert sommigen tot miinre gen. vrouwen behoef bii willem symonsz. 21 pipen roots wiins van nantoes, costen die 14 pipen die coppel dair of 6½ eng. nob. Item die ander 7 pipen tstuc 3 nob. fac. tsamen 66½ eng. nob. Item geg. van den voirscr. wiin van der goude Jn den ziil te voeren, mit dat die scipper 11 dage stille gelegen hadde, eer hii den voirsz.

wiin

wiin wtgeleueren conde, 3 nob. minus 1 quartier. Item noch gecoft Jegens enen vlamync, geheten ſymon, 19 pipen wiins van nantoes, coste die coppel dair off 6 nob. minus 1 quartier, fac. 54 nob. 2 ½ quartier. Item geg. aernt hugenz. van 17 pipen van den voirſcr. wiin vander goude Jn den ziil te voeren, en van ſcroedegelde den voirſ. wiin Jn ſiin ſcip wt een ander te goude ouer te ſlaen, en van aelbr. coste van den bosſche, die tot twee tiden toich wt den heer om den voirſcr. wiin te copen ter goude, tſamen 3 nob., 1 quartier. Item noch betaelt heynric van rokel van 10 pipen, 2 hamburger tonnen wiins van nantoes, costen die coppel 5 ½ nobl., fac. 29 nobl., 3 quartier. Item geg. vanden voirſz. wiin van der goude Jn den ziil te leueren, en van ſcroedegelde Jn een ander ſcip te verſcepen, 1 nobl., 3 quartier. Item peter meynairt betailt van vier tonnen Roots wiins, bii wouter van den veen gecoft, coste elke tonne 1 nob., 1 quart., fac. 5 nob. Item andries Claesz. van hairlem van 4 coppel roots wiins van nantoes en 2 hamborger tonnen, costen tſamen 28 eng. nobl. Comt tſamen wtgegeuen van den winen 251 nob., 2 ½ quartier; elken nobel voir 10 ß, 8 d., fac. . . . 134 ℔, 4 ß.

Item noch wtgegeuen en betaelt enen coopman van den bosſche, en bii wouter van den veen voir leyden ter bottelryen behoef geleuert worden geliic men dat bii ſinen boeken vinden mach, 3 voeder, 6 vierde riinschs wiins coelſcher maten, coste elck voer

voer 30 airnh. gulden, minus 1 quartier, fac 90¾ airnh. gl., tstuc 50 gr., fac. 18 ℔, 17 ß, 1 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt heyn van steynsel, en bii wouter van den veen ter bottelr. behoef voir leyden geleuert siin, — 22 ame wiins, coste elc ame 7 airnh. gl., fac. 154 airnh. gl.– Item geg. vanden voirscr. wiin van dordrecht Jnt heer te brengen voir leyden, 4 holl. scilde. Item noch geg. van verleggelt, eer den voirscr. wiin geleuert wort, 2 airnh. gl., facit tsamen . 33 ℔, 9 ß, 4 d. gr.

Item noch betaelt doeue van Riedwyc van hairlem, en hii Jnden heer voir leyden geleuert heeft, en bii wouter van den veen Jegen hem gecoft worden, ende ontfangen 11 tonnen Riinschs wijns, costen tsamen 50 airnh. gl., fac. . 10 ℔, 8 ß, 4 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt willem petersz. van dordrecht, van dat hii bii wouter van den veen Jn der bottelrie gelegen hadde, om him te hulpen totten wine te sien, en die te hulpen leueren vander tiit dat miin gen. heere eerst te velde toich van der goude voir poelgeest, tot onser vrouwen dage toe assumpcio daarna: dats een termiin van 8 weken, him sdages gegeuen voir sinen arbeyt 2 lewen, fac. . . 17 ß, 1 d. gr. en 1 eng.

Item Dirc hermans soen betaelt, alsо als hii wt den besitte voir leyden toich om te leueren miins heren huusgesinde tot woirden, die aldair lagen mit wijnen, en hii voirt wtleide om drincpotten en van wagenhuer, 36 buddragers, fac. . . 6 ß.

V Item

Item alſo als men die eerſte ſprake voir leyden hilt, betaelt van maleuezey en romenye die die heren mit hem namen, omme die van binnen te drincken te geuen . . . . 4 ß, 6 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt van alrehande bier, dat Jn miins gen. heren costen voir leyden, voir poelgeest bii den bottelgiers geleuert, en bii wouter van den veen ſelue veel gecoft is, gelikerwiis als men dat clairlic vinden mach, van der tiit dat miin gen. here eerst van der goude toich voir poelgeest, tot dat leyden vpgegeuen wort — behaluen alſulc bier, als willem ſymonsz. nochtans geſent en betaelt heeft. Eerst oude Jan betaelt van twee brouten biers, coste elke broute 28 ₶ holl., fac. 7 ₶ gr. Item noch betaelt bii wouter voirsſ. en biden ſeluen gecoft worden en geleuert Jn der reyſe voirsſ. Jegen Jan woutersz., willem meynſen zoen, peter meynairt, willem gael, en veel anderen poirteren van hairlem, 2184 vate biers, coste elc vat 30 gr., fac. 273 ₶ gr. Item noch Jegen gheriit reynersz., ende ſommigen anderen, 39 vaten biers, coste elc vat 14½ buddragers, fac. 4 ₶, 14 ß, 3 d. gr. Item noch Jegen dirc auen aernt claesſoen, en ſommige anderen 36 vate biers, elc vat 28 gr., fac. 4 ₶, 4 ß. Item Jegen herman dircxſ. en ſommige anderen, 31 vate biers, elc vat 24 gr., fac. 3 ₶, 2 ß. Item noch en voir den Rade geleuert worden, en tot veel tiden geſent vpten blochuyſen voir heren gheriit van heemskerc, heren vranck van borsſelen, heren Aernt van ley-

leyenberch, en die mit him lagen: Eerst 2 broute biers, gecoft Jegens oude Jan, costen, mits 5 tonnen, die dair of verloren worden; 57 ℔, 16 ß holl., facit 7 ℔, 4 ß, 6 d. gr. Item noch Jegen alrehande luden van der goude voir leyden bii Jacob den duynwairder, ftakenborch, buferk en fommige anderen gecoft 63 vate goets biers, coste elc vat ouerhooft 1 airnh. gl., fac. 13 ℔, 2 ß, 6 d. gr. Item van twee vate hamborgers biers voir minen gen. heren bii Jan van gommengys; 3 airnh. gl., fac. 12 ß, 6 gr. Item noch en Jan en wouter coeuoet tot oudewater en den proefst van oudemonfter ter goude geleuert worden, ter wilen dat hii aldair lach, 25 vate biers, coste elc vat 22 buddragere, fac. 4 ℔, 11 ß, 8 d. gr. Comt tſamen wtgeg. van bier voirsſ.

317 ℔, 11 ß, 5 d. gr.

Item noch willem meynsfoen en Jan woutersz, betaelt van 300 tonnen die voir leyden verloren worden, en hem biiden bottelgiers niet weder geleuert, van elker tonne geg., geliic mit hem dair of ouerdragen wort, dair wouter van veen bii was, 10½ gr., fac. 13 ℔, 2 ß, 6 gr. Item den feluen noch geg., ouermits dat fii noch een deel biers gebrouwen hadden, dat fii weder namen als leyden vpgegeuen was, ouermits dattet bii minen gen. here verfuyrt foude hebben, 6 eng. nob., gelijc dat bii wouter voirsſ. gedadingt was, fac. 3 ℔, 4 ß. Item oude Jan betailt van 150 tonnen, die van den bier dat hii geleuert hadde, verloren worden, geliic bii wouter van

den veen mit hem dair of gedadingt wort, van elker tonne 10 gr., fac. 6 ℔, 5 ß, gr., fac. tsamen . . . . 22 ℔, 11 ß, 6 d. gr.

Item willem rodekerz. van hairlem betaelt van sciphuer van sinen scepe, ouermits dat alle die reyse doir dat bier wt en Jn siin scip geleuert wort 9 weken lang, him geg. bii wouter van den veen voirsſ. van elke weke 3 holl. sc., fac. 27 holl. sc. — . . . 6 ℔, 10 ß, 6 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt florens Jansfoen en men hem schuldich was van bier, dat hij tot miins gen. heren herberge behoef geleuert heeft mit aelbert boekelsz., siin geselle mits 40 vate biers, die Jn den kelnair Jn den hage lagen, en Jn den heer gevoirdt worden voir leyden, van der tijt dat miin gen. heere van leyden scheide, en Jnden hage quam, tot dat heere gherijt van heemskerc die Tresor. annam. Dair die somma of beloipt — 338 vate biers, elc vat 21 buddr. Item den seluen noch betaelt van 50 tonnen, die vanden voirsſ. tonnen verloren worden, ouermits der tonnen wille vanden bier, dat Jn den heer gesent wort, en oic van bier dat buten Jn den hage geleuert wort, dair die tonnen niet off weder en quamen, coste elke tonne 10 gr., fac. tsamen . . . . 61 ℔, 4 ß, 8 d. gr.

Coken.

In den eersten, want miin gen. heere, also als ghijsbert pijck eerst Tresor. geworden was, den heere van Egmonde mit alle den Ruteren sende van delff Jnden hage &c.

Item

Item noch wtgeg. en betaelt en ter coken behoef Jnden heer geleuert fiin fint miin gen. here vander goude eerst tot poelgeest wairt toich, totter tiit toe dat leyden gewonnen wort. — Eerst binnen den eersten twee weken 161 tael fcollen, die gecoft worden Jegen gheriit van backom, coste elc tal fcollen, den holl. fcilt voir 57 gr., 4 fchell., 4 d. gr., fac. 34 ℔, 17 ß, 8 d. gr. Item noch binnen derfeluer tiit Jegen Jan broeder 24½ tal cleinre fcollen, elc tal 45 gr., fac. 4 ℔, 11 ß, 10 d. gr. Item noch 4 tal groeter fcollen, elc tal 68 gr., fac., mits 2 ß, 6 d. gr. van wagenhuyr, Jan broeders fcollen Jn theer te brengen, 25 ß, 2 d. gr. Item noch en binnen 7 weken dair na verteert worden 331 tal fcollen, en die fiin gecoft Jegens alrehande luden hier na gefcr. Eerst Jegen gheriit van backom 189 tal cleynre fcollen, coste elke 2 tale ouerhooft 1 airn. gulden, fac. 94½ airnh. gl. Item Jegens den visfcheren van zevenhufen bij egmond 57 tael fcollen, coste Elc tal, bij dirc van huesfen gecoft, 1 airn. gl., fac. 57 airn gl. Item noch gheriit van backom betailt van 73 tal fcollen, elc tal 1 airn. gl., fac. 73 arn. gl. Item noch betaelt bii dirc van huesfen van 11 tal fcollen en wat cleynre visfchen, 11 airn. gl., 11 buddr. Comt tfamen Jn fcollen, binnen den 7 weken voirsf. 331 tael, en belopen an gelden 237 airn. gl., minus 2½ gr. Item noch betailt van 9800 drogen fcheluisfchen, gecoft Jegen gheriit van backom, en mede geleuert binnen der tijt voirsf.,

coste elc hondert 1 airn. gl., 2 buddr., fac. 106 airn. gl., minus 8 gr. Item gheriit van backom betaelt die leste scullen mede te brengen, voir den oncost 2 airn. gl., 1 holl. scilt. Item noch een half hondert dorssch, coste 31 gr.,
fac: . . . 112 ℔, 18 ß, 9 d. gr.

Item so siin geleuert tot miins gen. heren prouanche behoef sint der tijt dat hij vander goude Jnt velt toich voir poelgeest, voir den wairde, en voir leyden, dat was des manendages 17 dage Jn Junio tot dez sonnendages toe 4 dage Jn augusto, dats een termiin van 9 weken; En des heeft die vitzdom dair en binnen Jn prouanche geleuert biiden cokenmeesters en clercken van den coste —— 259 osfen, dair of worden Jn prouanche geleuert bii willem symonsz, van den osfen voirsf, die ghijsbert pieck gecoft hadden, Jn den heer voirsf. 37 osfen, des wort dair off enen osfe verloren, en bij daniel Jansz. geleuert van den seluen osfen 12 osfen, en bii willem symonsz. die hij selue betaelde —— 2 osfen. Comt te samen 50 osfen, die ofgecort, so heeft die vitzdom geleuert binnen der tiit voirscr. 209 osfen, Item heeft die vitzdom noch geleuert en gecoft 28 coeyen, binnen der tijt voirscr. —— mit 4 coeyen, die dair of Jn den hage Jn miinre gen. vrouwen cost gesent worden. —— Ende des hebben gecoft eerst die osfen. Eerst gecoft Jegens gillis van brienen 50 osfen, costen tstuc 13 ½ holl. scilt, fac. 675 holl. sc. Item noch gecoft Jegen alrehande luden van hoirne 61 osfen bii adryaen en broeder claes, costen tstuc

ouer-

ouerhooft 12 airn. gl., fac. 720 airn. gl. Item noch gecoft Jegen peter heynrixz. bij dirc van huessen en enen anderen 8 ossen, tstuc 6 nobl., fac. 48 nob. Item noch gecoft Jegen enen man van hoirne bii Dirc van huessen en willem symonsz. 12 ossen; dair voir geg. 61½ eng. nobl. Item noch gecoft Jegen peter bartelmeeusz. van hairlem bii Dirc van huessen 19 ossen, costen tstuc 5½ nobl., fac. 104½ nobl. Item noch gecoft Jegens claes willemsz. en enen anderen man bii Dirc van huessen 16 ossen tot twee tiden, tstuc voir 5 nobl., 1 quartier, fac. 84 nob. Item noch betaelt Jan kerstantsz. van hoirne van 10 ossen, die bii willem symonsz. Jegen him gecoft worden, coste 44 nobl. tsamen. Item noch betaelt van 18 ossen, die van hoirtich quamen, costen tsamen 65 eng. nobl. Item noch betaelt enen man geheten euert, en 2 anderen luden van naerden, 16 ossen; des costen die 8 ossen tstuc 10 airn. gl., fac. 80 airn. gl., en die ander 8, die vier dair of 21 holl. scilde, en twee dair of 9 holl. sc., en die ander 2, 13 holl. sc. Comt tsamen 209 ossen; die maken an gelden, gelijc voirscr. is, 818 holl. sc., 800 airn. gl. en 407 eng. nobl. Item noch betailt van den 28 coyen voirscr.: Eerst bii dirc van huessen van enen man van weesp 10 swair coyen, costen tstuc 4 nobl., fac. 40 nobl. Item noch 5 coyen Jegen wolfairt meeusz. van medenblic, costen 34 holl. sc. Item noch Jegen enen man van grotebroeck 7 coyen, tstuc 7 airn. gl., minus 1 quartier. Fac. 47 airn. gl., minus 1 quartier.

 Item

Item noch van 6 coyen 15 nobl. Comt tſamen 28 coyen, die maken in gelde 55 nobl., 34 holl. ſc., 47 airn. gl., minus 1 quart. Item noch gegeuen van ſommige van de voirſcr. osſen tot hoirne en tot hairlem tot tween tiden te halen, van cost die adryaen en broeder claes voirsſ. dair omme deden, mit ſciphuyr die osſen van hoirne Jnt heer te voeren, 24 airn. gl. Item van gillis osſen van brienen van gorinchem Jnt heer te brengen, en 3 knechten arbeyt die die dreuen, 3 holl. ſc. Item noch betailt van den osſen, die van noirtich quamen te driuen, en des knechts cost tſamen 3 ß. Item broeder claes betaelt van coste die hij gedaen heeft, als hii om ſommige beesten te copen geſent wort omtrent leyden, 3 ß, 7 gr. . 610 ℔, 11 ß, 10 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt van alrehande ſcapen, die Jn miins gen. heren en vrouwen costen verteert ſiin Jn den heer, Dair miin gen. here van Beyeren geweest is, en Jn den costen, dair miin gen. vrouwe van Beyeren Jn geweest is, van des manendages 17 dage Jn Junio, tot des ſonnendages toe 18 dage Jn augusto dair na, dat miin gen. heere leyden Jngecregen hadde. En des ſiin geleuert eerst Jn miins gen. heren costen van beyeren — 1639 ſcape. Item Jn miiner gen. vrouwen coste, dair ſii geweest is, — 115 ſcapen, welke voirsſ. ſcape gecoft ſiin Jegen alrehande luden hierna geſcr. bii Dirc van huesſen, willem ſymonsz. en broeder claes, als dez te doen is geweest. Eerst Jegen peter den cock van cu-

culenborch 139 scapen, costen 115 airn. gl. Item noch Jegens denseluen 157 scape, die coste 150 airn. gl. Item bii willem symonsz. jegen twee knapen van hueckelen 100 scapen, costen 76 airn. gl., 1 buddr. Item noch Jegen peter die cock van culenborch 183 scape, die costen 165 airn. gl. Item noch peter den cock van culenborch betaelt 95 scape, die costen 85 airn. gl. Item noch den seluen betailt 110 scape, die costen tstuc 19 buddr., den airn. gl. voor 24½ buddr., fac. 85 airn. gl., 39 gr. Item noch Jegen den seluen 236 scape, die costen 210 airn. gl. Item noch jegen den seluen 175 scape, costen 160 airn. gl. Item noch Jegen Jacob codde van schoenhouen 37 scape, tstuc 42 gr., fac. 6 lb, 9 ß, 6 d. gr. Item Jegen den seluen noch 55 scape, tstuc 40 gr., fac. 9 , 3 ß, 4 d. gr. Item noch Jegen den seluen en anderen luden van schoenhouen 60 scape, tstuc 21½ buddr., fac. 10 lb, 15 ß. Item betaelt Jacob Jacobszoen van schoenhouen 37 scape, tstuc 17 buddr., fac 5 lb, 4 ß, 10 gr. Item noch betailt 2 luden van liesuelt van 41 scape, tstuc 23 buddr., fac. 7 lb, 17 ß, 2 d. gr. Item noch jegens dirc snoeck, Jan maech, enen man wt dreysschier, bruyn sanderssoen, enen man van crympen, en sommige anderen, 159 scape, costen ouerhooft 19 buddr., fac. 25 lb, 3 ß, 6 gr. Item gheriit smoutriem bii dirc van huessen gecoft 93 scape, coste tstuc 23 buddr., fac. 19 lb, 6 ß, 6 d. gr. Item van oncoste die scapen Jn den heer van gorinchem te

 bren-

brengen 2 gl., fac. 8 ß, 4 gr. Item noch Jegens den scout van scoorle 146 scape, tstuc 16 buddr., fac. 6 ℔, 2 ß, 8 d. gr. Item noch Jegens twee knechten van der goude, die hoir scape onder miins heren scape gelopen waren, en also gesneden worden, 14 scape, tstuc 18 buddrag., fac. 2 ℔, 2 ß. Item heeft daniel Janssoen noch gesent wt der hage ter coken behoeff — Jn den heer 17 scape. Comt te samen an scapen, gelijc voirscr. is, 1754 scape, en die belopen an gelde — 310 ℔, 14 ß, 7 d. gr.

Item noch betaelt en des sonnendages, als miin gen. here tot leyden Jn getogen was, verteert hadde, en oic een deel Jn den hage geleuert worden vpten seluen dach bii dirc van huessen 26 scape, en gecoft worden Jegen den veerman vander goude, costen bii Dirc voirsſ. tstuc 24 buddr., en den hoop 8 tunen meer, fac. 5 ℔, 5 ß, 9 d. gr. en 1 eng.

Item noch betaelt enen man wt der Cage, en bii broeder Claes Jegen hem gecoft, en ter coken behoef Jn theer geleuert worden, 5 stucke beesten, costen 44 holl. sc., 8 gr., fac. 10 ℔, 13 ß. 4 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt, en biden meesterknapen en clercken van den coste ter coken behoef geleuert siin, sint des sonnendages 4 dage Jn augusto, tot des sonnendages toe, 18 dage Jn augusto, dat miin gen. here Jn leyden quam, en voirt toich Jn den hage, en dien sonnendach dair mede Jngerekent. En des heeft die Tresor. dair en binnen geleuert ter coken behoef — 36 ossen. Item noch

91 coeyen, en sommige veersen. Des heeft dair of daniel Jansz. geleuert wt den geroefden beesten 24 stuc coeyen en veersen; die ofgecort, So heeft die vitzdom geleuert 67 coeyen en veersen. Item noch siin geleuert en Jn den heer quamen, die des manendages, dingesdages en des woensdages dair aen verdaen worden —— 7 coeyen, comt tsamen 98 coeyen en veersen, welke ossen en coeyen voirss. worden gecoft Jegen den luden hier na gescr. Eerst Jegen euert Janszoen 8 ossen, costen tstuc 10 airn. gl., fac. 80 airn. gl. Item Jegens herman feckenz. 4 ossen voir 16 nobl. Item Jegens gheriit Jan goedenzoen 10 ossen, costen tstuc 5 nobl., 1 quartier, en enen haluen nobl. Jn den hoop meer, fac. 53 nobl. Item noch Jegen Jan willemsz. 12 ossen, tstuc 4 nobl., en te wiincoip 8 lewen, fac. 48 nobl., 8 lewen. Item noch twee ossen Jegen costiin Jansz. 4 ½ nobl., fac. tsamen 36 ossen, die maken an gelde 121 ½ nobl., 80 airn. gl., 8 lewen. Item betailt van den voirscr. coeyen, Eerst Jan Jansz. 16 coeyen, voir tstuc gegeuen 7 airn. gl., 3 quartier, fac. 124 airn. gl. Item Jegen sinen broeder 5 coeyen, voir 36 airn. gl. Item Jegen den scout van scoerle 3 veersen, voir 18 airn. gl. Item Jegen baernt Jacobszoen van medenblic 12 coeyen, tstuc 9 airn. gl., 1 quartier, fac. 111 airn. gl. Item Jegen gheriit syuertszoen 4 coeyen, costen 27 airn. gl. Item Jegen Jan vredericxzoen bii broeder claes gecoft 10 coyen, costen 56 holl. sc. Item noch 3 coeyen, voir 20 scilden.

Item

Item claes Janszoen van 6 coeyen, costen bii claes voirsſ. 35½ holl. ſc. Item floriis petersz. en heynric danielszoen 4 coeyen, costen 20½ holl. ſc. Item andries Janszoen 9 coeyen, costen 62 holl. ſc. Item Jegen Jan dircxz. en willem Jacobszoen 2 coeyen, costen 12 holl. ſc., 1 quart. Dit maect te ſamen, die die vitzdom geleuert heeft, geliic voirſcr. is, 74 coeyen ende veerſen, en beloepen an gelde 351 airn. gl., 206 holl. ſc., 1 quartier. Comen tſamen die osſen en coeyen voirſcr. enz 197 ℔, 4 ß, 1 d. gr.

Item noch betaelt en geg. ſiin 4 knechten, die alle die reyſe wt die voirſcr. beesten en ſcapen gehaelt hebben, Dats te weten, eerst willem Jansz. van 8 weken, 5 dage, sdages voir ſiin arbeyt 1 tuyn. Item rutger voppenzoen 8 weken, 5 dage, sdages voir ſiin arbeit oic 1 tuyn. Item noch een jong geſellekiin van yſelſteyn 5 weken lanc voir ſiin arbeyt geg., sdages eenen tuyn,

faс. tſ. . 2 ℔, 8 ß, 7 d. gr. en 2 eng.

Item noch betaelt en ter coken behoef geleuert ſiin bynnen der tijt van der reyſen voirsſ., gelikerwiis men vinden mach bii der clercken boeken van den cost bii hande der meeſterknapen, 45½ vate butteren. Des hebben gecoft dair of 11½ vate butteren, en gecoft waren Jegen mouweriin van der does en ſinen bueren, coste elc vat 9 holl. ſc., fac. 103½ holl. ſc. Item noch 34 vate botteren, bii broeder claes, costen ouer hooft elc vat 8½ airn. gl., fac. 289 airn. gl., fac. tſamen . 60 ℔, 4 ß, 2 d. gr.

Item

Item noch betaelt en geleuert ſiin binnen den tijt van den beſitte en leger Jn den velde voirsſ., en gecoft bii broeder claes ter coken behoef bii den meeſterknapen en den clerc van den coste, — 576 ſtoelkaſen, die hebben gecost: Eerst 108 caſen, costen 18½ airn. gl. Item 104 caſen, costen 16½ airn. gl., en deſe waren gecoft tot asſendelff. Item noch Jegen mouweriin van der does, en die van leyderdorp, den coster van ſasſenen, en veel anderen, als des te doen was, 364 ſtoelcaſen, die costen ouerhooft tſtuc 6 gr., 1 eng.,

fac. tſamen 16 ℔, 17 ß, 11 d. gr. en 1 eng.

Item noch Jan amelong betaelt, en ter coken behoef voir minen gen. here en vrouwe binnen der voirsſ. tijt geleuert ſiin, 5 tonnen edicx tot twee tiden, costen die eerſte twee tonnen 6 holl. ſc., 3 gr. Item die ander 3 tonnen 8 holl. ſc.,

fac. . . . 3 ℔, 7 ß, 11 d. gr.

Item noch betaelt, en ter coken behoef voir leyden geleuert ſiin en gecoft Jegen wijbrant tadenzoen, 17 zijde ſpecx, costen tſtuc 55 gr.,

fac. . . . 3 ℔, 17 ß, 11 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt en bii broeder claes gecoft worden, die voirt ter coken behoef Jn al miins gen. heren en vrouwen costen geleuert ſiin binnen der tiit van deſer rekenynge, ter goude, voir leyden, tot oudewater, en Jn den hage, bii den meeſterknapen en clercken van den coste, 226 zijden ſpecx, die costen, mit allen oncoste van antwerpen tot

delf

delf en ter goude te brengen, elke zijde 46 gt. 3 fac. . . . . 42 ℔, 18 ß, 8 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt, en Jn den cost voirsc. binnen den somer lestleden ter coken behoeff bii willem symons zoen geleuert siin, 400 stocvisch 9 min, coste elc hondert 12 airn. gl., fac. 9 ℔. 15 ß, 6 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt willem screuel van brugge, en hij ter coken behoef — Jn den hage geleuert heeft, na dat miin gen. heere van leyden gegecomen was enz. (Dit is een Rekening van Speceryen, waaruit ik, schoon het tot Leydens Beleg eigentlijk niet behoort, de toenmaalige prijzen slechts optekene). Een rolle scaminen, à 8 ß; 25 ℔ peper, à 23 gr. het ℔; 25 ℔ gengebair, à 20; 15 ℔ caneels, à 20; 8 ℔ greynen, à 32; 4 ℔ fulgen, voor 10 ß; 3 ℔ sufferaens, à 12 ß, 6 gr. het ℔; 3 ℔ galigae voir 7 ß, 6 gr.; 6 ℔ noten, à 18 gr. het ℔; 3 ℔ nagelen, voor 9 ß; 12 broede wit sukers, wegende 54 ℔, à 15 gr. het ℔; 6 brode cassioens van 24 ℔, à 11 gr. het ℔. De kosten van vracht van Brugge naar den Haag, 4 ß, 11 gr. VI.

Item noch wtgeg. — Jn den hage en tot Oudewater, dair miin gen. heere siin huysgesinde mit anders vele ridderen en knechten gesent hadde, omme der verrader wille, die aldair geuangen waren, sint der tijt, dat miin gen. heere van leyden Jn den hage quam wt den besitte enz.

Item noch wtgeg. en betailt Jan broeder Jn den hage, en him gebraken die Jn den cost vander herber-

berge voir leyden niet ouergeg. en worden, geliic als bii claes van den velde dat aengebrocht wort, 24 tael harincx, costen tsamen mitten oncost vten briele aldair te brengen, 38 ℔ holl., 20 gr., fac. . . . 4 ℔, 16 ß, 8 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt Dirc den scotteldrayer en him gebraken, die hii geleuert hadde, terwilen datmen voir leyden lach, 1500 scotelen, coste elc hondert 15 gr., fac . . 18 ß, 9 d. gr.

Mairscalcie en fourie.

In den eersten wtgegeuen —— ter goude to miins gen. heren en vrouwen pairden en hoir gesinde — omtrent beloken pinxteren — als miin gen. heere van delf gecomen was enz.

Item noch wtgeg. en betaelt voetken van haestrecht, en hij bii johs. fourier geleuert heeft tot alphen, alsso als miin gen. heere eerst vander goude getogen was tot poelgeest wairt, en voirt om leyden te besitten —— 15 hoet hauer goutscher groeter maten, coste elc hoet 2 sc., 2 airn. gl., fac. 30 sc., 30 airn. gl. Item coste die voirsf. hauer vander goude tot alphen te voeren, 1 holl. scilt. Item noch den seluen betailt, en hii bii Johs. voirsf. voir poelgeest geleuert heeft, 31 hoet hauer goutscher groter maten. Coste elc hoet 2 sc., 2 airn. gl., fac. 62 sc., 62 airn. gl. Item euert gillis zoen geg. die mit enen verdenden scepe, die voirsf. hauer van der goude voir poelgeest voirde, en een deel dair of Jn den ziil van poelgeest weder omme voerde, die al-

aldair geleuert wort, geg. binnen 14 dagen dat hii wt was, mit finen verleggelt 9 airn. gl., fac. — . . 43 ℔, 10 ß, 4 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt, en bij Johs. fòurier voirsf. voir leyden geleuert fiin — Eerst 41 hoet goutsch groter maten, enen fac min, Jn drien fcuten geleuert, coste elc hoet 4 airn. gl., fac. 163½ airn. gl. Item geg. van fciphuyr, die voirfcr. hauer Jn drien fcepen van der goude Jnt heer te voeren, 6 holl. fc., mitten oncost Jnden fcepen te dragen. Item noch Jan celyen zoen betailt 106 hoet fchoenhouens mate geleuert Jn 4 fcepen tot 4 reyfen, coste elc hoet 3 airn. gl., minus 5 botdr., fac. 297 gl. airn., minus 5 buddr. Item biden feluen geg. van der voirsf. hauer te fcepe te dragen, van makelairdye en wiincoep, 4 airn. gl., 10 boddr. Item geg., van der voirsf. hauer te voeren van fchoenhouen tot Jn den ziil, 4 fciplude mit horen verleggelde, alfo als fii na der leueringe leggende mosten bliuen, 12 airn. gl., 7 boddr. Item noch betailt van 3½ hoet hauer, die bii claes fchreuel tot delf gehailt wort, ouermits dat die ander hauer voirsf. niet tijts genoech en quam, mede te leueren, coste elc hoet 13 ß, 4 d. gr. Item van oncoste vpten wagen te voeren mit claes coste, diere om toech, 2 ß, 4d., fac. 12 airn. gl. Item Jan celyenz. gegeuen voir finen cost, dair hii toech om die voirfcr. hauer te coepen tot veel reyfen tot fcoenhouen en ter goude, 6 airn. gl., fac. — . 104 ℔, 11 ß, 10 d. gr.

Item

Item so was men peter willem hasenz. schuldig van turue, die hij geleuert hadde van alle der tijt, dat miin gen. heere gelegen hadde mit miinre gen. vrouwen ter goude, en van alle der tijt, dat miin gen. vrouwe aldair lach, eer sij Jn den hage toech, Dair die somma of beloept, ouermits dat die turf om des oirlochs wille zeer duer was, 126 holl. sc., 6 buddr. enz.

Item alſo als miin gen. heere voir leyden lach, sinen stalmeester geg. mede te copen linnen laken, omme een cribbe voir miins gen. heren pairde of te maken, 2 airn. gl., fac. . . 8 ß, 4 d. gr.

Item noch betailt en bii cromfort voir miiner gen. vrouwen pairde ter goude geleuert siin, terwilen dat miin gen. here voir leyden lach, enz.

Item noch wtgeg. en betaelt peter veymbrechtsz., en hij tot miins gen. heren behoeff van beyeren gecoft hadde, dairre een deel of geleuert worden voir leyden, en oic een deel of gesent worden dair na Jn den hage, 183 hoet en 13 scepel hauer bii Johs. fourier, —— en dat was schoenhouensche mate, en die hebben gecost —— 467 holl. sc., 53 gr. Item noch geg. claesk die brede, vrederic baers, en peter die lange, van dat sii die voirscr. hauer een deels geuoirt hadden Jn 5 reysen voir leyden, en die ander voirt van schoenhouen Jn den hage, dair sij aen verdienden, geliic als him dat betailt wort mitten verleggelde, dat him gebrac, eer sii die voirsſ. hauer voir leyden van tide te tide wtleuerden, 18 sc., 24 gr.

X Comt

Comt tsamen wtgeg. van der hauer voirscr. 486 scilde, 19 gr. . . 117 ℔, 10 ß, 7 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt meester willen en meester Jan, miins gen. heren en vrouwen mairschalken, en sii bij Johs. foryer geleuert hadden tot alle miins gen. heren, miinre gen. vrouwen, en der ruter behoef, sint dat miin gen. heere van delf toich ter goude, en ghiisbert pieck Tresorier was geworden, totten 7 dach toe Jn augusto lestleden dair na. Eerst van der Ruter pairden die Jn den hage lagen, eer miin gen. heere voir leyden quam, en eer sij bij hem voir leyden quamen, 511 yser. Item van de pairden, ter wilen dat men voir leyden lach, 1055 yser, comt te samen 1566 yseren; van elken yser 2½ gr., fac. 16 ℔, 6 ß, 3 d. gr. Hier of heeft *him* daniel Jansz. van miins gen. heren wegen geg. 10 holl. sc., die ofgecort, so hebben sii ontfaen 13 ℔, 17 ß, 11 d. gr. Item noch betaelt goeken den huufslager, en hii oec verdient hadde an heren florens en heren vrancken pairde van borsselen, en vele andere gesellen, gelijc dat bii Jngelbert den stalmeester angebrocht wart, 672 yser, elc yser 2½ gr., fac. 7 ℔, fac. tsamen. . . 20 ℔, 17 ß, 11 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt, en binnen alle der tijt, dat men voir poelgeest, den wairde en voir leyden lach, voir miins gen. heren tenten, Coken, en botteir. verbernt sim, en oic mede voirt gegeuen sommigen van den Ridderscip voir hoir tenten te bernen snachts Jn den beligge voirscr., en oic geleuert

vp

vp beyde den blochuysen, als des te doen was, die voirt gecoft siin Jegen alrehande luden, alfo als men die gecrigen conde, en hier na gefcr. ftaet. Eerst gecoft ter goude bij Johs. fourier 1500 torken, coste elc hondert 10 boddr., fac. 25 ß. Item noch betaelt, ende boudiin van zweeten van dordr. dede comen 3000 torken, coste elc hondert 6 buddr., mit den oncoste Jnt heer te brengen, fac. 30 ß. Item ghijsbr. neyse van dordr. betaelt, en tot veel tiden Jegen him gecoft worden, 2600 torken, coste elc hondert 9 buddr., fac. 39 ß. Item noch Jegen den feluen 5700 torken, coste elc hondert 10 buddr., fac. 4 ℔, 15 ß. Item noch den feluen, en Jan godevairts foen betailt 4400 torken, coste elc hondert 17 gr., fac. 3 ℔, 2 ß, 4 d. gr. Item geg. van den voirsf. torken tot veel tiden wt den water vp te voeren, 3 ß. Item noch betaelt den knecht, die die vierpannen bewairde, van 1000 torken, van elken hondert 18 gr., fac. 15 ß. Item den knecht mit hem anderen, die die vierpannen fnachts bewaecte ende verwairde, en totten torken fagen, 9 weken lanc, onder him beyden geg. elken enen airn. gl. die weke, fac., den airn. gl. 49 gr., 3 ℔, 13 ß, 6 d. gr. Comt tfamen wtgeg. — . 17 ℔, 2 ß, 10 d. gr.

In den eerften wtgeg. en betaelt alrehande wagenluden, die minen gen. heere en die mit hem waren Jn allen de voirfcr. reyfen gedient hadden voir poelgeest, wairde, en leyden, en gehaelt des hem noot was tot alre tiit, als des te doen was. Eerst enen

wagenman, die bii Jorgel en den anderen camerlingen voir miins gen. heren camergewant gedient hadden, gelijc als dat bii hemluden mit den man ouerdragen was, 8 holl. sc. Item noch betaelt 4 wagenlude, die den vitzdom Jnt eerste dienden 3 weken lanc, elken bij oelrico sinen clerc gegeuen 7 holl. sc., fac. 28 sc. Item noch dair na 3 wagenairs, die hem dienden 5 weken lang en 2 dage, elken sdages geg. een derdendeel van enen scilde, fac. 37 sc. Item enen wageman voir den clercken, die alle die reyse voir der canselryen gedient hadden, geg., van den eersten 3 weken, 6 holl. sc. Item noch betaelt den seluen, geliic den anderen, sdages een derdendeel van enen scilt, fac. 12 sc., 1 derdend. Item noch betaelt enen wageman van yselsteyn die geuoert hadde 8 dage lang wouter kairscorf en Johs. fourier van dat sii behoefden, 2 holl. sc. Comt tsamen wtgeg. van wagenhuyr voirscr. 93 sc., 20 gr. — fac. . . . 22 ℔, 11 ß, 2 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt 7 wagenluden wtter hage, die miins gen. heren broot des men behoefde geuoert hebben wt der hage Jn den heer voir leiden, ouermits dat sii der voederinge. dagelix, als hoir gewoente is, niet verwachten en mochten, en hem gegeuen siin voir hoir hauer, gelijc als Johs. fourier dat ouerdroech en Jnghinc, dat was 13 dage Jn Julio, tot des sonnendages toe 18 dage Jn augusto, dat miin gen. heere van leyden scheyde; dat maect een termiin van 35 dage, elcken man sdages voir siin hauer geg. 4 gr., fac. . . 4 ℔, 1 ß, 8 d. gr.

Gre-

Grote Foreyne,

In den eersten wtgeg. en betailt tot delf, des donredages na de heyligen pinxter dach, also als miin gen. heere van danen ter goude toich, van coste, die here heynric van homoet bouen siinre leueringe mit sinen Ruteren gedaen hadde, binnen der tijt, dat miin gen. here aldair lach, enz.

Item noch wtgeg. en betailt Steven van maudric, en him gebraken van den cost die hij wtgeleyt hadde voir den here van egmont en alle den ruteren, als hij die voerde van gorinchem tot delf toe, eer sij van delf Jnden hage reden, enz.

Item noch wtgeg. en betailt bii hande steuens van maudric, van coste, die heere otte van haeften en siin ruteren deden, alsо als miin gen. heere die ontboden hadde bij hem te comen omtr. die tiit voirscr. (Jun.) en hijse haelde tot gorinchem, van coste voir himluden onder wege gedaen ter goude, en van ouervoeren ouer die lecke, tsamen, dair die somma of beliep — 17 airn. gl., 6 ½ tuyn, enz.

Item noch wtgeg. en betaelt van coste, die die here van Culenburg dede, also als hii minen gen. heren van beyeren te dienste quam Jegen dat miin gen. here voir leyden soude trecken, en hii siin voederinge dede tot crimpen, bouen alrehande prouande, die die vitzdom dair Jegen sende him aldair mede te leueren — 18 airn. gl., 29 gr.,

fac. . . . . . 3 ℔, 17 ß, 5 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt giisbt. piec, en hii verteert hadde, alſo als hi geſent was vten beſitte voir leyden, corts na dat den wairden gewonnen was, an minen gen. here van gelre, ouermits geſinnen miins heren van gelre die dat begeert hadde mit gelouen brieuen aen minen gen. here bii otten van marten, diere die boitſcip of dede, gelijc als giisbert dat anbrocht, 25 airn. gl., fac. 5 ℔, 4 ß, 2 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt van coste, die die vitzdom van beyeren gedaen hadde, alſo als him miin gen. here vten beſitte voir leyden oic geſent hadde ter dachuairt tot ſchoenhouen biden heere van montfoirde en die van vtr. —— 25 airn. gl., 14½ buddr., fac. . . . . . . 5 ℔, 6 ß, 7 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt, want miin gen. heere ſinen cost van den Ruteren Jnden hage gebroken hadde, ſo beual dair omme miin gen. heere alrehande luden aldair te bliuen om dat hof te bewaren, ter tijt toe dat dat blochuys bij buſchuyſen vpgeſlagen was, vp dat dat voir die van leyden bewairt waere, dair of geg. te pantgelde, Eerst heren dirc van egmont voir 11 man, 5 dage lanc, sdages 7 gr., fac. 32 ß, 1 d. gr. Item Jan van heeswijc 4 man, 5 dage lanc, sdages 7 gr., en voir hen ſeuen sdages 9 gr., fac. 18 ß, 9 d. gr. Item voir aernt van muyden 8 man, 5 dage lanc, sdages 7 gr. en voir hem ſeluen sdages 10 gr., fac. 27 ß, 6 gr. Item gheriit ſpeyairt 9 man, sdages 7 gr., en voir hem ſeluen 5 dage, sdages 10 gr., fac. 30 ß, 5 d. gr.

Item

Item gherijt fcaep 9 man, 5 dage lanc, sdages 7 gr., en voir him feluen sdages 10 gr., fac. 30 ß, 5 gr. Item Tielman oem peter ftaerts zoen voir 7 man, sdages voir elken man 7 gr. en voir hem feluen sdages, 5 dage lanc, 10 gr., fac. 24 ß, 7 gr. Item noch den feluen Thielman betaelt en hii wtgeg. hadde van een halue tonne windaes, boge, fcuts, en ander reetfcip die hii Jnden hage gebrocht hadde, als hij aldair quam, Jnt eerfte doe die hof begrepen wort te houden, gelijc hij dat ouergaf, 6 holl. fc., 12 gr., fac. tfamen . . 9 ℔, 13 ß, 9 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt ter goeder Rekeninge van alfulken cost, als heer gheriits pairde van heemskerc gedaen hebben tot hairlem, alfo als hii aldair reet om wt te brengen die fteden en tgemeen lant, dair hi lange dair na aldair Jnden befitte voir leyden ftaende bleuen, geliic als bii florijs bol dat gegeuen wort, 20 eng. nobl., tftuc 10 ß, 8 d. gr., fac. . . . 10 ℔, 13 ß, 4 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt van coste, die die here van bueren dede ter goude mit finen goeden luden en ruteren, alfo als hii minen gen. here te dienfte voir leyden quam binnen eenre nacht, dat hi ter goude lach, geliic dat bi aernken des four. knecht gerekent en betaelt wort mit belench. en allen coste en oncost, 54 airn. gl., 11 braspenninghe, fac. . . . 11 ℔, 8 ß, 8 d. gr.

Item vptie felue tijt ter wilen dat miin gen. here voir leyden lach, omtr. finte Jacobs dach, om der

zeelanderen wille, die wech waren, en om der tydingen wille die dagelix quamen, So bat miin gen. heere een deel Ruteren meer, alſo dat die here van homoet en gijsbert piec doe elcx een deel Ruteren brocht, des betaelt van coste, die die here van homoet mit ſinen geſellen dede tot Rotterdamme, alſo als ſii aldair gecomen waren, omme voirt *bi* miins heren gen. te comen, 14 airn. gl., 8 leewen. Item giisbert pieck betailt, en hij vptie ſelue reyſe mit ſinen geſellen verteerde binnen der tiit, dat hij Ruteren voerde vten lande van gelre, tot dat hii bi minen gen. heere quam voir leyden, gelijc als gijsbert dat ouer gaff, 33 holl. ſc., minus 7 leewe, fac. . 10 ℔, 17 ß, 11 d. gr. en 2 eng.

Item Jan wederden bii miins gen. heren beuelen geg., om dat hij minen gen. heere deſe veede wt dyenen ſoude mit 6 gewapent, 24 holl. ſc., fac. . . . . . 5 ℔, 16 ß.

Item geg. ghyots wiif Jnden hage, omme der goeder mannen wille, die Jnden heer ziec worden, mede te hauenen, en van danen Jnden hage togen, 10 eng. nobl., en dair na noch 12 holl. ſc., fac. . . . 8 ℔, 4 ß, 8 d. gr.

Item noch geg. Steven van maudric, dair hij mede quitede ter goude heren otten van bueren, alſo als hij mit ſinen Ruteren wail tot omtrent 150 pairde toe minen gen. heere te dienſte gecomen was, als miin gen. heere toich voir poelgeest, 16 airn. gl., en biden ſeluen geg. van der Ruteren pairde ouer

die

die lecke te voeren, 4 airn. gl., fac. tsamen
4 ℔, 3 ß, 4 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt van coste, die die vitzdom van beyeren, here otte van haeften, en gijsbr. piec gedaen hebben, alſo als ſii getogen waren, ter wilen dat men voir leyden lach, vp een dachuairt bii minen heere van gelre voir amersfoirde, gelijc die van beyden onſen heren gemaeſt was, dair die ſom off beliep, — mits wagenhuyr en ſciphuyr ghins en weder, 79 holl. ſc., minus 3 gr., — fac. . . . 19 ℔, 1 ß, 7 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt peter hereman, en hii geg. hadde van een brugge te maken tot alphen, alſo als miin gen. here van beyeren eerst voir poelgeest woude, want die ofgebroken was, om minen gen. heere mit ſinen heer ouer te lijden, gelijc als dat bii miins heren gen. bij ſinen Rade peter hereman beuolen was, dair die ſomma of beliep — 21 airn. gl., fac. . . . 4 ℔, 7 ß, 6 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt van coste, die die here van egmont en Tielman oem deden, alſo als ſij geſent waren tot aemſtelredamme ter dachuairt, ter wilen dat men voir leyden lach, Jegen die van ſtaueren, die aldair gecomen waren omtrent 3 dage Jn augusto lestleden, binnen 2 dagen dat ſii wtwaren, mit wagenhuyr en ſciphuyr, en verteerden dair en binnen, — 29 holl. ſc., 9½ gr., fac. 7 ℔, 11½ d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt heere heynric van Reniſſe, en him geg. worden, gelijc als dat bii goet-

duncken miins gen. heren mit hem ouerdragen was voir sinen cost die hi gedaen hadde, also als hi gesent wort tot oudewater, om die stede te hulpen bewaren, ter wilen dat miin gen. here voir leyden lach, dat was vpten vierden dach Jn Julio; des siin him dair voir geg. mit hem 17den van 25 dage dat hi aldair dair na gelegen heeft voir hem en siinre gesellen, cost sdages 3 holl. sc., ½ leewe, fac. 75 holl. sc., 12½ leewe. Item noch den seluen betaelt van 44 dage die hi mitten gesellen voirscr. na diende, sdages 3 sc., ½ leewe, fac. 132 sc., 22 leewen, fac. . 50 ℔, 5 ß, 9 d. gr. en 1 eng.

Item noch wtgeg. en betailt, en bij miins gen. heren beuelen geg. worden heren aernt van Cruninge ter goeder rekeninge vp alsulc gelt, als hii voir sinen cost soude hebben, dat hii tot oudewater vptie selue tijt gelegen hadde, en lange dair na, gelijc als him dat beuolen was, 100 holl. sc., fac. 24 ℔, 3 ß, 4 d. gr.

Item want ghiisbr. van Rietuelt ter wilen dat miin gen. here voir leyden lach, en dair te voren beuolen was, wail totten huyse tot medenblic te sien, en aldair een deel gewapende vp te houden, So heeft him boudiin van zweten geg. te hulpe den cost mede te doen, 150 holl. sc., fac. . 36 ℔, 5 ß.

Item noch wtgeg. en betaelt Jacob van spairnewoude, des heren knecht van Egmont en siin Ruteren Jnden hage mit horen zieken pairden gedaen hadden, van der tijt, dat die cost van den ruteren Jn den hage vpgebroken wort, tot dat miin gen. vrouwe

we van beyeren van der goude, ter wilen dat miin gen. here voir leyden lach, Jnden hage quam. Eerst van coste Jnder herbergen — 6 ℔. (en voorts aan haver) . . 10 ℔, 5 ß, 3 d. gr.

Item wtgeg. en betaelt Jan van Campen, en hii wtgeleyt hadde van oncost van miins gen. heren tente te brengen voir leyden, en aldair vp te slaen en staende te houden, en weder neder te doen en Jn den hage te voeren binnen alle der tijt dat die reyse voir leyden duerde, en miin gen. here Jn den hage quam, en die weder te verweren en vp te hangen. Eerst die hij wtgeg. hadde, om alrehande yserwerc dat hi behoefde. Item om een mast totten groeten toirne, om lynen en om canephas en alsulke reescip, als him dair toe nut waren, 5 ℔, 9 ß, 4 d. g. Item noch geg. 5 knechten, die aen den tenten hadden helpen wercken Jnt eerste en vpslaen 14 dage lanc, die oirlof gegeuen wort, sdages elken voir sinen arbeyt geg. 4 gr., fac. 23 ß, 4 gr. Item noch geg. 5 knechten, die 6 weken lanc aen den tenten gearbeyt hadden, als des te doen was, bi Jan vten campe, sdages 4 gr., fac. 3 ℔, 10 ß. Item noch 11 knechten, die aen den voirsſ. tenten gewrocht hadden, elken knecht 5 ß, fac. 2 ℔, 15 ß. Item noch 6 knechten, 9 weken lanc, sdages 4 gr., fac. 6 ℔, 6 ß. Item noch geg. enen tymmerman 9 weken lanc, sdages 8 gr., fac. 2 ℔, 2 ß. Item noch, alſo die tenten vpgebroken worden, bii den seluen geg. 6 knechten totten gesellen voirsſ., die die tenten hol-

holpen nederleggen, en noch 9 knechten, die die tenten Jn den hage holpen rechten, ende verweren, en weder vp te hangen, tsamen 2 ℔. Item Jan van Camp geg. van 77 dage voir siin wedden, die voirsc. tenten te hantieren, elcx dages 12 gr., fac. 3 ℔, 17 ß, fac. tsamen . 27 ℔, 2 ß, 8 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt steuen van mandric en hii wtgeleyt hadde van coste, also als hii des heren gesellen van bueren mit 87 paerden, doe leyden vpgegeuen was, van daen wechgeuoert hadden tot gorinchem toe, en van oueruaren en oncost van 3 maeltiden, die sii dair en binnen deden, geliic als steuen dat anbrochte, 45 holl. sc., minus 20 gr., fac. . . 10 ℔, 15 ß, 10 d. gr.

Item noch wtgeg. en bet. bii beuelen miins gen. heren en siins Raets Jan euerairt en sinen gesellen, en Jan stoutenz. en den sinen, die genomen hadden tot 2 passen vptie meer, die van leyden te wachten voir hoir Jncomen en wtcomen bii dage en bi nachte, en noch anderen gesellen, die des geliicx totten derden passe mit 3 scuten en 12 manne, him geg. van 18 dage, sdages 3 sc., fac. 54 holl. sc. 13 ℔, 12 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt van alrehande reetscippen, verbesicht tot beyde den blochusen, die gemaect worden, een bii boschusen voir leyden, en dat ander van pokenpoel. Eerst geg. van alrehande reescippen van den blochuyse bi boschusen bi Jacob den tymmerman en Jan boninc van Rotterdamme dair toe verbesicht. Eerst gecoft en geleuert

bi

bi Jan boninc 1200 vieruoudige middelnagelen, coste elc hondert 40 gr., fac. 2 ℔. Item 4200 dubbel middelnagelen, coste elc hondert 20 gr., fac. 3 ℔, 10 ß. Item 3500 middelnagelen, elc hondert 10 gr., fac. 29 ß, 2 gr.. Item 3000 laschyser, thondert 5 gr., fac. 12 ß, 6 gr. Item 200 keperhout, dair die tangen of gemaect worden, tstuc 5 gr., fac. 4 ℔, 3 ß, 4 gr. Item 9 gange, tstuc 38 gr., fac. 28 ß, 6 gr. Item 105 butten, tstuc 2 leewen, fac. 32 ß. 2 eng. Item 20 berien, tstuc 5 gr., fac. 8 ß, 4 gr. Item van hangen en crammen 12 ß, 6 gr. Item noch betailt biden seluen van bast, van naelden, van gaern en scyllaken totten botten, van den botten en hout te scepen van wiincoep en anders, bii Jan voirsf. dair vp wtgeleyt, 14 ß, 6 gr. Item van 4 sloten totten blochuse voirsf., en der poerten, ende dairt te doen was, 11 ß, 11 gr. Item Jan betailt, die om de voirscr. saken getogen was tot Rotterdamme, dair of him geg. voir sinen cost en wagenhuyr — van 2 reysen die hii dair om deden, 11 ß, 10 gr.. Item den scipman betailt, die die voirscr. reescip brochte van rotterdam voir leyden, bii Jan boninc geg. 2½ holl. sc., fac. 12 ß, 3 gr. Item noch betailt van enen slote totten voirsf. blochuse, dat meester andr. aldair brochte, 3 ß. Item geg. van twee reepen totten valbruggen mede vp te halen bii heren Jans knecht van den vlyet, 1 holl. sc., fac. 4 ß, 10 gr. Item noch betaelt bii gheriit van muylwijc, gelijc hii die gecoft en totten voirscr. blochuyse gebesicht siin, 263 muylreboirde en 100 en-

enkele ſperren, costen 53½ airn. gl., tſtuc 50 gr. fac. 11 ℔, 2 ß, 11 gr. Item geg. van vrachte die voirsſ. ſperren en muylreboirde van dordr. Jn den zijl te voeren, 3 ſc.; 2 oude buddr., fac. 15 ß, 1 gr. Item noch betailt biden proefst van oudemonſter en willem ſymonsz. van veel ſpikeren, die worden doen maken ter goude haeſtelic tot des blochuys behoef voirsſ., Dair de ſom of beliep — 5 ℔, 7 ß, 6 gr. Item noch betailt 4 ſcipluden, die die horden en ander gereeſcip voerden, die bii geerlof Jansz. van Rotterdam geſent worden tot des blochuys behoef, en biden Rentmr. van zuuthollant, en dat waren willem Jansz. van dordr., Jan die visſcher en 2 mannen, elx mit eenre groeter ſcuyten, ouermits dat willem en Jan voirsſ. elcx 3 weken lanc lagen, eer ſii ontcommert worden, om dat dat voirsſ. blochuys noch niet of geſlagen en was, 22 airn. gl., 3½ holl. ſc., fac 5 ℔, 8 ß, 7 gr. Item aelbr. van merenſteyn geg. van 4 busſen die vp thuus tot ziil gewonnen worden, en vp dat voirsſ. blochuys geleyt, geliic als hij dair omme geg. hadde, 4 holl. ſc., fac. 19 ß, 4 gr. Item noch Jan boninc geg. van ſloten die hij geleuert hadde bij heren aernt van leyenburg, 1½ airn. gl., 16 gr., fac. 7 ß, 7 gr., fac. tſamen . 42 ℔, 15 ß, 8 d. gr. en 2 eng.

Item noch wtgeg. en betailt en totten blochuyſe van pokenpoel verbeſicht is, Eerst gheys willems betailt van 308 hurden, dairre een deel vpten voirſcr. blochuyſe of verbeſicht ſiin, costen mit alrehanden vrach-

vrachte voir den ziil te brengen, tstuc 2½ gr., fac. 3 ℔, 4 ß, 2 gr. Item bi dirc van Elten bet. van een mande spikeren vp dat blochuys van pokenpoel geleuert mitten oncoste te brengen, 20 ß.. Item dirc hage Jn den hage betaelt van 2000 spikeren en van den hengelissen totten poirten, tsamen 6 ℔ holl., fac. 15 ß. Item noch dirc hagen betailt van alrehanden spikeren, die hii totten blochuys behoef voirsſ. geleuert hadde, tsamen 28 ß, 10 gr. Item noch betailt, en een deel tot pokenpoel of verbesicht siin, en oic een deel scerm of gemaect, en tairdzen om reescip mede te stormen, 100 boerde en 30 sperren, costen bij giisbert neysen 20 airn. gl., minus 7½ gr. Item geg. van den voirsſ. boerden haestelic van dordr. Jnden heer te brengen, en mit wagenen vp te voeren, 3 airn. gl. Item van 2 poleyen aen die valbruggen en van reepen bij Jacob tymmerman 14 gr. Item noch van rachteren tot pokenpoel verbesicht, die costen te brengen bii Jacob voirsſ. en heynken, 2 ß, 6 gr. Item noch van 2 stuc eyken houts, die gecoft worden die mande aen vp te halen, costen 2 ß, 6 gr. Item den spoirmaker Jn den hage geg. van den sloten totten voirsſ. blochuysse verbesicht, 5 ß, 3 gr., fac. tſ. 11 ℔, 12 ß, 1½ d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt bii Jan boninc en Jacob miins gen. heren tymmerman alrehande tymmerluden, die vpten tween voirsſ. blochusen getymmert en gewrocht hadden, also lange als men des behoefde. In den eersten bi Jan boninc — gewrocht aen

dat

dat blochuys bii boschuysen Jacob mathijsz. 7 dage, Engelbr. mit 2 knechten, elc 5 dage, fac. 15 dage. Item willem aelbr. zoen 5 dage, Ocker moes 5 dage, vrieze 5 dage. Item Dirc Jacobsz. 8 dage, witte aelbr. z. 5 dage, Jacob berntsz. 1 dach. Comt tsamen 51 dage. Item bii Jacob den tymmerman, Jan gheriitsz. 12 dage. Item giibken 12 dage. Item claes Janszoen 5 dage, gillis die tymmerman 6 dage, willem siin zoen 6 dage. Item noch enen 12 dage. Item staesken en aernt, 2 gesellen van leyden, elc 10 dage, fac. 20 dage. Item ysebrant goyken en peter van der goude, elc 7 dage, fac. 21 dage. Item heynric en siin knaep van monster, elc 6 dage, fac. 12 dage. Item Dirc basoen 4 dage. Item aernt die buss 1 dach. Comt tsamen 111 dage. Item vp dat huus tot pokenpoel bi Jacob voirsf. gewrocht. Item aerntken 16 dage. Item dirc basoen 15 dage. Item staes 11 dage. Item ysebrant 4 dage, goyken 3 dage. Item peter Jansz. 7 dage. Item claes Jansz. 7 dage. Item graue bijlken 6 dage. Item aen die taerdzen gewrocht, staesken 6 dage. Item dirc blasoen 7 dage, fac. tsamen 82 dage. Comt tsamen alle der wercluden dage voirsf. 244 dage, elken dach voir 10 gr., fac. 10 ℔, 3 ß, 4 d. gr. Item als die gesellen ouer al vten steden ontboden worden, dair of geg. van wagenhuyr 7 ß, 6 gr. Item enen knecht die Jacob den tymmerman siin boede bewairde, ter wilen dat men tymmerde, 4 ß, 8 gr. Item noch Jacob den tymmerman betailt, en hii noch geg. heeft na

na der betalinge van den gesellen voirsz. ghirxken Jan gheriitsz., willem gillisz., peter aerntsz., en sommige anderen, die anden huse tot pokenpoel wrochten, en oic mede van dat sij na Jnt heer wat wrochten, dair die Som of beliep — 36 ℔ holl., 6 gr., fac. 4 ℔, 10 ß, 6 d. gr. Item Jacob geg. voir siin loen van alle der tiit, dat hi voir leyden ende Jnden blochuysen gewrocht hadde, dat waren 45 dage, sdages him voir siin arbeyt geg. 15 gr., fac. 2 ℔, 16 ß, 3 gr. Comt tsamen

18 ℔, 2 ß, 3 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt bi hande Jans van der geest van soudye gelde, dat geg. wort bi miins gen. heren beuelen sommige gesellen die lagen vp dat blochuus bi boschuysen, bii heren gheriit van heemskerk, ouermits dat hi te luttel manninge hadde. Eerst des donredages 12 dage Jn Julio voir 9 man vp hoirs selfs cost, elken sdages 5 lewen, fac. 6 ß, 10½ gr. Item des vridages en des saterdages dair na den seluen voir 12 man vp miins heren cost, elken sdages geg. 4 gr., fac. 8 ß. Item des sonnendages 15 dage Jn Julio den seluen voir 21 man vp miins heren cost, elken 4 gr. sdages, fac. 7 ß. Item des manendages en des dingesdages 14 man vp miins heren cost, elken 4 gr. sdages, fac. 9 ß, 4 gr. Item van den seluen 2 dage 7 man, elken 5 leewen sdages vp hoirs selfs cost, fac. 10 ß, 9 gr., 1 eng. Item den seluen van 4 dage dair na voir 14 man, elken 5 leewen sdages, fac. 2 ℔, 2 ß, 9 gr., 1 eng.

Item noch daren binnen voir 3 man 3 dage, sdages 15 leewen, fac. 6 ß, 10½ gr. Item noch van den seluen 4 dage voir 15 manne vp miins heren cost, elken sdages 4 gr., fac. 20 ß. Item noch den seluen geg. voir 16 gesellen van des sonnendages 22 dage Jn Julio, binnen 9 dagen dair na, elken vp sinen cost sdages geg. 5 leewen, fac. 5 ℔, 10 ß. Item noch den seluen voir 17 gesellen vp miins heren cost, elken sdages binnen der tiit voirsz. 4 gr., fac. 2 ℔, 11 ß. Item een gesellike, dat die bussen mede bewairde, en halp verleggen, dat siin wamboys verbernt was, geg. 1 nye mede te coepen, en voir linnen clederen, 10 ß, fac. tsamen

14 ℔, 2 ß, 7 d. gr. en 2 eng.

Item noch betailt bii Jan boninc van alrehande foudegelde vpten huse tot pokenpoel, Jngaende sdonredages 19 dage Jn Julio; En des heeft hii aldair gehadt leggen 9 gesellen mit bogen, en 15 andere gesellen, tot dat leyden vpgegeuen wort, dat was tottes sonnendages toe, 18 dage Jn augusto, dat maect een termiin van 31 dage, sdages den gesellen mitten bogen elken 10 gr., en die anderen elken 9 gr. vp horen cost, fac. 29 ℔, 16 ß, 9 gr. Item Jan euertsz. en albert roest den busmeysters geg. van der tijt voirsz., elken bi Jan van gelre 4 leewen sdages, fac. 37 ß, 10 gr., 2 eng. Item noch willem van aelst, dat hii oic aldair gelegen hadde, 4 ß, 2 gr. Item noch betailt dirc van brakel voir 8 gesellen, dat sii die tijt voirsz. vpten voirsz. huse bi

hem

hem gelegen hadden In miins heren cost bouen der leueringe, him sdages elken geg. 4 gr., fac. 4 ℔, 2 ß, 8 gr. Item 2 kueren, die binnen der voirsſ. tiit gekuert hadden bi Jan van gelre geg. van 18 dage, elken enen brasd. dages, fac. 12 ß. Item den bogemaker, die vp pokenpoel gelegen hadde, geg. voir ſiin arbeyt en peſegaren bi goetduncken heren flor. van borsſel, 1 eng. nobel, 1 airn. gl., fac. 15 ß. Item 2 poirtieren, die die poirte binnen der tiit voirsſ. bewairt hebben, geg. van 19 dage, als gheriit geen tot leyden en ſiin zoen, elken sdages 2 leewen, fac. 11 ß, 7 gr., 1 eng. Comt tſamen wtgeg. vanden ſoudy gelde vpten huſe tot pokenpoel voirsſ., fac. . . 38 ℔, 1 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt en die vitzdom wtgeg. heeft te zeelgelde voirden geuangen, die geuangen worden van der tijt dat miin gen. here te velde toich, tot dat leyden vpgeg. wort, en hii Inden hage toich. Eerst geg. voir een deel geuangen, die vanden landluden van waddinxveen bider goude geuangen worden, en wt leyden gecomen waren bij der goude, dair ſii een deel pairde geroeft hadden, dair ſii mede gegrepen worden, gelijc als miin gen. heere dat ſelue beual, 20 holl. ſc. Item voir poelgeest geg. te zeelgelde den genen die roeſtige herman vingen bi miins gen. heren beuelen 12 airn. gl. Item noch te zeelgelde geg. vanden geuangen, die vpten huſe tot wairde geuangen worden. Eerst voir Jan vanden wairde 4 holl. ſc. Item here willem

en heere Jan van Herwine geg. te zeelgelde van 2 geuangen, die sii geuangen hadden, als sii seyden, dat also na Jnder wairheit niet geuonden en wort, 8 holl. sc., en voir den seluen dair na bii heren Jan vanden vlyet geg. den genen diese geuangen hadden, 8 airn. gl. Item noch geg. dair en bouen van 14 geuangen, die vpten huse voirsf. mede geuangen worden biider gesellen hant van dordr. en van Rotterdamme, van leyden en anderen, die tgeld ontfingen, geliic die mairscalc dat ouergaf, van elken man 4 airn. gl., fac. 56 airn. gl. Item noch dair na voir leyden 18 dage Jn Julio betailt van 10 geuangen, die voir leyden geuangen worden voir der poirte van Reynsborch, als die van hairlem mit den ruteren mede Jnt velt waren, dair gherijt van voirne vptie tijt drie geuangen of hadde geuangen, voir elken bi heere Jan vanden vlyet geg. 4 airn. gl., fac. 40 airn. gl. Item noch wtgeg. en betaelt bi hande Jans van gelre, die tgelt dair of ontfinc van 10 geuangen te zeelgelde, die geuangen worden bii der Reysborchscher poirt vanden grasers die wtgecomen waren grasen omtr. 20 dage Jn Augusto, van elken 4 airn. gl., fac. 40 airn. gl. Comt tsamen wtgeg. van zeelgelde vanden geuangen voirsf. enz.

40 tt, 4 ß, 8 d. gr.

Item heeft die vitzdom noch wtgeg. alrehande gesellen, die gecropen hebben des nachts voir leyden, als des te doen was, binnen dat miin gen. here voir leyden lach. Eerst 6 dage Jn Julio bi heren aernt

van

van leyenburch en heren Jan vanden vlyet geg. 6 crupers van 2 nachten, die sii gecropen hadden, 4 holl. sc., en dair na 8 crupers 1 nacht biden seluen, 4 holl. sc. Item Jans knechten van wairdenburch die oic gecropen hadden, als te doen was, voir horen arbeyt geg. 5 airn. gl. Item bi dirc van huessen een deel oesterlinge die oic gecropen hadden, en onder die van hairlem lagen, geg. 8 airn. gl. Item Jan van gelre geg., en hij geg. hadde van cruypen, ter wilen dat hii lach vpten huse tot pokenpoel, totten 12sten dage toe Jn augusto, 7 holl. sc., en des nachts dair na 2 holl. sc. Item noch biden seluen, als die van leyden tot eenre nacht wtgetogen waren, gelijc miin heren verboot wordt, doe sii dat salpeter Jn haelden, geg. voir dien nacht van crupen, 8 holl. sc., en den lesten nacht voir den bestande, dair die zuene gedadingt was, 2 holl. sc. Comt tsamen . . . . . . 9 ℔, 4 ß, 8 d. gr.

Item so siin verbesicht Jnden besitte voir leyden, die mitten bussen verschoten siin, en biden Tresor. doen copen: Eerst 4 tonnen salpeters, dair die 2 of gecoft worden Jegen ghiisbert neysenz. tordr., en woegen 1274 ℔, costen elc 13 ℔, 1 nobel, fac. 98 noblen tstuc, 64 buddr., fac. 52 ℔, 6 ß. Item noch betailt en totten voirss. donrecruyt verbesicht siin Jacob molyaert ter goude een grote tonne zwauels, wegende 644 ℔, coste elc hondert 12 ß vlaems, Den eng. nob. voir 6 ß, 4 gr. gerekent, fac., den seluen nobl. voir 10 ß, 8 d., 6 ℔, 10 ß, 1 d. gr.

1 d. gr. Item noch geg. vanden voirsſ. tonnen we den heer ter goude te voeren, en voirt tot oudewater te ſenden bi ſtakenborch, mit dat hem een luttel gebrac, 2 airn. gl. Item noch bi herman piilmaker betailt van 3 ½ tonnen geſuster colen, verbeſicht totten donrecruyt voirsſ., coste elke tonne 2 holl. ſc., ſac. 9 holl. ſc. Item noch geg. herman vanden 4 tonnen ſalpeters dat donrecruyt te maken, van der knechten cost diere ouer doende waren, van maken, en van dat voirsſ. cruyt van tide te tide, mit datmen dat maecte, te halen, alſo alsmen dat altijt haeſtelic behoefde, 3 nobl., 9 airn. gl. Item noch betaelt bii herman voirsſ. van coste dat donrecruyt te maken, dair die ſalpeter tot aemſterdamme of gecoft wort, gelijc als herman voirsſ. dat anbrocht, mits enen holl. ſc., die here Jans bode vanden vlyet hadde van wagenhuyr, dat donrecruyt van oudewater Jn dat heer te brengen, 5 holl. ſc., minus 7 buddr. Item herman geg. voir ſiin arbeyt die hii gedaen heeft tot alle den voirsſ. donrecruyde te maken, bouen dat wtgeleyde gelt voirſcr., 2 Riinſche gl. Comt tſamen wtgeg. van den donrecruyde voirsſ. . . . 66 ℔, 9 ß, 9 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt bii dirc hollant van 3 masten, dair voir leyden die kueren of gemaect worden, costen 3 eng. nobl., 13 leewen. Item geg. vanden voirſcr. masten van aemſterdamme Jn den zeil te brengen, 1 holl. ſc., 3 gr. Item den ſcotteldraeyer betailt van 900 cleynre proppen totten vo-

vogelaren verbesicht Jnden heer ên vpten blochusen, Coste elc hondert 20 gr., fac. 15 ß. Item vanden groeten proppen totten groeten bussen verbesicht, 4 ß, 6 gr. Item den knecht, die die proppen haelde, geg. te verdrincken, 12 gr.,
fac. tsamen . . 2 ₶, 19 ß, 7 d. gr.

Item meester peter die busschieter, die alle die reysen Jn den besitte voir den wairde en leyden gedient hadde, geg. te verdrincken, 27 airn. gl.,
fac. . . . 5 ₶, 16 ß, 8 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt en te cost geg. is bij meester peter voirsſ. en biden busmeester ter goude, van die bussen te verleggen voir den huse tot wairde, en van dane voir leyden, tot alre tijt als des te doen was, en die bussen te legeren en te verslepen, 8 knechte, elken 2 airn. gl., fac. 16 gl. Item noch geg. van die busteyne van poelgeest te voeren, en te halen voir den huse tot wairde, 2 knechten, elcx 1 gl., fac. 2 gl. Item noch betailt 5 tymmerlude, die die bloken tot den bussen gehouden hadden, en gehoilt dair die stonden, voir horen arbeyt geg. 6 gl. Item noch betailt heyn vanden woeze den scipman van vrachte, voir leyden te brengen 1 groete busse, die wt heneg. gecomen was, en stille leggen bleef Jn siin scip, die reyse wt, die hii weder wechvoirde tot rotterdamme, als leyden vpgeg. was, tsamen $4\frac{1}{2}$ nobl., fac. tsamen, den nobel voir 10 ß, 8 d. gr. 7 ₶, 6 ß, 8 d. gr.

Item noch geg. en betailt bii hande wouter coe-

voets van boeuendael van coste, die die goede luden van huesden, die voir leyden lagen, en van dane tot oudewater gesent worden, dat was vpten 17den dach van augusto lestleden, binnen 16 dagen dair na dat sii aldair lagen, en verteerden dair en binnen, dair die somma of beliep, en wouter voirsr. tgelt of ontfangen heeft, want dat vptie tijt noot was, geliic als dat bij minen gen. heere en sinen gemenen rade voir leyden ouerdragen was, 128 ½ holl. sc., 3 ½ buddr., — fac. 31 ℔, 1 ß, 8 d. gr.

Item 20 dage Jn augusto heren Jan vanden vliet betailt en hij verteert hadde, also als hij gesent wort van leyden, om die van vtrecht te veyligen tot maeslant toe, also als leyden vpgeg. was, mit 8 pairde en 2 wagenen gesellen, en oic mede van dat hem gebrac van dat hij van oudewater ter goude mit 20 gewapenden quam, eer miin gen. here te velde toich, tf. 10 holl. sc., 9 leewen, fac. 2 ℔, 9 ß, 8 ½ d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt heren florens van borsselen, van coste die hi vptie selue tijt dede mitten heere van buere, also als sii vptie tiit togen mit die van vtr., ouer all dair sii waren, ter tiit toe, dat sii tot schoenhouen quamen, en weder omme bi minen gen. here quamen, dair die Somma off beliep, gelijc als here florens dat dede ouergeuen, 7 ℔, 2 ß, 5 gr. Item den seluen noch betaelt, en hij verteert hadde, also als miin gen. heere hem gesent hadde, ter wilen datmen voir leyden lach, tordr. om te dadingen mit dirc van der merwede, Roerende van den

den huse tsintegeerdenberge, dair die Somma of beliep — 4 ℔, 11 ß, 3 gr. Comt tsamen — 11 ℔, 13 ß, 8 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt ghiisbrecht pieck, van coste die hii gedaen hadde binnen leyden, alſo als leyden vpgegeuen was, ter wilen dat hii mit anderen miins gen. heren Rade Jn leyden was, eer miin gen. heere dair Jn quam om dat te bewaren, ouermits dat him doe mit ſinen geſellen niet geleuert en wort, 15 airn. gl., fac. . 2 ℔, 14 ß, 2 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt den proefst van oudemonſter tutr. en hem gebrac van coste, die hii gedaen heeſt, ter wilen dat hij ter goude gelegen hadde en ongeleuert was, ter wilen dat miin gen. heere tot delf getogen was, eer hii doe van delf ter goude weder quam, omtrent pinxteren leſtleden, en binnen 8 dage dair na, dat miin gen. vrouwe van dane ter hage wairt toich, ter wilen dat miin gen. here voir leyden lach, en hij doe aldair ſende, om mede totten ſlote en ſtede van der goude te ſien heren Jan van brandenborch, heren wenmer puttigem en horen geſellen; dat beliep een tijt van 4 weken, 1 dach, hem sdages voir ſinen cost geg. 2 airn. gl., fac. 58 airn. gl. Item noch den ſeluen betailt, en hii bi miins gen. heren beuelen wtgeleyt hadde van coste, die die ſelue here Jan van brandenborch, heere wenmer, gheriit van menny, lodewijc en Jacob miinre vrouwen roedrager, en anders goede mannen mit horen knechten tot 27 perſonen toe, en mit

horen pairden, mittes proefsts en siinre knechten cost aldair gedaen hadde, binnen 4 weken, dat sii aldair lagen, eer sii weder bii miins heren gen. quamen Jnden hage, also als miin gen. heere van leyden gecomen was, dair die Somma of beliep, geliic die proefst dat anbrochte —— 171 airn. gl., 3 brasd. Comt tsamen 229 airn. gl., 3 brasd., fac. . . . 47 ℔, 15 ß, 2 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt den proefst voirsſ., en hii wtgeleyt hadde, binnen der tijt, dat miin gen. heere voir leyden lach, van heymelic oirbair als miin gen. here selue wail weet, en van bodeloen —— 41 airn. gl., 18 leewen, en 35 holl. sc., fac. . . . 17 ℔, 2 ß, 9 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt bii miins gen. heren camerlinge Aernt Jonchr. den scipman van sciphuyr, van dat hii alle die reyse van dat miin ghen. heere van der goude toich, en men voir leyden lach, miins heren camerwant Jn siin scip gehadt hadde, en dair Jn bewairt, bii goetduncken miins gen. heren, 8 holl. sc., fac. . . . 38 ß, 8 d. gr.

Item 23 dage Jn augusto puttigom vten lande van lutzenburch, die tot sinen lande wairt riiden soude, geg. bii miins heren beuelen —— thuus mede te riiden, 10 airn. gl., fac. 2 ℔, 1 ß, 8 d. gr.

Item omtrent die tijt voirsſ. Jan van gelre betaelt, en hem gebrac van dat hij verteert hadde Jnden hage, eer miin gen. heere voir leyden gecomen was, en voir siin wtrijden geg. bii miins gen. heren beuelen

len dair of Jan voirsc. — 10 airn. gl., fac. . . . . . 37 ß, 6 d. gr.

Item 17 dage Jn augusto betaelt van coste, die Jan van wairdenborch gedaen hadde Jnden hage bouen siinre leueringe, alsο als hii mit minen gen. heere van leyden gecomen was, en bii hem leggende bleef, eer hii van minen heere thuus toich mit siinre belench. — 25 airn. gl., fac. 5 ℔, 4 ß, 2 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt van coste, die die vitzdom van beyeren dede, ter wilen dat miin gen. heere voir leyden lach, bouen siinre leueringe, ouermits siins aenuals dat hii hadde, en voirt van sommigen Reetscip die hii behoeffde sinen cost mede te doen, dair die somma of beliep, geliic als hii dat bii oelrico sinen clerc aengebrocht wort, en hii ontfangen heeft, 439 ℔ holl., 5 buddr., 10 buddr. voir een pont gerekent, den holl. scilt voir 29 buddr., fac. . . . . 36 ℔, 12 ß, 6 d. gr.

Item Jan van montfoirde Jnden hage betaelt, en hem besteedt waren te maken, terwiilen dat men voir leyden lach, om aldair te oirberen ofs noot geweest hadde, en voirt geuoirt siin Jn dat barchof Jnden houe Jnden hage, 6 groete wiele, dair soerm of gemaekt souden worden, coste elc rat 2 sc., fac, 12 holl. sc. . . . . . 2 ℔, 18 ß.

Item noch wtgeg. en betaelt gherijtken den clerc en hii wtgeleyt hadde, om alrehande reescip ter cancelryen behoef, diemen behoefde, ter wilen dat men voir leyden lach,. en oic mede van wagenhuyr voir der

der cancelrye dat hem onbetaelt was, tsamen 8 airn. gl., fac. . . . . . 34 ß, 2 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt heren Jan den bastairt van bloys, die hem geg. worden te huescheden, ouermits dat miin gen. heere en vrouwe ter goude vpten huyse lang gelegen hadden, en alle horen huysraet gebesicht, 100 airn. gl., fac. . . . . . 20 ℔, 16 ß, 8 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt bii miins gen. heren beuelen van coste, die here heynric van homoet en siin ruteren gedaen hadden tot Rotterdam Jn dat wederkeeren, als sii weder omme reden als sii seyden, doe sii mit horen pairden en knechten ten lande van gelre wairt reden vter hage, een wiil na dat miin gen. heere van leyden gecomen was, enz., fac. . . . 10 ℔, 19 ß, 11 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt van coste, die here van bueren en siin gesellen Jnden hage gedaen hadden, bouen dat sii geleuert worden, also als die heere van bueren mit minen gen. heere gecomen was vten heer voir leyden, en een wijltijts bii miins heren gen. Jnden hage bleef leggen, enz. fac. . . . 9 ℔, 11 ß, 4½ d. gr.

Item Steven van mandric betailt, die him gebraken van dat hii die van vtr. geveylicht hadde van leyden, tot aender nyervaert toe, en oic mede van dat hii geweest was tot schoenhouen, om die van leyden, die aldair lagen, Jnden hage te vey-

li-

ligen, hoir oirueede te doen binnen beyde den reysen, 9 airn. gl., fac. . . 37 ß, 6 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt Truyken falms Jnden hage van coste, die ghiisbert pijck tot horen huse gedaen hadde, vander tiit dat miin gen. here van leyden quam Jnden hage, tot dat hii ten lande van gelrewairt weder thuus toich, dat was omtrent 20 dage lanEg, Dair die Somme of beliep — 16 airn. gl., fac. . . 3 ℔, 6 ß, 8 d. gr.

Item noch wtgeg. en betaelt Coen symonssoen en hii wtgeleyt heeft van coste, dat blochuys, dat voir leyden stont, neder te breken, en van sciphuyr dat voirsf. hout te voeren ter goude toe, geliic als miin gen. heere dat beuolen hadde, dair dat leggende bleef om sonderlinge saken wille, als miin gen. heere wail weet, mit sciphuyr aldair te brengen, tsamen, dair die Somma of beliep — mit allen oncoste, 141 ℔, 5 ß, 3 d. holl. Item noch geg. 6 sciploden biden seluen, die dat voirsf. hout geladen hadden, en ter goude dair mede leggen bleuen, bii miins gen. heren beuelen, 4 weken lanc, dair hem elken voir geg. 4 ℔ holl. die weke, fac. 96 ℔, fac. tf. 237 ℔, 5 ß, 3 d. holl., fac. 29 ℔, 13 ß, 2 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt, en boudiin van zwieten geleuert heeft heynric hermansz, om mede te doen alsulken cost, als die heere van milendonc mit anders miins gen. heren huusgesinde doen souden en gedaen hebben tot woirden, also als sii aldair gesent waren, ter wilen dat miin gen. heere voir leyden lach,

lach, — mitten gelde, dat hii van die van nuwen coip ontfaen heeft — van den verdinge, die Jegen den burchgraue gemaect waren, 50 Riinsche gl., 30 gulixe gl., 11 ½ airn. gl., fac. tsamen, den Riinschen gl. voir 56 gr. . 20 ℔, 18 ß, 9 d. g.

Item noch wtgeg. en betailt bii miinre gen. vrouwen beuelen van coste, die symon vrancken zoen die goutsmit gedaen hadde ter goude, ter wilen dat miin gen. heere voir leyden lach, en hii aldair bii miinre gen. vrouwen lange lach, eer hii weder vptoech mit sinen knecht, tsamen 26 holl. sc., fac. . . . 6 ℔, 5 ß, 8 d. gr.

Item noch wtgeg. en betailt heyn fager Jnden hage, en him gebrac van houte, dat hii bii heren aernt van leyenburch vpten huse tot pokenpoel geleuert hadde, ter wilen datmen voir leyden lach, geliic here aernt dat aldair hadde doen comen, — fac. . . . . . . 8 ℔, 5 ß.

Wtgegeuen van laken.

Item 7 dage Jn Julio voir leyden Jnt heer bii miins gen. heren beuelen geg. bii Dirc van foreyn diere die boetscap of dede, 3 miinre vrouwen stalknechten, hosen en wamboys mede te copen, 6 airn. gl., fac. . . . . . . 25 ß.

Item omtr. die selue tiit noch betaelt Engelb. den snider, en him gebraken van twee wamboyse, die hii geleuert hadde, en geg. worden meester peter den bossesschieter, en enen pape, die misse dagelix voir minen gen. here dede, 3 airn. gl. Item den seluen

van

van laken voir den busmeester tot couel ende tot hosen, en van maken 9 ß, fac. tsamen 21 ß, 6 d. gr.

Item vptie selue tiit (Maria Geboorte) bij Joriis miinre gen. vrouwen camerlinc geleuert voir miinre vrouwe 3 groen laken puycx, die tot leyden gecoft worden; costen dat een Jegen claes betken 13 eng. noblen. Item Jegen andr. nannenz., dat ander 13 nobl. Item dat derde Jegen gheriit duycker, 13 nobl., fac. — . . . 20 ℔, 16 ß.

Item vptie selue tiit geleuert voir minen gen. here een zwart puyc, dair of te maken des hij behoefde ghyot sinen camerlinc, coste Jegen andries nannenssen 11 eng. nobl., en betailt aelbr. van bosch, die tweewarf om die voirsf. laken tot leyden gesent word, van coste en wagenhuer 1 crone, fac. tsamen . . . 6 ℔, 3 ß, 2 d. gr.

Pairde en sadelrie.

In den eerste wtgeg. en betaelt, ter wilen dat miin gen. here Jnden besitte voir leyden lach, Rotterdamme den passauant geg. te hulpe een paert mede te copen, 3 holl. sc., fac. . . . 14 ß, 6 d. gr.

In ouden sculden wtgegeuen.

Item, ter wilen dat miin gen. heere voir leyden lach, den voecht van waldorp en werner van vlatten geg. enz. . . . . . . 4 ℔, 4 ß.

Offergelt en om gode gegeuen.

Item, ter wilen dat men voir leyden lach, bii louwerens fourier gegeuen tot veel tiden, als des te doen was, van offergelde en om gode voir minen gen. heere

te

te geuen, 3 airn. gl., 12 tunen, fac. 15 ß, 4 d. gr.

Item 17 dage Jn augusto, als leyden vpgegeuen was, en miin gen heere Jnder kerken afstont, aldair den seluen biiden here van egmond te offergelde geg. 1 holl. sc., fac. . . . 4 ß, 10 d. gr.

Badeloen.

Item 29 dage Jn meye enen bode gesent an Dirc vander merwede, en dirc van huekelem, mit brieuen, roerende van enen dage, die geraemt was te houden van miins gen. heren vrunden, en van himluden . . . . . . 16 d. gr.

Item vptie selue tiit (1 Juny) bertout mit veel br. na gesent anden rentmr. van zeelant, die bii minen gen. heere ter goude geweest hadde, aen allen den Ridderscap en steden van zeelant, die sii voirt souden schicken, Jnhoudende, dat sii gewapent als sii suuerlixte mochten, bii minen heere comen souden ter goude des donredages ouer achte dage dair na, geg. 2 airn. gl., fac. . . . 8 ß, 4 d. gr.

Item 3 dage Jn Junio willem van schinsel mit brieue gesent an alle den Ridderscip, geseten Jnden lande van huesden, ten bosch, den heere van helmont, den heere van hoichstraten, en dair omtrent, dat sii des dingesdages ouer 8 dage dair na Jnder voederinge waren tot huesden, geg. 2 holl. sc., fac. . . . . . . 9 ß, 8 d. gr.

Item spronxkiin, die mit enen ontseg brieue liep tot montfoirde, dair die gesellen van lutzenborch Jn ontseyden, geg. . . . . . 18 d. gr.

Item

Item spronxken gesent mit een deel ontsegbrieuen hutr. vander goude, hem geg. te teergelde 1 airnh. gl., fac. . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item enen bode haestelic gesent aen boschuysen, roerende, hoe dat die van leyden noch alle dage goede Jn quamen, dair miin heere niet mede te vreden en was, na der verbodinge, die him dair of quamen, geg. 1 airn. gl., fac. . 4 ß, 2 d. gr.

Item gherijtken den bode — noch van eenre Reyse tot leyden mit des vitzdoms br. anden burchgraue en ander stede. Item noch den seluen gesent tot gorinchem, om him te weten laten, dat die van vtrecht een reyse voir hadden, en dat sii dair omme wail toe sagen. Item noch den seluen van 2 reysen, die hii bii naehte van delf gedaen hadde ander stede vander goude, om him te wairnen van die van vtrecht, dat sii wail toe sagen, enz. 20 ß, 10 d. gr.

Item 6 dage Jn Junio heyn van steynsel mit br. placaird ges. ouer al in aemstellant, waterlant, kennemerlant, vrieslant, schagen, wyeringen en tessel, dat sii des vrydages dair na ouer achte dagen minen here te dienste quamen bii heren gheriit van heemskerck tot hairlem, geg. 4 airn gl., fac. . . . . 16 ß, 8 d. gr.

Item 7 dage Jn Junio herman van wese mit brieue gesent anden burchgraue en der stede van leyden, antwoirdende vp enen brief, die die burchgraue en die stede den vitzdom gescr. hadden, Roerende van onrecht dat men hem dede . . 16 d. gr.

Item vptie selue tijt der steden bode vander goude haestelic bii miins heren beuelen gesent tot woirden en dair omtrent, om te besien, of die van vtrecht, als minen here geseyt was, Jnt velt waren, 14 d. gr.

Item 7 dage Jn Junio willem van sceyndel vander goude mit brieuen gesent tot huesden, anden drossart en Rentmr. aldair, roerende, dat here Jans lude van cronenborch, en die van baerdwiic, minen gen. heere oic souden dienen, geg. 1 holl. sc., fac. . . . . 4 ß, 10 d. gr.

Item vptie selue tijt herman van wese mit br. gesent ander stadt van hairlem, roerende, dat sii die geuangen niet meer ontliuen souden, geg. 1 holl. sc., fac. . . . . 4 ß, 10 d. gr.

Item vptie selue tijt (9 Jun.) dirc hul mit br. gesent anden steden van rotterdamme, van schiedamme, delff, ten briele, en anden bailiu aldair, dat sii elcx minen gen. here te dienste quamen des vrydages dair na, om voirt mit siins selfs liif voir te reysen, geg. 1 airn. gl. Item, om der seluer saken wille, loyken van hollant anden drossart vander stat van huesden, geg. 1 airn. gl., fac. 8 ß, 4 d. gr.

Item vptie selue tijt (11 Jun.) adriaen bij heren Jan gesf. tot oudewater ander stede, roerende van enen man, die des burchgrauen van montfoirde sinen cleynen tiende vpbuerde, geg. . . . 12 d. gr.

Item gheriitken dirxzoen Jnder nacht haestelic gesent biden here van egmonde tot woerden, om te

vernemen, of die van vtr. tot leyden wairt wtwaren, geg. . . . . 20 d. gr.

Item 13 dage Jn Junio bertout van bake mit br. gesent vanden vitzdom anden burchgraue van leyden, antwoirdende vp enen brief, die die burchgraue den vitzdom gesent hadde, geg. . . . 2 ß, 6 d. gr.

Item vptie selue tijt flor. sinder mit brieuen Jndernacht haestelic ges. ander stede van dordr., roerende dat sij ymmer mit hoire machte bij minen heere tergoude quamen, geg. . . . 3 ß.

Item 14 dage Jn Junio bertout van bake mit ontseg brieuen des vitzdoms ges. anden burchgraue en an der stede van leyden, geg. . . . 2 ß.

Item vptie selue tijt spronkken mit br. haestelic gesent an heren gheriit van heemskerc, Jnhoudende, dat die stede van dordr. en here floriis van borssel noch niet gecomen en waren, en dat miin here niet eer porten en soude, dan en sonnendage dair na, vp dat hij hem dair na mochte richten, geg. enen airnh. gl., fac. . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item meeus gille mit ontseg brieuen des vitzdoms en des grauen van ortenburch ges. tutrecht, geg. te teergelde 1 airn. gl., fac. . . 4 ß, 2 d. gr.

Item 15 dage Jn Junio bertout mit br. gesent an den rentmr. van gorinchem, Jnhoudende, dat den ridderen en knechten, die tot gorinchem wt den lande van gelre comen souden, te weten dede, dat sij ouer schoenhouen quamen: want miin gen. here be-

ftelt hadde, dat fii dair doir fouden mogen liden, geg. . . . . 22 d. gr.

Item enen knecht miins heren van beyeren, wonende mit heynric hermans foen, haeftelic gef. van der goude Jegen heren gherijt van heemskerc, om hem te weten laten, hoe dat miin gen. heere veel vyande gecregen hadde, en dat hii dair omme te bet toe fage; want hii (naamentlijk de bode) Jnder nacht voirt most, 1 gl., fac. . 4 ß, 2 d. gr.

Item enen knecht vander goude haeftelic gefent mit br. an herman busfchieter tot oudewater, dat hij fonder vertrec biiden Trefor. ter goude quame, geg. 11 d. gr.

Item des coninx piper mit br. gef. haeftelic an heynr. hermansz. dat hij ymmer alle wege ouerfloege, die die ftat van vtr. tot leyden mochten reyfen, en dat hii minen heere dat te weten dede, als fii darwairt togen, geg. . . . 18 d. gr.

Item fpronxken Jnder nacht gefent an heren gherrit van heemskerc, mit brieue, antwoirdende vp die brieue, die hii van heren gheriit gebrocht hadde, roerende dat hii vast leggende bleue, ter tijt toe, dat miin here him te weten dede, dat hii van der goude porren woude, geg. . . 2 ß, 6 d. gr.

Item Jan dorpyon den bode mit brieue gef. van der goude an minen gen. here van brabant, en den baenridzen, ridderen, knapen van heneg., roerende vanden br., die miin gen. heere van beyeren gefcr. hadde ander ftede en burchgraue van leyden, en die antwoirde, die die burchgraue en die [illegible]

weder dair vp gescr. hadden, geg. 4 airn. gl., fac. . . . 16 ß, 8 d. gr.

Item vptie selue tijt (16 Jun.) hulliken mit br. ges. an minen gen. here van gelre, antwoirdende van den beclage, dat die steden van den gestichte van ouer ysel gedaen hadden, dat miin here van beyesen des stichts palen, die sii mit horen stolen gehouden hadden, aentaelde en ontname, geg. 2 airn. gl., fac. . . . . . . 8 ß, 4 d. gr.

Item des coninx piper haestelic mit brieue gesent an heren gheriit van heemskerc tot alphen, roerende van miins gen. heren coomste, geg. . 20 d. gr.

Item Jan van beueren gesent mit boitscippen Jnder nachte anden heere van egmonde, roerende van alrehande reetscip van vuurpannen en andere dingen te senden, geg. . . . . . 2 ß.

Item flor. sinder mit br. vander goude gesent an aernt spierinc en sinen vrunden tot huesden, Jnhoudende, dat sii sonder vertrec bii heren Jan vanden vlyet souden comen, geg. een quartier van enen nobl., fac. . . . 2 ß, 7 d. gr.

Item 17 dage Jn Junio den bode mit een deel ontsegbr. tutr. gesent, dair die bode van vtr. mede reet, die ter goude gelegen hadde, geg. 1 airn. gl., fac. . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item dirc sonder vertrec gesent tot oudewater aen herman busschieter, dat hij dat donrecruyt ouer dach en ouer nacht maecte, geg. . . 16 d. gr.

Item den seluen dirc noch ander werue wtges. om

dat donrecruyt, en offer yet rede wair, te brengen, geg. . . . . . 16 d. gr.

Item vptie selue tijt euert miins gen. heren bode gesent van alphen ter goude, dair miin gen. heere getogen was, mit br. an heren Jan den bastairt en bouden van zweeten, dat sii die groote busse van der goude sonder vertrec tot poelgeest senden, geg. . . . 8 d. gr.

Item vptie selue tijt spronxken mit brieue gef. tot leyden, mit ontsegbrieue heren heynrix van naeldwiic, en heren Jans vanden vlyet, geg. 10 d. gr.

Item vptie selue tijt sconinx piper gesent tot rotterdamme, en voirt tot geervlyet, om salpeter en biers wille, dat miin here verstaen hadde, dat die van leyden benomen was, geg. . . 3 ß.

Item vptie self tiit (18 Jun.) willem bolorigat gef. Jnden briele, mit br., roerende van enen scepe van leyden, dat miin heere verstaen hadde, dat die vanden briele aengehaelt souden hebben, geg. 3 ß.

Item 19 dage Jn Junio euert van poelgeest mit brieue gef. ter goude an boudiin van zwieten, om hauer aldair te doen comen, geg. . . 16 d. gr.

Item vptie selue tijt bertout mit br. gesent van gestande vander goude aenden viizdom tot poelgeest, roerende vanden geuangen te weten laten, wes sij geseyt hadden, gag. . . 12 d. gr.

Item 20 dage Jn Junio gerijtken van druten bij oelrico gef. Jnden hage, en voirt wt den hage tot poel-

poelgeest, en weder van daen tot leyden, mit ontsegbr. heren otten van bueren, geg. 3 ß, 4 d. gr.

Item vptie selue tijt euert den bode mit br. gesent tot oudewater, om him te weten laten, dat die van vtr. wt waren, en dat sii wail totter stede sagen, geg. 12 tunen, fac. . . 2 ß, 8 d. gr.

Item vptie self tijt betaelt van wagenhuyr voir boudiin van zwieten, en siin gesellen, die mit hem quamen tot poelgeest, 1 airn. gl., fac. 4 ß, 2 d. gr.

Item vptie selue tijt coninx piper gesent Jnden hage an den bailiu, dat hij sonder vertrec een deel stocken sende ter goude, om die geuangen van poelgeest dair Jn te setten, geg. . . 2 ß.

Item 21 dage Jn Junio bertout mit br. gesent van waerde aen minen here van gelre, om hem tgestant van poelgeest en vanden anderen cleynen sloten te weten laten, geg. 2 airnh. gl., fac. 8 ß, 4 d. gr.

Item willem snoy mit br. gesent aen minen gen. here van brabant, roerende vanden gestande en saken, als minen gen. heere van beyeren voir vielen van den huysen en dadinge van leyden, geg 2 holl. sc., fac. . . . 9 ß, 8 d. gr.

Item vp sinte Jans dach te midzomer floriis sinder mit br. gef. an heren aernt van Cruninge tot oudewater, dat hii aldair leggende woude bliuen dese reyse wt, geliic den anderen ridderen en knechten, geg. 2 ß, 6 d. gr.

Item enen knecht gesent, om een deel osfen Jnden hage, die aldair te vele waren, om die te doen comen Jn dbesit voir leyden, geg. . . 16 d. gr.

Item peter Jansz. mit brieue gesent an minen here van gelre, Jnhoudende, dat miin heere de wairde gewonnen hadde, en van anderen gestande, geg. — 2 airn. gl., 30 gr., fac. . . 10 ß, 10 d. gr.

Item 25 dage Jn Junio willem van schindel gef. vten heer voir leyden anden tolnair vanden cleinen tol tot woudr., dat hii brocht alsulc gelt, als hii vanden cleinen tol schuldich wair, geg. 1 airn. gl. Item om der seluer saken wille mit br. gesent aenden tolnair tot aemsterdamme, geg. 3 ß, fac. 7 ß, 2 d. gr.

Item heyn van steynsel mit brieue placcairt gef. aen den bailiu van delflant en van schielant, dat sii sonder vertrec die graueren wt alle den dorpen in horen bedriue wtboden, en dair mede bii minen heere quamen, geg. . . . . 2 ß.

Item Jnden auont hanneke bolorigat mit br. haestelic gesent anden steden van rotterdamme en van dordr., roerende dat miin heere verboet waere, dat die van vtr. comen wilden die lecke neder, en also voirt tot leyden toe, geg. 1 airnh. gl. Item spronxken om der seluer saken wille ter goude en voirt tot Ammers, om aldair te varen en leggende te bliuen, of die van vtr. neder quamen, minen heere dat sonder vertrec bii te brengen, geg. — 2 airn. gl., ½ holl. c. Item om der seluer saken wille aenden dorpen van soetermeer en berkel geg. 16 gr. Item om der seluer saken wille enen bode gesent Jnder nacht aenden proefst van oudemonster ter goude, geg. 2 ß, fac. tsamen . . . 18 ß, 3 d. gr.

Item 26 dage Jn Junio euertken mit br. vanden

vre-

vrede vanden oestvriesen gef. tot aemstelredamme bij der stede, omme die voirt te bestellen, geg. 1 airn. gl., fac. . . 4 ß, 2 d. gr.

Item Dirc mit br. haestelic gef. ander stede van Rotterdamme, dat sii senden sonder vertrec tot oudewater, om die stede te hulpen houden, 50 gewapenden, geg. . . . . . . 2 ß.

Item floriis sinder gef. om donrecruyt tot oudewater, dat herman piilmaker gemaect hadde, geg. 1 airnh. gl., fac. .. . . 4 ß, 2 d. gr.

Item conincx piper mit br. gef. tot tricht en voirt tot aken, om een Jacke voir minen heere, tot lutzenburch aen heren willem van egmonde, ende voirt aenden hertoge van heydelsberg, roerende dat miin here him dancte, dat hii hem woude dienen, geg. 6 holl. sc., fac. . . . . 29 ß.

Item 27 dage Jn Junio herman van wese mit brieue vten heer gesent aen daniel Jans zoen, antwoirdende vp enen brief, die hii den vitzdom vanden cost Jnden hage gescreuen hadde, geg. . 20 d. gr.

Item Claes schreuel betaelt, en hii verteert hadde, van dat hii gesent wordt an adryaen van raephorst, om gelt te halen tot miins gen. heren behoef, mit dat him wat gebrac, 3 reysen voirtijts, 2 airn. gl., fac. . . . . . . 8 ß, 4 d. gr.

Item enen bode, haestelic gesent ander stede van aemsterdamme, om alsulc gelt als sii van hoirre bede schuldig waren, geg. 1 airn. gl., fac. 4 ß, 2 d. gr.

Item vptie selue tiit heyn van steynsel mit br. gesent aen den rentmr. van voirne, om alsulc gelt

als hii fchuldig was tfinte Jans misfe, 1 airn. gl., fac. . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item enen knecht, die vast om der hauer wille te halen gelopen hadde, en mit enen fcipman, die die hauer voerde, Jn was, geg. 1 airn. gl., fac. . . . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item bij Johs. four. enen bode geg. die toich om te bewaren, dat here otte van bueren en fiin gefellen ter goude, als fii wech togen, gequijt fouden worden, geg. . . . . . 16 d. gr.

Item 27 dage Jn Junio flor. finder mit br. gef. anden bailiu vanden hage, dat hii fonder vertrec enen man bij minen here fende, die wt leyden gecomen was, geg. . . . . . 12 d. gr.

Item vptie felue tiit (29 Jun.) florijs finder mit br. gefent an heren heynric van naeldwijc tordr., dat hii fonder vertrec toge binnen oudewater, geg. . . . . . . 2 ß, 8 d. gr.

Item heyn van fteynfel mit brieue gefent aenden luden, die tot oudewater lagen, dat fii aldair leggende bleuen, want miin heere him dachgelt foude geuen, geg. . . . . 2 ß, 4 d. gr.

Item enen knecht gefent tot gorinchem, om te quiten een ziec pairt, dat heeren heynrix gefellen van homoet aldair ftaende gelaten hadden, geg. 16 d. gr.

Item vp onfer vrouwen auont vifitatio, (1 Jul.) Euert den bode mit brieue vten heer gefent an heren aernt van Cruningen tot oudewater, roerende dat hii aldair leggende foude bliuen, want miin here hem quiten foude, geg. . . . . 2 ß, 4 d. gr.

Item

Item vp onser vrouwen dach visitatio, (2 Jul.) bertout mit br. gesent aen der stede van schoenhouen, Roerende van Euert den bastairt, dat minen heere niet en genoechde, dat hij aldair Jn en wt rede: want hii siin vyant was, geg. . 2 ß, 2 d. gr.

Item florijs finder mit br. haestelic gesent Jnder nacht aen den bailiu van delflant, dat hii alle die wagen sende om thout totten bolwerc te halen voir die hage poirt van leyden, geg. — ½ holl sc., fac. . . . . . . 2 ß, 5 d. gr.

Item 3 dage Jn Julio heyn van steynsel mit br. vten heer gesent aen werner van vlatten tot breda, roerende, dat hii bii minen here soude comen, geg. 1 sc., fac. . . . . 4 ß, 10 d. gr.

Item flor. finder mit brieue haestelic gesent aen der stede van Rotterdamme, dat sii sonder vertrec 6 vogelairs sende, om Jn tbolwerc te leggen, geg. 2 ß.

Item keyken den hollander betailt, om dat miin gen. vrouwe him tot 2 off tot 3 tiden gesent hadde aen minen gen. heere, geg. . . 20 d. gr.

Iem 4 dage Jn Julio bii herman camerlinc enen knecht geg., die tordr. een deel pinyoenen van miins gen. heren wapen halen soude, . . . 2 ß.

Item 5 dage Jn Julio flor. finder haestelic Jnder nacht gesent, omme spikeren van rotterdamme tot den blochuse te doen comen, geg. 2 ß. Item om der seluer saken wille enen bode ter goude gesent, geg. 16 gr., fac. . . . . . 3 ß, 4 d. gr.

Item 6 dage Jn Julio Euertken den bode mit brieue haestelic gesent an minen here van gelre, roerende, dat

dat miin gen. here fiin vriende bij hem foude fenden, gelijc als hii hem bij ghijsbert piec hadde laten weten, geg. 2 airn. gl., 16 gr., fac. 9 ß, 8 d. gr.

Item vptie felue tijt enen bode gefent ander ftede van der goude en van fchoenhouen, om alfulc gelt, als fii van hoirre bede fchuldich waren, geg. 1 airn. gl., fac. . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item 7 dage Jn Julio flor. finder mit br. gef. aen der ftede van oudewater, dat fii fonder vertrec fenden aernt van zulen, en die geuangen mit hem, tot rotterdamme, geg. 2 ß, 8 d. gr. Item omder feluer faken wille enen bode tot Rotterdamme gefent aen den bailiu aldair, dat hij die geuangen ontfing, geg. 2 ß, fac. . . . 4 ß, 8 d. gr.

Item 8 dage Jn Julio heyn van fteynfel gefent om te veyligen werner van vlatten en den voecht, die bii minen heere gecomen waren, wt holl., geg. 1 airn. gl., fac. . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item enen bode gef. aenden fteden van der goude en van oudewater, roerende, dat fii betailden hoir mergengelt, geliic die van dordr. dat gefet hadden, leyderdamme mede te houden, geg. 3 ß, 4 d. gr.

Item 9 dage Jn Julio fpronxken gefent om een deel osfen tot noirtich, geg., mits dat hij eens gefent wort omme te befien, of die van noirtich geuiert hadden, geliic minen heere angecomen was, en hij oic een reyfe tot woirden gefent was, tfamen. . . . . . . 5 ß, 10 d. gr.

Item flor. den finder haeftelic noch gefent tot rot-

rotterdamme, omme een deel cloten tottem vogelaren Jn tblochuys voir leyden, watter te luttel waren, geg., mitter wagenhuyr voir den cloten, tsamen . . . . . . 3 ß, 8 d. gr.

Item vptie selue tijt Claes schreuel mit br. gesent ander stede van schoenhouen, noch roerende van horen gelde, dat sii vander bede schuldich waren, geg. 3 ß.

Item dirc gesent an herman piilmaker tot oudewater, om donrecruyt te halen, geg., mits dat hii noch een reyse ter goude gedaen hadde, dat nyemant totten geuangen gaen en soude, tsamen 1 vrancrixe crone, fac. . . . . . 5 ß, 10 d. gr.

Item Adryaen mit brieue gesf. aenden bailiu en scout vander hage, dat sii ymmer wail verwairden, en dair omme wt togen te scepe, dat dat donrecruyt tot leyden niet en quame, dat Jn vlaenderen gesceept was, geg. . . . . . . 12 d. gr.

Item enen bode gesent an dirc hollant tot aemsterdamme, om drie groete masten te doen comen choeren of te maken Jnt heer, geg. . . . . . 3 ß.

Item Jan bolorigat mit brieue gesent anden bailiu van texel, dat hii aldair toe sage, datter geen donrecruyt, dat aldair wt vlaenderen comen mochte, gesent worde binnen leyden, en dat hii dat soude vphouden, geg. 2 holl. sc., fac. 9 ß, 8 d. gr.

Item meeus gille mit brieue haestelic gesent anden scout van aemsterdam, Jnhoudende vanden sommigen, die van vtr. tot leyden Jngecomen waren, om dair vp te waren, geg. . . . 3 ß, 4 d. gr.

Item

Item vastraet die bastairt van ghiesfen bij miins heren beuelen gesent aen aernt van ghiesfen, dirc van brakel, en Jan die burchgraue bii minen here mit horen vrienden te doen comen, geg. — 4 airn. gl., fac. . . . . 16 ß, 8 d. gr.

Item 11 dage Jn Julio claes fchreuel gesent ter goude, om een deel gelts te halen, dat die van apcoude van horen verdinge fchuldich waren, geg. enz. 2 ß, 8 d. gr.

Item enen bode haeftelic gesent tordr. omme muylreboirde te doen comen, Jnt blochuys te orberen, geg. 1 airnh. gl., fac. . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item enen knecht gesent na den busfchieter, die tot delf getogen was, om hem te doen comen, want hii Jnt blochuys geoirdineert was te leggen, geg. . . . . 18 d. gr.

Item loyken, miinre vrouwen bode van beyeren, die 2 reylen an minen heere gedaen hadde, van miinre heren vrouwen voirsf., geg. te verdrincken, 2 ß.

Item 12 dage Jn Julio fpronxken mit brieue gesent an allen den Ridderfcip en fteden van zeelant, roerende, want die zeelanderen, die bii minen here lagen, hoir tijt corts omme waire, dat sii dair omme minen heere te dienfte weder quamen, vp finte Jacobs dach naestcomende, geg. 4 airnh. gl., fac. . . . . 16 ß, 8 d. gr.

Item bertout mit brieue gesent aen den fteden van haerlem, van alcmaer, van hoirne, en van Aemftelredamme, dat sii elcx een deel gewapenden fenden bii minen gen. heere binnen der tijt, eer die zeelanderen we-

weder quamen, vp dat miin here niet verrasschet en worde, geg. 2 airn. gl. Item, om der seluer saken wille, floriis finder gesent aen den steden van delff, Rotterdamme en schiedamme, — geg. 3 ß, 4 gr. Item Euert om der seluer saken wille gef. ter goude ende tordr. — 2 airn. gl., fac. . . . . 10 ß.

Item bii miins heren beuelen bii wouter van heemskerc 2 gesellen geg., die omme heymeliken oirber wt souden trecken, 2 airn. gl., fac. . . . . . . 8 ß, 4 d. gr.

Item vptie selue tiit (13 Jul.) Dirc mit brieue gef. anden steden van Delff en van Rotterdamme, dat een ygelic, die soudt woude wynnen, soude comen Jnt heer, omme der blochuyse wille te besetten, geg. 2 ß, 8 gr. Item om der seluer saken wille enen bode gesent tot hairlem en alcm., geg. 1 höll. sc., fac. . . . . . 6 ß, 6 d. gr.

Item tuerluer bii miins heren beuelen mit meester Jan gef., om him ter goude te brengen, als hii raesde, geg. . . . . . 2 ß, 6 d. gr.

Item 15 dage Jn Julio heyn van steynsel mit brieue gesent anden Joncheren van batenborch, den here van bueren en ghijsbert pieck, Roerende dat sii mit een deel ruteren minen gen. heere te dienste souden comen, geg. 2 airn. gl., fac. . 8 ß, 4 d. gr.

Item Jan heynen zs. knecht, die Jnden heer gecomen was, haestelic gesent aanden Scout van aemsterdamme, mit brieue, roerende, dat hii Jnden steden ouer ysel soude scicken, omme van horen ge-

stan-

ſtande te vernemen, en minen here dat te weten laten; geg. . . . . 2 ß, 8 d. gr.

Item dirc mit brieue geſent aenden casteleyn, bailiu en ſtede van huesden, dat ſii ſonder vertrec minen heere te dienſte ſenden 300 gewapenden, ouermits dat die zeelanders wechuairdig waren, geg. 3 ß.

Item Jacob mit brieue haeſtelic geſent ander ſtede van dordr., roerende, dat ſii minen heere ymmer te dienſte quamen, wantet noot was, geg. 2 ß, 8 d. gr.

Item enen knecht haeſtelic geſent anden ambocht bewares van berkel, dat ſii ſonder vertrec quamen mit alſulken gelde, als ſii de burchgraue van horen verdinge geloeft hadden, geg. . . . 12 d. gr.

Item 17 dage Jn Julio floriis ſinder mit brieue geſ. aen geerlof Jans zoen, en den Rentmr. van zuutholłant, om een deel muylreboerde en hurden noch te doen comen, geg. . . . . 3 ß.

Item 18 dage Jn Julio mit brieue meeus gille noch anderwerue geſent anden ſteden vander goude en van huesden, dat een ygelic, die ſoudt wilde winnen, quame bijden Treſor., geg. 1 airnh. gl. Item enen bode om der ſeluer ſaken wille geſent tot rotterdamme en tordr., geg. 3 ß. Item omder ſeluer ſaken wille tot haerlem en amſterdamme, geg. 1 airn. gl., fac. . . . . . 11 ß, 4 d. gr.

Item gheriitken van druten geſ. bii miins heren beuelen tot woerden, en anders dair omtr. vptie palen van den lande, om him te weten laten, dat die bisſcoop en ſtat van wijc getogen waren, en dat ſii

Tii dair omme toe fagen, om te weten, wair fii thooft toe keerden, geg. . . . . 2 ß, 9 d. gr.

Item bertout mit brieue haeftelic gefent an gheriit van muylwiic, dat hii fonder vertrec fende om voirt Jn blochuys te orbaren een deel fcuts en een deel mulreboirde, geg., om des quaets weders wille, 1 airn. gl., fac. . . 4 ß, 2 d. gr.

Item 19 dage Jn Julio gheriitken van druten mit brieue haeftelic gefent aen geerlof Jans z. om 4 buffen mit cameren noch te doen comen, geg. . . . . . 2 ß, 6 d. gr.

Item (20 Jul.) geg. enen wagenman, die 4 buffen van rotterdamme brochte, om vp dat huus tot pekenpoel te orberen, . . 2 ß, 8 d. gr.

Item floriis finder mit brieuen haeftelic gefent aen den bailiu van fcielant, die ziec lach ter goude, dat hii fonder vertrec fende Jnden heer alle die greuers wt finen bedriue, geg. 20 gr. Item om der feluer faken wille ghiisken gef. tot delf, geg. 12 gr., fac. . . . . . 2 ß, 8 d. gr.

Item Jan bolorigat mit brieuen gef. anden drosfart van gorinchem, aen den drosfart en der ftede van huesden, ghijsbert pleek, heren otten van haeften, dat fii niet en lieten fii en quamen ter ftont bii miins heren gen., om der verbodinge wille, die gecomen was, dat die van vtr. voir leyden comen wilden, geg. . . . 6 ß, 8 d. gr.

Item vp finte Jacobs auont floriis finder wt den heer gefent anden rentmr. van arkel, dat hii die

ruter, die aldair souden comen, vter herberge soude quiten, geg. . . . . 2 ß, 8 d. gr.

Item coninx piper ges. aender stede van aemsterdamme, mit brieue van geleide, vp dat sii dat voirt souden senden den vriesen, die geerden geleyde te hebben, bii minen gen. heere te comen, geg. 3 ß, 4 d. gr.

Item vptie selue tiit enen knecht gesent aen alle den dorpen van Reynsborch, voirhout, noirtich, lisse en hilgom, dat sii bii minen heere en sinen Rade quamen, om mit hem te ouerdragen, wes sii doen souden totten blochuse van pekenpoel mede te houden, geg . . . . 3 ß.

Item (25 Jul.) floriis sinder mit brieuen haestelic gesent na der stede van dordr., die wech getogen waren, roerende, dat sii ymmer minen heere noch na schickeden 100 goeder gesellen bii minen heere weder te doen comen, geg. . . 2 ß, 6 d. gr.

Item Jacob smit mit br. gesent aen Jan van appelteren Inden hage, dat hii niet wech en rede, mer bii minen heere quame voir leyden, geg. 11 d. gr.

Item noch enen bode gesent an heren heynric van naeldwiic haestelic bii miins gen. heren beuelen, dat hii toge ter goude, want die proefst van dane soude trecken, geg. enen airnh. gl., fac. 4 ß, 2 d. gr.

Item vptie selue tijt bii vervolgen des heren van milendonc enen bode gesent ter loesdr. mit brieue, roerende, dat men die gesellen leggen lyet tot woerden, die aldair lagen, wanter den heere van milendonc wail an genuechde, geg. 1 airn. gl., fac. 4 ß, 2 d. gr.

Item

Item bertout mit br. gef. haestelic ander stede van dordr. dat sii minen here noch ymmer die 100 gesellen toeschicten, dair miin here him voir om gescr. hadde, geg. 1 airn. gl., fac. . 4 ß, 2 d. gr.

Item 29 dage Jn Julio Euert den bode mit brieus gesent aenden steden van schoenhouen en van gorinchem, om te doen geleyden, als die here van bueren aldair soude comen, om voirt mit sinen ruteren bii minen heere te comen, geg., mits dat hij een reyse Jnder nacht gedaen hadde bii miins heren beuelen tot woerden, om te weten, wair die van vtr. dat hooft gekeert hadden, en des geliicx noch oic een reyse, dat hii tot oudewater en ter goude geweest hadde — 3 airn. gl., fac. 12 ß, 6 d. gr.

Item heyn van steynsel mit br. gesent aenden heerscip in zeelant ouer al, dat sii ymmer quamen sonder vertrec bii minen heere voir leyden, geg., mits dat hii oic tastende was vanden seluen reysen, dat hii gesent was mit euertken tot woerden en ter goude, en oic dat hi gereden was tot santuoirde, om te vernemen van enen scepe, dat verboot was te comen wt vlaenderen, 4 airnh. gl., fac. . . . . . 16 ß, 8 d. gr.

Item enen bode haestelic gef. aen der stede van aemsterdamme, om him te weten laten, dat die van deuenter vyant geworden waren, geg. 1 quartier van enen nobel, fac. . . 2 ß, 7 d. gr.

Item 30 dage Jn Julio loyken miinre vrouwen bode, die 2 reysen vander goude aen minen gen. heere

 voir

voir leyden gedaen hadde, geg., en van eenre reyse Jnder hage, . . . 3 ß, 4 d. gr.

Item vpten lesten dach Jn Julio willem van schindel haestelic mit brieue gesent aen alle den steden van der goude, gorinchem en huesden, roerende, dat sii mit alle hoirre machten minen here te dienste quamen, want minen gen. heere verboot was, dat sii hem voir leyden soeken wouden mitten steden van ouerysel, die biden bisscop van vtr. gecomen souden wesen, geg. 1 airn. gl., 26 gr. Item om der seluer saken wille heyn van steynsel mit brieue gesent aen den steden van aemsterdamme, hairlem, alcmair en den bailiuwe aldair, geg. 2 airn. gl. Item meeus gille om der seluer saken wille gesent ten briele, en tot geerulyet en dair omtr., geg. 1 airn. gl. Item Jan dorpion om der seluer saken wille tot delff, rotterdamme, schiedamme en dordr. —— 6 ß, 8 gr. Item omder seluer saken wille bertout gesent tot woerden, en voirt mit enen ontseg brieue tutr., geg. 1 airn. gl., fac. tsamen . . 29 ß, 8 d. gr.

Item floriis sinder mit brieuen Jnder nacht gesent aender stede van aemsterdam, om him te weten laten, dat miin heere verboot waere, dat die steden van ouerysel aemsterdamme souden willen versoeken en verbranden, geg. . . 3 ß, 1 d. gr.

Item Dirc, die getogen was tot oudewater, om aldair donrecruyt te halen ende pilen, geg. te teergelde 2 ß, 8 gr. Item betailt den wageman, die dat selue donrecruyt en pilen brocht, 1 airn. gl., fac. 6 ß, 10 d. gr.

Item

Item willem fnoy mit brieue gesent vten heer aen Jan heynen z. en dirc hollant, roerende, dat sii verstaen souden, wat die boetscap wair vanden vriesen, die aldair comen souden, en dan woude miin gen. heere siin raet aldair senden, geg. . . 3 ß.

Item aerntken poirtier, die 2 reysen of 3 gedaen hadde vander goude aen minen gen. heere voir leyden, geg. 1 airnh. gl., fac. . 4 ß, 2 d. gr.

Item bii oelrico des vitzdoms clerc haestelic enen bode gesent an heren florens van borsselen, antwoirdende vp enen brief, die heere floriis den vitzdom gescr. hadde, roerende vander zeelanders reysen, geg. 2 riinsch gl., fac. . . 9 ß, 4 d. gr.

Item 2 dage Jn Augusto gheriitken van druten gesent mit brieue tot woirden aen den heere van mylendonc, omme die voirt te laten sien allen den dorpen van Riinlant, dat sii hem te staden quamen, als siit hem lieten weten, geg., mits dat hii noch mit miins heren bode van vtr. geweest hadde, die hij geueylicht hadde tot rotterdamme, 2 holl. sc., fac. . . . . 9 ß, 8 d. gr.

Item bertout vptie selue tijt gesent tordr. mit br., roerende, dat sii miins heren hauer, die sii an gehaelt hadden, ontcommerden, en voirt aen lieten liden, sonder aen te halen, geg. — 1 airn. gl., fac. . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item 3 dage Jn augusto heyn van steynsel mit br. gesent aen werner van vlatten, Jnhoudende, dat hii alsulc dadinge, als lest gedadingt wort vanden ge-

breken des greuen van vernenburg, wtsetten wille noch 14 dage lanc, omder saken wille van leyden, die niet gesleten noch en waren, geg. 4 Riinsch gl., fac. . . . . 18 ß, 8 d. gr.

Item 5 dage Jn augusto spronxken mit br. gesent aenden steden van dordr. en van rotterdamme haestelic, roerende, dat miin heere verboedt waere, dat die van vtr. wt weuden, en dat sii hem dair na stelden, dair vp te versamenen, geg. 1 airn. gl. Item om der seluer saken wille enen bode gest. ter goude, geg. 12 gr., fac. . 5 ß, 2 d. gr.

Item Symon gesent Jnden hage, om een deel beesten te halen van danel Jans zoen tot schiedamme ter coken behoeff, geg. . . . . . 2 ß.

Item loyken, miinre gen. vrouwen bode, die van miinre vrouwen an minen gen. heere gecomen was, van 2 of 3 reysen geg. . . 2 ß, 6 d. gr.

Item 6 dage Jn augusto Jnder nacht floriis sinder haestelic mit brieue noch gesent ander stede van aemsterdamme, omme him te wairnen, dat die van vtr. ymmer wt souden trecken, en dat sii te sinne hadden te versoeken aemsterdamme mit brande enz., geg., want hii Jnder nacht Jn quaden weder lopen most, 1 airn. gl., fac. . . 4 ß, 2 d. gr.

Item vpten seluen dach enen bode gesent Jnden hage aen meyster heynric schatter, dat hii sonder vertrec bii minen gen. heere voir leyden quame, geg. . . . . . 12 d. gr.

Item vptie selue tiit (9 Aug.) enen bode gesent aen

aen heynric hermansz., roerende, of die van vtr. Jnden sinne yet hadden, dat hii ymmer dat weten liet, geg. . . . . 3 ß.

Item vptie selue tiit (10 Aug.) dirc mit brieue gesent aen wouter coeuoet van boeuendael tot oudewater, roerende, dat hii Jn scrifte ouernaem alle die van huesden, die aldair lagen, en dat hii nyemant vorder en leuerde, dan sii lude hadden gegeuen, ... 2 ß.

Item 11 dage Jn augusto bertout gesent mit brieue haestelic aen der stat van dordr:, huesden, den bailiufscippen dair omtr., aen allen miins heren ondersaten, Jnhoudende, hoe dat miin gen. heere na Jnhouden eens briefs, die hii van die van vtr. gecregen hadde, Jnder wairheit vername, dat sii hem souden willen versoeken, na wtwisinge der copien, die hii hem sende, en dat sii dair omme bii hem quamen des vrydages dair na, geg. 1 holl. sc. Item omder seluer saken wille meeus gille gesent tot delf, Rotterdamme, schiedamme, en Jnden lande van voirne, geg. 1 airn. gl. Item willem van schindel om der seluer saken wille gesent aenden steden van hairlem, van alcmair, van hoirne en van aemsterdam, en den bailiu aldair, geg. 2 airn. gl. Item om der seluer saken wille enen bode gesent ter goude, geg. 12 gr., fac. tsamen . 18 ß, 4 d. gr.

Item 12 dage Jn augusto gheriitken van drieten gesent mit brieue an minen here van gelre of anden genen, die miin here siin lant beuolen heeft van

gelre, roerende, dat die bisſcop en ſtat minen here enen brief geſcreuen hadden, en dat miin here van gelre dair omme bii minen here quame, geliic als miin here van gelre bii ſinen hoofmeiſter minen gen. here dat ontboden hadde, geg. 3 airn. gl., fac. . . . 12 ß, 6 d. gr.

Item vptie ſelue tijt Jacob ſunt mit br. geſent aan de capy teynen tot oudewater, roerende, dat ſii die van huesden thuus ſenden, die aldair lagen Jn miins gen. heren leueringe tot hondert gewapende toe, geg. . . . . 3 ß, 8 d. gr.

Item vptie ſelue tiit enen bode geſent tot aemſterdam mit br., roerende, hoe dat miin gen. heere verbodinge gecomen was, dat die van vtr. mitten ſteden van ouer yſel ſouden willen trecken dat maersdiep omme, en voirt bider zee tot sgrauenſande an tland, geg. 1 airn. gl., fac. . 4 ß, 2 d. gr.

Item ſpronxken mit br. geſent aender ſtede van ſchoenhouen, roerende, dat ſij wail totter ſteden ſagen: want minen gen. here angecomen was, dat men die ſtede heymelic woude Jnnemen, geg. — 1 airn. gl., fac. . . 4 ß, 2 d. gr.

Item 16 dage Jn augusto willem van ſchindel mit brieue geſent aenden bailiu van rotterdamme, dat hij ſonder vertrec ſcepe wonne, omme die van vtr. wt maeslant wech te voeren, geg., want hii die van vtr. Jegen ſoude riiden, om him beſcheit vanden ſcepen te ſeggen, 1 airn. gl., fac. 4 ß, 2 d. gr.

Item vptie ſelue tijt enen bode wt den heer geſent

aen

aenden segwairt, roerende, dat sii sonder vertrec senden alsulc gelt, als sii van horen verdinge schuldich waren, geg. . . . 12 d. gr.

Item 17 dage Jn augusto bertout mit brieue gesent an minen gen. here van brabant, roerende vanden gestande, hoe dat miin gen. here van beyeren aen leyden gecomen, en mit dedinge Jngecregen hadde, geg. 1 eng. nobl., 18 gr., fac. . 12 ß, 2 d. gr.

Item (21 Aug.) hulliken den bode mit brieue gesent ander stede van leyden, roerende, dat miin gen. here niet gehengen en wilde, dat yemant bouen der zuenen misdaen worde, geg. . 12 d. gr.

Item Jan van wijnsen gesent (23 Aug.) vter hage ter goude om der boeken en saken wille van der cancelryen, die aldair gelaten waren, ter wilen dat miin gen. here te velde lach, Jnden hage te brengen, mit een deel stocvisch te halen, mitter wagenhuyr, 1 sc., fac. . . 4 ß, 10 d. gr.

Item loyken, miinre gen. vrouwen bode, die Jn der nacht haestelic van minen gen. here en vrouwe tot leyden gesent was, oic mede, dat hii vast veel reysen gedaen hadde van miinre vrouwen aen minen gen. here, dair hii noch ongeloent of was, tsamen 1 airn. gl., fac. . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item vpten eersten dach Jn septembri floriis finder gesent mit brieuen aen coen symons zoen tot leyden, dat hij dat blochuys, dat aldair gebroken was, sende ter goude tot miins gen. heren behoef, gelijc hii beuolen hadde, geg. . . . . . 12 d. gr.

Item 2 dage Jn septemb. bii oestrico enen bode haestelic gesent aen den scout van hairlem, dat hii sonder vertrec den stocker Jnden hage sende, om te rechten ouer ghise den byen, soestigen herman, en horen gesellen, geg. 18 lewen, fac. 2 ß, 9 d. gr.

Item vptie selue tijt (3 Sept.) enen knecht, geheten malle heyn, gesent aenden scotuangeren van soeterwoude en hazertswoude, dat sii sonder vertrec Jnden hage brochten alsulc gelt, als sii noch vanden verdinge van leyden schuldich waren, geg. . . . . . . 16 d. gr.

Item 4 dage Jn septemb. dirc mit br. gesent an den bailiu van kenemerlant en tot leyden, Jnhoudende, dat een yegelic sende alsulke gewapenden, als ouerdragen waren te senden bii den rade tot oudewater en tot woerden, geg. enen holl. sc. enz., fac. . . . . 7 ß, 10 d. gr.

Item 6 dage Jn septemb. flor. sinder mit brieue vter hage gesent aen den ambocht van alcmade en van woude, Jnhoudende, dat sii sonder vertrec quamen Jnden hage en brochten, dat sii vanden verdinge van leyden sculdich waren, geg. . 20 d. gr.

Item (9 Sept.) floriis sinder mit brieue gesent aen den steden van leyden, hairlem en aemsterdam, dat sii des vrydages dair na weder quamen Jnden hage om der munten wille, hoir meyninge dair of te seggen, geg. 1 holl. sc. Item om der seluer saken wille enen bode gesent tot delf, ter goude en tordr., geg. 1 airn. gl., fac. . . . . 9 ß.

Item

Item 19 dage Jn septemb. herman van wese van dordr. gesent tot rotterdamme, Delf, leyden, aemsterdamme, alcmair en aen allen bailliuwen, en dieneren dair omtr. geseten, dat sii bereyt waren minen gen. heere na te volgen, tot wat tiden, dat die hertoge van gelre Jnt velt soude willen comen, geg. 2 airn. gl. enz., fac. . . 10 ß, 10 d. gr.

Item 21 dage Jn septemb. grote meeus van dordr. mit brieue gesent aen allen den steden van schiedamme, Rotterdamme, delf, leyden, alcmair, hairlem en aemsterdamme, roerende, dat sii elcx een deel gewapende senden souden sonder vertrec tsintegeerdenberge, omme dat te verwaren, geg. 2 airnh. gl. enz., fac. . . . . 12 ß, 6 d. gr.

Item (5 Oct.) claes schreuel gesent tot leyden, om een deel donrecruyt, dat ouer gebleuen was voir leyden, geg. bii den seluen van coste en wagenhuyr en sciphuyr, dat voirsz. donrecruyt tot rotterdamme te voeren, 1 holl. sc., fac. . . 4 ß, 10 d. gr.

Item (8 Oct.) betaelt adryaen, en hii verteert hadde, alsō als hii gesent was voirtiits; ter wilen dat miin here voir leyden lach; om alrehande orber wille, dat him noch onbetaelt was, 3 airn. gl., fac. . . . 12 ß, 6 d. gr.

Cleyn Foureyne.

In den eersten des donredages 29 dage Jn meye tot Rotterdamme betailt van een luttel coste, die miin gen. here aldair dede, alsō als hij toech van delf ter goude, biden Tresor., 2 holl. sc., fac. — 9 ß, 8 d. gr.

Item

Item 14 dage Jn Junio, bii herman den camerlinc betailt van 2 scaften voir miins heren banneren en wimpelen, en van dat hii gesent hadde tot delf om die bannieren en wimpelen, ts. . 4 ß, 7 d. gr.

Item Jan van beefden bet. en hii verteert hadde van dat him die Tresor. gijsbt. pieck tot leyerdam ges. hadde, om dat te bewaren, geg. voir siin teergelt en sciphr., 4 holl. sc., fac. 19 ß, 4 d. gr.

Item 16 dage Jn Junio bi bairtken den bode Jnden zwan ter goude bet. van coste, die een bode van vtr. aldair gedaen hadde, en aldair gehouden was, tot dat miin gen. here gereden was tot alphen waert, ... 2 ß, 8 d. gr.

Item herman piilmaker, die onboden was van oudewater, om donrecruyt te maken. en dair weder mit salpeter trecken soude, geg. 1 airn. gl. voir siin teringe, fac. . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item 19 dage Jn Junio voir poelgeest enen wageman, die alrehande reescip voir der cancelryen gevoirt hadde, geg. 1 airn. gl., fac. 4 ß, 2 d. gr.

Item 20 dage Jn Junio enen knecht, die vaste arbeyt gedaen hadde vptie wynen, die van dordr. gecomen waren, 1 airnh. gl., fac. . 4 ß, 2 d. gr.

Item vp sinte Jans dach te midzomer voir leyden enen knecht geg., die willeke den bastairt voirde ter goude mit eenre scute, also als hii gewont was, bii dirc van foreynen, geg. 1 airnh. gl., fac. 4 ß, 2 d. gr.

Item den busmeister vander goude betailt van 2 cameren, die hij gemaect hadde tot eenre bus-

sen

rsen vanden busſen, die miin here tot oudewater heeft, ... 14 ß, 9 d. gr.

Item omtr. die ſelue tijt betailt enen man van dordr. van ſciphuyr van 2 tenten, die van dordr. geſent worden voir leyden Int heer, 2 ß, 6 d. gr.

Item 25 dage Jn Junio Aernt yewiin, miins heren knecht, die geſcoten was, geg. mede wech te voeren bi miins heren beuelen, bi herman ſinen camerlinc, 1 airn. gl., en cort Jan tot een pair ſcoen 8 gr., fac. . . . . 4 ß, 10 d. gr.

Item meeſter willem den cyrurgiin voir leyden geg., ſiin gereeſcip voir die gewonde luden mede te maken, 7 airn. gl., fac. . 29 ß, 2 d. gr.

Item omtr. die ſelf tijt bi heren Jan vanden vlyet enen kn. geg., die den ſtoc vter hage brocht, die geuangen Jn theer Jn te ſetten, en van nyen ſloteleu dair toe gemaect, . . 3 ß, 4 d. gr.

Item den busſchieter geg. blic mede te coepen, een lepel totten busſen mede te maken, 12 gr., en claes en him tſamen geg. van dat ſii tot delf getogen waren om een deel ſalpeters te beſien; 32 gr., fac. . . . 3 ß, 8 d. gr.

Item noch betailt bii ſtakenborch drie manne, die die tenten, die van dordr. gecomen waren, vphaelden, en voir den vitzdom hulpen vpſlaen, 3 airn. gl., fac. . . 12 ß, 6 d. gr.

Item 3 dage Jn Julio 2 wagenluden betailt van dat ſii elcx busſen van Rotterdamme gebrocht hadden, en

en steen om Jnden blochuysen voir leyden te leggen, 18 braspenninge, fac. . . . 6 ß.

Item der dierpen, die miins heren cleder waschet, geg., van dat hoir gebrac van zeepen, 3 holl. sc., 20 leeuwen, fac. . . . 17 ß, 6 d. gr. en 2 eng.

Item 10 dage Jn Julio bii heren Jan vanden vlyet een deel gesellen geg. te verdrincken, die die prouande, diemen Jn tblochuys senden soude, veylichden, 1 airn. gl., fac. . . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item geg. een scute, die Jnden quaden wech brocht voir leyden vander goude 4 ½ tonnen salpeters, 1 airn. gl., en noch dair na een ander scute, die 3 ½ tonne salpeters brocht van oudewater, 1 holl. sc., fac. . . . . . 9 ß.

Item bi miins heren beuelen 2 gesellen geg., die wachten souden vp enen monnic, die wt leyden soude comen, 2 airn. gl., fac. . . . 8 ß, 4 d. gr.

Item 19 dage Jn Julio een deel visscheren, die bii purmerende enen stuer geuangen hadden, en minen here brochte, geg. te verdrincken, 3 airn. gl., fac. . . . . . . 12 ß, 6 d. gr.

Item meester pieter den busschieter, van dat him te huesheyt geg. was, om dat hii die molen doir schoten hadde, geg. . . . 3 ß, 4 d. gr.

Item vptie selue tiit 7 gesellen, die hadden des nachts gecropen, geg. bii Johs. four. te verdrincken 1 airn. gl., fac. . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item noch geg. van een deel horden te voeren an dat huus van poekenpoel, 3 airnh. gl., fac. 12 ß, 6 d. gr.

Item

Item betaelt van een cleyn cuyken, dat miin here selue hadde, bii sinen beuelen, . 14 d. gr.

Item betaelt van een riem papiers, gecoft Jn theer van leyden voir die clercken, 2 vrancrixe cronen, en van papier en Jnt gecoft, eer dat papier quam biiden jongen clercken, 3 ß, ...
fac. . . . . . . 14 ß, 8 d. gr.

Item vp sinte Jacobs auont betailt van vracht van 5 torne scollen, die quamen van spairnedamme, die aldair vpgehouden waren, en vandes tolnairst coste, diere mede quam, 2 airn. gl., fac. 8 ß, 4 d. gr.

Item vptie selue tijt betailt van een tonne peecx en een tonne terren, die geoirbairt waren om dat bolwerc voir der poirten, dair die van dordr. lagen, mede te bernen, 4 airnh. gl., fac. 16 ß, 8 d. gr.

Item 27 dage Jn Julio betailt van wagenhuyr van 15 gesellen, die gecomen waren van rotterdamme, om soudt vp dat blochuys van poekenpoel te winnen, of dat sii crupers Jnden velde souden wesen, want men geene en conde gecrigen, 6 ß, 8 gr. Item van horen coste 2 ß, 6 gr., fac. 9 ß, 2 d. gr.

Item vptie selue tiit stiinken Jnden coeltuyn, die froyt voir minen heere gebrocht hadde, voir hoir wagenhuyr geg. . . . 2 ß, 6 d. gr.

Item vpten lesten dach Jn Julio bi herman camerlinc bi miins heren beuelen geg. enen knecht, die miins gen. heren harnasch schoen gemaeckt hadde, dat Jn quaden weder nat geworden was, 1 airn. gl., fac. . . . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item

Item biden seluen herman enen knecht Jnden hage betailt van een kuyse, die hii minen gen. heere Jnden velde voir leyden gebroeht hadde, 1 airn gl., fac. . . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item Dirc van delf betailt van een luttel costs, die die vitzdom en die mairschalc aldair gedaen hadden tot sinen huyse tot voirschoten, dair sij tot eenre tijt wt den heer gereden waren, om dier van leyden wille, die verboot waren aldair te comen, 3 ß, 1 d. gr.

Item 4 dage Jn augusto heynric den pertrisere, die minen here pertrisen gebroeht hadde, bij Jorgel geg. . . . . . 22 d. gr.

Item miins gen. heren camerknecht, die een deel van miins gen. here saken Jnden hage soude voeren, bi sinen beuele bii ghyot geg. 1 holl. sc., fac. 4 ß, 10 d. gr.

Item Jan den bastairt miins gen. heren geg. mede Jnden hage te trecken, om siin cleder mede te maken, die miin gen. here beuolen hadde him te doen coepen, 8 tuynen, fac. . 22 d. gr. en 2 eng.

Item Johs. four. betailt en hii verteert hadde, also als hii getogen was tot woerden, om heren heynric van Renisse te veyligen, en voirt dat hii mit dirc van soreyn getogen was Jnden hage, om aldair reetscip te doen maken, Jegen miinre gen. vrouwen coomste aldair, en anders dat hii verteert hadde, 3 airn. gl., 12 gr., fac. . . . 13 ß, 6 d. gr.

Item een deel knechten Jnden veen, die aldair enen man vingen, geg. bi den mairscalc, om dat sii te bet souden toesien, 4 airnh. gl., fac. 16 ß, 8 d. gr.

Item

Item meester gherijt, die vp tblochuys van poekenpoel lach, geg. alrehande reescip voir die gewonde mede te maken, 1 holl. sc., fac. 4 ß, 10 d. gr.

Item 12 dage Jn augusto bii wouter kairskorf enen man geg., die om heymeliken oirbair toich ouer ysel, 5 airn. gl., fac. . . 20 ß, 10 d. gr.

Item Aernt des four. knecht betaelt en him gebraken, van dat die lutzenburgers verteerden ter goude, doese miin gen. heere eerst ter goude sende wt den heer, eer die proefst hun den cost wt dede, 6 airn. gl., 10 braspenninge, fac. . . 28 ß, 4 d. gr.

Item bi miins heren beuelen bi heren Jan vanden vlyet geg. een deel gesellen, die enen man wt leyden binnen den bestande geuangen hadden, die miin heere woude quiit hebben, 4 airnh. gl., fac. 16 ß, 8 d. gr.

Item bii miins heren beuelen bi den here van Egmond enen knecht onder him gelegen, die geschoten was, en ziec Jnden hage gelegen hadde, dair hij siin airnborst voir geset hadde, geg. dat weder mede te lossenen, 3 airn. gl., fac. . 12 ß, 6 d. gr.

Item 17 dage Jn augusto, als leyden vpgegeuen was, geg. van alrehande tonnen donrecruyt, bussen, scermen, ladderen en ander gereescip binnen leyden te voeren, en aldair vp te dragen, en van coste, die die knechten deden die dat vergaderden, mit wagenhuyr te scepe te voeren, en schuythuyr binnen leyden te voeren, . . 21 ß, 6 d. gr.

Item betailt van wagenhuyr, also als boudiin van zweeten ontboden wort bii minen gen. heere Jnden hage te comen, 1 airn. gl., fac. . . 4 ß, 2 d. gr.

Item vptie selue tijt (20 Aug.) leuert en Jorijs, miins gen. heren en vrouwen camerlingen, die tot leyden bi hoire beyder beuelen trecken souden, geg. 1 holl. sc., fac. . . 4 ß, 10 d. gr.

Item vptie selue tijt enen monnic, die misse gedaen hadde vpten huyse tot poekenpoel, ter wilen dat die Ruter dair vp lagen, geg. te verdrincken 1 holl. sc., fac. . . . . . 4 ß, 10 d. gr.

Item masfiin den camerlinc betailt, en hii mit sinen gesellen wtgeleyt hadden, ter wilen datmen voir leyden lach, en van danen quam Jnden hage, van miins gen. heren camerwant vp en neder te dragen, 1 airn. gl., fac. . . 4 ß, 2 d. gr.

Item herman palstalffer betailt, en hii tot eenre tijt Jnden heer voir leyden voir minen here en den rade wtgeleyt hadde, die Jn miins heren tente gedroncken worden, en voirt noch van een luttel romanye, 12 tunen, fac. . . 2 ß, 10 d. gr.

Item Jan gheriits zoen betailt, en hij wtgeleyt hadde, ter wilen dat men Jn theer lach, van alrehande saken te voeren, en van een deel wissemairs biers, dat zuyr geworden was, tot leyden te brengen, oic mede van een deel droeger visschen vp te voeren tot veel tiden, als des te doen was, 2½ vrancrixe croen, fac. . . . 14 ß, 7 d. gr.

Item 26 dage Jn augusto 3 miins heren en miinre vrouwen camerlingen, die tot leyden trecken souden, om alrehande reetscip te copen, geg. te teergelde 2 airn. gl., fac. . . . 8 ß, 4 d. gr.

Item

Item heren Jan den clerc betailt, die hii geg. hadde van wagenhuyr, alſo als hij wt der hage getogen was tot leyden, als miin gen. heere dair Jn gecomen was, 23 buddr., fac. . . . 3 ß, 10 d. gr.

Item ſcalcxken betailt, en hii wtgegeuen hadde van papier en franſiin, ter wilen dat men voir leyden lach, en Jnden hage, en van een luttel bodeloens dat hii oic wtgeg. hadde, 38 lewen, fac. . . . . 5 ß, ½ d. gr.

Item herper, die om laken van miins gen. heren wegen tot leyden toich bi heynr. hermans zoen Jnder nacht, geg. 1 vranz. crone, 6 leewen, fac. . . . 6 ß, 9 d. gr.

Item heynken ſtalmr. betaelt en geg. worden gheriits knecht van poelgeest, voir ſiin cost, die hii mitten pairden verteert hadde, die miin here van him hadde, 2 airnh. gl., fac. . 8 ß, 4 d. gr.

Item enen boichmaker van Rotterdamme geg. bij miins gen. heren beuelen van peſen, die hi minen gen. here, ter wilen datmen voir leyden lach, bi herman camerlinc, 1 airnh. gl., fac. 4 ß, 2 d. gr.

Item 13 dage Jn ſeptemb. geg. vanden huysrade, dat van poelgeest quam Jnden hage, vptie four. vp te dragen, en voir der wagenluden cost, 30 leewen, fac. . . . . . 4 ß, 7 d. gr.

Item noch betailt, en bii oelrico des vitzdoms clerc overgeg. waren, enen man van 2 last turfs, die voir leyden verbernt, en onbetaelt waren, 4 airn. gl., minus 1 quartier, fac. . 15 ß, 7½ d. gr.

Item noch betailt 3 gesellen, en Jnder bottelr. niet gescr. en is, die wouter vanden veen elcx mit enen aelman bier haelden voir poelgeest, alsoe alsmen van danen mit groete scepen niet vloten en mocht, 8 dage lanc, sdages elken geg. 10 gr., fac. . . . . . 20 ß.

XXIII.

XXII.

Zoenverbond van Hertog Jan van Beijeren met den Burggraaf en de Stad van Leyden, en de Hollandsche Edelen van hunnen aanhang.

Den 17 Augustus 1420 (*a*).

Johan, bij der genaden goids palensgraue vp ten Riin, hertoge Jn beyeren, Sone van heneg. van hollant, van zelant, &c. Doen cont allen luden, want Hr. philips, here van wasfener, burchgreue van leyden, willem van brederode, Hr. Jan van heemſtede, Hr. gerijt vanden zijle, Johan van wasfener, en onſe ſtede van leyden mit hoeren hulperen, Jn veeden, twiidrachte, onruste, en geſchele gecomen waren tegens ons en der greeflicheit van hollant, Om verbontenisſe, die ſij mit den bisſcop en mit der ſtat van ytrecht gemaict hadden, en oic om ontſegbrieue, die ſij op onſen neue en getruwen raeden, heren

(*a*) Aan dit Stuk, ſchoon het in MIERIS ſtaat, heb ik om dezelfde reden, als aan Bijl. XX, hier eene plaats gegeeven. Het oorſpronkelijke berust insgelijks op het Raadhuis der ſtad Leyden.

ren Jan, here tot egmonde en tot yselsteyn, en heren gerijt van heemskerc, here tot oesthusen, en hoeren hulperen geschreuen hadden, dair sij alrede soe vele schaeden op ons en der greeflicheit om gedaen hadden, dat ons dat nyet van hem langer te lijden en stonde, en hadden dair om die voirsf. burghgreue, willem van brederode, mit den anderen voirgenoemden, en die stede van leyden, mit onser machte belegen, mitder ridderschap, en den steden van hollant en van zelant, die ons dair bistandich en gehoersam Jn waren, gelijc sij sculdich waren te doen; mer want wij die verderflicheit van onser stede van leyden voirsz. vmmer verhoeden willen, dair wij moegen, Soe hebben wij hem luden voirsf. gegonnen, en onse genaden dair toe gekeert, dat sij mit ons ouerdragen, verenicht, en gesoent sijn Jn der manieren, als hier na beschreuen volget.

In den yersten, soe sullen die burchgreue van leyden, willem van brederoede, Hr. Jan van heemsteden, Hr. gerijt van den zijle, Jan van wassener, die stede van leyden, en anders alle die gene, die hem mit der stede van leyden deser veeden bewonden hebben, die thans Jn leyden sijn, en Jn deser zoenen wesen willen ganselich, clairlich, en alle gesoent wesen mit ons, mit onsen steden, landen, luden en onderseten, hulperen en hulper hulperen, en sunderlinge van deser veeden mit heren Jan, here tot egmonde en tot yselsteyn, en here gerijt van heemskerc, here tot oesthusen, en hoeren hulperen, soe

sij

ſij hoir conſente dair toe gedaen hebben, en mit anders den ghenen, die om hoeren wille Jn deſer veeden gecomen ſyn, gelijc en Jnder manyeren, als hier nae beſcreuen volgt; datz te weten, dode tegen dode, brant tegen brant, Roef tegen Roef, doen tegen doen, alle ſchaede deen tegen dander, en alle onbetaelt gelt qwijt op beyden zijden, van geuangenen, van brantſcattingen, en van allen anderen dingen, wtgenomen van den geuangenen, die wij behouden ſullen, als hier na beſcreuen ſteet: dat Js te verſtaen, dat alle geuangen quijt weſen ſullen, die ons af geuangen ſijn; dair tegens ſullen weder quijt weſen, die wt der ſtede van leyden geuangen ſijn zeder die tijt, dat wij dat huys ten weerde gewonnen hadden, en alle andere geuangen, die dair voir geuangen ſijn, ſullen wij behouden.

Item, ſullen die burchgreue, en die anderen voirgenoemt op alle hoir goede beſoent weſen, beyde op leen, en op eygen, Alſoe dat wij, noch nyemont van onſer wegen dair anſprake op doen en ſullen van deſer veeden, of van eenighen ſaken, die voer deſer veeden geſchiet ſijn, wtgeſet die burchgreefſcip van leyden, binnen der vrijheit van leyden, die de burchgreue voir goeden mannen mit hande, mit monde, en mit brieuen ons ouergheuen ſal, als wij tot leyden gehult ſullen werden, mit hoeren toebehoeren, wtgeſcheyden die burch, die manne, die zwaene, thopgelt, tgruytgelt, viſcherije, en ſijn tolle binnen leyden. En des gelijcs ſullen ſij, en

elcs van hem oic gesoent wesen op hoir brieue, die sij van der greeflicheyt hebben, wtgenomen brieue, die sij vercregen mochten hebben onder onser nychten segel van brabant sonder momber, of brieue van dyensten; dat sal staen tot seggen en goetduncken des heren van Culenborch, of heren Arnds van leyenburch, Jn sijne stat, alsoe verre die heere van Culenborch dair nyet bij wesen en mochte, Onss vitzdoms Jn beyeren, heren Florens van bersele, heren philips van bersele, en heren Jans, sbasterts van Bloys, die dat scheyden sullen binnen twe maenden na datum deser zoenen. En soe wanneer die burchgreue voirsſ. die burchgreefscap af gegangen en ouer gegeuen sal hebben Jnder manyeren, als voirscr. staet, soe salmen hem weder doen geuen sijn brieue, die hi gegeuen heeft vanden gelde, dat hem geleent Js op tgerecht van leyden.

Item, sullen die goide manne, die binnen leyden sijn, en Jnder zoenen wesen willen, en die poerteren en alinge gemeynte van leyden ons oeruede doen, dair elc vanden goeden mannen bijsonder ons sijnen segel en brieue af geuen sal; en vanden poerteren en gemeynten, dair sal die stede ouer hem allen segelen; en voert sullen sij ons huldinge en eede doen, gelijc anderen ridderscap, en steden Jn hollant.

Item, alsulc rechte, als geuordert Js opten burchgreue voirsſ., dair hi ter antwoerde nyet af en heeft dorven comen, dat sal af wesen, en elc sal staen, als hij dede, eer die recht uorderinge geschiede, en des

des fal fijn wederpartije weder omme, op een nye op hem recht moegen fpreken, oft den genuecht; en van fulker Anfprake, als Hr. gerijt van heemskerc heeft op heren gerijt vanden zijle, des fijn fij van beyden zijden gebleuen an hoerre viere van onfen Rade, te weten Hr. gerijt van heemskerc an gijsbert pieke en henric hermans foen, en heren gerijt vanden zijle an heren florens van berfel en Hr. philips van berfel, en ons tot enen ouerman, die dat fcheyden fullen binnen twe maenden na datum defer zoenen.

Item, foe wie vanden voirgenoemden Gelt op dyenften geleent heeft bij tijden hertoge willems onss liefs broeders, zeliger gedachten, en onfer nichten van brabant voirg., dat fal ftaen tot verclaringe en goetduncken der Rade voirsf., die dat dair af wtfpreken fullen binnen fes weken, na datum der zoenen voirsf.

Item, foe fullen die voirgenoemde, en alle die Jnder zoenen wefen willen, als voirfcr. Js, van allen broeken en toefeggen, die fij tot defen dage toe gebrueft moegen hebben tegen ons en tegen der greeflicheit van hollant, wair af die rueren moegen, quijt wefen, wtgefet dootflage onvergouden, en quetfinghe ongebetert. Behoudelic, dat fij ons weder omme brieue geuen fullen Jn der bester formen, dair Jn fij gelouen fullen te doen, des hem vanden Raetsluden voirfcr. ouergefeecht fal werden vanden drien punten voirsf., te weten vanden brieuen, vanden rechten, en vanden gelde, dat fij vpten dyenften geleent hebben.

Item, soe sullen wij sesse goide mannen vander Ridderscap, en sesse poerteren, die ons genuegen, wtder stede van leyden kiesen, en te ghisel nemen, datmen ons die stede ouerleueren sal; en als dan soe salmen die van vtrecht, en die gaste, die Jnder zoenen nyet wesen en willen, veyligen mit hoeren liue en goede sonder argelist, dairse best wech sullen comen: mer wair yemont van desen voirscr. die ziec weer, of gewondt, dat hij nyet reysen en mocht, en mit namen ole willems z. van swanenburch, die souden Jnder stede geleyde hebben, dair te blijuen ter tijt toe, dat die sterke waren te reysen, sonder argelist; en dan soudemen die wt veyligen, gelijc den anderen, als voirscr. Js.

Item, alsulke oude handuesten, als die stede van leyden voirtijts vercregen heeft van Grauen of grauinnen van hollant, die sullen wij hem confirmeren, en gelouen te houden, Ten wair of sij eenige haddc van onser nichten van brabant voirsc. mit hoeren segel besegelt sonder hoeren momber, dair en sullen wij nyet toe gehouden sijn.

Item, vanden twy en onruste, die voirtijts gesciet en geuallen sijn tusschen den ghenen, die wt leyden geweest hebben, en die dair binnen bleuen sijn, Te weten op sunte Jorijs dach en op sunte lambrechts dach, dair van sullen die partijen voirsc. op beyden zijden, rechteuoert mit deser zoenen verleken en versoent sijn, op sulc naseggen en verclaren, als die Raetslude voirsc. binnen ses weken na da-

datum deser zoenen dair af doen sullen, en des die Raede dair op ramen en ordineren, dat sullen sij op beyden zijden houden, en voldoen, sonder argelist; En hier af en sal die stede van leyden, noch hoire poirteren van deser sake nyet vorder belast noch beswaert wesen dair toe te doen, dan mit dusent noblen, als dair af voirtijts geraemt heeft geweest; En van des Jan van wassener en gerijt van poelgeest misdaen wert op sunte lambrechts dach voirsz., dair sullen sij verrichtinge en beteringe of nemen bij den here van Culenborch, en twe anderen van onsen rade.

Item, soe sullen die ghene, die nv hoir gelt op tgerechte van leyden staende hebben, den anderen, die dair an comen sullen, dat selue gelt, dair die dage af geleden sijn, verbeyden sesse weken lanch na datum deser zoenen, en dan sullent sijt hem betalen sonder langer vertrech; en dair die dage nyet af geleden en siin, dat sullen sij dien binnen leyden verwissen te betalen, binnen enen haluen Jare na datum deser zoenen, tot dordrecht of tot scoenhouen Jnder wissel, Alsoe verre als die voirgenoemde dair selue nyet op en dyenden, en blijuen sij dyenende, en den burchgreue sijn brieue vanden ghelde ouer gegeuen hebben, soe sullen wij dien dair af weder sijn brieue geuen.

Item, van sulker ansprake, als willem van brederode hem vermete te hebben opte steden van hairlem, van delf, en van der goude, die sal hi blijuen an

ons

ons en an onſen rade voirsſ. na ſijnre anſprake, en nader ſteden voirſcr. antwerde.

Item, want die ſchaede en verlies van den engelſchen vachten, die wij Jnder veeden deden ophouden, en an ons genomen hebben als onſer vyander goet, opter ſtede gemeynlic comen ſal te gelden en te betalen: ſoe ſullen die ghene, die buten leyden ſijn geweest, hoir andele dair af mede betalen, gelijc anderen hoeren gebueren, en ouermids des ſoe ſullen ſij weder hebben en aenveerden hoir lakenen, en anderen goede ende haue binnen leyden, die ſij bewijſen moigen dat hoire ſijn, of die bijden gerechte of vroetſcap beteykent ſijn.

Item, ſoe die lakenen, diemen tot deſer tijt toe binnen der ſtede van leyden gedrapenneert en gemaeckt heeft, die geteykent ſijn geweest, en gheſegelt mit des burchgreuen teyken en wapen, en want hi ons die burchgreefſcap ouer geuen ſal, gelijc voirsſ. ſtaet, ſoe en ſullen die lakenen voertan mit des ſeluen burchgreuen teyken nyet meer geſegelt weſen, mer mitten onſen, en mit der ſtede ſegel en teyken, ſoe dat behoirlic Js. En dit ſalmen te brugge, tot Andwerpen, en anderswair ten ſteden, dair die merckten liggen, den Coepluden dat ſchriiuen en te kennen geuen, op dat die lakenen te bette bi hoere weerde blijuen.

Item, omder ongehoerſamheit en broeken wille, die de ſtede van leyden tegens ons en der greefſlicheit van hollant voert, geſet en gekeert hebben, ſoe

ſoe ſullen ſij ons geuen Achtien dulent wilhelmus hollanſche ſchilde, en die betalen, dat een dordendele dair af tſunte mertijns miſſe Jnden wijnter, dat ander dordendele te miduasten, en dat dorde dordendele binnen meye, alle drie naest comende; En dit gelt ſullen achte goede manne ſetten bij hoeren eede binnen drie weken na der zoenen voirsſ., te weten van elker zijde vier, die buten ſijn geweest, en binnen ſijn: yerst van die buten ſijn geweest, dirck van Alcmaede, ijsbrant van Alcmaede, Arnt Jan goeden z., en willem Aernts zoen; van die van binnen, danckert philips florijs ſoen, Jan vanden zijle willems zoen, en gerijt peter gobburgen ſoen: die dat ſamentlic en eendrachtelic, of den meeſten hope vanden Achten, ſetten ſullen, een yegelic na dat hi gegoet Js, hij ſij poerter of gaste, nyement quijt te laten, die Jnder zoenen weſen willen, wtgeſceyden die poerteren, die bij ons ſijn geweest, en oic die bi hoeren moetwille wt ſijn gecomen, en an onſen handen ſtaen. En als dit gelt geſet Js, ſoe ſullen wijt doen gaederen, en een yegelic ſal betalen moigen mit den gelde, dair hi op geſett worde, en dair mede quijt weſen; en wij ſullen deſe Achte voirſcr. alſoe goet hebben, dat ſij dit aen nemen en ſetten ſullen als voirsſ. Js; en ſoe wie ſijn gelt, dair hi op geſet worde, ten dagen voirsſ. nyet en betaelde, dat wair op ſijn ſoene, en lantrecht, en ſtatrecht, en ſoude hem nergent te baten comen, noch hem dair tegens gheen ſtaede doen;

en

en die Achte setters voirsc. en sullen nyemont alsoe hooch setten, sijn goet Jn onsen landen en sal twewerf beter wesen.

In kennissen, en Jn getuychnissen alre saken voirscr., soe hebben wij onsen segel bij onser rechter wetentheit an desen brief doen hangen. Gegeuen Jn onss leger voir leyden, opten seuentienden dach Jn Augusto, Jnt Jair ons heren M. CCCC. en twintich (*b*).

By mynen Heere den Hertoge voirgenoemt, dair by, ende over waren, ierst als Dadingslude, Heere Hubrecht, Heere tho Culenburge, enz. Heere Florens van Borsselen, Heere Philips van Borsselen, ende Ghysbrecht Pieck: Ende als Raitslude, Heere Jan, Heere t' Egmond, ende t' Ysselsteine, Heere Henrick Nothafft, Visdom in Beyeren, Heere Geryt van Heemskercke, Heere Arnt van Leyenbergh, Jan van Brouchusen, Heere tho Werdenburch, ende meer andere.

S. Joh. de Beringen.

XXIII.

(*b*) Tot dus verre gaat slechts de Brief, welke op het Raadhuis te Leyden berust, en waar van ik de Spelling nauwkeurig gevolgd heb. Den laatsten Paragraaph heb ik er uit MIERIS bij gevoegd, die een' anderen Origineelen Brief, welke zich in 't bezit van den Graaf van Wassenaer bevondt, voor zich gehad heeft.

XXIII.

Uittrekfel uit eene Rekening der Stad Leyden, van 19 *Augustus tot* 10 *November* 1420 (*a*).

Dit is dat pieter heerman, Berthelmeeus ymmen ſoen, Jacop iisbrants ſoen van der laen, en wermbout Jansſoen, Ontf. hebben van der Stede weghen, Alſoe Onſe lieue genadige heere van Beyeren binnen leyden ghecomen was, En hem luden voirg. die pôirtmeeſterſchip beual te bewaren tot Sinte martiins Auont toe Jn den winter, En Jn ghinc vpten 19den dach Jn Augusto Jnden Jare 1420, En is een termiin van 12 weken; 6 tuerluers gerekent voir enen groten, en 30 gr. voir 1 ℔ holl. En alle ander payment dair na.

(De geheele Ontvangst bedroeg 6783 ℔, 2 ß, 8 d., waar van het verhuuren van de Waag, voor 47 weeken en drie dagen, bedroeg 346 ℔, 13 ß, 4 d.; van de Strijkerije 559 ℔, 3 ß, 4 d.; van de Hall 69 ℔, 13 ß, 4 d.; van de Linnen ellemaat 9 ℔, 3 ß, 4 d.; van de Wijnkraan 14 ℔, 13 ß, 4 d.; van de Stallen op de Vischmarkt kwam, voor twee en vijftig weeken, 83 ℔,

6 ß,

(*a*) Het Stuk berust op het Raadhuis te Leyden.

6 ß, 8 d.; het Marktgeld op de Vischmarkt van ongelooten ſtallen bedroeg 25 ℔, 13 ß, 4 d.; van de Schoenmaakers kwam 3 ℔, en van zekere Rente op een huis 26 ℔, 8 ß. De huur der Wijn-excijns bracht op 205 ℔, 6 ß, 8 d.; der Molen-excijns 405 ℔, 3 ß, 4 d.; der Vleesch-excijns 320 ℔, 16 ß, 8 d.; der Visch-excijns 49 ℔, 10 ß; en der Velle-excijns 127 ℔, 12 ß. Een post van 13 ℔, 19 ß, 4 d. kwam van een groot per Pond, daar eenige Poorters mede te ſcot ſtonden; een andere van 34 ℔, 13 ß van Beſterfte en Poortgeld: dat is van geld, dat na eens burgers dood, of bij zijn verlaaten der Stad, moest opgebracht worden. De laatſte post was de volgende:)

Item wort ouerdragen bii den gherechte en bii der vroetſchip, Datmen vercopen ſoude 200 noblen tſiairs an liifrenten, dairmen mede betalen ſoude Onsſen gen. heer van Beyeren 700 Cronen, die him verſchenen waren tot Sinte Jans dage te midzomer lestleden, En om te betalen den cost, die die van leyden gedaen hadden mit onsſen gen. heer Jnt beſit voir leyden, Dair ſii mit dien dienst, en mit veruolch en mit hulp van vrienden, bii horen recht bleuen, En onsſe gen. heer him ghonde, dat ſii bii horen recht bliuen ſouden, Alst hoir ouders van oudts gehadt hadden.

(Hier op volgen de naamen van zeven deelneemers voor verſchillende ſommen op twee lijven,

te-

tegen 1 ℔ van de 9; en van eene deelneemster op haar lijf alleen, tegen 1 ℔ van de 7½: Katriin boudiins dochter naamentlijk van zwieten, die int clooster besloten is te wermonde. Deeze buitengewoone som maakte in Ponden 4493 ℔, 8 ß. En dus bedroeg de gewoone stads inkomst, geduurende het tijdperk deezer Rekening, omtrent 2300 ℔; waar bij echter wederom van geen Bier-excijs wordt gewag gemaakt.)

Dit is dat die Poirtmeesters voirgen. weder wtgeg. hebben vander Stede wege binnen der tiit voirscr.

(De geheele uitgave bedroeg 9219 ℔, 16 ß, 1 d. en iets daar over.)

Item Eerst Onsse genadige Heere van beyeren betaelt siin bede, die verscheen vpten termiin van sinte Jans dage te midzomer, Anno twintich, 700 gouden cronen, tstuck 37 bot. Hier off heeft pieter bute wech gherijts soen gherekent in siin laetste rekeninge Dirc willems soen betaelt 300 cronen. Dez onsse gen. heer niet gehengen en woude, En seluo seide toten poirtmeester, dat hem dat ghelt toe behoirde, en onss beuolen heeft mit sinen brieue den tresor. te leueren en anders nyement,

fac. . . . . 1726 ℔, 13 ß, 4 d.

Item Alsoe diebier exciise dit Jair niet soe veel ghegouden en heeft, datmen dair mede die liifrenten betalen mocht van desen Jare, Soe heeft onss Dirc willems soen ouer ghelewert te betalen die liifrenten,

die verschenen tot alre heylighen dage den luden, die hier na gescr. staen.

(Dit maakt, in elf posten, iets over de 222 ℔.)

Van daghelicsen reysen.

Item vpten 20sten dach Jn Augusto togen Jnden haghe berthelmeeus ymmen soen, en wermbout Jans soen, mit 2 waghen volcs, Alsoe sii dair ombóden waren mit onss gen. heren brieue Om sonderlinge saken wil, die hii mit him te spreken hadde, Roerende vander stede van leyden; Dair hii hem luden beual, datmen wel toter stede sien soude, en die goede luden Jn rusten en Jn vreden setten; En waren wt 2 dage; mids anval van veel goeder luden, die sii ten Eeten hadden, van cost, wagenh. en pitanci, te samen . . . 20 ℔, 13 ß, 4 d.

Item dez woensdages dair na (21 Aug.) togen Jnden haghe berthelmeeus ymmen soen, willem kuyser, en gheriit airnts soen mit een wagen volcs, Om een wtscrift vander zoenen te hebben, en van andere stucken, die sii mit minen gen. heere te spreken hadden, Dair sii te cost deden mit horen knechten, en mids anval van Jacop iisbrants soen van woude, Coen symons soen, die ouer maeltiit quamen, mit meer gesellen; En waren wt 2 dage; van coste, wagenhuyer, belechier en pitanci, 6 schilden, 22 leewen, fac. . . 13 ℔, 6 ß, 10 d. 2 mit.

Item vp sinte berthelmeeus dach (24 Aug.) togen inden haghe Jacop iisbrants soen, Jacop heerman, en Coen symons soen mit 2 wagen volx, Soe onse gen. hee-

heere onss gefcr. hadde, dat die ghene, die te leyden tJegens fiinre genaden gelegen hadden, vry wt der ftede varen fouden mit horen goeden na Jnhout der zoenen, Om dair off minen heer te kennen te gheuen, dat gheen reden en ware, fii en fouden eerst hoir fcult betalen, die fii binnen leyden fculdich waren; En waren wt 2 daghe; mids anval van veel goeder luden, die fii ten Eeten hadden, van cost, wagenhuyer, belechier en pitanci, 7 fcilde, 10 bot, fac. . . . 14 ℔, 13 ß, 4 d.

Item dez woensdages na finte bertholomeeus dach (28 Aug.) toghen Jnden haghe berthelmeeus ymmen foen, Jacop van woude, en gherijt airntsfoen mit 2 waghen volcs, Alfoe die bailiu en die Rentemeefter der poirters goeden tot veel fteden an tasteden, En om dat te veruolghen dat fii dat niet doen en fouden vorder dan die zoenen begrepen hadde, dair fii enen brief vercregen, dat miin heer gedaen woude hebben na Jnhout der zoene, en niet anders; van cost die fij deden, mids anval vanden rentemeefter van woerden, Coen fymons foen, willem rondiel, die hem ouer quamen mit meer ghefellen, en mids 4 airnemfe gulden van waghenhuyer ghins en weder, beloopt die cost, mids belechier en pitanci, te famen 7 fcilde, 15 bots, fac. . . . . . 15 ℔.

Item toghen Jnden Briel, bii beuelen van onsfen gen. heer, Jacop iisbrants foen, en gherijt airnts foen mit eenre bootfchip anden bailiu van voirn, Roerende vanden gheuangen, die dair wt hollant ge-

uangen laghen, en werden gebrocht inden haghe, van cost, wagenhuyer en pitanci . 7 ℔, 8 ß.

Item togen Jnden hage berthelmeeus ymmenz. en Jacop van woude, dez dages voir onsser vrouwen auont natiuitas (6 Sept.), mitten witmakers, Alsoe die heer van egmonde hoir goet vphelt ter goude, Dair sii voirt togen wt den hage tsgrauenzande, dair miin gen. heer was, Om mit hem aldair te spreken van dier saken, Dair sii vercregen, dattet vp hair staen soude. En binnen dier tijt quam tiidinge, dat die proifst van oudemunster en heer floriis van Abeel in brabant geuangen waren, Soe dat die reyse tandwerpen te niete ghinc; verteert vp die reyse, Alsoe sii wt waren sii sesse vander stede wegen, en sii 12 vanden coopluden, mids 4 scilden, die sii gauen van wagenhuyer, en mids belechier en pitanci, te samen

18 ℔, 17 ß, 4 d.

Item togen inden haghe berthelmeeus ymmen soen, Jacop van woude, en gheriit airnts z., en lagen dair mit him 8sten, Alsoe die gemeen steden dair waren, en begheerden an mijn heere, dat hii rechten soude ouer ghijse die bie en die andere, en oic om ander stucken, die die steden mit malcandere te doen hadden; en waren wt 5 daghe; beliep den cost, mids anval van veel goede luden, en mids 2 airnemsse gulden van wagenhuyer ghins en weder, en mids belechier en pitanci, te samen 15 scilden, 15 bots, fac. . . . . 31 ℔.

Item

Item togen Jnden haghe Jacop iisbr. z. en wermbout Jansz. Om den treforier te fpreken, Roerende van onsfer poirteren goede, Alss vanden turue, die die Rentemeefter vercocht hadde, en henen liet varen, Dair die Rentemeefter beuolen wert, dat hii dat off laten foude, en doen na Jnhout der zoenen; van cost, mids anval van veel goeden luden, wagenhuyer, belechier en pitanci, te famen

9 ℔, 6 ß, 8 d.

Item togen Jnden hage berthelmeeus ymmen z., Jacop van woude, en gherijt airnts z., Alfoe die gemeen fteden dair een dachuaert hadden vander fprincreyfe, die miin heere doen foude, En om dan te ordineren, hoemen die palen vanden lande best befetten foude Jn zuythollant, En oic oudewater en woerden, en voirt dairt behoirde befet te wefen te water en te lande; Soe dat fii dair laghen 8 daghe lang, Dair wlj binnen dier tiit die ftede van hairlem tweewerf ten Eten baden, En oic die Rentemeefter van woerden, en die Rentmeefter van voirn mit anderen anval van goeden luden, En oic van heren dirc van egmonde, die bynnen defer tijt mit onss At, beliep den cost mit wiin, maleuezeye, mids 4 airnemfe gulden van wagenhuyer, en mids 2 fchilde van belechier en pitanci, te famen 20½ fchilde, 5 bots, fac. . 41 ℔, 6 ß, 8 d.

Item wort pieter heerman om boden Jnden hage mit onsf. gen. heeren brieue, dat hii brengen foude tghelt van onsf. gen. heeren bede vanden termiin van

finte Jans dage lest geleden, Dair hii vp dien tiit den Treforier een deel ghelts brochte. Dez miin geh. heer pieter heerman beual, dat hii mit him en mit den anderen fteden tdordrecht varen foude. Dez foe toich pieter heerman mit dirc van bosch tdordr., en waren wt 8 dage; Coste die reyfe, mids anval van veel goede luden, die hii ten Eeten hadde, en van wagenhuyer, fciphuyer en pitanci, te famen 15 fcilden, 14 bots, fac. . 30 ℔, 17 ß, 4 d.

Item Alfoe die van Aemfterdam, die tot fcoonhouen laghen, liifrenten ghecocht hadden vp die ftede van leyden, en fii tgelt dair off betalen wouden binnen fcoonhouen, en nerghent anders: Dez toich bertelmeeus ymmen z. mit him derden ter goude, mitten brieuen vanden liifrenten, Om dat aldair te befcheiden; want fii tot fcoonhouen niet reyfen en dorfden. Dez fende berthelmeeus ymmen z. enen bode voirt tfcoonhouen mitten brieuen, dair fii den enen brief ontfingen, en den anderen most vermaect wefen, en waren wt 4 dage; van cost, wagenhuyer en fchiphuyer, te famen 4. fchilde, 20 bots, fac. . . . . . 9 ℔, 6 ß, 8 d.

Item togen inden hage berthelmeeus ymmen z., Jacop van woude, en gherit airnts foen mit him 6ften dez vrydages voir finte michyels dach (27 Sept.), Alfoe die ghemeen Steden dair waren, Om te ordineren een munte; en waren wt 6 dage, en brochten voir him die ordinanci vanden paymente, om hem mitter vroetfchip te beraden; van cost, wagenhuyer, pitan-

-tanci en belechier, en mids anval die sii hadden van goeden luden, Jn varen en Jn keren, beliep te samen 13½ scilt, 10 bots, fac. 27 ß, 13 ß, 4 d.

Item togen weder Jnden hage berthelmeeus ymmen soen, Jacop heerman, en gherijt airnts soen mitter andwoirde, die mitter vroetschip ouerdraghen was, en waren wt enen nacht; van cost, wagenhuyer en pitanci, . . . 12 ß, 5 ß, 8 d.

Item dez donredages na sinte michyels dach (3 Oct.) toghen tot hairlem, Om den heer van Egmonde te spreken, Jacop ijsbrants soen, en willem mairtiins soen, Om onsen poirteren dach te vercrighen, die van siinre weghen ter goude beset waren; van cost, wagenhuyer en pitanci, . 6 ß, 5 ß, 8 d.

Iem dez donredages na sinte bauen dach (3 Oct.) togen tdordrecht berthelmeeus ymmen z., Jacop van woude mit him sesten, Alsoe sii dair te spreken hadden mitten steden, en sonderlinghe mitter stede van dordr. van horen stapel recht, En oic mit den heer van zeuenberge, Roerende vanden heer van Arkel mit anders veel bootschippen, die sii dair te doen hadden, mit onsen gen. heer, en sinen rade; en waren wt 6 dage; van cost, wagenhuyer, sciph., belechier en pitanci, tsamen 15½ sc., 12 bot, fac. 31 ß, 8 ß

Item togen Jnden hage berthelmeeus ymmen soen, Jacop van woude, en Gherijt airnts soen mit him sesten, Om den tresorier tekennen te gheuen, dat onse poirteren en hoir goet Jn vlaenderen vp ghehouden worden voir schulde van liifrenten, dair die

 ghe-

Cost mit goeden luden en vpten huyse.
.. dez sonnendages doe onsse gen. heere binnen
.. gecomen was, quamen die burgermeesters
..elf mit veel goeder luden tot pieter heermans,
..r bleuen Eten; Dair an coste en wiin te sa-
. . . . . . 5 lb, 6 ß, 8 d.
.. vpten 19 dach Jn Augusto wart, van onse
.. heren weghen, van beyeren, tgherecht van
..verseth, en vpten seluen tiit ghinc tgherecht
..Eeten tot wermbout Jans soens; mit anval
.. goeder luden, die dair mede Aten, An
..an wiin . . 10 lb, 12 ß, 8 d.
..des dages na dattet tgherecht verset was,
.. Doemdeken van vtrecht binnen leyden,
..goede luden vanden gherechte mit him ghin-
..n tot wermbout Jans soens, en dair mede
..n die Rentemeester van woerden, die Ren-
..van voirn, die bailiu van Riinlant, en die
..kermerlant, mit veel anvals van veel goe-
.. An coste en An wiin te samen
21 lb, 14 ß, 8 d.
..donredaghes dair na (22 Aug,) tot werm-
..ens mit den bailiu vander Goude, en mit
..meester van der goude, Dair somighe
..rechte bii bleuen Eeten; Dair an coste
.. te samen . . 5 lb, 6 ß, 8 d.
..en tgherecht vergadert vpten huyse, Om
..n luden, die die poirten bewaren souden,
..oostmans ouer al te setten, die die wake
bie-

ghemeen steden voir geloift hadden; En waren wt 2 daghen; van waghenhuyer, cost en pitanci, te samen 5 schilde, 10 bots, fac. 10 ℔, 13 ß, 4 d.

Item togen Jnden hage Berthelmeeus ymmen soen en Jacop ijsbrants soen, Alsoe sii dair mit onss gen. heren brieue omboden waren, Dair onsse gen. heere den ghemenen Steden te kennen gaff, dat Sinte Gheertruyden berghe verbrant was, En begheerde an sinen ghemenen Steden, dat elcs dair een deel ghewapende senden souden, Om Sinte Gheertruyden berghe te helpen houden; En waren wt enen nacht; van cost, wagenhuyer en pitanci, . 10 ℔, 6 ß, 8 d.

Item Soe wort ghiisbrecht huge soen ghesent tschoonhouen an 2 knapen van Aemsterdam om liifrenten te vercopen, Alsoe onss aen gebrocht was, dat sii liifrenten copen wouden; dair hii mit him ouerdroech, datmen him die brieue buten horen cost leueren souden tscoonhouen, en aldair souden sii tghelt betalen, en anders nyewers, want sii binnen den lande niet veylich varen en mochten; voir siin cost, schiphuyer en waghenhuyer, te samen 6 schilde, 8 bots, fac. . . 12 ℔, 10 ß, 8 d.

Item soe toich ghiisbrecht hughe soen voirsc. tschoonhouen, Om tghelt vanden brieuen voirsct. tontf.. Doe hii ter goude quam, wort hii ghewairschout, dat hii tschoonhouen niet en toich, want hii verlaecht was onderweghen. Des bleef hii ter goude leggen, en zende in heymeliker ware 2 goede man, die die brieue dair brochten, en tghelt dair off ontfin-

tingen; van cost, schiphuyer, waghenhuyer, ende voir siin arbeyt te samen 5 scilden, 10 bots, fac. . . . 10 ℔, 13 ß, 4 d.

Van ghescheynckeden wiin.

Item dez sonnendaghes na onser lieuer vrouwen dach assumptio, Doe onsse gen. heer van beyeren binnen leyden quam (18 Aug.), Aldair die stede dien cost an nam te betalen, dair die Somme off beloopt, . . 125 ℔, 6 ß, 8 d.

Item doe onsse gen. heer binnen leyden quam, alss voirscr. is, quamen mit hem in Die van poirtvliet mit 36 man; En ouermits menighen ghunst en duecht, Die die van poirtvliet deden dien van leyden in den beleg, Dair sii hem oic in den beleg scheynčten 7 grote harnassche kasen, diemen den ghesellschap van leyden omme deelde, Dair om soe wort mit hem van ghunsten binnen leyden weder verteert, en Jn allen herberghen den cost voir him betaelt; Dair toe wort hem ghescheynčt enen weer dez anderen daghes doe sii reysen souden; En dair worden 2 waghenen ghehuyert om 2 airn. gl., die hoir ongheroert voerden te delf. Dez beliep van alss te samen 12 schilden, 2 bots, fac. 24 ℔, 2 ß, 8 d.

Item vp sinte bertholomeeus Auont (23 Aug.) den Rentemeester van woerden ghescheynčt 2 kannen wiins, die stoop 4 tuynen, fac. (*b*) 30 ß, 2 d., 2 mit.

Item

(*b*) Bij het volgende heb ik weder alle herhaalingen achter gelaaten; en de wijze van dien tijd om dagen te bestempelen naar onzen Almanac overgebracht.

Item der ſtede van der goude 2; — 26 Aug. den heer van mylendonck en wouter kaerfkorff onss heeren Raed 2; — 28 Aug. den bailiu vander goude 2; — die ſtede van oudewater 2.

Item quam meeſter heynric ſcatter te leyden, Om den brief van der zoene te doen bezeghelen, 2 kannen, enz.

— 29 Aug. die Stede van hairlem 2; — die Stede van Delf 2; — 1 Sept, Den heer van Egmonde 4; — 3 Sept. heer gherijt van heemskerc 2; — den heer van mylendonck 2; — die lant-commelduyer 2; — 8 Sept. die ſcout van hairlem 2; — die houtueſter 2; — 10 Sept. den heer van Egmonde 4; — die ſtede van alcmaer 2.

Item mitten gherechte van delf tot pieter pieters ſoens, verdroncken 16 mingelen wiins, die ſtoop 4 tuynen, fac. . . 3 ℔, 5 d., 1 mit.

— 12 Sept. heere gherijt van heemskere 2 kannen; — die Stede van Aemſterdam 2; — 14 Sept. den heere van mylendonck 2; — 17 Sept. die Stede van hairlem 2; — die bailiu van kermerlant 2; — 19 Sept. den Tolnair vander goude 2; — die ſtede vander goude 2; — 21 Sept. den heer van Egmonde 6; — die ſtede van Aemſterdam 2; — onss gen. heeren bastairt dochter van beyeren 2.

Item mit den Oistvrieſen te cost gedaen tot Jan meeus ſoens 24 mingelen wiins — 4 ℔, 10 ß, 8 d.

— 26 Sept. den heer van mylendonck 2 kannen; — 29 Sept. die Stede van hairlem 2; — 1 Oct. den Scout van delf 2. Cost

Cost mit goeden luden en vpten huyse.

Item dez sonnendages doe onsse gen. heere binnen leyden gecomen was, quamen die burgermeesters van Delf mit veel goeder luden tot pieter heermans, die dair bleuen Eten; Dair an coste en wiin te samen . . . . . . 5 ℔, 6 ß, 8 d.

Item vpten 19 dach Jn Augusto wart, van onss liefs gen. heren weghen van beyeren, tgherecht van leyden verseth, en vpten seluen tiit ghinc tgherecht tsamen Eeten tot wermbout Jans soens; mit anval van veel goeder luden, die dair mede Aten, An cost en an wiin . . 10 ℔, 12 ß, 8 d.

Item des dages na dattet tgherecht verset was, quam die Doemdeken van vtrecht binnen leyden, Dair die goede luden vanden gherechte mit him ghinghen Eeten tot wermbout Jans soens, en dair mede bii quamen die Rentemeester van woerden, die Rentemeester van voirn, die bailiu van Riinlant, en die bailiu van kermerlant, mit veel anvals van veel goeder luden, An coste en An wiin te samen . 21 ℔, 14 ß, 8 d.

Item dez donredaghes dair na (22 Aug,) tot wermbout Jans soens mit den bailiu vander Goude, en mit den burghermeester van der goude, Dair somighe vanden gherechte bii bleuen Eeten; Dair an coste en an wiine te samen . . 5 ℔, 6 ß, 8 d.

Item waren tgherecht vergadert vpten huyse, Om te ordineren luden, die die poirten bewaren souden, En die hooftmans ouer al te setten, die die wake bie-

bieden souden. Dez tgherechte tsamen ghinghen Eeten tot Jan meeus soens; Aldair te coste en an wiin ghedaen, mit den wiine, die vp die selue tiit vpten huyse ghehaelt wort, . . 6 ℔.

Item quam tgherechte van hairlem om mit den gherechte te spreken voir hoiren poirteren, die hoir goede voir die veede genomen waren; Dair somige vanden gherechte mitten gerechte van hairlem ghinghen Eeten tot Jan meeus soens; Dair an coste, en an wiine, mitten wiine, die vpter stede huys gehaelt wort, Alsoe sii dair tsamen saten,

. 7 ℔, 6 ß, 8 d.

Item quam die heer van egmonde binnen leyden, Dair die goede lude vanden gherechte mit him ghinghen Eeten tot willem rondiels; Dair te cost en an wiin te samen . . . 6 ℔, 4 ß, 8 d.

Item quam tgerechte van delf te leyden, Om te spreken voir horen poirter, die sin goet binnen leyden genomen was, voir die veede; Dez ghingen somige vanden gherechte mit himluden Eeten tot vos claes z.; Dair te coste gedaen en an wine, te samen . . . . . 4 ℔, 5 ß, 8 d.

Item waren tgerechte vergadert vpten huyse, Om een ondersoeck te doen van alrehande personen, die die luden bijnachte thoir genomen hadden, Dair sii tsamen ghingen Eeten tot vos claes soens; Dair te coste gedaen, en an wiine vpter stede huys gehaelt, ter wiilen datsii dair 2 dage lang ouer saten, ... 8 ℔, 6 ß, 8 d.

Item

Item quam heer gheriit van heemskerc van onss gen. heeren weghen van beyeren, Om te spreken mit den gerechte, datmen wel toe zien soude toter stede, en dat elc man bereet soude wesen mit siin harnasch, wantmen vernomen hadde, dat die Stadt mitten stichten een grote vergaderinge gemaeƈt hadden; Dez ghinc tgherechte mit him eten tot Jacop ijsbrants soens; van cost en van wiine,

10 ℔, 6 ß, 8 d.

Item waren tgerechte vergadert vpten huyse, en omboden die Coornmeters, die tcoorn ghemeten hadden, Dat den poirters van hairlem genomen was, en vp zolderen geleyt was, Om te vernemen, wie die ghene waren, die dat coirn voirsſ. vpten zolderen had doen leggen; vpten huyse verdroncken en verteert, an cost tot Jan meeus soens 4 ℔, 5 ß, 4 d.

Item soe hadde die bailiu van kermerlant onsser poirteren goet doen becommeren tot Aelsmaer; Dez die stede an him screef, dat hii dat vp hoir wilde laten staen ter tijt, dat hii te leyden quame. Dez hii vp die tiit dat off liet om der stede wille van leyden, En quam cort dair na te leyden, Dair wii onsse poirteren bii hem omboden ter andwoirde te comen; Dair tgerecht mit him ghingen Eeten tot Jac. ijsbrants soens; an cost en an wiine te samen . . . . . 4 ℔, 3 ß, 8 d.

Item onsse gen. heere screef onss enen haesteliken brief, Als dat wii sonder vertreck 100 gewapend binnen oudewater senden soude, Om onrust te benemen,

men, die in oudewater gesciet wair. Dez die goede lude vanden gerechte vpter stede huys saten, Om die luden te kyesen, die dair varen souden; Dez ghingen sii tsamen Eeten tot Jan meeus soens; van cost en van wine . . . 4 ℔, 2 ß.

Item soe was onsse gen. heer ouerdragen mitten gemenen steden, datmen die palen vanden lande ouer al besetten soude; Dez wort ouerdragen, dat die van leyden 30 gewapende tot woerden soude houden leggen. Dez saten tgerechte vp den huyse, om die wapentuyerres te kyesen en wt te bieden, en ghingen tsamen Eeten tot Jacop iisbrants soens; van cost, wiin en pitanci, te samen . . 6 ℔, 6 ß, 8 d.

Item vp sinte michyels Auont (28 Sept.), Doemen die wapentuyerres, die tot woerden laghen, vernyewen souden, Doe waren tgerechte vergadert, om die lude te kyesen, en wt te bieden, Dair sii te samen ghingen Eeten tot wermbout Jans soens; van cost, wiin en pitanci, te samen . . 3 ℔, 5 ß.

Item mitten gherechte vander Goude tot Jan meeus soens gheteert, dair die cost off beloopt 4 ℔, 6 ß, 8 d.

Item mit heere gherijt van heemskerck vp sinte matheeus Auont tot scouten een cost gedaen, Alsoe hii binnen leyden lach, ter wiilen dat onsse gen. heer Jn zeelant was, Om die stede helpen te bewaren . . . . . 17 ℔, [illegible] ß, 4 d.

Item tot Jacop heermans mit den bailiu van Riinlant en mit Jacop van woude verteert, dair die cost off beloopt . . . . 4 ℔.

Item

Item mit den heer van egmonde Aten tgherechte tot Jacop heermans, en mit heer willem van egmonde sinen broeder, Alsoe hii wt den lande van lutselenberch gecomen was, mitten heeren, die mit him gecomen waren wt den lande van lutselen berge; van wiine en cost, te samen . 12 ℔, 10 d.

Item tot Claes masts mit den scout en gherecht van Aemsterdam gheteert, dair die stede die cost vp hair nam, . . . 4 ℔, 5 ß, 4 d.

Item tot wermbout Jans soens mit den muntemeester van dordr. een cost ghedaen van 4 ℔, 10 ß, 8 d.

(Voor geleverden wijn en Malvoisie hadden eenige Wijntappers nog rekeningen ingeleverd, die niet tot bepaalde posten gebracht waren.)

Item Coman claes cedel 55 mingelen malemeseye, die stoop 8 tuynen, En 24 mingelen malemeseye, die stoop 8 bots, fac. 27 ℔, 3 ß, 6 d., 2 mit.

(Het overige zijn zeven posten van zoo veel mingelen wijn: 68 het meeste en 16 het minste, alle van 4 tuynen de stoop, en dus slechts de helft in prijs van den Malvoisie. Onder de Leveranciers derzelven vindt men er ook een' van Dordrecht, een' uit den Haag, een' uit Rotterdam en een' uit Zeeland.)

Bodeloon en cost (e).

Item eenen bode ghesent mit eenen brieue ter Goude;

(e) Hier zal ik wederom dat geene weglaaten, waar uit men niets leert.

de, en voirt tot Schoonhouen, Jnhoudende van liif-renten te vercopen, hem geg. 7 tuynen, fac. . . . . 13 ß, 2 d., 2 mit.

Item willem claer oghe ghesent ter goude Om die stratemakers, hem geg. 6 tuynen, fac. 11 ß, 4 d.

Item Coptgen der stede knecht gesent tot schoonhouen Om den tromper, enz. . 33 ß, 4 d.

Item quam een bode van dordrecht mit enen brieue ander stede van leyden; ghegeten tot wermbouts mit der stede knecht van leyden, 3 maeltijden, en dronc-ken 3 mingelen wiins, fac. . . 22 ß, 8 d.

Item quam een bode vander goude mit enen pairde, en brochte enen brief ander stede van leyden, betaelt voir sinen cost tot wermbouts 10 tuynen, fac. . . . . 17 ß.

Item eenen bode ghesent tot sinte gheertruyden berghe mit enen brieue, Roerende vanden Souwe-nyers, die die Stede aldair leggende hadde, hem geg. 1 nyewe schilt, fac. . . . 40 ß.

Item noch floriis der stede knecht ghesent tot Rotterdam, Om te vernemen, hoe dattet in zeelant stont, dair hii 4 dage lang aldair bleef leggen, Eer dat hii tiidinge dair van vernemen conde, hem geg. 1 airn. gl., fac. . . . 33 ß, 4 d.

Item Rammetgen, der stede bode vander goude, Om dat hii een reyse dede tot Worinchem, voir siin cost en arbeyt 1 croon, . . 48 ß, 8 d.

Item geg. brandetgen die santuoerre, van dat hii liep te catwijck Om reetschip van zande te hebben, 4 leewen, fac. . . 4 ß, 2 d., 2 mit.

Item

Item geg. pieter airnts soen, Om dat hii tot tween tijden langs der Stede riep, dat een ygheliic siin harnasch rede hebben soude, Om die bannyer na te volgen, alss men die brantclocke sloech, 4 leewen, fac. . . . . 4 ß, 2 d., 2 mit.

Item quam onss heeren bode van brabant mit enen brieue ander Stede van leyden; mit him verdroncken 3 mingelen wiins, die stoop 4 tuynen, fac. . . . . 7 ß, 6 d., 2 mit.

Item quam een bode van Ghent, en een bode van hamburch mit brieuen ander Stede van leyden; Tot Seueriins betaelt voir haren cost, die sii dair deden, 14 boddragers, fac. . . 17 ß, 4 d.

Item willetgen die stratemaker ghesent tot Naerden, om straetsteen te copen, hem geg. voir sinen cost en arbeyt een nyewe schilt, fac. . 40 ß.

Item quam Jan die Ram, der stede bode vander Goude, mit enen pairde, en brochte enen brief ander Stede van leyden, Tot wermbout Jans soens betaelt voir sinen cost, 4 maeltijden, 4 vaten hauer, en van ruychuoer 1 boddragher, en 2 mingelen wiins, van elke maeltiit 2 tuynen, van elc vat hauer ½ tuyn, fac. . . 26 ß, 5 d., 1 mit.

Item enen Armen ghesel van Remerzwale, die gheuangen was tutrecht, hem geg. om goids willen, En om dez bailiws willen 1 airn. gl., fac. 33 ß, 4 d.

Item een bode gesent an Jan van egmonde mit enen brieue, die Jnhielt, tot wat tiiden dat onsse bannyer wt wair, dat hii onss na volghen soude mit al siin moght, den bode geg. 4 tuynen, 7 ß, 6 d., 2 mit.

Item Claes mast van boden cost, die dair gheteert hebben, en mits 8 mingelen wiins, die heer gherijt van heemskerc gesceynct warden, dair hii vp siin waghen sat, en hilt vp die grote brugge mit veel gesins, En an hamburger bier gehaelt vpter stede huys, beloopt te samen, gheliic siin cedel dair off Jnhout . . . 5 ℔, 6 ß, 8 d.

Item Aelwiin baernts soen wort ghesent tot hairlem, bii rade en goet dencken van heren gherijt van heemskerck, want hii verstaen hadde, dat vergaderinge was tot brederode, en dair omtrent, dat sii wel toesien souden, off sij yet vernamen, datsii onss dat souden laten weten, en vernemen wii enige vergaderinge, dat souden wij hem laten weten, van wagenhuyer en cost te samen . . 4 ℔.

Item doemen eerst soude looten die stallen vp die visch marct, tot Claes masts van bier 4 bots, En die stallen en warden vp dien tiit niet verhuyert, fac. . . . . . . 5 ß, 4 d.

Item die ander reyse, doe die Stallen warden verhuyert, tot claes masts van bier 9 bots, fac. 12 ß.

Item des sonnendages dair na wort dat stalgheit vanden visch marct verhuyert vanden ghenen, die niet en loten, tot Claes masts van bier en van cost, 16 bots, fac. . . . 21 ß, 4 d.

Item Jan wit die bode bleef leggen in die hage, wachtende na die brieue vander zoenen, En gaf den clerc van scriuen enen airnemse gulden, En voir sinen cost en waghenhuyer 8 tuynen. En doemen

die

die grote bosse Jnhaelde, Doe leyde hii wt 8 tuynen, en om enen ryem, en om eenen koker, dair men die bannyer in dregen soude, 4 tuynen, fac. te samen . . 3 ℔, 11 ß, 1 d., 1 mit.

Item wort Jan wit die bode ghesent mit hem vierden ter woubrugge, Om enen man aldair te halen; voir horen cost en arbeyt 12 tuynen, fac. . . . . 22 ß, 8 d.

Item wort Jan wit die bode mit heren gheriits knecht van heemskerc haesteliken vp eenre nacht tot hairlem ghesent mit eenre sonderlinge bootschip, Roerende vander stadt van vtrecht; van cost en wagenhuyer, 2 schilden, fac. . . . 4 ℔.

Item florijs der stede knecht ghesent mit enen brieue tot alcmaer, Roerende van pieter buytewech dirx soen, onsen poirter; hem geg. 1 airn. gl., fac. . . . . 33 ß, 4 d.

Item florijs voirsc. ghesent 2 reysen tot voerschoten, Roerende van pieter gouburghen soens weghen, 4 bots, fac. . . . 5 ß, 4 d.

Item tot Jan ghiisbrechts soens voir 2 messagiers en 2 oisterlings, die mit brieue gecomen waren ander stede; voir horen cost 17 bots, fac. 22 ß, 8 d.

Item pieter pieters soen wort ghesent tot Aemsterdam, om salpeter te copen; voir sinen cost en arbeyt, 2 schilden, fac. . . . 4 ℔.

Item wort bos ghoytgens soen ghesent mitter soudenyers tdordrecht, en die soudenyers voirt bestemde ten berghe te varen, En noch 1 reyse ghesent mit

ghelde tdordrecht; te samen voir sinen cost en arbeyt 4 schilde, fac. . . . . . 8 ₶.

Item den 2 boden, Ouermids dat sij veel omme ghelopen hebben, om die luden wt te bieden, en veel anders onleden gehadt hebben, elcs geg. 2 schilden, fac. . . . . 8 ₶.

Item den 2 knechten, Alsoe sii veel onleden gehadt hebben van ommelopen, en snachts langes der stede omme ghereden hebben, elcs 2 Airnemse ghelden, fac. . . . 6 ₶, 13 ß, 4 d.

Item floriis, die die vuylnis plech te voeren, en die blaker plech te bewaren, hem geg. voir sinen arbeyt 1 airn. gl., fac. . . . 33 ß, 4 d.

Van laken, dat die stede wtreyct.

Item bii gheriit airnts soen gecocht een root puyck half laken, dair tsgherechts caproenen off ghemaect worden, coste 11 goude nobl., den nob. voir 67 bot., fac. . . 49 ₶, 2 ß, 8 d.

Item noch 5 ellen roots, een vierendeel min, die ellen om 2 airn. gl., fac. . 15 ₶, 16 ß, 8 d.

Item van dat puyck half laken, en van 2 halue strijpten, dair des gherechts caproenen off gemaect worden, van scheren bii gherijt airntssoen 1 gouden croon, fac. . . . 49 ß, 4 d.

Item van 2 halue striipte laken, dair tsgherechts caproenen off ghemaect siin, elc half laken 6 gouden nobl., den nobel 67 bot, fac. 53 ₶, 12 ß.

Ren-

Renten, die die Stede wt reyct.

Item wouter dijcken foen, van dat hii die ure clock bewairt heeft, een vierendel Jairs lang, . 6 ℔.

Item Claes en huge die piper, van een vierendel Jair diensts, (elk) . . 6 ℔, 13 ß, 4 d.

Item philips en Jan zael die piper, van een vierendel Jair diensts, (elk) . . 5 ℔.

Item Roel die tromper, van een vierendel Jair diensts, . . . 6 ℔, 13 ß, 4 d.

Item dirc louwefoen, van 1 vierendel Jair diensts vpter ftede toirn, . .. 4 ℔, 11 ß, 8 d.

Item onss heren Camerlings van beyeren geg., alss Costumeliken is, en men hem Jairlics plech te verfien, 3 airn. gl., faç. . . . 5 ℔.

Item den buttelgiers 4 airn. gl., fac. 6 ℔, 13 ß, 4 d.

Item den roedraghers 3 airn. gl., fac. . . 5 ℔.

Item onss heeren 2 poirtiers, elcs 1 airn. gl., fac. . . . 3 ℔, 6 ß, 8 d.

Item berthelmeeus die dichter, heren philips dienre van cortjaen, een airn. gl., fac. . 33 ß, 4 d.

Item engel dez heren heeraut van Egmonde 2 airn. gl., faç. . . . 3 ℔, 6 ß, 8 d.

Van tymmeringe en lappinge, en van ftraten te maken.

Item foe worden die ftratemakers omboden wt andere fteden hier te comen, om die ftraten alhier te maken; Dez betailt wort voir him fesfen van wagenhuyer, elcs 2 tuynen, fac. . 22 ß, 8 d.

Item gecoft 20 tonnen ftraetfteens, die van hair-

lem quam, dair der ſtede ſtrate off ghemaect wort voir der ſtede huys, elke tonne 2 braspenninge, fac. . . . 5 ℔, 6 ß, 8 d.

Item vanden ſtraetſteen voirſcr. te cruyden voir der ſteden huys, 3 tuynen, fac. . 5 ß, 4 d.

Item van 19 ſchouwen zands, die toter ſtede ſtrate verbeſicht ſiin, van elker ſchouwe 9 boddragers, fac. . . . . 11 ℔, 8 ß.

Item van dat voirſcr. zandt voir der ſtede huys te cruyden, van elker ſchouwe 2 boddragers, fac. . . . . . 50 ß, 8 d.

Item 2 man, die den ſtratemakers voir der ſtede huys operden, 10 dage lang, elc man sdages 4 leewen, fac. . . 4 ℔, 17 ß, 9 d., 1 mit.

Item Doue pieter van 5 tonnen ſtraetſteens wt den gasthuyſe te cruyden voir der ſtede huys, 2 tuynen, fac. . . . . 3 ß, 9 d., 1 mit.

Item vanden palen, die vpter ſtraten gheſet worden, en van die palen Jn te ſetten, Om dat die waghenen vp die nyewe ſtraten niet varen en ſouden, 14 tuynen, fac. . . 26 ß, 5 d., 1 mit.

Item den ſtratemakers, van 25 roede ſtraten te maken voir der Stedehuys, 6 ſchilde, 1 quartr., fac. . . . . 12 ℔, 10 ß.

Item 6 ſtratemakers, elcs 1 caproen, dair toe was 6 ellen ſtrijps en 4 ½ groens, coste die ellen 1 airn. gl., fac. . . . 17 ℔, 10 ß.

Item van 1 ſchip keſelſteens verbeſicht ander ſtede ſtrate, 9 vrancriſce cronen, tſtuck 37 bots, fac. . . . . 22 ℔, 4 ß.

Item

Item van enen Dam vp te wynnen, die Jnden Riin lach bii der ziilpoort bij Gherijt van oestgheests, 2 airn. gl., fac. . , 3 ℔, 6 ß, 8 d.

Item van enen Dam vp te wynnen bii gherijt ymmen soens steenplaets Jnden Riin, 1 nyewe schilt, fac. . . . . . 40 ß.

Item gecoft Jeghens huge boudiins soen 2 hoet calcs, die verbesicht siin an die valbrugge van cost verloren, elc hoet 1 airn. gl., fac. 3 ℔, 6 ß, 8 d.

Item gecoft Jeghens Claes bunne 3 hoet calcs, thoet 1 airn. gl., fac. . . . . 5 ℔.

Item van die kalc voirscr. te halen, van elc hoet 1 leeu, fac. . . 6 ß, 1 d., 1 mit.

Item om een schouwe zandts aldair verbesicht, 9 boddragers, fac. . . . 12 ß.

Item van schouwe huyer, Doemen twulffel vander bruggen ouerfloech, 2 tuynen, fac. 3 ß, 9 d., 1 mit.

Item ghecoft Jegens dirc floriis soen 2000 steens, om 1 airn. gl., fac. . . 33 ß, 4 d.

Item gheriit gheen mit siin 2 sonen, van 3 dagen te metsen Jn verloren cost, elc des dages 4 tuynen, fac. . . . . 3 ℔, 8 ß.

Item twee opermans, elcs van 3 dage, elc des dages 4 leewen, fac. . . 29 ß, 4 d.

Item gheriit louwesoen, van dat hii gewrocht heest an die valbrugge mit 2 knechten, 4 dage lang, elc man sdages 5 tuynen, fac. . 5 ℔, 13 ß, 4 d.

Item gheriit louwe soen, van houte, dat ander bruggen voirsſ. verbesicht wort, 3 schilde, fac. 6 ℔.

Item dirc busoen en meester staes, van dat sii ghewrocht hebben ander vesten, en die palen weder te steken, elcs van 4 dage, elc man sdages 4 tuynen, fac. . . . 3 ℔, 5 d., 1 mit.

Item gheriit coenraets soen van yserwerck van spikeren, dat ander valbruggen van cost verloren, en an die ziilpoirt verbesicht wort, 4 schilden, 4 tuynen, fac. . . 8 ℔, 7 ß, 6 d., 2 mit.

Item vanden diick buten der hoich woert poirt te effenen tot 3 Steden, Alsoe hii vp ghedoluen was, 45 leewen, fac. . . . . 54 ß, 11 d., 2 mit.

Item verteerden die wercluden tot Rombouts en tot Dirc floriis z., ter wiilen dat sii die brugge In cost verloren maecten, en dat bolwerck in die poirt effenden, 20 tuynen, fac. . 37 ß, 9 d., 1 mit.

Item Coppiin kose die scriinmaker van alrehande dingen, dat hii vpter stede huys gemaect heeft, 20 leewen, en 1 leeu van spikeren, fac. 25 ß, 8 d.

Item bii Allairt outghers soen An Joncfrou meynen waechuys, om een slot, 5 tuynen, fac. . . . 9 ß, 5 d., 1 mit.

Item bii pieter coop, om een slot anden waterboom in den Riin bii reynsburgher poirt, mitten slotelen, 10 bots, fac. . 13 ß, 4 d.

Item ghiistgen, van dat hii die Reynsburger poirt bewairt heeft 17 dage lang, sdages 2 tuynen, fac. . . . 3 ℔, 4 ß, 2 d., 2 mit.

Item den ghesellen, die den douen Jacop braken, die buten tnoirtsche poirthuys stont, 1 schilt, fac. 40ß.

Item

Item bii heerman van 1 flot an reynsburger poirt, en van lijnen toter valbruggen, te famen 16 bots, fac. . . . . . . 21 ß, 4 d.

Item Allairt die flotemaker van floten en flotelen te maken, 4 airn. gl., fac. . . 6 ℔, 13 ß, 4 d.

Item bii willem bort dircs foen, Dirc gherijt fchuttemakers foen, die brugge bij cost verloren weder gemaect, die gebroken was, datmen dair niet ouer gaen en mochte, van planckcn van tanthout en barcoen, yferwerk en loon, dair die fomme off beloopt, na Jnhout die cedel, die fii dair off ouer geleuert hebben, ... 29 ℔, 6 ß.

Item bii Aelwiin dirx foen en ghelmer gherijts foen, van 3 waechuyfen te vermaken, te ftoppen, en van die bolwerken ouer al dicht te maken; dair die fomme off beloopt, na Jnhout hoirre cedel, die fii dair off ouer gheleuert hebben, 32 ℔, 6 ß, 4 d.

Item bii Jacop quade haue, van die valbrugge Jn die zijlpoirt te verlappen, Alfoe die tebroken was, en van die muyer te ftoppen, Alfoe die doir ghefcoten was, en van floten en flotelen an die poirt, en an die waterpoirt, die cost dair off te famen, gheliic fiin cedel dair off Jnhout, die hii dair off ouer gheleuert heeft, ... 4 ℔, 4 ß.

Item bii willem mairtiins foen, an die ftede vesten ouer al dicht te maken, Dez dair off te broken was, van houte, yferwerck en van dachhuyere, te famen, ... 20 ℔.

Item bii gheriit airnts foen van dirc rosgens toirn

te maken, en van dat bolwerc, datter in ghevallen was, en van alle die gaten langes der vesten te lappen en dicht te maken, van ryet, hout, yserwerc en dachhuyeren te samen, gelijc siin cedel dair off Jnhout, ... 13 ℔, 6 ß, 8 d.

Item bii willem martiins soen, en Jan ghiisbrechts soen gecoft 5 scouwen houts, elke scouwe voir 3 gouden schilden, van 115 horden, tstuck een leeu, van spikeren 10 leewen, van scouwehuyer en arbeyts luden 1 schilt, fac. tsamen

39 ℔, 12 ß, 9 d., 1 mit.

Item bii Jan ghiisbrechts soen 2 gesellen geg. 10 leewen, die tsnachts mit eenre schuyte omtrent der steden voeren waken, fac. 12 ß, 2 d., 2 mit.

Item bii wouter diiken soen, van 3 sloten, en slotelen dair toe, Anden toirn, dair twerck vander ure clock Jn staet, ... 26 ß, 8 d.

Alrehande wtgeuen.

Item 4 ghesellen ghehouden Jn twee poirthuysen, alss in die noirt poirt en Jn die hairlemsche poirt, in elc 2 man, elc man des dages enen braspenning, 12 dage lang duyerende, fac. . 6 ℔, 8 ß.

Item 2 knechts ghesent vp sinte pieters toirn, Doe die tiidinge quam, Dat die van vtrecht in roere waren, elcs geg. 2 leewen, fac. 4 ß, 10 d., 2 mit.

Item Doe tgherechte Aten mitten lantcommelduyer toten duytschen heren, tghesin vanden huyse Aldair geg. 1 schilt te verdrincken, fac. . 40 ß.

Item den draghers, die die bossen droeghen vpter stede vesten, 8 tuynen, fac. 15 ß, 1 d., 1 mit.

Item

Item Jacop die coster, van dat hii ghewaect heeft vp finte peters toirn mit hem Anderden 17 nachten lang, elc dez nachts 2 boddragers,
fac. . . . . . 3 ℔, 5 ß, 4 d.

Item van waken in die veste mit eenre fehuyten, en alle die nacht omme die veste voeren 20 nachten lang, elken nacht 6 leewen, . 7 ℔, 6 ß, 8 d.

Item floriis, die die fcouwe voert, van dat hii die vierpanne voir der ftede huys bewairde, 7 nachten lang, Doe mijn heer eerst binnen leyden quam, elc fnachts 1 tuyn, fac. . 13 ß, 2 d., 2 mit.

Item geg. die felue floriis, van dat hii een nacht waecte vp finte peters toirn, 2 leewen,
fac. . . . . 2 ß, 5 d., 1 mit.

Item noch 2 man, die vpfinte pieters toirn 1 nacht waecten, elcs 2 leewen, fac. 4 ß, 10 d., 2 mit.

Item van 1 liine toter ftede Clocke 5 leewen,
fac. . . . . 6 ß, 1 d., 1 mit.

Item van 10 voghelairs Jnder ftede huys te bringen, die langhes der ftede vesten laghen, 10 tuynen, fac. . . . 18 ß, 10 d., 2 mit.

Item dirc tyemans foen van 159 pont kairfen, die vpter ftede huys verbrant fiin, van elc pont 1 tuyn,
fac. . . . . 15 ℔, 4 d.

Item van die grote bosfe, die buten der ftede lach, inder ftede huys te bringhen, 2 fchilde, fac. 4 ℔.

Item 2 man, die vp finte pieters toirn 1 nacht waecten, Doe die van vtrecht tot Arleueen waren, elcs 2 leewen, fac. . 4 ß, 10 d., 2 mit.

Item

Item om 1 disselboom In die waghen, die toter groter bosse hoirt, 3 tuynen, fac. . 5 ß, 8 d.

Item pieter van Aken van bosstenen, die hii vergaderde en inder stede huys brochte, 10 bots, fac. . . . . . . 13 ß, 4 d.

Item Cheeltgen, van dat hii die hoich woert poirt bewairt heeft, 17 dage lang, elc sdages 4 lewen, fac. . . . . . 3 ℔, 2 ß, 4 d.

Item soe wort die grote bosse ten bergen ghesent, van die bosse te schepen 1 ½ schilt, fac. . 3 ℔.

Item van die bosse voirscr. ten berghen te voeren, 3 schilden, fac. . . . . . 6 ℔.

Item van die cloten, die toter groter bosse voirscr. horen, te schepen, en ten berghe te voeren, 3 schilden, fac. . . . . 6 ℔.

Item van die grote bloken, die toter grote bosse horen, die ten berge gheuoert worden, den draghers van die bloken te scepen, 1 scilt, fac. . 40 ß.

Item van die selue bloken, en van 2 vogelairs, mit een deel bossteens ten berghe te voeren, 4 Airn. gl., fac. . . . . . 6 ℔, 13 ß, 4 d.

Item bii gheriit bruyns soen, om bast an die valbrugge an die noirtpoirt, 3 tuynen, fac. 5 ß, 8 d.

Item bii Coen symons soen, vander hage poirt die airde buten te effenen, en die Dammen te breken, en den wech te ruymen, 12 leewen, fac. 14 ß, 8 d.

Item van Aerde te effenen buten Reynsburger poirt, en den wech te ruymen, 18 leewen, fac. . . . . 22 ß.

Item

Item Jacop heermalen, vander vuylnis bii onsser vrouwen Capelle wech te voeren, 1 schilt, fac. 40 ß.

Item van torken, die voir der stede huys snachts verbrant siin, 3 tonnen torken, sint dat onsse heer binnen leyden quam, die tonne 3 schilde, fac. 18 ℔.

Item Joncheer willem, onses heren gheck, tot eenen tabbert 6 ellen lakens, Een lammeren voeder dair onder, mitten maecghelde tsamen 6 schilde, fac. . . . . 12 ℔.

Item bii floriis der stede knecht, 2 bot om spikeren, van besemen 3 bot, vander stede kannen te schuyeren 6 bot, van tobben te binden 1 bot, fac. . . . . 16 ß.

Item pieter enghels soen Jnden hage, Alsoe die van leyden aldair gheweest hadden, en al siin glasen ontween geslaghen hadden, En Alsoe hii onsse waerdt was, him dair voir gescheynct 2 glasen, costen 2 schilde, fac. . . . . . 4 ℔.

Item dez heeren knecht van arkel, Alsoe hii quam anden steden, om een dachuaert te wesen, twisschen den heere van Arkel en den heer van zeuenbergen tdordrecht, Aldair die steden vp die dachuaert wesen souden, him geg. 1 airn. gl., gheliken anderen steden him deden, fac. . . 33 ß, 4 d.

Item van hoomburger bier vpten huyse gedroncken, alss tgherechte vergadert was, 132 mingelen biers, tmingele 1 leeu, fac. . 8 ℔, 16 d.

Item tot Jan ghiisbrechts soens an kueyt gehaelt, dat vpter stede huys Jn die wake tsnachts gedroncken

is,

is, geliic siin cedel dair off Jnhout, 640 mingelen biers, die stoop 1 bot, fac. . 21 ₶, 6 ß, 8 d.

Item quade houe, van dat hii die ziilpoirt bewairt heeft 10 weken lang, hem geg. . . 4 ₶.

Item meyns die schoemaker, van dat hii die waterpoirt bewairt heeft 12 weken lanc hii cost verloren, hem geg. . . . . . 3 ₶.

Die reyse tot Oudewater.

Item onsse gen. heer screef onss, Dat wii senden souden tot Oudewater 100 ghewapende, Om alle onraet aldair helpen te benemen; Dez soe toich wermbout Jans soen alss een burghermeester aldair, Dez dinesdages na Sinte Johans dach decollacio, mit 80 gewapende; En waren wt 9 dage, Elc man voir sinen cost 5 bots dages, fac. . . 240 ₶.

Item 15 waghen, die dese wapentuyerres voerden Toudewater, elke waghen geg. 1½ schilt, fac. 45 ₶.

Item van cost, die die waghenairs mit horen pairden verteerden, 2 dage lang, 5 schilde, fac. 10 ₶.

Item soe hadde wermbout Jans soen die burgermeester voirscr. ten Eeten heer Jan vanden vliet, wouter Coenoet, mit anval van veel goeder luden, dair die cost off beloopt 3 schilde, fac. . 6 ₶.

Item van belechier geg. Jn die herberghen, dair sii laghen, 2 nyewe schilden, fac. . . . 4 ₶.

Die Reyse te Woerden.

Item soe onsse gen. heer ouerdraghen was miten gemenen steden, datmen die palen vanden lande ouer al besetten soude, Dez wort die Stede van leyden ghe-

ghestet, dat sii 30 ghewapende tot woerden souden houden legghende. Dez Jacop iisbrants soen, alss een burghermeester ghesent wort te woerden, Dez vrydaghes voir onsser lieuer vrouwen dach natiuitas, mit 10 schut, elc schut sdages 5 bots, En mit 20 wapentuyerres, elcs 4 bots sdages, En pieter van leyden alss een hootman 10 bots sdages; En dese hebben dair gheleghen 24 dage lang, fac. 216 ℔.

Item 8 scepenen, die die wapentuyerres coren, en wt boden tot woerden te varen, elcs 2 tuynen, den clerc en den 2 boden elcs 2 tuynen, en 2 knechts elcs 1 tuyn, fac. . . . 45 ß, 4 d.

Item 7 waghenen, die die wapentuyerres voerden tot Oudewater, en voirt te woerden, mit dat die waghenairs verteerden mit horen pairden, elke waghenair geg. 1 ½ schilt, fac. . . 21 ℔.

Item soe die burghermeester toich mitten wapentuyerres toudewater en voirt te woerden, En was wt 4 dage lang; van cost tot woerden ghedaen mit anval van goeden luden, te samen 5 schilden, fac. . . . . 10 ℔.

Item vp sinte michyels Auont toich Jacop iisbrants soen tot woerden, Alsoe men die wapentuyerres verwandelen soude mit 10 schut, elc schut sdages 5 bots, en 20 wapentuyerres, elc sdages 4 bots; En Symon vrederic berthelmeeus soen, alss een hootman sdages 8 bots; En dese laghen tot woerden tot Sinte martiins Auont toe Jnden winter. En is een termiin van 42 dage, fac. . . . . . 375 ℔, 4 ß.

Item

Item geg. 4 Scepenen, die die luden wt boden tot woerden te varen, elcs 2 tuynen, voir hoir pitanci, fac. . . . 15 ß, 1 d., 1 mit.

Item 6 waghenen, die die wapentuyerres tot woerden voerden, en die ander wapentuyerres weder thuys brochten, elcs geg. voir waghenhuyer en cost 1½ schilt, fac . . . . . . 18 ꝶ.

Item Jacop iisbrants soen voir sinen cost, en voir die waghens mit eenre schouwe ouer den Riin te voeren, soe die Riin diick vp gedoluen was, 2 schilde, fac. . . . . . . 4 ꝶ.

Item een schuyt ghehuyert, die der ghesellen kisten van woerden te leyden brochten, om 9 tuynen, fac. . . . . 17 ß.

Die eerste reyse tsinte gheertruyden berghe.

Item Soe was bii onssen gen. heer en bii den ghemenen steden ouerdragen, dat elcs vanden steden Een deel ghewapende zende souden tsinte gheertruyden berghe, Alsoe die Stede verbornt was, en die brabanders onssen gen. heer ontseyt hadden. Dez saten die goede lude vanden gherechte vpten huyse te samen, om die wapentuyerres te kyesen en wt te bieden, En ghinghen tsamen Eeten tot Jacop iisbrants soens, Dair die cost te samen off beloopt, mids pitanci, die den scepenen geg. wort . . 6 ꝶ.

Item dez woensdaghes na sinte matheus dach tolch wermbout Jans soen alss een burghermeester mitter wympel tot sinte gheertruyden berghe, mit 70 ghewapende, en hier onder waren 25 schut,

elc

alc fchut 6 leewen sdages, en 45 wapentuyerres, elcs 5 leewen sdages; En dit duyerde 11 dage lang. Dez ouerdroeghen die fteden, die dair laghen mit malcander, dat elcs him een deel lichten foude. Dez foe lichte hem wermbout 16 man, dair onder waren 5 fchut. Aldus bleef hii dair leggen mit 50 gewapende, Duyerende 18 dage lang, beloopt te famen, . . 549 ₰, 20 d.

Item foe bleef wermbout Jans foen aldair leggen mit Coen fymons foen alss een wympeldrager, en Jacop van alkemade en willem ftoop onder die wympel, elcs mit enen knecht, noch een tromper, Een meefter vanden bosfen te fchieten, en een koc, dair hii den cost dede 29 dage lang, sdages 3 fchilden, fac. . . . . 174 ₰.

Item 17 waghenen, die die wapentuyerres voerden te vroenre floot toe, elcs 17 bots, fac. . . . 19 ₰, 5 ß, 4 d.

Item van vroenre floot ten berghen van fchiphuyer en vracht te famen 17 Arm. gl., fac. 28 ₰, 6 ß, 8 d.

Item Coptgen der ftede knecht ghefent van rotterdam te leyden mit enen brieue, die onsfe gen. heer onss ghefent hadde, him geg. 8 bots, fac. 10 ß, 8 d.

Item tdordrecht ghecocht een tonne fchuts, dair fii mede ten berghen toghen, want fii felue gheen fchut en hadden; Coste 7 nyewe fchilden en 28 bots, fac. . . . 15 ₰, 17 ß, 4 d.

Item om pefegairn en om wass 1 nyewe fchilt, fac. . . . . . . 40 ß.

Item ghecocht tdordrecht 2 tonne torken en 2 vier-

pannen, die ghesent worden ten berghen; Coste mitter vracht te samen 4 schilden, fac. . 8 ℔.

Item van 3 grote caproenen, die Coen symons soen, Jacop van alkemade en willem sloop hadden, 2 schilden, fac. . . . . . . 4 ℔.

Item bii coen die benter ghecoft 10 ellen wits, dellen 12 bots, dair caproenen off gemaect worden, en 10 ellen roots, dellen 14 bots, fac. tsamen . . . . 17 ℔, 6 ß, 8 d.

Item van 100 scaproenen te maken 1 schilt, fac. . . . . 40 ß.

Item wernbout Jans soen toich tdordrecht, om hout te copen, dair men schermen off maken soude voir die bossen. Doe hii dat hout ghecoft hadde, Doe en conde hii gheen luden ghecrighen, die thout scepen wouden, noch die dat hout ten berghe voeren wilden. Dez gaff hii vanden houte te verliese 1 schilt, En voir siin cost en wagenhuyer 2 schilden, fac. . . . . 6 ℔.

Item Soe hadde die burghermeesteren ten Eeten heer willem van ylendoirn, heer Jan van vliet, Capiteyns vanden berghe, mit anders toeval van goeden luden; van cost en wiin te samen 2 scilde, fac. . . . . . . 4 ℔.

Item quamen die pipers van dordrecht, en die tromper, him te huesscheden geg. 1 schilt, fac. 40 ß.

Item die heer Aut, die alle Auonts brochte dat Seyn, alst ouerdraghen was, 1 airn. gl., fac. . . . . . . 33 ß, 4 d.

Item

Item Coen Symons soen ghesent mitten anderen Steden tdordr. an ons sen gen. heer, Om mit him te spreken van alrehande saken, die die stede te voren ghecomen wair, en was wt 4 dage; van cost en schiphuyer te samen 5 schilden, fac. . . 10 ℔.

Item Soe hadde die burghermeester die schutten ten Eeten, dair die cost off beloopt mit den wiin 4 schilden, fac. . . . . . . 8 ℔.

Item Symon fueye ghesent tot leyden mit enen brieue, him geg. 20 leewen, fac. 24 ß, 5 d., 1 mit.

Item Jan boyer wort gescoten, dair voir geg. van meysteren 3 gl., fac. . . . . . 5 ℔.

Item voir den onwilligheri, die niet waken en wouden vanden schutten, Dair voir ander wakers ghehuyert, dat coste 20 leewen, fac. . . . . 24 ß, 5 d., 1 mit.

Item Danyel willems soen ghesent tdordr. bii beuelen vanden Capiteyns vander Stede, Om die bossen aldair te halen, coste 1' schilt, fac. . 3 ℔.

Item bii Coen symons soen geg. van die grote bossteneri ten berghen vp te draghen, 10 bots, fac. . . . . 13 ß, 4 d.

Item Doe Symon graefkiin ghescoten was, wort hii te leyden ghesent, hem geg. tot sinen cost 2 airn. gl., fac. . . . 3 ℔, 6 ß, 8 d.

Item soe hadde die burghermeester ten Eeten die van hairlem, en die van delf; van cost en wiin te samen 4 schilden, fac. . . . 8 ℔.

Item Soe toich wermbout Jans soen te leyden, om

 ghelt,

Item vi
miins ge
leyden bi
1 holl. fc
Item vi
hadde vp
Ruter da
fac.
Item
finen ge
voir ley
van mii
gen, 1
Item
Jnden 1
wtgeley
worden
is tun
Item
de, tc
faken
dat z
mede
tot v
croc
It
wroi
om
a a

, foe toich Jacop iisbrants foen
van leyden, Alss een hootman;
·nte gallen dach mit 10 ghefel-
. te vreden te fchicken, en wa-
:ost en fchiphuyer en waghen-
'den, fac. . . 18 ff.
es dair na toich Jacop iisbrants
weder ten berghen; dair ble-
, elcs 6 leewen sdages, en 30
leewen sdages, en 10 ghewa-
im brochte, elcs 6 leewen sda-
:yden alss een hootman 18 lee-
:en dair alle bliuen, bii beuelen
ıder fteden, Alfoe die brabanders
erghen gecomen waren, Duye-
fac. . . . 250 ff, 16 ß.
brants foen die 50 wapentuyer-
oe fii dair niet langer bliuen en
.r 42 foudenyers ten berghe ghe-
n cost, wagenhuyer en fchip-
'ac. . . . 36 ff.
entuyerres van berghen thuys
rden weder van leyden ghefent
hem geg. voir hoir fchiphuyer
fac. . 16 ff, 13 ß, 4 d.
:ewonnen 42 foudenyers en 18
den dair toe ghefent worden,
en pieter van leyden alss een
ges, Duyerende 8 dage lang,
. 181 ff, 17 ß, 4 d.

ghelt, bosſen en cruyt, en anders van des men behoefde, en was wt 5 dage lang; van coste, ſchiphuyer en wagenhuyer te ſamen 5 ſchilden, fac. 10 ℔.

Item ſoe wart Jacop van alkemade alss een Scepen te leyden omboden; Om datmen dingen ſoude vanden hoichſten recht, hem geg. voir ſinen cost 1 ſchilt, fac. . . . . . 40 ß.

Item geg. enen tromper van Delf, die bii onss was 14 dage lang, ſoe wii vp die tiit ſelue gheen tromper en hadden, 2 ſchilden, fac. . . 4 ℔.

Item den koc geg. voir ſiin arbeyt 2 Airn. gl., fac. . . . . . 3 ℔, 6 ß, 8. d.

Item van koecghewant geg., en gecocht ten berghen, 2 ſeilden, fac. . . . 4 ℔.

Item Soe huyerden die 4 ſteden te ſamen Eenen meeſter, die mitter groter bosſe ſchieten ſoude, sdages om 1 airn. gl., fac. . . 5 ℔.

Item Doe wermbout Jans ſoen, Coen ſymons ſoen mit veel geſellen thuys toghen, en dair niet langer bliuen en wouden, van cost, waghenhuyer en ſchiphuyer te ſamen 4 ſc., fac. . . 8 ℔.

Item Doe wermbout Jans ſoen thuys ghecomen was, Doe zende hii Coptgen der ſtede knecht ten berghen mit eenen brieue anden gheſellen, die dair ghebleuen waren, dat Jacop ijsbrants ſoen bii him corts comen ſoude, en dair mede te vreden wouden weſen; hem geg. voir ſinen cost 1 Airn. gl., fac. . . . . 33 ß, 4 d.

Item Alſoe die wapentuyerres ten berghen niet langer

ger bliuen en wouden, ſoe toich Jacop iisbrants ſoen ten berghen mit pieter van leyden, Alss een hootman; Dez donredages na ſinte gallen dach mit 10 gheſellen, om onsſe luden te vreden te ſchicken, en waren wt 4 dage; van cost en ſchiphuyer en waghenhuyer te ſamen 9 ſchilden, fac. . . 18 ℔.

Item dez manendages dair na toich Jacop iisbrants ſoen mit 10 gheſellen weder ten berghen; dair bleuen bii hem 20 ſchut, elcs 6 leewen sdages, en 30 ghewapende, elcs 5 leewen sdages, en 10 ghewapende, die hii voir him brochte, elcs 6 leewen sdages, en pieter van leyden alss een hootman 18 leewen sdages, en mosten dair alle bliuen, bii beuelen vanden Capiteyns vander ſteden, Alſoe die brabanders voir der ſtede van berghen gecomen waren, Duyerende 12 dage lang, fac. . . . 250 ℔, 16 ß.

Item Soe Jacop iisbrants ſoen die 50 wapentuyerres thuys zende, Alſoe ſii dair niet langer bliuen en wouden, en hii weder 42 ſoudenyers ten berghe ghewonnen hadde; van cost, wagenhuyer en ſchiphuyer 18 ſchilde, fac. . . . 36 ℔.

Item Doe die wapentuyerres van berghen thuys gecomen waren, worden weder van leyden gheſent ten berghen 18 man, hem geg. voir hoir ſchiphuyer en cost 10 airn. gl., fac. . 16 ℔, 13 ß, 4 d.

Item ten berghen ghewonnen 42 ſoudenyers en 18 gheſellen, die van leyden dair toe gheſent worden, elc 6 leewen sdages, en pieter van leyden alss een hootman 18 leewen sdages, Duyerende 8 dage lang, fac. . . . . 181 ℔, 17 ß, 4 d.

Item soe dese ghesellen voirscr. weder thuys toghen, voir horen cost, waghenhuyer en schiphuyer 9 airn. gl., fac. . . . . . 15 ℔.

Item soe Jacop iisbrants soen ten berghe lach mit symon vrederic dircs soen en 12 ghesellen, die hii dair mit hem brocht, en 3 tymmerman, die dair van leyden ghesent waren, en een kock en een tromper, en bij wiilen anval hadden vanden Capiteyns en van anderen goeden luden, En waren wt 28 dage; beloopt die cost te samen 75 ℔, 3 ß, 4 d.

Item den koc voir sinen arbeyt 2 scilde, fac. 4 ℔.

Item een Jong knecht inder koken 1 airn. gl., fac. . . . . . . 33 ß, 4 d.

Item van beddehuyer en ander huysraet geg. 2 schilden, fac. . . . . . 4 ℔.

Item om proppen 5 tuynen, fac. . 11 ß, 4 d.

Item om pesegairn, coirden en wass 8 tuynen, fac. . . . . . 15 ß, 1 d., 1 mit.

Item den tromper, om 1 pair schoen, 4 tuynen, fac. . . . . 7 ß, 6 d., 2 mit.

Item van 2 tonnen torken van dordrecht ten berghe te brengen, cost mit vp te draghen 6 tuynen, fac. . . . . 11 ß, 4 d.

Item Johannes miins heren buttelgier van beyeren, geg. te huesscede 1 sc., fac. . . 40 ß.

Item wermbout Jans z., Alsoe hii wt was vander stede wege mitter wympel, voir siin pitanci 3 schilde, fac. . . . . 6 ℔.

Item Jacop van alkemade alss een scepen voir siin pitanci 3 scilde, fac. . . . . 6 ℔.

Item

Item Coen fymons foen, alss een wympeldrager, voir fiin pitanci, ... 6 ß.

Item willem ftoop onder die wympel voir fiin pitanci, ... 4 ß.

Item foe brochten die van Alphen wairachtige tidinge, dat die van vtrecht waren bornen in Arleneen en voirt inden lande, dair die Clocke gheflaghen wart, En geboden wart, dat alle die ghene, die bouen 20 Jaren waren en beneden 60, volgen fouden hoir bannyer. Dez heer gheriit van heemskerck, Alfoe alss hii binnen der ftede lach van miins heren wegen, en die bailiu van Riinlant mitter ftede mitter bannyer togen om dat te wederftaen; van cost, waghenhuyer van binnen der ftede, en van land wagenen, Aelmans en fchuyten, en tot veel fteden vp die dorpen gegeten en ghedroncken, En mids cost die ghedaen wort mit heer gheriit van heemskerc, en mit den bailiu van Riinlant, doe men thuys gecomen was, beloopt van allss te famen, ... 225 ß.

Dit is dat die Reyfe tot finte gheertruyden Berghe gecost heeft, en voirt tot zeericze en in middelburch.

Item fcreef onsfe gen. heer eenen brief ander ftede van leyden, dat die brabanders voir finte gheertruyden berghe waren, en gheboot onss bii him te comen fonder vertreck, mit al onsfer macht, om him te helpen wederftaen; Dair vp dien tiit ouerdraghen wert mitter vroetfchip, datmen dair fenden foude 400 ghewapende.

 Item

Item dez waren tgherechte vergadert vpter ſtede huys twee dage lang, om die luden te kyeſen, die dair varen ſouden; van cost ghedaen, en van wiine vpter ſtede huys gehaelt, ter wiilen datmen dair ouer ſat, ... 6 ℔, 5 ß, 4 d.

Item doe die luden gecoren waren, 8 ſcepenen, die omme ghinghen, om die luden wt te bieden, elcs geg. 4 tuynen, den Clerc en den 2 boden elcs 4 tuynen, 2 knechts 2 tuynen, fac. 4 ℔, 10 ß, 8 d.

Item bii gheriit airnts ſoen 15½ ellen roots, dellen 1 airn. gl., en 15½ ellen wits, dellen 23 bots; hier off worden ghemaeċt 30 grote caproenen, fac . . . . 49 ℔, 12 ß.

Item noch 15 ellen roots, dellen 14 bots, en 14 ellen wits, dellen 12 bots; hier off worden ghemaeċt 150 cleyn caproenen, 5 wt een ellen, fac. . . . . 25 ℔, 4 ß.

Item noch 3 ellen roots, dellen 14 bots, en 3 ellen wits, dellen 12 bots; hier worden off ghemaeċt 6 grote groue caproenen, fac. . 5 ℔, 4 ß.

Item van 36 grote caproenen te maken, van elc caproen 1 bot, fac. . . . 48 ß.

Item Jan Jans ſoen van caproenen te maken 12 bots, fac. . . . . . 16 ß.

Item van 150 cleyn caproen te maken, van elke 4 caproen een bot, fac. . . 50 ß.

Item bii Coen die benter ghecocht 36 ellen roots, elc ellen 14 bots, en 36 ellen wits, dellen 12 bots, dair caproenen off gemaeċt worden, wt elc ellen 5 caproenen, fac. . . 62 ℔, 8 ß.

Item

Item van 360 Caproenen te maken, van elke 4 caproenen 1 bot, fac. . . . 6 ß.

Item van dit voirscr. laken te scheren ½ bot, fac. . . . . . 6 ß, 8 d.

Item bii vranck lodder gecoft 20 waghenscot, dair hii piilschaften off maecte, coste elke wagenscot 10 lichte gr., fac. 4 ß, 8 ß, 10 d., 2 mit.

Item bii vranck voirsc. gecocht Jegens willem van rotterdam 1000 piilysers, coste 2 schilden, fac. 4 ß.

Item van heyn nachtegael 500 piilysers 1½ schilt, fac. . . . . . 3 ß.

Item vranck lodder heeft gheleuert 1500 schuts, elc 1000 4 airn. gl., fac. . . 10 ß.

Item om 2 manden, dairmen dat schut in dede, 4 bots, fac. . . . . 5 ß, 4 d.

Item vranck van 1 reyse, die hii tot warmonde dede an Jacop vanden woude, van donrecruyt dat hii dair haelde, ... 4 ß.

Item Jegen pieter pieters soen, van een halue tonne schuts, 3 schilde, fac. . . 6 ß.

Item pieter ghiisbrechts soen heeft gheleuert 10 dosiin hantschoen, elke 2 dosiin 1 schilt, fac. 10 ß.

Item soe wort berthelmeeus ymmen soen gheschicket, dez anderen dages na dat die bannyer ghetoghen was, tdordrecht te varen mit him festen, Om ghelt te brengen die bannyer en die hootmanschippen, en was wt 7 dage; van cost, waghenhuyer, schiphuyer, belechier en pitanci, te samen 11 schilde, 15 bot, fac. . . . 23 ß.

Item wort willem mairtiins soen ghesent vander stede wegen mit gelde Jn zeelant, soe die steden van dordrecht Jn zeelant getoghen waren, En lang vpter reyse wt was, Ouermids onweer; voir sinen cost en arbeyt 6 schilde, fac. . . 12 ꝶ.

Item soe begheerde onsse gen. heer van beyeren, Doe wij tdordrecht ghecomen waren mit onsser bannyer, dat wij 50 ghewapende schicken souden bii den heere van egmonde ten berghen, mitten anderen steden, want hii him corts volgen souden, om mitten vyanden te kyuen, Dair die scout van leyden Aldair voer mitten 50 ghewapende voirsſ.; En hier onder waren 10 schut, elc schut 6 leewen sdages, en elc wapentuyerre 5 leewen sdages; En waren wt 15 dage, fac. . . 238 ꝶ, 6 ß, 8 d.

Item 2 schepen, die dese wapentuyerres voerden ten berghen, elc schip 2 Airn. gl., fac. 6 ꝶ, 13 ß, 4 d.

Item Doe die scout weder mit siin ghesellen thuys quamen, van schiphuyer, waghenhuyer van berghen te leyden, 6 schilde, fac. . 12 ꝶ.

Item scheping.

Item Claes heynen soen vander goude mit sinen schepe, Alsoe hii mitter stede wt was, Om die wapentuyerres te voeren ten berghe, hem geg. 14 Airn. gl., fac. . . 23 ꝶ, 13 ß, 4 d.

Item gheriit die ree vander goude mit sinen schepe 14 Airn. gl., fac. . . 23 ꝶ, 13 ß, 4 d.

Item Daem Jacops soen vander goude mit sinen schepe 14 Airn. gl., fac. . 23 ꝶ, 13 ß, 4 d.

Item

Item Claes van halteren van haerlem, hem geg. 10 Airn. gl.; En siin schip dat ontroerde; Doe huyerden die gesellen een ander schip, hem geg. 3 schilden, fac. tsamen . . 22 ℔, 13 ß, 4 d.

Item Claes gherijts soen van leyden mit sinen schepe 13 Airn. gl., fac. . 21 ℔, 13 ß, 4 d.

Item Coen vrancke soen mit sinen schepe 14 Airn. gl., en voir sinen Ancker, die hii after lyet, hem dair voir geg. 6 Airn. gl., fac. te samen, 33 ℔, 6 ß, 8 d.

Item Jan gherijts soen mit sinen schepe, 12 Airn. gl, fac. . . . . . 20 ℔.

Item hughe vander horst mit sinen schepe 13 Airn. gl., fac. . . . 21 ℔, 13 ß, 4 d.

Item huge willem clare soens soen voer mit sinen scepe tdordr. toe, en siin zeyl dat schuerde, dat hii niet vorder varen en mocht, hem geg. 4½ Airn gl., fac. . . . . 7 ℔, 10 ß.

Item Een ander schip weder tdordrecht ghehuyert, die mitten ghesellen voirt voer tot zeericzee, hem geg. 9½ Airn. gl., fac. . 15 ℔, 16 ß, 8 d.

Item Jan van schoten, van dat hii voer mit siin schuyte te delf, en scheepte dair bier, en voerdet ten berghen, hem geg. 4 Airn. gl., fac. . . . . 6 ℔, 13 ß, 4 d.

Item bii Jacop van dobben ter goude van sluys ghelt ghegeuen 37 leewen, fac. 45 ß, 2 d., 2 mit.

Dach-

Dachghelt, geg. Inder Reyse voirsc.

(Dit zal ik zeer kunnen verkorten. Vier Hootmans hadden onder zich 39 Schuts, elk à 6 Leeuwen 's daags; twee Hootmans hadden 17 Wapentuyerres onder zich, tegen 5 Leeuwen, gelijk alle de volgende; twee anderen hadde 25 Wapentuyerres onder zich; weder twee 15; nog twee hadden 24 Gewapenden onder zich; vier Hootmans wederom 34 Gewapenden; nog 2 eindelijk hadden 27 man onder zich. Allen waren 18 dagen uit: doch bij sommigen kwamen voor een' korten tijd nog eenige mannen bij, of gingen er van af.)

Item Alsoe tgherechte mitter bannyer, en die onder die bannyer ghecoren waren, vp gheen dachghelt ghesét en siin, Ouermids groten cost, die sii daghelics hebben moeten van heren en van goeden luden, soe siin dair goede knapen toe ghesehict, om den cost te doen, alss fueytgen Jans soen van meerburch, en Jan die wit die bode, en dirc die Jagher; dair die somme van dien cost off beloopt, ghelikerwiis hoir boec dair off Jnhout, En die burgermeesters hier ouer leueren, . . . 726 ℔, 16 d.

Item wermbout Jans soen bouen tboeck, dat die hootmans, die mitter bannyer wt waren, ouer ghe-leuert hebben, te cost ghedaen tdordrecht tot zeericzee en tot middelburch, en van middelburch tot leyden mitten heeren, en mit veel anvals van goeden luden, eer hii te leyden quam, 24 scilden, fac. 48 ℔.

Pi-

Pitanci.

Item die Scout symon vrederic sdages 6 tuynen; 21 dage lang, fac. . . 11 ℔, 18 ß.

Item die burgermeester wermbout sdages 6 tuynen; 29 dage lang, fac. . 16 ℔, 8 ß, 8 d.

(Twee Schepenen; Jan meeus soen en Jacop van Alkemade, kreegen slechts 4 Tuynen 's daags, en even veel de twee Banyer-dragers, Flor. paedzen z. en Willem Heerman. Jan willems soen onder die bannyer en 11 anderen, van 7 van welken enkel de naamen voorkomen, kreegen 2 Tuynen daags; drie Tuynen ontvingen broeder Pouwels der stede Capellaen, en nog 3, welke als Hootmannen den tocht verzelden.)

Item den 2 pipers, die mede inder reyse waren, elcs 1 Airn. gl., fac. . 3 ℔, 6 ß, 8 d.

Item eenen tromper gehuyert tdordrecht, geheten Jan buys, die mitter stede voer Jn zeelant, Ouermits Roel onssen tromper, die leggende bleef tsinte gheertruyden berghe, hem geg. 3 schilden, fac. 6 ℔.

Item meester Staes, dirc busoen en siin broeder, tymmerluden, ghesent bij beuelen van onssen gen. heere ten berghe; hem geg. elcs 3 airn. gl., fac. . . . . . 15 ℔.

Item doe onsse gen. heer voir leyden lach, en men begonste te spreken toter zoenen, Bii rade van heynric harmans z. en ander vrienden, soe ghinc men bii den heer van kulenburch, heer floriis van borselen, en heer Airnt van leydenburch, en baden him, dat

ſii dat beste doen wouden toter zoenen, Alſoe verde alst gheſbent wort, en die ſtede onghеſtormt, onghebrant en onghedestruweert bleue, ſoe woud wii hem genen vander ſtede weghen elcs 2 puyck halue lakenen, dair elc half laken off wairdich weſen ſoud 12 gouden nobl., maect 72 noblen, den nobl. 67 bot., fac. . . . 326 ℔, 12 ß.

Item te coſt gedaen, ter wiilen datmen ouer deſe rekeninghe ſat, ... 16 ℔.

Item den Clerc voir ſinen arbeyt, . . 12 ℔.

Item Om papier en franciin, dez men behoefde toten liifrenten brieuen, . . . 4 ℔.

Item Om zeghel wass vander tiit voirſcr. . 3 ℔.

XXIV.

XXIV.

Uittrekſel uit eene Rekening van het Gasthuis te Leyden, van 22 Febr. 1419 *tot* 22 *Febr.* 1420 (*a*).

Deſe rekeninge wort ghedaen vpter ſtede huus voirden gherecht Jnt Jair ons heren 1420, vpten 17den dach Jn octobri. En dat dit alſo laet gheſchiede, dat was ouermids dattet in die ſtede onrustelic geſtaen heeft.

XXV.

(*a*) Dit Stuk en de beide volgenden berusten op het Raadhuis der Stad Leyden. De geheele ontvang van het Gasthuis bedroeg in dat Jaar. 2824 ℔, 11 ß, 10d. en 2 mit. De geheele uitgave 2507 ℔, 4 ß, 8 d., 1 mit.

XXV.

Uittrekſel uit eene
van het Gasthui.
den, van 22
29 Augustus 14

Dit is dat wermbout kerſtants ſoen willems ſoen ontfaen hebben van sgasth zeeder dat hem ſinte kathrinen gast wert, Dat was vp ſinte pieters dach Jnt Jair 1420, Durende tot ſinte Jan collacio, Jnden ſeluen Jair, Dats 26 weken, Alſo men doe alle di de (*a*) &c.

Alrehande ontfanc.

Item en onſer vrouwen (St. Catl. int gasthuus vanden gheroefden goed ſcilde, tſtuc 29 bots gerek., fac. 1

(*a*) De geheele ontvang bedroeg in 11 ß, 10 d., 2 mit.; de geheele uit 8 d. Ook deeze Rekening wierdt op d het Stadhuis voor den Gerechte gedaan.

rs-
ge-
van
'est-
;20,
.

:eyden
ercof-
its dat
n leen
.ii dat
ı gillis
. 5 ß.
Ont-

gerekend
ʒ, wierdt
ɔordigheid
lenen van'
,14 ß Vl.,
ß, 5½ d.
t.

XXVI.

Uittrekſel uit eene Rekening van het Gasthuis te Leyden, van 28 Aug. 1420 tot 22 Febr. 1421.

Dit is dat kerſtant Dammes ſoen en aelwiin baernts ſoen ontfangen hebben van sgasthuus goede, verualle, afterſtal, testament, jairlixe renten, en van anders alle goede, als hier na beſcreuen ſtaen, ſeder dat hem ſinte katrinen gasthuus beuolen wort, dat was op ſinte Jans auont decollacio, Jnt Jaer 1420, durende tot ſinte pieters dage toe inden lenten, anno 1421. Dats een termijn van enen haluen Jaer: want alle dienſten midden Jnt Jair verſet worden (*a*), enz.

Alrehande ontfanc.

Item van 14 ſack roggens meels, daer tgasthuus inden beleg mede verſorcht was, die weder vercoft ſiin, dair of ontfaen van elken ſack 12 bot, fac. . . . . 11 ℔, 4 ß.

(Voorts waren de achterſtallen, die 't Gasthuis te vorderen had, aanmerkelijk in dit Jaar.)

XXVII.

(*a*) De geheele ontvangst bedroeg 2607 ℔, 18 ß, 1 d.; de geheele uitgave 2502 ℔, 19 ß, 5 d., 1 mit. De Rekening wierdt met toeſtemming van den Gerechte eerst den 2 April 1422 geſlooten.

XXVII.

Uittrekſel uit de Theſauriers-Rekening van Holland, gedaan door Hr. Gerrit van Heemskerc, Heer van Oesthuyſen, van 8 Oct. 1420, tot 16 Apr. 1421 (a).

Van vercoſten goeden ontfaen.

In den eerſten Ontf. van coman Claesken tot leyden van een luttel lants, dat hem miin gen. Hr. vercofte, om dattet aen hem gecomen was, ouermits dat een knecht dat vercoft hadde, en hii dat ten leen hilt van der graeflichede, dair omme, dat hii dat lant verbuert hadde, geliic als dat bii heren gillis van Cralingc gedadingt wort, 20 holl. ſc., fac. 5 ℔.

Ont-

(a) Deeze Rekening, waarin het Holl. Schild gerekend wordt tegen 60 gr., en de Eng. Nobel tegen 11 ß, wierdt geſlooten te Amſterdam, 4 Jun. 1421, in tegenwoordigheid des Hertogs, zijns gemeenen Raads, bij verſcheidenen van 's Heeren Clercken. De geheele ontvangst bedroeg 7814 ℔ Vl., 15 ß, 5½ d. De geheele uitgave 10219 ℔, 8 ß, 5½ d. Het Stuk beruſt op de Hollandſche Domeynkamer.

Ontf. van brueken (b) en van den zuene van Leyden.

In den eersten Ontf. van Jan vander boechorst, gelikerwiis als dat bii minen gen. here en sinen Rade ouerdragen was, ouermits dat miin gen. here him der geuengnissen verdroech, mit voirwairden dat hii minen gen. here doen soude 800 holl. sc.; worde hii bruekich geuonden in tween Jaren naestcomende, So soude hii dair of ten rechten staen voir den rechte, of voir miins gen. heren rade van beyeren, wez dair of Jan soude genuegen, en dat soude hii dan dair bii beteren, en en worde hii niet betichticht binnen der tijt voirsz., So soude miin gen. here him tenden den 2 Jaren voirss. weder geuen dat gelt voirscr., geliic als die br. dair vp gemaict dat Jnhouden, en clairlic begripen; des heeft hii voir dat gelt voirss. geleuert tgelt hier na gescr. (in Schilden, à 60 gr., Nobels, Airn. Gl., Utr. Guldens, Cronen, en Rijnsche Guldens.) . . 196 ℔, 5 ß.

Item in der seluer voirwairde voirss. ontf. van heren Jan van hodenpiil, Na inhouden der brieue, Jn der seluer vormen voirss., geg. 1200 holl. sc., fac. . . . . . . 300 ℔.

Item

(b) Sommige deezer breuken zijn mogelijk geen onmiddelijke gevolgen van het Hoeksche Verbond, doch daar er geslacht-naamen onder voorkomen, welke ook door eenige der Verbondelingen gedraagen zijn, heb ik de eerste vijf posten hier niet willen achterhouden.

Item — van heren phillips van der spange, — 500 holl. sc., fac. . . . . 125 ℔.

Item — van heren Dirc van duuenuoirde, — 300 holl. sc., fac. . . . . 75 ℔.

Item noch ontf. van Jacob willems zoen van Adrichem van sulken brueken, als hii Jegen minen gen. here en siinre heerlicheyt gebrueƈt hadde, dair hii of dadingde mitten tresor. bii den rade, bii dirc vander spec, 40 eng. nob., tstuc 11 ß, fac. . 22 ℔.

Item ontf. geliic dat bii heren aernt van leyenb. en Jan van nairssen gedadingt wort vanden sommigen, die tot leyden dat vpset gemaeƈt hadden Jegen den Scout en gerechte, dair sij in begrepen worden, Eerst van kerstant gillisz., 100 holl. sc. Item ontf. van heyn hugen vanden seluen saken, 200 holl. sc. Item noch ontf. van peter Jacobsz. vanden seluen saken, 300 sc., fac. . . . . 150 ℔.

Item ontf. van Jan willems zs. erfnamen, die mit minen gen. here en sinen rade gedadingt hebben van sulken brueken, als hii Jegen minen here misdaen mochte hebben, Dair of ontf. bii dirc hermansz., 200 holl. sc., en wesser meer of gecomen is, dair sal die here van milendonc, en die rentmr. van woerden minen gen. heere goede bewisinge of doen, fac. . . . . . . 50 ℔.

Item so was molencamp tot leyden, also hii geuangen was, gescat voir sulke brueken, als hii Jegen minen gen. here en siinre heerlicheyt gebrueƈt en mis-

misdaen hadde, geliic als die tresor. minen gen. here dat aenbrocht, vp 100 eng. nob., welc gelt ghyot, miins gen. heren camerling, ontfaen heeft enz.

Item alſo als gheriit van poelgeest, en ſiin broederen en nenen, geuangen waren miins gen. heren, So worden die ſelue geſcat, geliic als dat geſciede bii minen gen. here en ſinen rade, vp 4000 ſcilde, en die worden bewiist Jan Amelong in ofcortinge van alſulken gelde, als men him van wynen ſculdich was enz.

Item noch ontf. van willem van leewen, geliic als dat bii den rade gedadingt wort, voir alſulke brueken, als hii Jegen minen gen. here en ſiinre heerlicheyt gebrueſt en misdaen hadde, ouermits dat hii Jn miins heren genaden gegangen was, van dat hii wt Leyden gecomen was, en dair binnen gelegen hadde, en anders dat hii misdaen hadde, 300 holl. ſc. . . . . 75 ℔.

Item omder ſeluer ſaken wille ontfaen van gheriit Jngelbr. z., geliic als dat oic biiden rade gedadingt wort, 400 holl. ſc., fac. . . 100 ℔.

Item noch ontfaen en die Treſor. an hem rekent van alſulken gelde, als die Stede van leyden minen gen. here van hoirre zuene ſchuldich ſiin, 18000 ſc., 9 ſc. voir 4 noblen gerekent, fac. . . 4400 ℔.

In alrehande perticulen ontfaen.

Item alſo miin gen. heer voir leyden lach, So bleef ouer aldair een deel quaets biers, dat tot leyden leggen

gen bleef; Dair of gemaect en ontfangen omme edic of te maken, . . . 4 ℔.

Bottelrie.

Item 6 dage Jn Decembri, als miin gen. heer tot leyden was, aldair betailt van 9½ vierde riinsch wiins biiden bottelg. ouergeg. en Jegen Peter Jacob gecoft, costen 13½ airn. gl. enz.

Groete Foreyne.

Item meester Dirc den cirurgiin, die trekken soude Jn Sinte geerdenberge, en gelegen hadde voir leyden, geg. 8 airnh. gl., fac. . . 33 ß, 4 d.

—— Item so hadde miin gen. here ter goude doen comen alle dat hout, dat vanden blochuyse voir leyden gebroken wort, dat gesceept aldair bleef leggen bii sinen beuelen; des is dat voirsf. hout van dairen geuoert, en bii nachtegale voirsf. tsinte geerdenberge gebrocht. ——

Item vp onser vrouwen auont Conceptio (7 Dec.), tot leyden bii miins gen. heren beuelen, alfo als miin gen. here en vrouwe togen tot hairlem, alcmair en aemsterdamme, om him te laten hulden, den vitzdom gesent Jn den hage te verteren, 100 holl. sc., fac. . . . . 25 ℔.

Item noch wtgeg. en betailt gherijtken den clerc, en him noch gebraken —— en van een luttel cost, die hii wtgeleyt hadde, voir miins gen. heren rade, die tot leyden gesent waren, om een ondersoek te doen van heyn hugen, en siinre pertyen vanden

 vech-

vechtelic, dat aldair geweest was enz. (Dit schynt reeds tot 1421 te behooren.)

Item noch wtgeg. en betailt den here van mylendonc vp alsulken cost, als hij tot woerden gedaen heeft binnen der tiit, dat hii aldair gelegen heeft —, geg. 500 holl. sc. en 50 airn. gl., fac. . . . . 135 ℔, 8 ß, 4 d.

Van lakenen wtgeg.

Item noch wtgeg. en betailt, ende minen gen. heere en vrouwe geleuert worden bii horen camerling Jn den hage, vp sinte nyclaes dach, 2 zwarte halue laken puycs, coste elc 11 eng. nob. — Item noch een voirwollen laken van leyden, coste 12 holl. scilde, dat fijken die camerjoncfr. hadde, fac. 15 ℔, 2 ß.

Item noch wtgeg. en betailt van alrehande laken, die bii miins gen. heren beuelen voir siin en miinre vrouwen gesinde geleuert siin, mede te vercleeden Jegen kersfauont lestleden, bii lenert den camerlinc; Dats te weten Eerst, die noch gebraken aen den camerlinge clederen, 2 halue swarte van leyden, costen 23½ holl. scilt enz.

In ouden sculden wtgegeuen.

— Item vpter stede van leyden, (die sii sculdig waren) van hoirre bede van kersfauont, 700 cronen.

Item noch wtgeg. en betailt ghiisbr. neysen, en miin gen. here him van outs sculdich was, die hem vpter stede van leyden bewijst waren vanden gelde vander zuene &c. . . . 312 ℔, 10 ß.

Of-

Offergelt en om gode gegeuen.

Item vp sinte nyclaes dach tot leyden lour. den roedrager geg. voir minen heere om gode te geuen, 22 leuwen, fac. . . . . 3 ß, 8 d.

Badeloen.

Item 13 dage Jn octobri spronxken vter hage mit br. gesf. aenden ballingen van leyden, die tot schoen-houen lagen enz.

Item vptie selue tiit (21 Oct.) heyn van steynsel mit br. gesent aenden steden van Rotterdam, Schie-damme, Delf, haerlem, leyden, alcmr., en aen allen den bailiuwen aldair, Jnhoudende, dat sii son-der vertrec mit al hoir machte bii minen here qua-men, ouermits der brabanderen wille, die voir sin-te geerdenberge lagen enz.

Item (22 Oct.) Clais screuel en Jan marcelis z. die gesf. waren Jnden hage en tot leyden, om te ontfangen alsulc geld, als Hr. Dirc van duuenuoir-de, Hr. phillips vander spange, en here Jan van ho-denpiil glooft hadden te geuen binnen 4 dagen, dat sii wt waren, 2 airn. gl., fac. . 8 ß, 4 d.

Item vptie selue tijt (9 Nov.) sende boudiin van zwieten Dirc mit br. van leyden tot hairlem an flor. bollen, om tgelt datter gebrac van miins gen. heren wegen, en hii verteerde enen airn. gl., fac. . . . . 4 ß, 2 d.

Item 12 dage in nouemb. cort Jan geg. voir siin teergelt, om dat hii gesf. was van den Capiteynen

an boudiin van zweten tot leyden mit br. ander stat van dordr., roerende van salpeter te copen, geg. 1 airn. gl., fac. . . . 4 ß, 2 d.

Item vptie selue tijt claes soreuel gesf. mit gelde van leyden, om dat tordr. te brengen, mede te betalen die prouanden die men behoeuen soude tsinte geerdenberge, geg. . . . . . 6 ß.

Item (18 Nov.) also als die van dordr. den here van egmond en boudiin van zweten lieten weten, dat sommige vanden steden hoir manninge tsinte geerdenberge niet en hadden, dair omme van leyden mit brieue gesent anden steden van haerlem en van alcmr. enz.

Item des anderen dages dair na (26 Nov.) bertout den bode mit brieue gesent ander stede van leyden, Jnhoudende, dat sii dat bewairden, dat nyemant, wie hii wair, veronrecht en worde, geg. 1½ airn. gl., fac. . . . 6 ß, 3 d. gr.

Item vptie selue tiit (26 Nov.) oestgeest mit brieue gesf. van dordr. anden steden van rotterdamme, leyden, alcmr., aemsterdamme, Jnhoudende, dat sii hoir getal van luden senden tsinte geerdenberge, want sii die aldair niet en hadden enz.

Item 3 dage Jn Decemb. heyn van steynsel vter hage mit brieue gesent tot leyden aen den scout en burgermeesters, dat sii sonder vertrec quamen bii minen gen. heere, om der geenre wille, die tgelt van der zuese niet betailt en hadden, geg. . 12 d. gr.

Item

Item vptie selue tiit (4 Dec.) sende die Tresor. Dirc. mit br. tot leyden an bonden van zweten, dat hii den Tresor. tgestant liet weten van ponten dair geerlof Jans zoen om veruolchde, geg. . 12 d. gr.

Item vptie selue tiit (28 dec.) spronxken mit brieue gesf. aen den scout van leyden, dat hii sonder vertrec aentaste dirc witken, die een kint vercrafte hadde, geg. . . . . 8 d. g.

Item (8 Jan.) betailt van wagenhuyr, alsô als boudiin van zweten vptie selue tiit gesent was tot leyden om des afterstals wille, dat noch gebrac van die van leyden van den zoene, 2 airn. gl., fac. . . . . . 8 ß, 4 d. gr.

Item vptie selue tiit (14 Febr.) vter hage bii den rade mit horen brieue heyn haestelic gesent aenden steden van haerlem, van alcmaer en den bailiu van kenemerlant, dat sii niet en gehengeden van yemande die binnen leyden lach, dat hii siin goet vercofte, ten wair dat miin heere eerst vanden gelde van den zoenen versekert wair, geg. 2 airn. gl. Item om der seluer saken wille enen knecht gesent tot aemsterdamme, — delf, — en rotterdamme — fac. . . . . . 14 ß, 10 d. gr.

Item vptie selue tiit (9 Maart) claes schreuel van leyden mit een deel gelts gesent van boud. van zweeten, dat boudiin den Tresor. sende, geg. te teergelde 1 sch., fac. . . . . . 5 ß.

Cleyn

Cleyn Feureyne.

Item 3 dage in Decembri betailt enen fransiinmaker van leyden van 5 bonden fransiins ter cancelr. behoef, costen 4 holl. sc., 10 gr., fac. . . . . . 20 ß, 10 d. gr.

Item vptie selue tiit betailt van wagenhuyr voir boudiin van zweten, die gesent wort vter hage, om te ontfangen een deel gelts, dat noch gebrac an sommigen poirteren, die mit minen gen. here wtgeweest waren, ... 2 ß, 6 d. gr.

Item sdages voir onss vrouwen dach conceptio (7 Dec.) tot leyden bii miins gen. heren beuelen, geg. enen knecht, die minen gen. heere enen valc brocht, 1 airn. gl., fac. . . . 4 ß, 2 d. gr.

Item vp onss. vrouwen auont conceptio (7 Dec.), betaelt 2 wagen, die die clercken van leyden voerden, also als sii gheen en hadden, doe miin gen. here van danen toich tot hairlem, en van coste, die sii deden des dages te voren, tsamen 4 holl. sc., fac. . . . . 20 ß.

Item tsonnendages dair na (na 27 Dec.) tot heren heynr. van wassenaer, dair miin here en vrouwe aten, geg. te huesschede, bii horen beuelen bii louwer. den roedrager, 3 airn. gl., fac. 12 ß, 6 d. gr.

Item (15 Febr.) heren aernt van leyenburch betailt van coste, die hii gedaen hadde, van dat hii tot leyden gesent was mit Jan van naerssen om ouer te sien die brueken, die aldair geschiet waren, van heyn hu-

hugen en finen gefellen, en van dat hii voirt ter goude van danen toich, 3 fc., 26 gr., fac. 17 ß, 2 d. gr.

Item omtrent den lesten dach in februar., alfo miin gen. here boudiin van zweten ontboden hadde van leyden ter goude te comen, en hii weder van danen toich tot leyden, om des gelts wille van der zuenen, van fciphuyr geg. 1 fc., fac. . 5 ß.

Item 2 dage in aprille betailt van wagenhuyr en coste, die boudiin van zweten dede, alfo als hii van leyden bii miins gen. heren br. bii finen beuelen bii hem quam tot medenblic, en van fciphuyr tfamen 5 airn. gl., fac. . . 20 ß, 10 d. gr.

XXVIII.

XXVIII.

Bevel des Hertogs van Beijeren aan die van Schoonhoven, om de Leydsche en andere Uitgeweekenen niet langer bij zich te onthouden.

Denkelijk den 12 Oct. 1420 (*a*).

Johan &c. Lieue en gemynde, wij verstaen, dat een groot deel goeder luden vter stede van leyden, en wt anderen steden van hollant, getogen en geweken sijn binnen der stede van schoonhouen, him bekoommeren dat him bouen der zoene van leyden vele schaden gedaen soude wesen vanden onsen, en dat die zoene in him luden niet gehouden en soude sijn, dair op wij him sullen bescheit scrijuen mit onsen openen brieuen, als ghij sien moicht inder copien, die wij v dair van hier Jn besloten seinden an welke stucken wij onse beminde van dordrecht nu onlangs bij v gesendt hebben

(*a*) De Copie van dit Stuk, getrokken uit het Memoriale B. L. 1420—1421 Cas R. Fol. 3 Verso, berust onder den Hr. Prof. KLUIT.

ben gehad. En om dat wij niet wail en weten, wat sij Jnden synne hebben, en gerne verhuedt saghen, dat niet meer stoets binnen den lande en geschiede, gelijx wij v toebetrouwen, dat ghijt oec gerne behuedt saecht, also ghij mede der graeflicheit toebehort, So ontbieden en versuecken wij v, so wij enernstelixte moigen, dat ghij die voirsſ., die vt leyden en anders vten steden en landen van hollant binnen scoenhouen geweken sijn, hier en bouen niet langer en onthoudt, wij willen him selue alſo goet recht en bescheit doen geschien en wederuaren, dattet lantkondich wesen sal, dat wij ons wail in him quijten en bewijsen.

XXIX.

Bevel des Hertogs van Beijeren aan de Leydsche en andere Uitgeweekenen, om Schoonhoven te verlaaten, met verzekering, hen tegen alle onrecht boven den Zoen te zullen beschermen.

Denkelijk den 12 Oct. 1420 (*a*):

Johan &c. Laten v weten, allen goeden luden, die vt leyden en anderen steden vt hollant geweken sijn, en tot scoenhouen leggen, hoe dat wij vernomen hebben, Dat ghij lude off die sommigen van v v bekommerende sijt, dat v bouen der zoene, die laetste tot leyden gemaict wart, vele schaden geschiet en gedaen soude sijn, en dat die zoene an v niet gehouden en soude wesen, mit vele meer anderen woorden, dair wij v vp weten laten, dattet inder wairheit onse vterste meyninge is, dat wij die zoene van

(*a*) Dit Stuk, getrokken uit het Memoriale, B. L. 1420—1421, Cas R. fol. 3 Verso, berust onder den Hr. Schepen VAN NOORT en den Hr. Prof. KLUIT.

van leyden onuerbroicken enen ygeliken gehouden willen hebben, en oic dair toe helpen mit onsen vermoigen, datse gehouden werde, mer om te behueden, dat niet meer stoets inden lande op en stae, noch en geschie, So ontbieden wij v, versuecken oic, en beuelen, en elken van v bysondet also nernstlic als wij moigen, Dat ghij sondet vertrec wt Scoenhonen treckt Jn enen vanden steden hier na bescreuen, te weten ten briel, tot hairlem, tot schiedamme off tot Alcmair, dair wij v mit uwen lijuen en goeden veyligen en beschermen sullen van craffte, foerchien en gewelde voir enen ygeliken, en alsdan so geefft ons te kennen, wes v bouen der zoenen voirscr. bescadicht, gebroict en misdaen is, en wie die gene sijn, diet v doen; wij willen v na uwer aensprraken, en der wederantworde dair op, dat also doen rechten, dattet lantkondich werden, en wesen sal, dat wij v voldoen, en dat ghij oec geen reden en hebt vten steden en lande dair om te wijcken; En die ghene van v, die dit niet doen en wouden; dat wouden wij an die ongehorsamige also richten, houden en verhalen, als an onse ondersaten, die onsen geboden ouerhorich waren.

XXX.

Besluit des Hertogs van Beijeren, omtrent eenige persoonen, van welke men twijffelde, of zij mede tot den Zoen moesten opbrengen.

Den 18 Oct. 1420 (*a*).

Johan &c. Doen condt allen luden, want sommige vanden achten, die tgeld van der soenen van leyden omsetten sullen, bij ons gecomen sijn, en ons getoent ende te kennen gegeuen hebben alrehande punten, daer him gebreck ende wederstoet in den ommesetten af gemuet, ende voircoemt, daer wij ons mit onsen Rade of gesproeken hebben ende verdragen sijn: yerst te weten van den weduwen ende van wesen, die sullen mede gelden van hoiren goeden na uijtwijsinge der soenen; ende sijn hem hoir huyse buyten leyden af verbrandt, dair mogen sij die voir toespreken; oic sullen die Priesterschap binnen leyden van

(*a*) Dit Sruk, getrokken uit het Memoriale B. L. 1420—1421, Cas R. fol. 6 vso., berust onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

van hoiren wairliken goeden mede totter soenen gelden, gelijken anderen. Voirt alle die gene, die binnen leyden gelegen hebben, hij sij poorter of gast, die sullen elcx na sijnre weerde mede gelden, als die soene dat uytwijst. Voirt van den lichten geselschap, die en sullen niet quijtgaen, mer mede gelden tot settinge der achten voirsz. Voirt van Heeren Philips van Wassener en Willem van Brederode van hoire geldinge totter soenen voirsz., dat sal staen aen den genen die ouer den soenen voirsz. geweest hebben, en die hebben helpen dedingen. Jn oirconde &c. Gegeuen Tordrecht opten achtienden dach in Octobri, int Jair ons Heeren 1420.

 XXXI.

XXXI.

Bevel des Hertogs van Beijeren aan de Regeering van Leyden, om niet te gedoogen, dat aan iemand in de Stad ongelijk geschiedde, met verklaaring dat hij ten sterksten een' ieder bij het zijne beschermen zou.

Den 24 Nov. 1420 (*a*).

Johan bij der genaden Goidts Palensgraue op ten Rijn, Hertoge in Beyeren, Sone van Henegouwen, van Hollandt, van Zeelant &c. Laten weten onsen Scout, Burgemeesters, Scepenen en Rade van leyden, dat voir ons gecomen ende aengebracht is, dat sommigen persoenen onsen onderseten ende Poirteren van leyden scatten, en hem thoir afdringen, sonder recht ende vonnisse dair af te geschien, twelcke ons in geenrewijs te lijden noch te gehengen en steet, noch oec

(*a*) Dit Stuk, getrokken uit het Memoriale B. L. 1420—1421, Cas R., en ingelast tusschen pag. 14 en 15, berust onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

oec lijden noch gehengen en willen, van yemande, hij waer onse dyenre of ander, dair om wij een yegelijck ontbieden ende beuelen mit desen brieue op zijn lijff en goet, dat nyemant den anderen en scatte, noch hem tsijn af en drucke, noch en dringe, heymelic noch openbair in geenre wijs; mer is yemant aen den anderen tafter, of te cort, die spreke hem recht toe, en neeme van hem, dat trecht vander stede en van den lande toewijst, want wij dat een yegelijck, hi sij groot of cleyn, gonnen en gedaen willen hebben. Oic so ontbieden en beuelen wij allen den geenen, die dair gebrec an gehat hebben, of namaills hebben muchten, dat sij ons dat aenbrengen: wij willen sulke richtinge ende correctie daer van doen geschien, datter een ander exempel an sal moigen nemen; en weer yement, die hieren bouen dede, dat wouden wij houden an sijn lijff en goet, en hem dat alsoe afnemen ende corrigeren, dats hem een ander ewelijc hueden ende wachten soude, sonder des yemant te verdragen; want wij forts en gewalt uten lande hebben willen; en des nyemant meynen te laten gebruyken. Jn oirkonde desen brieue, en onse signet hier op gedruckt. Gegeuen tot Dordrecht opten 24en dach in Novembri int Jair ons Heeren 1420.

XXXII.

Quitantie des Hertogs van Beijeven, wegens de ontvangene Bede van Haarlem, Leyden enz.

Den 1 Maart 1421 (*a*).

Johan &c. Doen condt allen luden, dat wij bij hande ons liefs Neuen ende getruwen Heeren Jans Heer van Egmonde ende van IJsselfteyn ontuangen hebben, en wij hem bewijst hebben in afcortinge van alfulken gelde als onfen lieuen Neue voirfz. gebrac van finen renten, dair die Steden van Holland voir gelooft hebben van der goeder ftede van Haerlem, en fij van hore bede fchuldich waren, die op defe tijd aan ons coomt, dair die dach van betalinge of was tot Kers auont leftleden, dufent Vrancrijx Croonen, en fcelden van alfo vele der goeder ftede voirfz., en allen die des quitantie behoeuen, quijt mit defen brief bezegelt &c. Gegeuen ter Goude opten yer-ften

(*a*) Dit Stuk, getrokken uit het Register Memoriale B. L. 1420—1421 Cas R. pag. 53, berust onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

ften dach van Maerte anno 20, na den loop van onfen Houe.

Item dezgelijx een quitantie op ter ftede van leyden van feuen honderd Croonen; opter ftede van Alkmaer van derdalf hondert Croonen; en opter ftede van Medenblick van hondert Croonen.

(Daar er 700 Kroonen wegens de Bede der Stad Leyden op St. Jan verfcheenen waren, en nu tegen Kersmis op nieuw dezelfde fom, fchijnt de jaarlijkfche Bede der Stad 1400 Kroonen bedraagen te hebben; van tusfchen-termijnen blijkt hier niets.)

XXXIII.

Eenige Heeren van het Geslacht van Poelgeest schelden aan Leyden alle beloften kwijt, die hun door de Stad gedaan waren.

Den 17 Maart 1421 (*a*).

Wij Gerijt, Willem, Johan ende Jacop van Poelgheest, ghebroederen, ende Jan van Poelgheest Jans z. doen cond allen, dat wij voir ons ende onse eruen, ende nacomelinghen, quijt ghescouden hebben, ende quijt scelden mit desen brieue, de stede van leyden, ende allen horen poorteren, die de zelue stede verandtwoirden willen op dese tijt, datum des briefs, van allen brieuen ende gheloften, die zij ons ghegheuen ende ghelooft moghen hebben in eniger wijs; ende wij ghelouen voir ons, onse eruen ende nacomelingen der stede van leyden, ende haren poorteren voirsz. nymmermeer, noch tot ghenen daghen daer af aen te talen, of toe te spreken, mit gheenen recht, gees-

(*a*) Dit Stuk, getrokken uit een zeer oud M. S. Handvest- en Privilegie-Boek der Stad Leyden, fol. 61 Verso, berust onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

geestelijck of waerlic, tot ghenen steden noch in gheenre wijs anderssins, daer crot, letsel, moeyenisse of hinder om doen, noch om doen doen, in eniger wijs. Alle dinc zonder argelist. In oirkonde desen brief, ende onse zeghelen hier an gehanghen. Gegheuen in den Haghe opten zeuentiensten dach in Maerte, int Jaer ons Heeren 1420, na den lope des Hoofs van Hollant.

(Waarschijnlijk hangen de beloften, aan het Geslacht van Poelgeest door die van Leyden gedaan, met het Hoeksch Verbond, en de hulp door deeze Edelen aan de Stad geduurende het Beleg toegebraeht, samen; en het kwijt schelden deezer beloften schijnt een gevolg van de Capitulatie te zijn.)

XXXIV.

Uittrekfel uit eene Rekening der Stad Leyden, over 1421 (*a*).

Item onfer vrouwen van beyeren gefcenct, doe fij eerst tot leyden quam, drie halff laecken puurs fwart, en een halff laecken puur roit; des worden de fwarte gecoft Jegens Jan ftoop, willem martyns, en Claes berligen, elck een; Ende dat roit Jegens dirck gerrits fartemaeker, coste elck halff laecken 14 gouden engelfche nobel, fac. . 118 ℔, 16 ß.

XXXV.

(*a*) De post, welke hier medegedeeld wordt, is genomen uit het Uittrekfel van verfcheiden Stads-Rekeningen, berustende onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

XXXV.

Uittrekſel uit de Theſauriers-Rekening van Holland, gedaan door Jacob, Heer tot Gaesbeeck, Abcoude, Putten en Strijen, van 16 April tot 6 Junij 1421 (a).

Van alrehande perticulen ontfaen.

In den eerſten ontfaen van willem drijuer van Alphen, en hij van den bueren wege mijnen gen. here gaff, ouermits dat mijn gen. heere conſenteerde, dat ſij om des wille, dat hem hoir goede genomen waren, doe men voir leyden lach, en aff geuoert mit haluen pachte vanden lande ontſlagen ſouden weſen,

(a) In deeze Rekening, waar wederom alles naar Ponden Vlaamsch, Schell. en Grooten gerekend wordt, wordt het Schild veräntwoord tegen 64 Groot, de Rijnſche Gulden tegen 54, de Franſche Kroon tegen 78. De ontvangst bedroeg 604 ℔, 8 ß, 2 gr.; de uitgave 1988 ℔, 19 ß, 5 gr., 2 ing. De Rekening wierdt geſlooten in den Haag den 21 Aug. 1422 in tegenwoordigheid des Hertogs, des Vitzdoms van Beijeren, als Theſaurier, en eenige Raaden en Clercken. Het Stuk berust op de Holl. Domeinkamer.

ſen, dair aff ontf., bouen 10 ſcilde, die die clercken dair aff hadden, 90 ſcilde, fac. . . . . 24 ℔.

Grote Foreyne.

Item noch wtgeg. en betailt van coste, die die Treſorier gedaen heefft, alſoe als hij tot leyden toich vpten 22ſten dach Jn Aprille, omme mitter ſtede te ſpreken vanden gelde, dat onder dien commeduyr van leyden lach, toebehorende pieter butenwech en anderen ballingen; en oick mede te rechten ouer 2 lude, die enen man vp dat kerchoff aldair doot-geſlagen hadden, en verteerde binnen enen dach en eenre nachte, dat hij aldair lach, tſ. mitter wagen-huyr, 19 holl. ſc., fac. . 5 ℔, 1 ß, 8 d. gr.

Item vptie ſelue tijt den geſellen die molencamp geuangen hadden, geg. voir horen arbeyt, te ver-drincken, 6 holl. ſc., fac. . . . . . . 32 ß.

Bodeloen.

Item 26 dage in Aprille Claes liewtsſoen bet. van dat hij mitten coeks en cokengewant voir geuaren was tot leyden (*b*), dair hij wendich wort, hem geg. . . . . . . 16 d. gr.

Cleyne Foreyne.

Item vptie ſelue tijt (27 Apr.) betailt van coste, die mijn Jonchr. gedaen hadde, als hii anderwerue gereden was tot leyden, om des gelts wille, toebe-hoerende den ballingen, mitter wagenhr. 4 ſc., fac. . . . . . . 21 ß, 4 d. gr.

Item

(*b*) Dit ſchijnt op eene reize des Hertogs naar Haarlem en Amſterdam geſchied te zijn.

Item noch (omtr. 12 Mey) bet. van een luttel coste, die mijn Jonchere gedaen hadde, alſoe hij tot leyden getoigen was, om te ſpreken vanden gelde, dat die van leyden onder hadden, den ballingen toebehorende, 4 holl. ſc., en Jan van lande van wagenhr. 1 gl., fac. tſ. . . . 25 ß, 10 d. gr.

XXXVI.

XXXVI.

Beval des Hertogs van Beijeren aan den Bailluw van Rijnland enz, die van Alphen van de helft der Pacht van 't voorig Jaar te verschoonen.

Den 10 Meij 1421 (*a*).

Johan enz. Want onsen goeden luyden ende onderſaten des dorps van Alphen groten ſchade van ons ende van den onſen, doen wij dair doir togen voir leyden, ende oick van onſen vijanden in den oirloge geſchiet is: So ontbieden wij u, onſen Bailiu van Rijnlant, Scout ende Richters des dorps van Alphen, dat ghij van ghenen pachten, die van deſen voirleden Jair verſchenen is, geen recht en doet noch en volvoirt voirder dan van haluen pachte. Ende wair oic yemant vanden onderſaten des dorps voirſz., die gehelen pacht betailt hadden, ſo willen wij,

(*a*) Dit Stuk, getrokken uit het Memoriale, Ao. Di. 21 in Beijeren 1421, Cas N. fol. 7, berust onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

wij, dat men hem die helfft dair van affcortte van den pachte, die verſchijnen ſall nu ten naeſten Jaire, als die pachten verſchijnen ende veruallen ſullen; des en laet niet, want dat onſe wille is, ende gedaen willen hebben. Jn oirkonde &c. Datum Hage 10 die menſis Maji anno 21.

XXXVII.

XXXVII.

Uittrekſel uit de Theſauriers-Rekening van Holland, gedaan door Hr. Florens van den Abeel, van 18 August. tot Zondags voor Kersmis 1421 (a).

Bodeloin.

Item 13 dage in octobri Claes ſcreuel mit br. geſ. an pieter heerman en ſine vryende tot leyden, datſij mijns Joncheren borgen, die an hoir hant geloifft hadden, der maninge een luttel tytz verdragen wouden, geg. 10 th., fac. . . . . 2 ß, 6 d. gr.

XXXVIII.

(a) Deeze Rekening, naar Ponden Vlaamsch gesteld, waar de Eng. Nob. 12 ß deed, en het Holl. Schild 5 ß, 4 Gr.; bedroeg aan ontvang 2301 ℔, 6 ß, 8 d., en aan uitgave 3655 ℔, 10 ß, 5 Gr. Zij wierdt geslooten 30 Apr. 1422 in den Haag, in tegenwoordigheid des Hertogs en eenige Heeren van zijn' Raad en Clercken. Het Stuk berust op de Holl. Domeinkamer.

XXXVIII.

De Hertog van Beijeren wijst der Stad Leyden aan, om de betaaling der 9000 Schilden, die zij hem wegens den Zoen schuldig was, aan Delft, ten nutte van den Graaf van Vernenburch te doen (a).

Den 21 December 1420.

Johan biider genaden goids Palensgraue vpten Rijn, Hertoge Jn Beyeren, Soon van Heneg., van Hollant, van zeelant &c. Doen cond allen luden, want wij onser stede van Delf mit onsen brieuen Jn handen geset hebben die negendusent schilde, die ons onse stede van Leyden nv te halfuasten naistcomende schuldich werdt, als vander zoenen tusschen ons ende hoir gemaeckt, om onsen neue den greue van vernenborch die te gheuen, ende dair mede te betalen van sulken gelden, als wij ende onse steden van

(a) Dit Stuk berust op het Raadhuis der Stad Leyden.

van Hairlem, Delf ende Leyden him Jn onsen brieuen samentlic geloeft ende bezegelt hebben tot paesschen naistcomende te betalen: Soe bekennen wij onser stede van Leyden voirsſ. mit desen brieue, dattet ons goede betalinge Js, dat sij die voirsſ. negendusent schilde gheuen ende betalen onser stede van Delf voirsſ. tot behoef onss neuen van vernenborch voirsſ. Ende gelouen oic mit desen seluen brieue, dat wij noch nyemant van onser wegen hem des ghelts voirsſ. croiden noch aentasten en zullen, noch oic nyemant anders dairan bewiisen, ende all sonder argelist. Jn oirkonde desen brieue bezegelt mit onsen zegel. Gegeuen vp sinte thomas dach Apostel Int Jair onss heren 1420.

(Van dit Stuk, van welk in het Verhaal verzuimd is melding te geschieden, zal terstond nader gesproken worden.)

XXXIX.

XXXIX.

Uittrekſel uit de Theſauriers-Rekening van Holland; gedaan door Hr. Heyhrich Nothaft, Heer tot Wernburg, Vitzdom in Beijeren, van 4 Apr. tot 27 Sept. 1422 (a).

Ontfangen van den brueken.

Item noch ontfaen van gerijt philips zoen, en hem noch gebraken te betailen van der zoene van leyden, 3 ſc., en noch van blootgen ſymons neue vander does, van der ſeluer ſake, 15 ſc., fac. 4 ℔, 19 ß.

Eerſt wtgeg. Inden Coste van der herberge.

Item noch wtgeg. en betailt In mijns genadigs heren coste gedaen tot leyden vandes manendaghes vroech,

22

(a) In deeze Rekening, naar Ponden Vlaamsch geteld, wordt de Eng. Nobel op 12 ß, 6 gr., en de Fransche Kroon op 6 ß, 10 gr.; het Holl. Schild op 5 ß, 6 gr.; de Overlonsſ. Guld. op 5 ß, 4 gr.; de Arn. Gl. op 4 ß, 8 gr.; de Beijerſche op 4 ß, 7 gr. berekend. De ontvang bedroeg 3251 ℔, 14 ß, 4 gr., 1 eng.; de uitgave 6170 ℔, 16 ß, 3 gr. De Rekening wierdt geſlooten in den Haag 8 Oct. 1422, in tegenwoordigheid des Hertogs en eenige Raaden en Clercquen. Het Stuk berust op de Holl. Domeinkamer.

22 dage Jn Junio, binnen 1½ dach dair nae, dair die somma af beloipt nae wtwijsinge der contrasomme, en Reyner voirt goede bewijsinge aff doen sal, 32 ℔, 7 ß, 9 gr., &c.. 32 ℔, 19 ß, 8½ d. gr. en 1 Jng.

(Ook in Julij is de Hertog nog een paar maal even te Leyden geweest; de laatste reize 2 dagen, waar voor 18 ℔, 15 ß, 9 gr. op de Rekening staan.)

Oude sculden.

Item noch wtgeg. en bet. ghyot Jnden hage, en men hem noch sculdich was van den coste, die hubert cabbos tot sijnen huyse mit sijnen geselscip gedaen hadde, ter wijlen dat men voir leyden lach, Dair aff hem geg. ter goeder rekeninge 50 holl. sc., fac. . . . . 13 ℔, 15 ß.

Offergelt en om gode gegeuen.

Item 20 dage Jn Junio enen paep tot leyden, die sijn eerste misse sanc, geg. te offergelde voir mijnen gen. here, 4 gl., fac. . . . 18 ß, 8 d. gr.

Item tengnagel van langen geg., en hij bij mijns gen. heren beuelen te offergelde gheuen soude een paep die sijn eerste misse sanc tot leyden, 6 gl., fac. . . . . 28 ß.

Bodeloon.

Item (7 Mey) dirck vrancken tot leyden gesent, omme gelt voir mijnen here te halen, geg. 10 leewen, fac. . . . . 20 d. gr.

Item 16 dage in meye Jacob mit br. ges. aen allen den steden ende dienstluden van Rijnlant enz., dat

sij

ſij Jn ſcrifte ouernamen, om mijnen here die voirt te leueren, alle der ballingen goede Jn horen bedriue gelegen, geg. 1 crone, fac. . 6 ß, 10 d. gr.

Item (fin. Aug.) omder ſeluer ſaken wille (dat men der ballinge goede nyemant gheuen en ſoude, dan den genen, die mit mijns gen. heren br. dair toe geordineert waren) tot leyden enz.

Item 18 dage Jn ſeptembri bertout geſent mit br. tot leyden —, dat der ballinge wijue bij horen mannen ſouden trecken, geg. 3 gl., fac. . . 14 ß.

XL.

Uittrekfel uit de Thefauriers-Rekening van Holland, gedaan door Hendrik Nothaft, Vitzdom in Beijeren, van 11 Maart tot 11 Nov. 1423 (a).

Van bruecken en ferfeyten ontf.

Item fo was ment peters zoon van hoirne mit rechte ballinc flants geleyt, ouermits dat hij binnen leyden gelegen, en fiin zoene niet betailt en hadde, dair hii af dadingde, en fiin liif en goet wedercofte, na wtwiifinge fiiner brieue, die hii dair of heeft, om 60 holl. fc., fac. . . . . . . 17 ℔, 5 ß.

XLI.

(a) In deeze Rekening, mede naar Ponden Vlaamsch, wordt de Eng. Nob. gefteld op 12 ß, 6 d.; de Kroon op 7 ß; de Beijerfche Gulden op 4 ß, 6 gr. De ontvangst bedroeg 4184 ℔, 9 gr.; de uitgave 5065 ℔, 22 gr., 1 eng. De Rekening wierdt gefloten in den Haag 17 Dec. 1423, in 's Hertogs tegenwoordigheid op zijne kamer, en in tegenwoordigheid van verfcheiden zijner Raaden en Clercquen. Het Stuk berust op de Holl. Domeinkamer.

XLI.

Evenredigheid der Mâgt van Leyden en deszelfs Burggraaf, tegen die van andere Hollandsche Steden en het platte Land om deezen tijd.

Tot den Frieschen Oorlog wierden in 1398 de Hollandsche Ridderen met een zeker getal van Mannen opöntbooden (*a*):

De Jonkhr. van Arkel	300
De Hr. van Egmond	200
De Hr. van Zevenbergen	200
De Hr. van Abcoude	100
Hr. Hendr. van der Lecke . .	100
De Hr. van Brederode	60
De Burggraaf van Leyden . .	60
Hr. Otto van Asperen . . .	50
Hr. Barthelem. van Raaphorst .	50
Hr. Jan van Woude	40
Hr. Willlem van Egmond . .	40
Hr. Gerrit van Egmond	35

Hr.

(*a*) Zie MIERIS III: 673.

Hr. Jan van Cronenburg . . . Hr. Gerrit van Heemskerk van Liesveld . . . . Hr. Otte van Nyenrode . . .	25
Hr. Jan de Bastert van Blois . . De Hr. van der Merwede. . . Hr. Wouter van Mynden . .	20
Hr. Melys van Mynden	15

De overigen 10 of 5. Tot de eersten onder anderen behoorde Hr. Aarnt van Duvevoorde, Hr. Herbert van Ysselstein, Hr. Dirk van Poelgeest, Hr. Gerrit van Heemskerk, Rentmr. van Noordholl. Tot de laatsten Hr. Jan van Dalem, Hr. Gerrit de Boel van Heemskerk, Hr. Floris van Alkemade, Hr. Dirk van Hodenpijl, Hr. Bartout van Assendelft.

Tot dien zelfden krijg leverden de Hollandsche en Zeeuwsche Steden (*b*):

	Gewapenden.	Timmerlieden.	Smeden.	Metselaars.
Dordrecht	600	20	10	10
Haarlem	600	20	10	10
Delft	500	20	10	10
Leyden	400	10	6	5
Alkmaar	300	5	5	5
Amsterdam	300	5	5	5
Rotterdam	200	"	4	4

Schie-

(*b*) *Ibid.* 670.

	Gewapenden.	Timmerlieden.	Smeden.	Metselaars.
Schiedam	150	4	3	3
Schoonhoven	250	6	3	5
Gouda	400	10	5	5
Beverwijk met Wijk op Zee	100	4	4	4
Geertruidenberg	30	6 Arbeiders.		
Heusden	80	8 ———		
's Gravezande	20	4 ———		
Medenblik	100	4	3	3
Monnikendam	100	8 Arbeid.		
Edam	50	6 ———		
Enkhuizen	150		3	3
Groote Brouck	50	6 Arbeid.		
Woudrichem	60	3	2	2
Wesep	25	6 Arbeid.		
Middelburg	500	20	10	10
Zierikzee	500	20	10	19
Reimerswaale	60	8 Arbeid.		
Tholen	60	8 ———		
Briele met het Land van Voorne	100	4	4	4
Westkappels	20	4 Arbeid.		
Den Haag	100 met Knechten.			
Goes	40			

Schoon Leyden niet tot het getal der Steden behoorde, die schepen tot denzelfden Krijg leverden,

 voeg

voeg ik hier nog bij (*c*), dat er aan Haarlem 150, aan Amsterdam, behalven de groote, 50, aan Rotterdam 45, aan Gouda 40, aan Alkmaar en Enkhuizen 26, aan Schiedam, Dordrecht en Hoorn 25, en aan Naarden 22 afgevraagd wierden.

Tot deezen zelfden Oorlog leenden hem ook Haarlem 5000 oude Schilden, Delft 4000, Leyden 3— en Amsterdam 4000 Dordrechtsche Guldens (*d*).

Tot den Oorlog tegen den Heer van Arkel, in 1405, geschiedde de oproeping, om met een aantal Gewapenden voor Vianen te komen, aldus (*e*):

Haarlem	250
Delft	200
Leyden	200
Gouda	120
Amsterdam	120
Alkmaar	70
Ouwater	70
Rotterdam	70
Schiedam	30
Medenblik	20
Hoorn	60
Enkhuizen	20
Broek	20

Mon-

(*c*) *Ibid.* 677.
(*d*) *Ibid.* 678.
(*e*) *Ibid.* IV: 13.

Monnikendam	30
Edam	10
's Gravezande	10
Vlaardingen	...
Den Haag	...
Middelburg	200
Zierikzee	200
Riemerswaal	60
Tolen	30
Goes	25

En ten opzicht der Edelen, zou mijn Heer van Holland uit zijne Herberge komen met 100 paerden, de Heer van Wassenaer met 15 glavien, Montfoirt, Egmond en Abcoude met 10; de jonge Hr. Jan van Heemstede en de oude, en Hugo van Heenvliet en zijn Zoon met 6; de meeste anderen, waar onder Dirk van Wassenaer, met 2 of 1.

In 1407 wierden wederom opöntbooden een meenigte Edelen, om tegen Woudrichem dienst te doen (*f*); doch hier zij het genoeg te melden, dat de Jonker van Gaasbeek, die de meeste strijderen leverde, slechts 15 man, de Burggraaf van Leyden, de Hr. van Egmond, Zweder van Montfoirt en Gerrit van Zevenbergen er 10 gaven; de overigen van 6 tot 2.

In

(*f*) *Ibid.* 84.

In 1412 wierden tegen de Arkelschen, binnen 14 dagen, te Amersfoort ontbooden, om daar te doen 't geen 's Hertogs Ritmeesters hun beveelen zouden:

Van Delft . . .	200 man.
Haarlem	300
Leyden en . . .	
Amsterdam . . .	
Hoorn	200
Alkmaar en .	100 (*g*).
Beverwyk	

In 1423 wierden tot het weder bedijken van den verdronken Zuid-Hollandschen Waard, ten voordeele van Dordrecht, beloofd: door

Haar-

(*g*) De Copie van het Stuk, waar uit ik dit ontleend heb, getrokken uit een Blaffaard van orloge op die Arkelsche. Cas R. pag. 23 Vso, berust onder den Hr. Schepen VAN NOORT, en luidt aldus:

Lieve ende getrouwe, wij ombieden u, bidden ende begeren mit sonderlinge vlite, dat ghij mit . . . . goeder gewapender manne, wail getuycht ende toegereit, coemt ende sijt tot Amersfoirde goets tijts van huden over 14 dagen, om daa in onsen saken te doen als u onse Ritmeesters van onser wegen seggen sullen, ende dat gebueren sal; des en wilt ons niet weygeren, want wij ons enkelic dair toe verlaten. God sij met u. Gescreven in den Hage des Donredages op sint Jans avont te midsomer (23 Jun.).

Sulke brieve, als die Copie hier voir gescreven stait, worden an deser Steden gescreven.

Delf &c, (als in den Text.)

Haarlem	665	Beyersche Guldens.
Delft	595	
Leyden	490	
Amsterdam	450	
Gouda	300 (*h*).	

In Oct. 1426 deed Philips van Bourgondien eene bede van 30,000 Schilden, tot betaaling van 6 maanden soldij voor 1500 Gewapende Mannen. Dordrecht met Zuid-Holland, den Briel en Voorn betaalden afzonderlijk. Gouda en Schoonhoven stonden nog onder Jacoba. De overige gaven:

Haarlem	5000	Schilden.
Delft	3800	
Leyden	3500	
Amsterdam	3000	
Rotterdam	1250	
Schiedam	1000	
Vlaardingen	300	
Hoorn	2000	

Me-

(*h*) De Copie van het Stuk, waaruit dit ontleend is, getrokken uit het Memoriale, 1422, 1423 ducis Johannis. Cas N. pag. 133, berust onder den Hr Schepen VAN NOORT, en luidt aldus:

Op onser Vrouwen avont Assumptio, anno 23, doe aennamen die Steden hier nae gescreven tot der dyckaidzen behoeff van Dordrecht van mijns genadichs Heren wegen alsulc gelt wt te leggen, als hier nae gescreven staet (als in den Text).

Medenblik . . .	500
Enkhuizen . .	625
Naarden, Wesep, Muiden en het Gooiland; samen	1000
Woerden, met het Land . . .	400
Dyemen . . .	200

De Dorpen in Rhijnland:

Naaldwijk . . .	10 man.
Wateringen. . .	3
Monster	10
Voorburg . . .	$2\frac{1}{2}$
Rijswijk	$3\frac{1}{2}$
Voorschoten . . .	$5\frac{1}{2}$
Oestgeest	1
Noortwijkerhout .	4
Lier	4
Catwijk	$5\frac{1}{2}$
Sassem	1
Zegwaard . . .	150 Schilden.
Zoetermeer . . .	60
Leyderdorp . . .	100
Wassenaer . . .	4 man.
Haag en Haag-Ambacht . . .	1000 Schilden.
Warmond en Alkemade, samen	100

Myn-

Mynre ouder Vrouwen Dorpen:

Noortwijk	. . .	10 man.
Hillegom	. . .	4
Lisse	. . .	5
Voorhout	. . .	1
Reinsburg	. . .	300 Schilden.

Het overige wierdt door eenigen uit de Ridderschap, en Dorpen van Delfland enz. opgebracht (*i*).

In 1427 eindelijk, deed Filips weder eene Bede van 20,000 Schilden, tot voldoening van 2 maanden soldij; en hier in droegen:

Haarlem	. . . . .	4622
Delft en Leyden, ieder		3305
Amsterdam	. . . .	2833
Rotterdam	. . . .	833 ℔ (*k*).

XLII.

(*i*) Deeze Lijst, getrokken uit de Commissiones B. R. Bourgonge 1425—1427. Cas N. pag. 83 sq., berugt onder den Hr. Schepen VAN NOORT.

(*k*) Zie *Vad. Hist.* III: 480. en AMPZINUS *Haarl.* pag. 502.

XLII.

Kort overzicht der waardij van de voornaamste in Holland gebruikelijke Muntspecien van 1419 en 1420, welke in deeze Verhandeling voorkomen.

Men rekende, gelijk ik reeds meermaalen gezegd heb, in de Thesauriers-Rekeningen naar Ponden Vlaamsch van 6 Gulden of 20 Schellingen; naar Schellingen van 12 Groot, en naar Grooten aan de onzen gelijk. In de Leydsche Rekeningen naar Ponden Hollandsch van 20 Schellingen of 15 Stuivers elk, naar Schellingen van 6 Duiten, en voorts naar Penningen. Ook ziet men telkens, wanneer de beide soorten van Ponden vergeleeken worden, de evenredigheid als van 8 tot 1. Slechts eene enkele reize, en dit wel in dezelfde Rekening, waar de evenredigheid dus gesteld was, vinde ik, zonder er de oorzaak van te begrijpen, het Holl. Pond slechs van 10 St. en dus in proportie tot het Vlaamsche als 1 tot 12. De weezenlijke Muntsoorten van dit Tijdperk zijn de volgende, waarbij ik nog in 't voorbijgaan opmerk, dat zij geduurende deeze twee Jaaren schier alle in waardij afnamen:

No-

Nobel, *Gouden of Engelſche Nobel*, van de 60 tot 67 van onze Stuivers.

Kroon, *Franſche Kroon*, van 33 tot 37 Stuivers.

Schild, *Hollandsch of Wilhelmus Holl. Schild*, *Gouden Schild*, *Nieuw Schild*, van 27 tot 30 Stuivers.

Oude Rhijnſche Gulden, van 26 tot 28 Stuivers.

Airnhemſche Gulden, van 22 tot 25 Stuivers.

Braspenning, 2 Stuivers.

Tuyn, van de 2 $\frac{1}{2}$ tot omtrent 1 $\frac{1}{4}$ Stuiver.

Leeuw, van 2 St. tot beneden de Stuiver.

Bot, of *Buddrager*, een Stuiver.

Torloir en *Doyt*, elk omtrent $\frac{2}{3}$ van onze Duiten.

VERBETERINGEN EN BIJVOEGSELS.

Uit de laatste Bijlage zal de Leezer wel eenige misrekeningen herstellen willen, die mij onder het drukken deezer Verhandeling, in 't stuk der Munt, ontglipt zijn: gelijk Bl. 26, Noot c, de Ponden in de Stads Rekening verkeerdelijk Gulden, zonder nadere bepaling, genoemd worden (welke feil echter reeds bl. 199, Not. b verbeterd is); en gelijk bl. 154 de tien Bots, die Pieter van Leyden als Hooftman op den tocht naar Oudewater dagelijks trok, voor omtrent 5 stuivers verklaard worden, daar het er evenwel juist zoo veele zijn, als er Bots worden uitgedrukt. Dit overzicht der Muntsoorten van dien tijd, 't welk ik tot meerdere opheldering van het verhandelde gemeend heb achter het voorige te moeten voegen, maakt ook, dat het geen ik Bl. 12, Not. 1 de laatste Bijlage noemde, nu slechts de voorlaatste wordt.

Druk-

Drukfouten van eenig aanbelang zijn er slechts weinige ingeslopen. Bl. 8, reg. 12, moet men leezen: *toen de Cabeljauwschen, zich zelven meer gezags beloovende enz.*, in plaats van *zich zelve.* Bl. 127, reg. 10 van onderen: *dat die van Poortvliet den belegerden — hebben willen — te hulp komen* in plaats van *de belegerden*; en, het geen meer zinstoorend is, Bl. 159, reg. 5 van de Noot heeft men *de vier Steden van Holland* voor *de vier Hoofdsteden* gezet, en Bl. 236, Not. *b. het zelfde gedeelte van een Schild* voor *het zesde gedeelte van een Schild.* Voorts had hier ook de Bijlage IV de Bijlage III moeten voor af gaan.

Een paar misgreepen, die meer de zaak betreffen, schoon van geen aanmerkelijk gewigt, zijn de navolgende: Bl. 33, reg. 9 van onderen en Bl. 34, reg. 9 worden twee Lastbrieven op den 7 Sept. gebracht, die tot den 12den behooren; waar door men dan ook reg. 9 van onderen *'s anderendaags* moet leezen, in plaats van *zes dagen daarna.* En Bl. 47 in de Noot zeide ik, dat *Heynrix soen te Wassenaer* een openbaare misslag des Afschrijvers was; doch het koomt mij thans voor, dat dit zoo veel zegt, als Hendrik van Wassenaer, de Zoon (van den Heer van Wassenaer).

In mijne gissing daarëntegen omtrent de betekenis van het woord van *Kruipers* Bl. 101, zie ik, dat ik niet ver van den waaren zin ben afgedwaald, se-

dert men mij onderricht heeft, dat het nog in 1532 in WAGENAARS *Amsterd. Geschied.* (*a*) voor Verspieders gebezigd wordt.

Bl. 132. heb ik gezegd, dat Filips van Wassenaer tusschen den 10 Febr. 1421, toen zijn Zoon met al wat hij van den Landsheer te leen gehouden had, verlijd wierdt, en tusschen zijn' dood in 1428 in geen der openbaare stukken, die tot mijne kennisse gekomen zijn, verschijnt. In VAN LEEUWEN'S *Bat. Illustr.* bl. 1155. c. heeft men mij daarna wel een paar regelen aangeweezen, in welke gezegd wordt, dat hij in 1423, één' zijner Aanverwanten, Arent van Duvenvoirde, Ridder, beleend zoude hebben. Ik vermoede echter hevig, dat er of een misslag in het jaargetal hier bij zal plaats hebben gehad, of dat men Hendrik voor Filips leezen moet, 't welk best uit de *Leenregisters van den Huize van Wassenaer* zou kunnen nagegaan worden.

Bl. 144. heb ik melding gemaakt van 9000 Schilden, op welke de Raad der Stad Leyden nog afzonderlijk geschat was, boven de 18000 van den Zoen, die over de inwooneren moesten omgeslagen worden. De Bijlage XXXVIII, welke eigenlijk de XXXIIste had moeten zijn, leert, dat, het zij bepaaldelijk deeze 9000, 't zij dezelfde som, beschouwd als een der-

(*a*) II: 515 van de Editie in 8vo. „Men zondt," staat hier, „ook *Kruipers* of Verspieders naar Noorwegen enz. „om 's vijands beweegingen gade te slaan."

derde gedeelte van de volle 27000 van het Verdrag tegen Midvasten 1421 betaald is; althans de Hertog wees de Stad op den 21 December aan die van Delft, om aldaar de afdoening tegen den gemelden tijd te verrichten, ten einde de laatstgenoemde plaats er eene andere schuld uit veréffenen zou.

Doch wanneer men dit Stuk, deels met de termijnen, in welke het geld van den Zoen moest betaald worden, deels met het geen ik uit de Thesauriers-Rekening, bl. 269, dien aangaande heb uitgetrokken, vergelijkt, verklaar ik mij buiten staat, de tegenstrijdigheden, die er in schijnen plaats te hebben, geheel voldoende op te losfen; ten minsten de poogingen, die ik bl. 147 daar toe heb aangewend, behaagen mij zelve maar ten halve: want waaröm zou tog een Ontvanger in zijne Rekening verántwoorden, 't geen zijn Opvolger, of hij zelf eerst in een' volgenden Termijn (het sluiten der Rekening moge dan geschieden wanneer men het goedvindt) moet liquideeren? De zaak is voor 't overige van geen groot belang: daar de Hertog gewisselijk de 27000, althans op zeer weinig na, slechts korte maanden na den Zoen genooten heeft.

Dat deeze Verhandeling niet in de volle lengte, in welke zij hier gedrukt gaat, is voorgeleezen, zal men van zelve ligtelijk uit het aantal bladzijden opmaaken, die zij beslaat; en ik heb door den onverwachten toevoer van oorspronkelijke stukken, die ik

 bij

bij herhaalde reizen bekomen heb, mij genoodzaakt gevonden, niet alleen kort na de voorleezing, maar zelfs, gelijk ik reeds gezegd heb, onder het drukken, aanmerkelijke bijvoegingen er in te lasſen, of dwaalingen te verbeteren. Weinig dacht ik, toen ik mijne keus op deeze ſtof wierp, dat een onderwerp, 't welk ik mij verbeeldde, dat nauwelijks eenige weeken arbeids vorderen zou, mij zoo veel tijds zou bezig gehouden, en eene drie- of viervoudige bijna geheele omwerking zou verëischt hebben. Daarëntegen vleie ik mij ook, bij deeze gelegenheid, een der eerſten, getoond te hebben, van welken invloed de oude Rekeningen op 's Lands Geſchiedenis zijn, en hoe door deeze gelijktijdige ſtukken, en ſchier door deeze alleen, de vroegere gebeurtenisſen in haaren waaren aart, en met de ſtiptſte nauwkeurigheid kunnen opgedolven en voorgeſteld worden. En 't is om deeze reden, dat ik de Bijlagen zoo zeer heb uitgebreid, ten einde aan den Leezer, en de wijze op welke die Rekeningen gevoerd wierden, en het geen zij tot ſtaaving der voorvallen opleveren, en het geen in 't bijzonder den toeſtand van Leyden, in dat tijdperk, betreft, volledig te kunnen aanbieden. 't Zal mij geen gering genoegen geeven, zo deeze proeve van het behandelen eener oude belangrijke gebeurtenis uit haare echte bronnen, de goedkeuring der Minnaaren van onze Vaderlandſche Geſchiedenis moge wegdraagen; zo dezelven de gebreken en gaapin-

pingen, die ik voel dat er nog meenigvuldig in overgebleeven zijn, gunstig verſchoonen willen; en voorål, zo zij mij hunne aanmerkingen, 't zij tot verbetering, 't zij tot opheldering van veele mij nog duistere benoemingen of omſtandigheden, gelieven mede te deelen: aan welke ik dan niet twijffele, of de Maatſchappij, die dit Stuk wel in haare Werken heeft willen opneemen, in het een of ander der volgende Deelen ook wel eene kleine plaats zal willen inruimen.

E I N D E.

DE ZEGELS DER HIER NEVENS GAANDE PLAAT, BEHOOREN-DE TOT DE BIJLAGE XX, ZIJN

N° 1 Van den Bisschop van Utrecht.
2 — Jan, Burggraaf van Montfoort.
3 — Filips van Wassenaer, Burggraaf van Leyden.
4 — Willem van Brederode.
5 — de Stad van Utrecht.
6 — de Stad van Leyden.
7 — de Stad van Amersfoort.
8 — Lodewyk van Montfoort.
9 — Willem van Montfoort, Ridder.
10 — Jan van Heemstede, Heer van Benthuizen.
11 — Willem van Montfoort.
12 — Dirk van Zulen.
13 — Melis uten Enge, Ridder.
14 — Jan van Wassenaer.
15 — Gerrit van Poelgeest.
16 — Herman van Steenren.
17 — Rembrant van Zweten.
18 — Gerrit Jansz. van der Mersch.
19 — Jan van der Meer.

4

6

10

